

Osho-Patanđali Izreke o jogi

Deset knjiga predavanja Oshoa o
Patanđalijevim *Joga sutrama*,
održanih od 25.12.1973. do
10.5.1976. godine,
izdatih pod nazivom:
Yoga, The Alpha and the Omega

Knjiga deseta

Prevod:
Ivan Antić
Ivana Beker

Lektura, korektura i napomene:
Ivan Antić

PREDGOVOR

Kao da je posle više hiljada godina sam Patanjđali ponovo došao i progovorio o svojim čuvenim *Joga sutrama*, ali sada sve što nije prvi put rekao, sve što treba reći tako da ništa ne preostane, tako da i savremenom čoveku budu savršeno jasne. Takav se utisak stiče dok čitamo ove Oshove komentare.

Patanjđalijeve *Izreke o jogi* ili *Joga sutre* su "Biblija za meditante", apsolutno neophodne svakome ko namerava da meditira, ko već meditira i onome ko misli da je već savladao meditaciju. Samo ovde može saznati suštinu i svrhu prave meditacije i duhovnosti.

Joga sutre su najznačajnije delo na svetu koje iznosi ljudsku suštinu i praksu za njenu aktuelizaciju ili konačno ostvarenje. Nigde nije tako objektivno i precizno u reči pretoče-

na suština ljudskog duha i svrha ljudske egzistencije kao u teorijskim postavkama Sankhye, i nigde nije tako precizno dato rešenje za ostvarenje smisla egzistencije u samom čoveku, korak po korak, usavršavanjem čoveka da on sam bude oličenje ishoda stvarnosti, praktičnom primenom postavki Sankhye u jogi, kao što je to sačinio Patanjđali u ovom delu, *Joga sutre*.

Ovo je jedini tekst u kome je suština duhovnosti izneta potpuno objektivno, kao nauka. Patanjđali je suštinu duhovnosti i religioznosti - i praksu njenog ostvarenja u čoveku - izrazio na naučno precizan i izvodljiv način. Savremena nauka tek danas otkriva neke istine o čoveku i svesti koje je on opisao tako davno. Zapravo, u tim vremenima, pre oko pet hiljada godina, duhovnost je i bila samo nauka i praksa: joga. Tek kasnije je degradirana u religijske kultove,

mitove i rituale sa dolaskom Veda na indijski potkontinent. Vede predstavljaju degradaciju i propast duhovne prakse probuđenja koja se razvijala pre toga kod starosedelaca u dolini Inda, a ostala je delimično očuvana i specifično prikazana samo u tradiciji sufija, đaina, jogina i budista, kao doktrina probuđenja, ili čovekove pobede nad nesvesnim uslovljavanjem. Ta degradacija je zatrla tu čistu praksu čovekovog probuđenja, i donela procvat religija i teologija, od hinduizma do judeo-hrišćanstva i masovne kontrole uma koju danas imamo na delu u mnogim oblicima.

Zahvaljujući Osho-vim prosvetljenim uvidima Patanjđalijeve *Izreke o jogi* su u ovoj knjzi postale najveća riznica svih znanja i uvida u sva iskustva bivstvovanja koja ljudsko biće mora da prođe da bi došlo do konačnog uvida, oslobođenja ili probuđenja. Onom čoveku koji je dozreo

do takvog uvida i oseća neodoljivu težnju za meditacijom i duhovnom posvećenošću, ova će knjiga pružiti konačnu podršku i nepogrešive, detaljne završne smernice na tom putu oslobođenja. Onima koji još nisu stigli do kraja tog puta, ali napreduju na njemu, koji još uvek imaju neke sumnje i iskustva koja moraju da prožive, ali ih istinska duhovnost sve jače privlači, ova će knjiga pružiti neophodan pregled i kontekst celog tog procesa i snažno će ubrzati njihovo sazrevanje i buđenje.

Daleko bolje od svih drugih komentatora Patanjđalijevih *Joga sutri*, Osho je ovde pokazao da o iskonskom putu čovekovog probuđenja može da svedoči samo onaj koji ga je prošao. Samo takav čovek može snažno da povuče i druge da ostvare sopstveno probuđenje. Možda više nego u ijednoj drugoj knjizi svojih govora, Osho je ovde dokazao da je

najveći, božanski propovednik. Jedinstvenost Oshoa je u tome, u ovoj knjizi snažno izražena kao i u celokupnom njegovom delu, što sve druge tradicije duhovnost nameću u principima i okvirima svoje tradicije, dok Osho stalno i na sve načine beskompromisno naglašava da se jedina prava duhovnost nikako ne može prenositi i nametati tradicijom i verom, da je ona samo rezultat ličnog probuđenja kroz proces individualizacije ili samospoznaje.

I kao da nije slučajno što se ovakav savršeni svetionik od knjige javlja danas, kada je opšte buđenje čovečanstva u pogledu svih verskih, ideoloških i političkih manipulacija, i prirode samog sveta u kome živimo, veće i jače nego ikada.

Ivan Antić
Swami Anand Kapila

Osho

JOGA: ALFA I OMEGA

Knjiga deseta

Poglavlje 1

OTPADANJE VEŠTAČKOG UMA

1. maj 1976. pre podne u dvorani "Buddha"

Sada počinje posljednje poglavlje Patanjđalijevih *sutri: kaivalya pada*.

IV, 1: *janmaušadhimantratapahsamadhijah siddhayah.*

»Izuzetne moći« (*siddhi*) su date rođenjem (*janman*) ili se postižu [uzimanjem specijalnih] »trava« (*ošadhi*) ili putem »mantri«, ili preko askeze, ili su proizvod »usredsređenosti« (*samadhi*).

IV, 2: *jatyantaraparinamah prakrtyapurat.*

Proces koji vodi ka novom rođenju ide kroz ulivanje u »ono-praizvorno« (*prakrti*).

IV, 3: *nimittamaprayojakam prakrtinam varanabhedastu tatah kšetricavat.*

[Voljna] usmerenost (*nimitta*) je [međutim] bez efekta na praizvorne datosti (*prakrti*). Ona može samo da ukloni prepreke, kao u slučaju zemljoradnika.

IV, 4: *nirmanacittanyasmitamatrat.*

Razvijeni »fond svesti« (*nirmanacitta*) proizlazi [ipak] samo iz »Ja-samstva« [*asmita*, i ni od kuda drugde].

IV, 5: *pravrtti bhede prayojakam cittamekamanekēṣam.*

U mnoštvenosti funkcionalnih obrta ovaj mnoštvom upravljajući (*prayojaka*) »fond svesnosti« (*citta*) je samo jedan.

Čovek je gotovo lud - lud, zato što traži nešto što već ima; lud, zato što nije svestan ko je; lud, jer se nada, želi, a zatim se naposletku oseća frustriranim. Frustracija je neminovna jer sebe ne možete naći traganjem; vi ste već tu. Traganje mora da prestane, traženje mora da nestane. To je

najveći problem s kojim se treba susresti, suočiti.

Problem je što to već imate, a tragajte za tim. Kako onda možete pronaći? Previše ste zaokupljeni traganjem i ne možete da vidite stvar koju već posedujete. Sve dok svako traganje ne prestane nećete biti sposobni to da uvidite. Traganje čini da se vaš um fokusira negde u budućnost, a stvar za kojom tragate već je tu, sada, ovog trena. To za čime tragate skriveno je u samom tragaču: traga se za tragaocem. Odatle toliko neuroze, toliko ludila.

Jednom kada je vaš um negde fokusiran, imate neku nameru. Istog časa vaša pažnja nije više slobodna. Namera osakaćuje pažnju. Ako s namerom tragate za nečim, vaša svest se sužava. Ona će isključiti sve drugo. Uključiće samo vašu želju, vašu nadu, vaš san. Shvatite da za to što jeste nije vam potrebna nikakva namera; potrebna vam je pažnja, samo čista pažnja: bez namere da idete nekud, nefokusirane svesti, svesni ovde i sada, nigde drugde. To je osnovni problem: pas lovi vlastiti rep. Postaje frustriran; postaje gotovo lud zbog svakog koraka, jer ništa ne uspeva da uhvati - samo promašaj, promašaj, promašaj.

Baš neki dan jedan *sannyasin* mi reče da se sada oseća razočarano. Postao sam neizrecivo srećan. Jer kada se osećate razočarano nešto se otvara unutar vas. Kada se osećate razočarano, ako ste zaista razočarani, budućnost nestaje. Budućnost može postojati samo podržana očekivanjem, željom, namerom. Budućnost nije ništa do nameravanje. Postao sam neizrecivo srećan što je jedan čovek razočaran.

Fritz Perls, jedan od vrlo pronicljivih ljudi ovog (20.) veka, rekao je da je sav posao terapeuta vešta frustracija, stvaranje frustracije.

Šta je s tim mislio? Mislio je da, sve dok nisi zaista razočaran svojim željama, nadama i očekivanjima, nećeš moći biti bačen natrag k svome biću. Stvarna frustracija je veliki blagoslov. Odjednom, ti jesi, i nema ničeg drugog. *Sannyasin* reče: "Osećam se razočarano. Čini se da se ništa ne događa. Radio sam sve vrste meditacija, sve vrste grupnih terapija, i ništa se ne događa." To je sav smisao svih meditacija i svih grupnih terapija: da postaneš svestan da se ništa ne može dogoditi. Sve se već dogodilo. U dubokom razočaranju tvoja energija se vraća izvoru. Upadaš u samog sebe.

Pokušaćeš da stvoriš novu nadu. To je razlog što ljudi menjaju terapeute, terapije, učitelje, gurue, religije. Menjaju, jer kažu: "Sad se osećam razočarano ovde; negde drugde posejaću novo seme nade." Tako će stalno promašivati. Ako razumete, problem je: kako vas baciti u sebe, kako vas razočarati u vašim željama. Naravno, to se mora učiniti vrlo vešto.

To je ono što ja radim ovde. Ako nemate nikakvih želja, najpre ih stvorim. Dam vam nadu, kažem: "Da, uskoro će se nešto dogoditi" - jer znam da želja postoji, ali nije potpuno razvijena. Ona je tu, skrivena u obliku semenke; mora niknuti, mora procvetati. A kada želja cveta, to je cveće od frustracije.

Onda iznenada odbaciš celu tu glu post, celi trip. A jednom kada si autentično razočaran - a kada kažem autentično, stvarno razočaran, mislim da sada nećeš ponovo započeti nikakvu drugu želju; naprosto prihvatiš to i vratiš se kući - počećeš da se smeješ. To je ono što si oduvek tražio. A to je uvek bilo unutar tebe, ali si bio previše zaokupljen traganjem.

Postoji jako dobar film, Kralj Srca (*The King of Hearts*). Radnja se odvija u

Prvom svetskom ratu, Nemci i Englezi bore se za jedan francuski grad. Nemci su postavili tempiranu bombu i napustili grad, Francuzi su doznali za bombu, pa su i oni napustili grad. Svi ljudi iz ludnice su izašli van, preuzeli prazni grad i divno se proveli - jer niko nije ostao tamo, samo ludaci iz ludnice. Pobegli su čak i njihovi čuvari, tako da su bili slobodni. Došli su u grad, i sve je prazno: trgovine su prazne, uredi su prazni. Tako su preuzeli grad. Svi su se obukli u raznu odeću i potpuno uživali. Njihovo ludilo je naprosto iščezlo: više nisu ljudi. Šta god su oduvek želeli da budu, a nisu mogli, sada su mogli jednostavno postati, bez ikakvog napora. Neko je postao general, neko knez, neko dama, neko drugi doktor, biskup, ili šta je već hteo biti. Sve je slobodno. Obukli su raznu odeću i beskrajno uživali. Svako je preuzeo neku ulogu u gradu: general, knez, dama, biskup, itd. Jedan tip postao je brijač, i plaćao je mušterijama jer je uživao da bude brijač, i na taj način skupio još više mušterija.

Svi su živeli svoje uloge, živeli u trenutku i uživali potpuno, do kraja.

Britanski vojnik poslan je u grad da deaktivira bombu. Postao je razočaran jer

nije mogao otkriti gde je postavljena. Počeo je da besni, divlja i urla: "Svi ćemo umreti!" Nato su svi: general, knez, biskup - ludaci - svi su doneli fotelje da gledaju njegovu predstavu. Pljeskali su i klicali. Naravno, vojnik je još više pobesneo.

Sledećeg dana su i Nemci i Britanci umarširali natrag u grad, a svi ludaci smatrali su to paradom. Onda su vojnici ugledali jedni druge, pucali i ubijali se. Knez, gore sa balkona, prezrivo pogleda sva ta tela i reče: "Sada preteruju." Mlada žena pogleda dole tužno i zbunjeno reče: "Čudni ljudi." Biskup reče: "Ovi ljudi su očigledno poludeli."

Vi mislite da su ludaci ljudi... samo pogledajte sebe, šta radite. Mislite da je ludak koji se pretvara da je premijer ili predsednik lud? Šta onda rade vaši predsednici i premijeri? Zapravo, oni su možda još luđi. Ludak naprosto uživa u fantaziji, ne zamara se time da je pretvori u stvarnost, ali premijeri, predsednici i generali nisu se zadovoljili svojom fantazijom; pokušali su je ostvariti. Naravno, ako je neki ludak Aleksandar ili Džingis Kan, on nikada neće nikoga ubiti, on naprosto jeste taj lik. Ne ide da dokazuje da je on taj. On nije opasan,

bezazlen je. Ali kad ti takozvani normalni ljudi imaju ideju da budu Aleksandar, Džingis Kan, Tamurlaine, oni ne ostaju zadovoljni idejom. Pokušavaju je ostvariti. Vaši Adolfi Hitleri, vaši Mao Ce Tungovi luđi su od svih ludaka u ludnicama.

Problem je u tome što je celo čovečanstvo kao pod nekom hipnozom.

Kao da ste svi bili hipnotisani i ne znate kako da izađete iz toga. Svi vaši načini života su nerazumni, neurotični. Stvaraju više jada nego sreće. Stvaraju više frustracije nego ispunjenosti. Sav vaš način življenja vodi vas sve bliže i bliže paklu. Nebo je tek želja; pakao je gotovo stvarnost. Živite u paklu, a sanjate o nebu. Zapravo, nebo je vrsta sredstva za smirenje: daje vam nadu - ali sve nade će postati razočarenja. Nada o nebu stvara pakao razočarenja. Zapamtite to, samo tada bićete sposobni da razumete Patanjđalijevo poslednje poglavlje, *kaivalya padu*.

U čemu je veština oslobođenja? Veština oslobođenja nije ništa drugo do veština oslobađanja od hipnoze: kako odbaciti hipnotičko stanje uma, kako postati neuslovljen; kako posmatrati stvarnost bez ikakve ideje koja stvara barijeru između vas

i stvarnog; kako naprosto videti bez ikakve želje u očima; kako naprosto biti, bez ikakve motivacije. To je ono o čemu je reč u *jogi*. Onda se odjednom otkriva ono što je unutar vas i što je oduvek bilo unutar vas, od samog početka.

Prva *sutra*:

Janmausadhi-mantra-tapah-samadhijah siddhayah.

Moći se otkrivaju po rođenju...

Ova *sutra* je bogata značenjem, i još nisam naišao na ispravan komentar ove *sutre*. Tako je bogata značenjem da nećete biti u stanju da je razumete sve dok ne prođrete do same srži.

Moći se otkrivaju po rođenju, ili se stiču drogama, ponavljanjem svetih reči, odricanjima ili samadhijem.

Šta god da ste, to se bez ikakve muke otkriva po rođenju. Svako dete kada se rodi zna istinu jer još nije hipnotisano. Ono nema želja; još je nevino, devičansko, neiskvareno ikakvom namerom. Njegova pažnja je čista, nefokusirana. Dete je po prirodi meditativno. Ono je u nekoj vrsti *samadhija*; ono dolazi iz utrobe Boga. Nje-

gova reka života još je apsolutno sveža, tek pristigla s izvora. Dete zna istinu, ali ne zna da je zna. Ono je poznaje, ali ne zna da je poznaje. Znanje je apsolutno jednostavno. Kako može znati da zna? - ako nikada nije postojao trenutak neznanja. Da bi osećao kako nešto znaš, najpre moraš imati neko iskustvo neznanja. Bez neznanja ne možeš osetiti znanje. Bez mraka ne možeš videti zvezde. Danju ih ne možeš videti, potreban je mrak; potreban je kontrast. Dete se rađa u savršenoj svetlosti: ono ne može da oseti da je to svetlost. Da bi osetilo, moraće da prođe kroz iskustvo tame. Onda će biti u stanju da uporedi i vidi, i znaće da zna. Njegovo znanje još nije svesno. Ono je nevino. Naprosto je tu, kao činjenica. I dete još nije odvojeno od svog znanja; ono samo jeste svoje znanje. Dete nema um, ima samo biće.

Ono što Patanjđali kaže jeste: ono za čim tragate poznavali ste ranije. Ne znajući to, znali ste to ranije. Inače ne biste mogli da tragate, jer možemo tragati samo za onim što smo na neki način poznavali - možda vrlo slabo, maglovito. Možda svest nije bila bistra: bila je zaklonjena maglom; ali kako možete tragati za nečim što niste

poznavali od ranije? Kako možete tragati za Bogom? Kako možete tragati za blaženstvom? Kako možete tragati za istinom? Kako možete tragati za sobom, višim Sops-
tvom? Morali ste okusiti nešto od toga, i taj okus, sećanje na taj okus još je pohranjeno negde u vašem biću. Vama nešto nedostaje; zbog toga nastaje potraga, traženje.

Prvo iskustvo *samadhija*, prvo iskustvo beskonačne moći, *siddhija*, potencijala, bivanja Bogom, otkriva se po rođenju. Ali u to vreme vi od toga ne možete stvoriti znanje. Za to ćete morati proći kroz tamnu noć duše; moraćete zastraniti. Za to ćete morati zgrešiti.

Reč 'zgrešiti' je vrlo lepa. To naprosto znači skrenuti s puta, promašiti pravu stazu, ili promašiti metu, promašiti cilj. Adam je morao napustiti Rajski vrt. To je nužnost. Ukoliko ne izgubite Boga nećete biti u stanju spoznati ga. Sve dok ne dođete do tačke da ne znate ima li Boga ili ne, sve dok ne dođete do tačke jada, bola i muke, nikada nećete moći saznati šta je blaženstvo. Agonija predstavlja vrata prema ekstazi.

Patanđalijeva prva sutra jednostavno govori da šta god da postigne *jogin*, to

nije ništa novo. To je obnavljanje nečeg izgubljenog. To je prisećanje. Zato u Indiji kada neko postigne *samadhi* to zovemo ponovnim rođenjem; on se preporodio. Zovemo ga *dviđa*: dvaput rođen. Jedno rođenje je bilo nesvesno, prvo rođenje; drugo rođenje je svesno. On je patio, zastranio i vratio se kući. Kada se Adam vrati kući, on je Isus. Svaki Isus mora otići daleko od kuće; tada je on Adam. Kada Adam započne put povratka, on je Isus. Adam je prvi Čovek, Isus poslednji. Adam je početak, alfa, a Isus kraj, omega; i krug je zatvoren.

"Moći se otkrivaju po rođenju..." Zatim se pojavljuje 'svet'; ono što Hindusi nazivaju *maya*. To se prevodi kao iluzija, magija, ali najbolje je to prevesti kao hipnoza. Zatim se pojavljuje hipnoza. Hiljadu i jedna hipnoza svuda naokolo: ovde čoveka uče da je Hindu - to je hipnoza; uče ga da je hrišćanin - to je hipnoza. Sada je njegov um uslovljen i sužen. On je musliman - to je hipnoza. Zatim ga uče da je muškarac ili žena - to je hipnoza.

Devedeset posto vaše muškosti ili ženstvenosti je naprosto hipnoza; to nema nikakve veze s vašom biologijom. Biološka razlika između muškarca i žene je vrlo jed-

nostavna, ali psihološka razlika je vrlo komplikovana i kompleksna. Vi morate učiti male dečake da budu dečaci i male devojčice da budu devojčice, i vi ih razdvajate. Vi stvarate nameru: devojčice će postati lepotice, a dečaci će postati vrlo moćni muškarci. Devojčice će se naprosto zatvoriti u kuću: domaćice, majke, a dečaci će poći na veliku avanturu u svet: novac, moć, prestiž, ambicija. Vi u njima stvarate drugačije namere.

Različita društva imaju različita uslovljavanja. Postoje društva koja su matrijarhalna; žene dominiraju. Tu ćete videti neverovatnu istinu: u društvu kome dominiraju žene muškarac postaje slab, a žena moćna. Ona obavlja sve vanjske poslove, a muškarac samo pazi na dom.

Budući da mi živimo u društvu kojim dominiraju muškarci, muškarac je postao moćan, a žena slaba i krhka. Ali to je hipnoza; to nije prirodno. U prirodi nije tako. Ti daš određeni pravac, a onda hiljadu i jedna vrsta hipnoze kruži uokolo.

U Indiji, ako je čovek rođen u siromašnoj porodici nedodirljivih, on je *šudra*, i on je osuđen da bude *šudra* ceo svoj život. Ne može da promeni čak ni posao. On ne

može postati *brahmin*. On je ograničen: njemu je dana vrlo uska rupa, rupa poput tunela. On mora proći kroz to, druge alternative su nedostupne. I on će razmišljati na takav način, živće određenim životnim stilom. A svako uslovljavanje uma je samoodrživo: ono nastavlja da stvara sebe sve veštije. Zatim vam je data ideja o Bogu. U sovjetskoj Rusiji data je ideja da nema Boga.

Staljinova kći Svetlana napisala je u svojim memoarima da je od samog početka, naravno, budući da je bila Staljinova kći, bila vrlo strogo poučavana da bude ateista. Ali malo-pomalo ona se počela pitati: "Zašto? Ako nema Boga, čemu tolika propaganda protiv njega? U čemu je smisao? Nema smisla u tome; ako Boga nema, to je to. Zašto brinuti? Zašto stvarati protiv-Božju propagandu, literaturu, ovo i ono, zašto pokušavati dokazati? Sam taj napor pokazuje da izgleda ipak nečeg ima, da možda nečeg ima." Postala je sumnjičava, a kada je Staljin umro, pobunila se. Postala je religiozna, ali njen um je bio sužen. Ona mora da je bila vrlo retko ljudsko biće, jer biti teista u sovjetskoj Rusiji teško je koliko i biti ateista u Indiji.

Te stvari se ne uče, te se stvari upijaju - s majčinom krvlju, s majčinim mlekom, s majčinim disanjem. Sva atmosfera koja vas okružuje je suptilno uslovljavanje. Te stvari se ne uče. Niko vas ne uči posebno te stvari; vi ih upijate u sebe. Prva stvar koju hindusko dete čuje kada ovde otvori svoje oči i uši, prva stvar će biti mantra ili nešto iz Bhagavad-gite. Ono ništa ne razume, ali prvi uticaj je na sanskritu, prvi uticaj je iz nekog religijskog spisa. Zatim dete počne da raste; vidi majku kako moli, kipove bogova, cveće i tamjan, i otpuzaće tamo da vidi šta se događa. Može videti da majka plače, suze nadolaze, ali ona izgleda tako srećno i ljupko. Događa se nešto neizrecivo veličanstveno, ne može znati šta je to, ali nešto se događa. Ono upija. Zatim hram, zatim sveštenik, zatim blistave odore i cela atmosfera; stalno upija atmosferu. To će postati deo njegovog bića. Bilo s majčinih grudi ili s državnih grudi, ali te stvari se samo upijaju dok je dete nesvesno. Ti postaješ hrišćanin; vremenom postaješ svestan da si već hrišćanin, hindus, musliman, đain, budista, i teško je osloboditi vas tih uslovljavanja.

Sav Patanjđalijev napor je u tome

kako da vas oslobodi uslovljavanja, kako da vam pomogne da se sami oslobodite uslovljavanja. Sve što vam je dato treba da odbacite, tako da opet izađete iz oblaka na otvoreno nebo, tako da opet izađete iz te male, tunelaste egzistencije kao hindus, musliman, komunista, ovo i ono, tako da opet pronađete otvoreno nebo - bezdimenzionalno. Nijedna religija, posebno ne institucionalna religija, ne služi tome. One ukrašavaju svoje tunele. Prisiljavaju ljude na razne stvari, kao da je njihov put jedini put za dostizanje Boga.

Čuo sam priču o čoveku, protestantu, koji je umro i dospeo na nebo. Zatražio je od Svetog Petra: "Prvo, pre nego se negde smestim, voleo bih da razgledam. Želeo bih da vidim celo nebo." Sveti Petar reče: "Tvoja radoznalost je razumljiva, ali jednu stvar moraš zapamtiti: odvešću te u razgledanje, ali ne govori, budi potpuno tih. I hodaj tako da ne praviš nikakvu buku." Protestant se malo zabrine: "Čemu toliko...?, ali već su pošli. Kad god je želeo nešto reći, Sveti Petar bi stavio prst na usta i rekao: "Šššš! Budi tih." Kad se razgledanje završilo, upita: "O čemu se radi? Čemu tolika tišina?" Petar reče: "Ovde svi veruju. Na

primer, katolici veruju da su samo oni na nebu; protestanti veruju da su samo oni na nebu; hindusi veruju da su samo oni; tako i muslimani. Tako da bi se osetili vrlo ugroženim ako bi saznali da je još neko drugi ovde. Njima je u to nemoguće da poveruju."

Na Zemlji ljudi žive u tunelima, i na nebu takođe.

Nijedna institucionalna religija ne može biti u službi potpuno otvorenog uma. Zato što institucionalna religija uopšte nije religija; to je politika.

Baš neki dan primio sam pismo od Amide. Ona je bila u Arici. Sada je došla ovde, tako da su ti ljudi iz Arice jako uznemireni. Postala je *sannyasin*, pa su joj napisali pismo o proterivanju. Proterana je. To izgleda kao glupost. Čini se da je to politika. Sada joj više neće biti dopušteno da prisustvuje njihovim skupovima. U njihovom žargonu rekli su joj: "Sada si puštena niz vodu." Dakle, ona je osuđena. Isto se događa posvuda. Sajentologija čini ljudima isto to. Jednom kada ste u sajentologiji i napustite je, baš kao što je Amida bila puštena niz vodu, oni objave da si sada neprijatelj. Neprijatelj!

Ali, to se oduvek događa. Uvek

zapamtite, kad god se vaš um sužava, bežite odatle. To nije religija, to je politika. To je jedan ego-trip.

Religija vas širi. Religija vas toliko širi da cela kuća oko vas postepeno nestaje. Vi ste ispod samog neba, apsolutno goli, u potpunoj komunikaciji s postojanjem. Između vas i postojanja ne stoji ništa. Ta tačka dostignuta je prirodno, spontano, u vreme rođenja. Moći se otkrivaju po rođenju - sve se otkriva po rođenju. To je samo pitanje povratka. To je pitanje ponovnog sećanja. To neće biti otkriće, to će biti ponovno otkriće.

Mnogi ljudi dođu k meni i pitaju: "Ako se dogodi *samadhi*, ako se dogodi prosvetljenje, kako ćemo prepoznati da je to - to?" Kažem im: "Ne brinite, prepoznaćete to jer znate šta je to. Zaboravili ste. Jednom kada se opet dogodi, iznenada će se u vašoj svesti javiti sećanje, isplivaće na površinu, i odmah ćete prepoznati."

A to se može postići na četiri načina. Prvi je pomoću droga. Hindusi su pravili drogu hiljadama godina. Na Zapadu je ta ludost vrlo nova; u Indiji je vrlo drevna.

Patanđali kaže:

To se može steći drogama, ponav-

ljanjem svetih reči, odricanjima ili samadhijem.

On je sklon samo *samadhiju*, ali on je vrlo, vrlo naučan čovek. Ništa nije izostavio.

Da, može se steći drogama, ali to je najniži bljesak. Kroz hemikalije možete dobiti nekakav bljesak, ali to je gotovo nasilje, gotovo silovanje Boga - jer vi ne rastete u tom bljesku, pre prisiljavate bljesak da dođe k vama. Možete uzeti LSD, ili marihuanu, ili nešto drugo: vi forsirate vašu hemiju. Ako se hemija previše forsira, na par trenutaka ona vas olabavi od uslovljavanja uma. Olabavi od vašeg tunelastog životnog stila. Dobijate određeni bljesak, ali po vrlo velikoj ceni. Sada ste postali zavisni od droge, i svaki put kada se drogirate biće vam potrebna sve veća količina. I uopšte nećete rasti, uopšte nećete sazrevati. Samo će droga rasti u količini, a vi ćete ostati isti: to je dobijanje bljeska božanskog po vrlo velikoj ceni. To nije vredno toga. To je uništavanje sebe. To je samoubilačko, ali Patanjđali je to naveo kao mogućnost. Mnogi su to pokušali, i mnogi su tako gotovo poludeli. Opasno je pokušati bilo kakvo nasilje nad postojanjem. Čovek bi trebao da raste

prirodno. Iskustva s drogama najviše mogu biti poput sna, ali ne mogu biti stvarnost. Osoba koja je dugo uzimala LSD ostaje ista osoba. Može da priča o novim prostranstvima koja je dosegla i pričaće o 'izvanrednim iskustvima', ali možete videti da je čovek ostao isti. Nije se promenio. Nije postigao nikakav sklad. Može biti obrnuto: možda je izgubio sklad koji je već imao ranije. Nije postao srećniji i blaženiji. Da, pod uticajem droge on se može smejeti, ali i taj smeh je bolestan: on se ne uzdiže prirodno, ne cveta prirodno. A nakon uticaja droge biće tup, biće mamuran, i tragaće opet i opet, opet i opet tražiće isti bljesak. Sada će postati hipnotisan iskustvom droge. To je najniža mogućnost.

Drugi način, bolji od ovog, jeste *mantra*. Ako dugo vremena ponavljate određenu *mantru*, to takođe stvara suptilne hemijske promene u vašem biću. To je bolje od droge. Ali ipak je i to suptilna droga. Ako ponavljate Aum, Aum, Aum, stalno, samo ponavljanje stvara u vama zvučne talase. To je kao kada bacate kamenje u jezero i talasi stalno nastaju i šire se, stvarajući mnoge obrasce. Isto se događa kada koristite *mantru*, stalno ponavljanje neke

reći. To nema nikakve veze s Aum, Ram, Ave Marijom ili Alahom; to nema nikakve veze s njima. Možete reći: "Bla, bla, bla", i to će delovati. Ali morate ponavljati jedno te isto, isti zvuk istim tonom, u ritmu. To će stalno padati u isti centar opet i opet, i stvarati mrežkanje, vibracije, pulsacije. Oni se kreću unutar vašeg bića i šire se. Stvaraju krugove energije. To je bolje od droge, ali je ipak istog kvaliteta.

Zato je Krišnamurti stalno ponavljao da je *mantra* droga. To jeste droga, i on ne govori ništa novo; Patanjđali je rekao isto to. Bolje je od droge: ne treba vam nikakva injekcija, ne zavisite od nikakvog vanjskog činioca. Ne zavisite od dilera koji vam možda neće dati pravu stvar. Možda bi vam uvalio kakav lažnjak. Ne zavisite od nikoga. To je nezavisnije od droge. Možete svoju *mantru* ponavljati u sebi, i to je društveno prihvatljivije. Društvo neće prigovarati što ponavljate Aum, Aum, Aum, ali će prigovarati ako uzmete LSD. Pojanje je bolje, podnošljivije, ali ipak je droga. Zvukom se menja hemija vašeg tela.

Sada se mnogo eksperimentiše sa zvukom, muzikom, pojanjem. Sigurno je da menja hemiju. Biljka raste brže ako je okru-

žena muzikom - određenom muzikom, naravno - klasičnom ili indijskom; ne modernom zapadnjačkom muzikom. Pod njom bi rast prestao ili bi biljka poludela. Sa suptilnim vibracijama, sa sjajnim ritmom i harmonijom, biljka raste brže. Rast je gotovo udvostručen i cveće naraste veće, intenzivnijih boja; živi duže i više miriše. Sada su to naučne istine. Ako zvuk tako mnogo utiče na biljku, mnogo više dogodit će se ljudskom biću. A ako možete da stvorite unutarjni zvuk, stalnu vibraciju, to će izmeniti vašu fiziologiju, vašu hemiju - um, telo - ali to je ipak vanjska pomoć. To je ipak napor: vi radite nešto. A radeći vi stvarate stanje koje se mora održavati. To nije prirodno i spontano. Ako to ne održavate par dana, nestaće. Dakle, ni to nije rast.

Jednom me posetio jedan sufi. Trideset godina izvodio je sufijsku *mantru*, i činio je to zaista predano. Bio je pun vibracija - vrlo živ, vrlo srećan, gotovo ekstatičan ceo dan, kao da je u *samadhiju*... pijan. Njegov učenik doveo ga je kod mene. Ostao je kod mene tri dana. Rekao sam mu: "Učini jednu stvar: trideset godina izvodio si određeno pojanje; prekini na tri dana." On reče: "Zašto?" Ja rekoh. "Samo da

vidimo je li ti se to dogodilo ili nije još. Ako nastaviš pojeti nikada nećeš saznati. Možda to pijanstvo stvaraš stalnim pojanjem. Prekini na tri dana i vidi." Malo se prepao, ali je shvatio poentu.

Jer, sve dok nešto ne postane toliko prirodno da više ne treba na tome raditi, nisi postigao. Za samo tri dana sve je nestalo; za samo tri dana! Tridesetogodišnji napor, i nakon tri dana čovek počne da plače i reče: "Šta si učinio? Uništio si celu moju *sadhānu*!" Rekoh: "Ništa nisam uništio; možeš početi iznova. Ali sada zapamti: ako ponavljaš čak i trideset života, nećeš postići. To nije način. Nakon trideset godina ne možeš otići tri dana na odmor? To izgleda kao vezanost, i još nije postalo spontano. To nije postalo deo tebe; nisi rastao. Ova tri dana otkrila su ti da se trideset godina sav trud kretao u pogrešnom smeru. Sad je do tebe. Ako želiš nastaviti, nastavi. Ali zapamti, ne zaboravi da to bilo kad može nestati; to je san kojeg održavaš stalnim pojanjem. Ti održavaš određenu vibraciju, ali ona ne nastaje u tebi. Ona je kultivisana, hranjena; ona još nije postala tvoja priroda."

Treći način je odricanje, askeza, menjanje načina života, bez žudnje za udo-

bnošću, uživanjem, za hranom, spavanjem, seksom; odbacivanje svega onoga za čim um prirodno žudi i činjenje upravo suprotnog.

To je malo više od *mantri*. Ako um kaže da ideš da spavaš, čovek odricanja kaže. "Ne, neću spavati. Neću biti tvoj rob. Spavaću kad ja to budem hteo; inače neću." Um kaže: "Gladan si, sada idi i prosi"; čovek odricanja kaže: "Ne!" Čovek odricanja svome umu stalno govori ne. To je odricanje: govoriti umu ne. Naravno, ako umu stalno govorite ne, uslovljavanje će olabaviti. Tada um više nema premoć nad vama, tada ste malo slobodniji. Ali to 'ne' opet treba stalno izgovarati. Ako slušate um makar i na jedan dan, sva moć uma opet će se vratiti da dominira i poseduje vas. Dakle, ako zastranite makar i na tren, sve je izgubljeno.

Čovek odricanja radi bolje; on radi nešto trajnije od čoveka pojanja - jer kada ponavljate *mantru* vaš životni stil ostaje nepromenjen. Samo iznutra osećate se dobro: određeno blagostanje. Transcendentalna meditacija Mahariši Maheš Jogija je Zapadu tako mnogo privlačna jer ne traži od vas da menjate svoj životni stil. On kaže. "Šta

god, gde god da ste, to je o.k." On ne želi da vodite disciplinovan život; samo ponavljajte *mantru*, dvadeset minuta ujutro i dvadeset minuta naveče, i to je dovoljno. Naravno, to će vam doneti bolji san, bolji apetit. Bićete smireniji i tiši. U situacijama koje su lako izazivale ljutnju, više neće ići tako lako. Ali morate nastaviti sa *mantram* svaki dan. To će vam dati određeno unutarnje kupanje u zvučnim talasima. Daće vam malo čišćenja, ali vam neće pomoći da rastete. Odricanja više pomažu jer vaš život počinje da se menja.

Ako odlučite da ne radite određenu stvar, um će insistirati da je uradite. Ako nastavite da poričete um, ceo vaš životni obrazac se menja. Ali i to je isforsirano. Ljudi koji se previše odriču gube ljupkost, postaju pomalo ružni. Stalno naprezanje i borba, stalna represija i govorenje 'ne' stvaraju vrlo duboki rascep u njihovom biću. Oni mogu imati trajnije bljeskove od čoveka *mantra* ili zavisnika od droge. Oni će imati trajnije rezultate od Timoti Lirija ili Maheš Jogija, ali ipak to nije spontano cvetanje. To još nije zen, nije stvarna *joga*, nije *tantra*.

... ili *samadhijem*.

Zatim dolazi četvrti način, kojeg vam je Patanjđali pokušao objasniti. Sve se mora postići kroz *samyamu*, kroz *samadhi*. Sve što je do sada poučavao je kroz *samyamu*, *samadhi* - unošenje vaše budnosti u to. Čovek droge radi kroz hemiju; čovek odricanja radi kroz fiziologiju; čovek *mantra* radi kroz zvučnu strukturu svog bića, ali sve je to delomično. Sve ovo ne dotiče njegov totalitet. I sve ovo stvoriće nesrazmeru. Jedan deo narašće preveliki, ostali delovi će zaostati, i on će postati ružan.

Samadhi je rast u totalitetu.

Rast mora biti prirodan, spontan, neforsiran. Rast mora biti kroz svest; ne kroz hemiju, ne kroz fiziku, ne kroz zvuk. Rast mora biti kroz svest, svedočenje: to je *samadhi*. *Samadhi* će vas odvesti u istu tačku kao kada ste rođeni. Odjednom će vam otkriti vaše biće, ko vi jeste.

Nekoliko stvari oko *samadhija* mora se razumeti.

Prvo: to nije cilj koji treba postići, to nije želja koju treba ostvariti. To nije očekivanje, nije nada, nije u budućnosti, to

je ovde i sada. Zbog toga je jedini uslov za *samadhi* beželjnost - bez želje čak i za *samadhijem*.

Ako želite *samadhi*, time ga sami stalno potkopavate. Mora se razumeti priroda želje, i u tom razumevanju ona nestaje sama od sebe. Zato kažem, kada ste osujećeni u vašim željama vi ste u divnom prostoru; iskoristite ga. To je trenutak kada možete lakše ući u *samadhi*.

Blago onima koji su bez nade: dodajmo to drugim Isusovim blaženstvima.

On kaže: "Blago krotkima: oni će baštiniti zemlju." Ja vam kažem: "Blago onima bez nade, jer oni će baštiniti sve."

Pokušajte uvideti kako vas nada uništava. S nadom se pojavljuje strah. Strah je druga strana istog novčića. Kad god se nadate, vi se takođe i bojite. Bojite se hoćete li se vaša nada ostvariti ili neće. Nada nikada ne dolazi sama; uvek je u društvu straha. Tako ste razapeti između nade i straha. Nada je u budućnosti i strah je takođe u budućnosti, a vi se ljuljate između nade i straha. Ponekad osećate: "Da, ostvariće se"; a ponekad osećate: "Ne, to izgleda nemoguće", i javlja se strah. Između straha i nade, vi gubite svoje biće.

Da vam ispričam jednu čuvenu staru indijsku priču.

Ludu su poslali da kupi brašno i sol. Uzeo je posudu u kojoj će nositi stvari. Rečeno mu je da ne meša sastojke, već da ih drži odvojene. Nakon što je prodavac napunio posudu brašnom, luda, misleći na instrukcije, preokrene posudu tražeći da se sol stavi na okrenuto dno. Tako je brašno bilo izgubljeno, ali imao je sol. Odneo je to svome gazdi koji ga upita. "Ali gde je brašno?" Luda preokrene posudu da ga nađe, tako je otišla i sol.

Između nade i straha izgubljeno je celo vaše biće.

Eto kako ste postali dezintegrirani, podvojeni, šizofrenični. Samo uvidite poentu toga: ako nemate nijednu nadu, nećete stvoriti nikakav strah - jer strah ne može doći bez nade. Nada je stepenica straha u vama. Nada stvara ulaz da uđe strah. Ako nemate nijednu nadu onda strah nema smisla. A kada nema ni nade ni straha ne možete otići od sebe. Vi ste naprosto ono što jeste. Vi ste sada i ovde. Ovaj trenutak postaje intenzivno živ.

Druga sutra:

Jaty-antara-parinamah *prakrty-*

apurat.

Transformacija iz jedne kategorije, vrste ili roda u drugi odvija se bujanjem prirodnih kretanja potencijala.

Vrlo značajno...

Ako ste čovek odricanja, nećete bujati. Vi ste potisnuli svoje energije. U strahu od seksa, u strahu od ljutnje, u strahu od ljubavi, u strahu od ovog i onog, potisnućete sve svoje energije; nećete bujati. A Patanjđali kaže da do transformacije dolazi samo bujanjem. To je jedan od najosnovnijih zakona života.

Jeste li uočili da, kada osećate da vam je energija niska, ljubav nestane? Kada osećate da vam je energija niska, nestaje kreativnost. Ne možete slikati, ne možete napisati pesmu. Ako i napišete, vaša poezija neće hodati; o plesanju da se i ne govori. Neće čak ni hodati, u najboljem slučaju može šepati. To neće biti neka pesma. Ako slikate kada vam je energija nisko vaša će slika biti bolesna. Neće biti zdrava. Ne može biti jer je to vaša slika, a energija vam je nisko. Zapravo, slika ste vi prostrti na platno. Biće sumorna, tužna, umiruća.

Čuo sam priču o velikom slikaru koji je pozvao svog prijatelja doktora da

dođe da vidi njegovu sliku. Doktor je posmatrao, gledao sa svih strana. Prijatelj slikar bio je vrlo srećan zbog tolike pažnje. Naposletku je pitao, jer je video da doktor izgleda zbunjeno - ne samo zbunjeno, nego čak zabrinuto. Prijatelj reče. "U čemu je stvar? Šta misliš o slici?" On reče: "Upala slepog creva." Slikar je portretisao nekoga, a doktor je gledao odasvud, jer lice je izgledalo tako bledo, a telo u takvoj agoniji da je pomislio kako to mora biti upala slepog creva. Kasnije se pokazalo da je slikar imao upalu slepog creva, bolovao je od toga.

Vi pružate sebe u svoju poeziju, u svoje slike, u svoje skulpture. Što god da radite, to ste vi; mora tako biti.

Cveće se pojavljuje na drveću samo kad ono buja; kad energije ima previše. Mogu sebi to priuštiti. Ako drvo nema mnogo energije, neće cvetati, jer nema dovoljno energije čak ni za lišće. Nema dovoljno energije čak ni za korenje - kako može priuštiti cveće? Ono bi bilo luksuz. Kada ste gladni, ne marite da kupite sliku za svoju kuću. Ako nemate odeće, vi razmišljate o odeći; ne razmišljate kako da imate lep vrt. To su luksuzi. Kada energija buja, tu je samo slavlje, samo transformacija.

Kada ste preplavljeni energijom, želite da pevate, želite da plešete, želite da delite.

Transformacija iz jedne kategorije, vrste ili roda u drugi odvija se bujanjem...

Obično je čovek toliko blokiran i toliko je potisnutih problema da energija nikada ne doseže tačku u kojoj može da nabuja i da se podeli sa drugima. A *sahasrara*, koja je vaše cvetanje, lotos na kruni vaše glave, ne može procvetati dok energija ne nabuja, dok ne nabuja toliko da se uzdiže sve više i više. Razina se sve više podiže, penje se do drugog centra, do trećeg, četvrtog, a svaki centar dodirnut bujicom energije otvara se, cveta. Sedma čakra je cvetanje čovečanstva: *sahasrara*, *sahasrara dul kamala*: lotos sa hiljadu latica procvetaće samo kada bujate.

Nikada ne potiskujte i nikada ne stvarajte blokade u svome biću. Nemojte nikada postati previše čvrsti. Ne zamrzavajte se. Tecite. Neka vaša energija uvek struji. To je cela svrha metoda *joge*: da se slome vaše blokade. Položaji u *jogi* nisu ništa drugo do metodologija za slamanje blokada koje stvarate unutar tela.

Sad, nešto slično tome dogodilo se i na Zapadu. To je Rolfing, utemeljila ga je

Ida Rolf. Zbog toga što je na Zapadu um više tehnološki, ljudi ne žele sami da rade svoje stvari. Oni žele da ih obavi neko drugi; odatle Rolfing. Rolfer će obaviti posao. Daće vam dubinsku masažu i pokušaće da otopi vaše blokade. Muskulatura koja je otvrdnula opustiće se.

Isto se može postići *jogom*, i lakše, jer ste sam svoj majstor. Možete da osetite svoje unutarnje biće ispravnije, tačnije. Možete da osetite gde su vaše blokade. Ako zatvorite oči i sedite u tišini svakog dana, možete da osetite gde je vašem telu neudobno, gde se oseća napetost. Postoje *asane* za opuštanje tih određenih delova tela. Te *asane* pomoći će da opustite muskulaturu koja je otvrdnula i dopustiće energiji da se kreće. Ali jedna stvar je sigurna: osoba koja potiskuje nikada ne cveta.

Osoba koja potiskuje ostaje s blokiranom, neizraženom energijom. A ako ne kanališete svoju energiju u ispravnom smeru, ona može postati destruktivna i pogubna za vas. Na primer: ako se vaša energija ne kreće prema ljubavi, pretvoriće se u bes. Postaće kisela, gorka. Kad god vidite besnu osobu, zapamtite da je njena energija promašila ljubav. Nekako je zastranila; stoga je

besna. Nije besna na vas, naprosto je besna; vi možete biti samo izgovor. Ona je bes. Energija je blokirana i život se čini gotovo besmislen, bez ikakvog značaja; ona je gnevna.

Ima jedna vrlo poznata pesma Dylana Thomasa. Njegov otac je umro i iste noći napisao je tu pesmu, sa sledećim stihovima:

Gnevno, gnevno
protiv smrti svetla:
ne idi nežno u tu dobru noć!

On kaže svome ocu: "Bori se sa smrću, žestoko protiv nje. Ne predaj se, nemoj se prepustiti. Bori se jako čak i ako si poražen, ali nemoj otići bez borbe."

Ako se ne ispuni ljubav, čovek postaje besan. Ako život nije ispunjen, čovek postaje gnevan na samrti. Čovek čiji je život ispunjenje neće besneti protiv smrti, poželeće joj dobrodošlicu. I on neće reći da je to mrkla noć; reći će: "Tako divna, tako spokojna." Tama je spokojna. Gotovo topla, poput majčine utrobe. Čovek ponovo kreće u veću utrobu Božiju. Čemu gnev? Oni koji su cvetali prepuštaju se. Oni koji su frustrirani

rani ne mogu se prepustiti. Iz frustracije stvaraju nove nade, a svaka nada donosi još frustracije - i začarani krug se nastavlja *ad nauseam*.

Ako ne želite da budete frustrirani, odbacite nadu - onda neće biti frustracije. I ako zaista želite da rastete, nikada ne potiskujte. Uživajte u energiji. Život je energetski fenomen. Uživajte u energiji - plešite, pevajte, plivajte, trčite - neka energija struji posvuda u vama, neka se energija širi posvuda oko vas. Budite tok. Kada jednom potečete, cvetanje postaje vrlo lako.

Voljna usmerenost ne izvrće prirodne tendencije u aktivnost; ona samo otklanja prepreke - kao što ratar navodnjava polje: on otklanja prepreke, a onda voda slobodno teče sama.

Patanjđali kaže da će se, ako nemate blokada, sve postići prirodno. To nije pitanje stvaranja nečega; pitanje je samo u otklanjanju blokada. Kao da nadolazi izvor, a stena mu sprečava put. Izvor struji iza nje, ali ne može da otkloni stenu. Izvor, vodu, ne treba stvarati, već je tu; naprosto uklonite stenu i ona će prsnuti napolje. Kao vodo-

skok: samo odklonite stenu i ona prsne napolje, procveta. Dete to ima prirodno, vi to morate steći razumevanjem. I morate se rešiti svih blokada koje vam je nametnulo društvo.

Društvo je protiv seksa: ono je stvorilo blokadu, neposredno uz seksualni centar. Kad god se pojavi seks vi osećate nemir, osećate krivicu, uplašeni ste. Vi se stežete; ne strujite, ne tečete. Društvo je protiv ljutnje: i tu je stvorilo blokadu. Tako, pojavi se ljutnja, ali vi ne možete potpuno ući u nju. Moraćete da se rešite svih tih blokada.

Zato ja insistiram na dinamičnim metodama: one će rastopiti vaše blokade. Ako ste ljuti, vrištite, urlajte. Nema potrebe urlati i vrištati na nekoga; jastuk će biti dovoljan. Tucite jastuk, skačite po njemu, ubijte ga - nema potrebe da ubijete nekoga. Dovoljna je sama ideja da ubijate jastuk. Samo prepuštanje gnevu, ljutnji, dovoljno je; blokada je slomljena. Ako želite nekoga ubiti, ili ako želite da se razbesnite na nekoga, nikada ne možete biti potpuno u tome - nemoguće - jer će drugi biti povređen, ranjen, a vi ste ljudsko biće: vi posedujete i saosećanje i ljubav takođe. Tako da se

suzdržavate.

Tucite jastuk. Uzmite dobar nož i ubijte jastuk. Kad je jastuk mrtav zakopajte telo i završite s tim. Iznenada ćete osetiti da se nešto slomilo u vama. Stena je uklonjena. Urlajte, skačite, gazite. Ako se javi seks, pomozite mu da se pojavi. Zaboravite sve čemu vas je društvo učilo. Uživajte u samom osećaju senzualnosti koji se uzdiže u vama. Sarađujte s njim. Ubrzo ćete videti da se senzualnost transformiše. Kada se bazen napuni, počne da se preliiva. Nabujala senzualnost postaje osetljivost. Ljudi koji potiskuju seks postaju neosetljivi, tupi. Nemaju život. Postaju drveni.

Voljna usmerenost ne izvrcé prirodne tendencije u aktivnost; ona samo otklanja prepreke...

Sav napor *joge* služi otklanjanju blokada, negativnim putem [*via negativa*]. Ništa zapravo ne treba učiniti, jer vi imate sve; samo što to ne teče. Nekoliko stena je bačeno na put. Vi ste skrenuli. To je kao kada ratar navodnjava polje. Jeste li videli kako ratar navodnjava polje? Voda teče jednim kanalom; on ukloni malo zemlje i

voda počne da se kreće tim putem. Kada je taj deo navodnjen, on stavi malo zemlje natrag; voda prestane da teče tim putem. Zatim otvori kanal negde drugde, voda počne da teče tamo. Voda je tu; treba je kanalisati. Energija koju imate, koja vi jeste; ona samo treba kanalisanje tako da može da dosegne *sahasraru*, najviši vrhunac, klimaks vašeg bića.

Veštački stvoren um proističe isključivo iz egoizma.

Svi mi imamo veštačke, podeljene umove. To je ono što ja nazivam hipnozom koju je društvo izvelo nad vama.

U ašramu imamo jednu grupu i razmišljao sam o njoj. Zove se "Hipnoterapija", ali voleo bih da je nazovem "de-hipnoterapija" jer osnovni napor jeste de-hipnotisati vas, ili osloboditi vas od hipnoze, osloboditi vas od uslovljavanja.

Svi umovi su veštački stvoreni umovi: *nirmana cittany asmita-matrat*. Veštački stvoreni umovi proističu isključivo iz egoizma: ja sam Hindus, ja sam musliman, ja sam crnac, ja sam belac, ja sam ovo, ono - sve su to veštački umovi. Origi-

nalno lice, originalan um, nestvoren od čoveka, mora se spoznati i razumeti.

Čuo sam: Mali crni dečak slučajno je prolio po sebi kantu bele boje. Kada je stigao kući dobio je od oca dobre batine i bio poslat ravno u krevet. Izlazeći iz sobe u jecajima, on reče: "Bio sam belac samo dvadeset minuta, a već mrzim vas crnce!"

Čak i dvadeset minuta staro dete počelo je da stvara veštački um. Čak i dvadeset minuta staro dete gleda na svoju majku s više ljubavi negoli na ikoga drugoga, jer naučilo je jedan trik. Uslovljavanje je započelo: ona je hrana, a opstanak zavisi od hrane. Tako, koliko god majka bila ružna, ona uvek izgleda lepo. To je opstanak, i dete je počelo da uči diplomatiju. Neće se tako mnogo smešiti ocu. Dete ne zna ko je taj čovek. To će naučiti kasnije. Postupno će uvideti da je taj čovek važan. Naravno, u kući ga ne može puno videti, ali je važan. Retko, nedeljom, on je tu, ali čak i majka zavisi od njega, čak mu se i majka smeši. Onda se i dete smeši ocu. Ono uči veštački um. Stvara odnose, uređuje svoj opstanak, stvara situaciju - diplomatiju, politiku - ali taj veštački um koji u početku pomaže opstanku na kraju postaje najveći problem.

Kada ste opstali i iskoristili veštački um, on visi na vama kao kamen oko vrata. Pretvara se u ego. To mora biti naučeno: ništa se oko toga ne može učiniti. Svako dete moraće da zađe u veštački um. Ali kada postanete svesni i budni i kada počnete razmišljati i meditirati o životu, onda je vreme da se postepeno rešite toga. I rešite se ega, jer ego nije ništa drugo do veštački um. Centar veštačkog uma je ego. Svaki veštački um može da nastavi da postoji samo ako i dalje podstičete svoj ego.

Hindusi će reći da imaju najbolju religiju na svetu, da su oni najreligiozniji ljudi na svetu. U stvari, ako bi bili zaista religiozni, ne bi govorili takve gluposti, jer religiozni um je skroman, jednostavan. To je ego. I svaka zemlja ima svoj vlastiti ego. Rusi, Kinezi, Amerikanci, Nemci, Englezi - svi imaju vlastiti ego, i svaka zemlja oseća: "Mi smo nadmoćni, izabrani." Svaka zemlja pronalazi načine i sredstva kako bi se osećala višom, kao i svaka rasa, svaka grupa i svaki muškarac i žena.

Čuo sam: Slon pogleda dole i ugleda malog, sićušnog miša kako stoji pred njegovim stopalom. "Dragi moj", reče slon, "ti si tako sićušan." "Da", složi se miš, "neš-

to mi nije dobro u zadnje vreme." Čak i miš ima svoj ego? - bio je bolestan, zato je mali.

Veštački um živi kroz ego, pa ako počnete da se oslobađate svog ega, veštački um će početi da se raspada. Ili, ako se oslobodite veštačkog uma, ego će početi da se raspada. A ako zaista želite da se rešite te stene, počnite oba puta odjednom. Nikada ne podstičite ego ni na kakav način. Načini su vrlo suptilni.

Zapamtite da je originalni um bez ega. Ne poznaje "ja", jer "ja" znači sužavanje. Originalni um je beskonačan, poput neba.

Kada je ego u pitanju, stalno se pojavljuje jedan problem. U početku pokušavate da varate druge o sebi, ali postepeno prevarite sami sebe. Kada počnete da uveravate druge da ste neko poseban, vi sami postanete u to uvereni.

U ludnici je postojalo strogo pravilo. Nema ljubimaca. Čuvar je čuo jadnog Harija da govori psu zvanom Rover i šeta ga u njegovoj tapaciranoj ćeliji. Tu je bio Hari, vodeći na konopcu tubu paste za zube uokolo. "Šta je to?", upita čuvar. Hari ga pogleda iznenađeno. "Sigurno svaka budala može videti da je to samo tuba paste za

zube na konopcu!", reče. Zadovoljan, čuvar ode. Samo što je zatvorio vrata za njim, Hari odahne s olakšanjem. "Dobar dečko, Rover. Ovaj put smo ga sigurno prevarili."

Što više pokušavate da prevarite druge, da dokažete da ste neko poseban, izuzetan, ovo i ono - sve neurotične ideje - što više uspevate dokazati to drugima, to ćete više uspevati u zavaravanju sebe. Pogledajte svu glupost toga.

Niko nije neobičan, ili svi su neobični. Niko nije poseban, ili svi su posebni. Ali nema smisla u dokazivanju jednoga ili drugoga - nema potrebe.

Veštački stvoreni umovi proističu isključivo iz egoizma, pa ako želite doći do originalnog uma - što je sav trud joge, tan-tre, zena - moraćete odbaciti veštački um; um kojeg je stvorilo društvo i dodelilo ga vama; um koji je stvoren izvana i nametnut vama. Postepeno ga odbacite. Što više vidite, više ćete biti sposobni da ga odbacite. Kad god počnete da se osećate vezani za veštački um: kad god kažete: "Ja sam Hindu i Indijac; ili ja sam Englez, Britanac", ili ovo i ono, samo uhvatite sebe na delu. Duboko iznutra ošamarite se i recite: "Kakva glupost!" Postepeno prestanite da se

definišete društvom. Tada ćete naći ono što se ne može definisati; svoje stvarno, autentično biće.

Premda aktivnosti mnogih veštačkih umova variraju, jedan originalni um sve ih kontroliše.

Dakle, kakav god bio vaš veštački um, zapravo, u stvarnosti, originalni um koji se krije u pozadini sve ih kontroliše. Pronađite kontrolora. Pokušajte otkriti ko ste originalno bili pre nego što vas je društvo iskvarilo, kontaminiralo, pre nego što vas je društvo načelo, isplaniralo i uništilo vašu divljinu. U zenu se to naziva: pronalaženje originalnog lica kakvo ste imali pre rođenja, i kakvo ćete imati kad opet umrete; originalno lice, netaknuto od društva. To je vaša priroda, vaša duša, vaše biće.

Pronalaženjem originalnog lica vi ćete se preporoditi, postaćete *dviđa*, dvaput rođen. Zaista ćete postati *brahmin*, onaj koji zna. Onda će vam se sve ponovo otkriti kao što je bilo otkriveno u vreme rođenja, jer bićete rođeni ponovo. Ali ovaj put će biti velika razlika: bićete svesni. Prvi put ste promašili; ovaj put nećete promašiti. Prvi

put to se dogodilo prirodno; ovaj put će se dogoditi s vašom budnošću, vašom svešću. Bićete svesni toga. Videćete sebe prepoređene, kako se ponovno rađate, kako se uzdižete iz prošlosti, iz oblaka i konfuzije - misli, predrasuda, ega, uma, uslovljavanja - uzdižući se iz njih, devičanski, čisti. Tada ćete ponovo videti moć koja vi jeste, biće koje vi jeste.

Dakle, najpre se to događa po rođenju; zatim se događa pri *samadhiju*; u međuvremenu, može se postići trima metodama - drogama, *mantrama*, askezom - ali te tri metode su načini varanja, prevare. A vi ne možete obmanuti Boga, možete obmanuti sebe; zapamtite to.

ČISTA IZDVOJENOST JE POSLEDNJE POSTIGNUĆE

2. maj 1976. pre podne u dvorani "Buddha"

Prvo pitanje:

Krade li učenik nešto od svog učitelja?

Sve!

Jer istina se ne može podučavati, nju treba naučiti. Učitelj može jedino da vas izaziva, da vas učini sve više i više žednim istine; ali on vam je ne može isporučiti - ona nije stvar. On je ne može naprosto prebaciti na vaše ime - ona nije nasleđe. Moraćete da je ukradete. Moraćete teško da radite u tamnoj noći duše. Moraćete da pronađete način kako da je ukradete. Učitelj vas samo izaziva, naprosto vas provocira. On pokazuje da je nešto tu, blago, a sada vi morate teško da radite. Zapravo, on će stvoriti razne prepreke kako ne biste previše lako došli do blaga. Jer ako biste došli do blaga previše lako, ne biste rasli, ponovo biste izgubili blago. To bi bilo blago u

rukama deteta. Ključ bi bio izgubljen, blago bi bilo izgubljeno.

Dakle, ne samo što vi morate da ukradete, nego učitelj mora da radi na takav način da vi postanete sposobni da ukradete samo onda kada ste spremni. On mora stvoriti mnoge prepreke. On skriva blago. Dopustiće vam samo kada ste spremni. Samo vaša pohlepa ili želja nisu dovoljne, nego vaša spremnost, vaša pripremljenost; morate to zaslužiti. A to jeste poput krađe jer napor se mora učiniti u mraku, napor se mora sprovesti vrlo tiho. I postoji hiljadu i jedna prepreka na putu, iskušenja da se napusti, iskušenja da se zastrani. Pomoć učitelja je, u stvari, da vas učini više spretnim, da vas učini više veštim u osećanju krije li se ovde blago ili ne.

Živeći s učiteljem, okruženi njegovom atmosferom, malo-pomalo u vama će se uzdići određena svesnost. Vaše oči postaju bistre i možete da vidite gde je blago. A onda teško radite da do njega dođete. Učitelj vam daje pogled na udaljeni vrh Himalaja - pokriven snegom, sjajan na suncu - ali on je daleko i moraćete putovati. Biće teško, biće uzbrdo. Postoji mogućnost da se izgubite. Postoji mogućnost da pro-

mašite cilj, možete zastraniti. Što bliže prilazite vrhu mogućnost da promašite postaje sve veća i veća - jer što se više približavate vrhu, to ga manje možete videti. Morate se kretati vođeni samo svojom budnošću. Izdaleka možete videti vrh; teško je izgubiti smer. Ali kada dođete do planina i krenete uzbrdo, ne možete da vidite vrh. Naprosto morate da pipkate u mraku, tako da to više liči na krađu. Učitelj vam to neće olako dati. Može se dopustiti vrlo lako - vrata se mogu otvoriti upravo sada - ali vi nećete biti u stanju da vidite nikakvo blago jer vaše oči nisu još uvežbane. Čak i da vi, samo na osnovu poverenja, verujete da je ono vrlo, vrlo dragoceno, svoje poverenje ćete stalno gubiti. Dok god ne osećate i znate da je dragoceno, nećete ga čuvati dugo; bacićete ga negde.

Čuo sam priču o siromahu, prosjaku, koji je sa svojim magarcem išao putem. Oko magarčevog vrata klatio se divni dijamant. Prosjak ga je negde pronašao, pomislio kako divno izgleda i napravio mali ukras za magarca, ogrlicu. To je video jedan draguljar. Prišao je siromahu i upitao. "Koliko tražiš za taj kamen?" Siromah reče: "Osam *annasa* će biti dovoljno." U draguljaru se

probudi pohlepa: "Osam *annasa*? - za tako mali kamen? Mogu ti dati četiri *annasa*." Ali siromah reče: "Zašto za četiri *annasa* oduzeti to magarcu? Neću da prodam." Draguljar je video da bi prosjak ipak prodao, pa se malo udaljio. Vrtiće se da ga nagovori. Ali, u međuvremenu je drugi draguljar video isto. Bio je spreman dati hiljadu rupija, pa je siromah odmah prodao, jer drugi nije bio spreman dati niti osam *annasa*. A činilo se da je ovaj draguljar lud; ponudio je hiljadu rupija! - Prvi draguljar se vratio, ali dijamanta više nije bilo. "Ti si budala! Prodao si ga za samo hiljadu rupija; vredeo je gotovo milion!" Prosjak se nasmeja: "Možda sam budala - jesam - a šta je s tobom? Ja nisam znao da je to dijamant, a ti si znao i nisi ga hteo čak ni za osam *annasa*."

Možete imati dijamant; biće vam oduzet. Ne možete ga dugo zadržati. Biće ukraden ukoliko vi sami ne shvatate koliko vredi. Dakle, morate da rastete.

Učiteljev rad je vrlo paradoksalan. Paradoks je: on vas izaziva, poziva, a sakriva blago. On mora da radi oboje simultano: mora vas izazivati, zavoditi, a opet vam ne dopustiti laki pristup. Između ta dva vrlo

paradoksalna napora: provociranje, stalno provociranje...

Ja govorim svakog dana; to nije ništa drugo do izazivanje, poziv. Ali sakriću do kraja, sve dok ne postanete sposobni da ukradete. Neću vam dati, to ne može biti dato. To možete samo ukrasti. Ali, postupno ćete postati majstorski lopovi. To će izazov napraviti od vas. Šta ćete učiniti? Ja ću vas izazivati, a ništa vam neće biti dato. Šta ćete učiniti? - počecete da razmišljate kako da ukradete.

Ništa se ne događa dok ne dođe pravo vreme; bar istina nikada ne dolazi dok nije pravo vreme. I ako vam je pokušam dati ona, pre svega, neće dopreti do vas. Čak i ako dopre, opet biste je izgubili. I... to ne bi bio čin saosećanja s moje strane, ako vam je dam. Moje saosećanje mora biti tvrdo. Moje saosećanje mora biti tako tvrdo da vi cvilite, a ja i dalje skrivam. S jedne strane vas izazivam; s druge, skrivam. Jednom izazvani, vi ćete postupno postajati sve luđi. Pronaći ćete načine, morate pronaći načine. Jer samo pronalaženjem, traženjem načina, smišljanjem, otkrivanjem, istraživanjem novih puteva, napuštanjem starih obrazaca, nalaženjem novih obrazaca i disciplina, vi

ćete rasti, obogatiti se. I zapravo, u trenutku kad ste sazreli, odjednom ćete u sebi otkriti istinu. Samo je treba prepoznati, ali do prepoznavanja se dolazi na težak način. Stavite na kocku sve što imate: to je značenje krađe. To nije biznis: to nije trgovanje. To je poput krađe.

Pogledajte lopova: on sve stavlja na kocku zbog nečeg nepoznatog, nečeg za što ne zna je li uistinu tu ili nije. On stavlja na kocku svoj imetak, svoju porodicu, svoj vlastiti život. Ako pogreši i nešto pođe krivo, možda će biti u zatvoru zauvek. On je kockar; vrlo odvažan. Nije biznismen. On će staviti sve na kocku zbog nečega za šta ne zna da li će biti tu ili neće. Biznismen ima maksimu, on kaže: "Nikada ne gubi polovinu hleba u ruci zbog celog hleba u budućnosti, u mašti. Nikada ne gubi ono što imaš zbog onoga što nemaš." To je maksima biznismena, biznismenov um.

Lopov sledi potpuno drugačiju maksimu, on kaže: "Sve što imaš stavi na kocku zbog onog što nemaš." Za taj san, on rizikuje stvarno. To je samo 'možda'. On rizikuje svu svoju sigurnost za nešto nesigurno. U tome je odvažnost.

Dakle, radije budite lopov, kockar,

nego biznismen. Jer nepoznato možete pronaći samo kada ste spremni da odbacite poznato. Kada poznato nestaje, nepoznato se pojavljuje u vašem biću. Kada je sva sigurnost izgubljena, samo tada otvarate put nepoznatome da dopre u vas.

Drugo pitanje:

Može li se uživati u životu sam? Jer nisam dovoljno svestan da bi za mene bilo moguće da se krećem kroz vodu a da se ne okvasim, ili da prođem kroz vatru a da se ne opečem. Može li se uživati u životu sam?

U najmanju ruku, pitalac ne može da uživa, jer onaj ko može, nikada ne bi postavio to pitanje. Samo pitanje pokazuje da bi za tebe bilo nemoguće da uživaš sam. Tvoja samoća bi se pokvarila i postala usamljenost. Tvoja samoća ne bi bila punoća; tvoja samoća bila bi usamljenost - praznina.

Da, iz straha se možeš odati samoći. Iz straha da se ne okvasiš u vodi, iz straha da te ne zahvati vatra; iz straha joj se možeš odati. Mnogi jesu. Pođi u manastire; pogledaj stare *ašrame*: mnogi su se odali samoći samo iz straha.

Odnos je vatra; peče. Težak je.

Gotovo je nemoguće živeti s nekim. To je stalna borba. Mnogi su pobjegli, ali to su kukavice. Oni nisu odrasli; njihov trud je detinjast. Da, oni će živeti ugodnijim životom, to je istina. Kada nema drugoga, naravno da sve ide lako. Ti živiš sam - na koga se ljutiti? - na koga biti ljubomoran? - s kim se svađati? Ali tvoj će život izgubiti sav okus. Postaćeteš bezukusan, nećeš imati nimalo soli.

Mnogi pobjegnu od života samo zato jer je život za njih previše i ne osećaju se sposobni da se nose s njim. Ne bih to preporučio; ja ne bežim od stvarnosti. Reći ću vam da se borite na putu kroz život, jer to je jedini način da postanete svesniji i budniji; da postanete tako uravnoteženi da vas niko ne može izbaciti iz ravnoteže; da postanete tako smireni da prisutnost drugoga nikada ne postane ometajuća. Drugi vas može vređati, ali vi niste iritirani. Drugi može stvoriti situaciju u kojoj biste obično poludeli, ali nećete. Vi koristite situaciju kao stepenicu ka većoj svesnosti.

Život treba koristiti kao situaciju, kao priliku da se postane više svestan, više kristalisan, više usredišten i ukorenjen. Ako pobjegnute, to će biti kao da semenska pobe-

gne iz zemlje i sakrije se u pećini u kojoj nema zemlje, samo kamenja. Semenka će biti na sigurnom. U zemlji semenska mora umreti, nestati. Kada semenska nestane, biljka niče. Tada počinje opasnost. Za semenu nije bilo opasnosti: nijedna životinja je ne bi pojela, nijedno dete je ne bi slomilo. Sada je tu divna zelena mladica, i čini se da je sav svet protiv nje: dolaze vetrovi i pokušavaju je iščupati, dolaze oblaci, i gromovi dolaze, a malena semenska se bori sama protiv celog sveta. Tu su deca, tu su životinje i baštovani, i milioni problema s kojima se treba suočiti. Semenka je živela udobno, nije bilo problema: ni vetra, ni zemlje, ni životinja - ništa nije bilo problem. Bila je potpuno zatvorena u sebe: semenska je bila zaštićena, sigurna.

Tako i vi možete otići u pećinu na Himalaje: postaćete semenska. Nećete niknuti. Ti vetrovi nisu protiv vas; oni vam daju priliku, daju vam izazov, daju vam priliku da postanete duboko ukorenjeni. Kažu vam da čvrsto stanete i dobro se borite. To vas čini snažnim.

Vidite, tu je jedno stablo eukaliptusa. Da bi ga zaštitio, Mukta je postavio bambus sa strane kada je stablo bilo malo.

Sada se toliko izdužilo, ali ne može samo da stoji. Bambusi su još tu i sada izgleda nemoguće. Jednom kada uklonite bambus, celo stablo će pasti. Zaštita se pokazala opasnom. Sada se stablo naviknulo na zaštitu. Nije naraslo snažno, ostalo je detinjasto.

Izazovi su prilike za rast, a u životu nema većeg izazova od ljubavi. Ako voliš nekoga, ti si u strahovitom metežu. Ljubav nisu samo ruže, kako vaši pesnici kažu; oni su svi budale. Oni su možda sanjali o ljubavi, ali je nikada nisu spoznali. To nisu samo ruže. Ljubav je trnovitija nego što možete zamisliti. Ruže su retke, tu i tamo; trnova je na milione. Ali kada se iz miliona trnova pojavi ruža, ona ima posebnu lepotu. Ljubav je najveća opasnost u životu. Zbog toga insistiram da, ako zaista želite da rastete, prihvatite najveću opasnost i uđete u nju.

Ljudi su pokušavali da pronađu mnoge puteve da je izbegnu. Neki su napustili svet. Zašto se toliko bojite sveta? Strah od sveta je zapravo strah od ljubavi, jer ako su drugi tu, postoji mogućnost da se u nekoga zaljubite. Tako je mnogo divnih duša uokolo, tako mnogo privlačnosti; možete se negde upecati. Opasnost... beži! Neki su pobjegli u manastire, neki na druge

načine. Neki su pobjegli u brakove. To je također beg. Manastir je jedan beg, i brak je također jedan beg - da se izbegne ljubav.

Nikad se ne zna šta će biti rezultat ljubavne veze. Tu si uvek u škripcu. Nikada nije ugodno, nikada udobno. Može vam doneti trenutke radosti, ali donosi i pakao također. To je bolan rast, ali svaki rast je bolan. Nikada se ne raste bez bola. Bol je deo, suštinski deo. Ako izbegavate bol, izbegavate i rast.

Mnogi su se odali koječemu. Neki su se odali ambiciji, postali političari. Oni ne mare za ljubav. Kažu da treba da naprave velike stvari u svetu. Oni brinu za moć: koriste moć kao beg. Neki su zakopani u svojim manastirima, neki su zakopani u svojim porodicama: brak, deca, ovo i ono, ali retko sam sreo čoveka koji se suočio sa izazovom ljubavi, najvećom olujom koja postoji. Ali onaj ko se suočio, raste. Izaći će jednog dana iz toga, jasan, čist, zreo.

Dakle, ti pitaš: "Može li se uživati u životu sam?"

Možeš biti srećan sam, ali ne možeš da uživaš. Možeš biti srećan, na neki način, jer neće biti uznemirenja, meteža, konflikta. Tvoja će sreća više biti kao mir, manje kao

radost. Neće u sebi imati nikakvu ekstazu. Radost je vrlo ekstatična; užitak je umnogome nalik plesu. Sreća je kao kada pevaš u kupatilu - vrlo je mlaka; to možeš da radiš sam. Uvek to radiš u svom kupatilu zato što si sam. Ali pevati i plesati s drugim ljudima, postati potpuno ponesen time, to je radost. Radost je fenomen koji se deli; sreća je fenomen koji se ne deli.

Ljudi koji su škrti uvek traže sreću, a ne radost - jer radosti treba deljenje. Ne možeš da uživaš sam. Potrebna je određena atmosfera, određena klima: određeni vrtlog ljudi, osoba, svesti. Sam možeš biti srećan, najviše to.

I zapamti, sreća nije mnogo srećna stvar.

Radost je stvarno kretanje naviše. Radost je klimaks, poput vrhunaca; sreća je ravno tlo: čovek se kreće udobno, bez straha od ikakvog pada negde - nema rupa uokolo, nema opasnosti. Možeš hodati zatvorenih očiju. Poznaješ put. Hodao si tim putem, ovako ili onako. Možeš se kretati potpuno nesvesno.

Radosti je potrebna svest. Jesi li ikada hodao planinom, i baš pored tebe zine velika provalija? Postaješ pažljiv. To je

jedna od lepota planinarenja. Pravi užitak nije u planini; užitak je kretati se uz opasnost, stalnu opasnost. Smrt je uvek negde uokolo; ambis čeka da te proguta u svakom trenutku. Ako ti noga izgubi uporište, otišao si zauvek. Zbog te opasnosti čovek postaje vrlo oštro budan, poput mača. Ta budnost donosi radost.

Kada se krećeš među ljudima, kada si u vezi s nekim, uvek si u opasnosti. Život postaje oštar. Tada imaš boju, tvoja energija ne rđa, ona teče. Pogledaj ljude koji su predugo živeli u pećinama ili manastirima: videćeš da je neka rđa obuzela njihova lica. Ne izgledaju živi. Tupi su gotovo do tačke gluposti. Zato monasi nisu stvorili ništa lepo na svetu. Ništa nije došlo iz njih. Oni su izgubljeni, oni nisu plodno tlo. Dokazali su se kao nemoćni.

Svaki beg čini te više kukavicom, nemoćnim. I što više bežiš, to više želiš da bežiš. Svaki beg je poguban.

Stoga, šta želim da kažem? Kažem li ti da nikada ne budeš sam? Ne, uopšte ne. Ali kažem ti, nikada ne budi usamljen. Samoća dolazi iz bogatstva koje si stekao kroz odnose, iz mnogo odnosa, iz mnogo dimenzija, mnogo kvaliteta: bivajući s maj-

kom, bivajući s ocem, bivajući s prijateljem, s bratom, sa sestrom, bivajući sa ženom, bivajući s voljenom, ljubavnicom, s prijateljima, s neprijateljima. "Bivajući sa" jeste svet. I treba biti u toliko odnosa koliko god je moguće; tada se širiš. Svaki odnos doprinosi ponešto tvom unutarnjem obogaćenju. Što se više pružaš među ljude, to se više širiš. Imaš veću dušu, i imaš bogatiju dušu. Inače se osiromašuješ.

Sada se psihoanalitičari mnogo trude oko dece koja nisu ostvarila svoj prvi i temeljni odnos: odnos između deteta i majke. Ta deca su uskraćena. Ona nikada nisu normalna. Nekako se ta prva potreba za širenjem nije ostvarila. Odnos između deteta i majke je prvi ulazak u svet.

Ti ulaziš u svet sa ljubavlju svoje majke. Ulaziš u svet jer imaš odnos s majkom, i učiš se odnosima. Toplina koja struji između deteta i majke je prva razmena energija. To je silno seksualno, jer je sva energija seksualna. Dete se smeši, majka se smeši, razmenjuje se silna energija. Majka mazi, grli, ljubi dete; ogromna energija se daje detetu, a dete se priprema da odgovori. Pre ili kasnije doći će dan kad će dete grliti i ljubiti majku. Sada je zrelo - ne samo

spremno da uzme, nego je spremno i da dâ. To je prvo što dete nauči. Zatim će se kretati među braćom i sestrama, ocem i ujacima, i krug će postajati sve veći i veći: u školi, na univerzitetu, a onda se nastavlja u univerzumu.

Što više odnosa imaš, to više jesi. Biće se otkriva kroz bivanje u odnosu. Svaki odnos je ogledalo. Ono vam pokazuje fragment vašeg bića. Ono odražava nešto o vama. Kada ste narasli tako mnogo da se proširite u beskraj, tada je poslednji odnos onaj s Bogom.

To je posljednji odnos.

Ako bežite od odnosa kao što to rade ti takozvani religiozni ljudi... Oni čine nešto vrlo apsurdno. Neće biti u stanju da uspostave odnos s Bogom jer nisu naučili kako da budu u odnosu. Nisu naučili kako uspostaviti odnos. A zapamtite, biti u odnosu s Bogom je najveličanstveniji, najopasniji odnos koji postoji.

Baš neki dan čitao sam memoare jednog hrišćanina, vrlo divne osobe, koji je u zatvorima sovjetske Rusije proveo mnoge godine. Tri godine zaredom proveo je u jednoj podzemnoj ćeliji, trideset stopa ispod zemlje. Tri godine zaredom nije video sun-

čevu svetlost, nikakav cvet, nikakvog leptira, ni mesec. Nije video nijedno ljudsko lice, osim čuvara. Tri godine je ludeo: ni knjiga za čitanje, ništa da se radi. Nije znao čak ni je li dan ili noć, je li sunce izašlo ili nije. Nije bilo novina ni novosti o tome šta se događa u svetu, ničega. Bio je u potpunosti bez ikakvog odnosa. Počeo je da radi jednu stvar - neizrecivo divnu: počeo je da govori Bogu. Šta da radi? Šta drugo da radi? Tri godine govorio je Bogu i, malo-pomalo, počeo je da propoveda. Bog je bio jedina publika. Ustao bi i držao propoved. Ali te propovedi su zaista divne. Sada, van zatvora, sakupio je propovedi i napisao ih onako kako ih je govorio Bogu. On kaže: "Nemoj biti uvređen", jer se mnogo puta naljutio na Boga. Morao je biti. Kakva besmislica. Tri godine! Citirao je iz spisa i rekao Bogu: "Vidi šta si rekao. U Bibliji si rekao da čovek nikada ne bi trebao da bude sam. Šta je sa mnom! Jesi li zaboravio sve o svojim spisima i porukama koje si dao kroz Isusa? Gde si? Jesi li promenio svoja pravila? Čovek nikada ne bi trebao biti sam? - zašto si me onda prisilio da budem sam tri godine?" I još reče: "Zapamti, na sudnji dan neću samo ja biti optuženik, i ti ćeš biti

optuženik. Nećeš samo ti izreći moje grehe, i ja ću izreći tvoje grehe, zapamti! Ne zaboravi to! To neće biti jednostrano."

Zaista, te propovedi su divne, ti razgovori s Bogom. Ostao je razuman zahvaljujući tim razgovorima. Izašao je savršeno razuman, zapravo razumniji nego kada je ušao - razumniji. Takav divan odnos... a Bog je bio apsolutno tih. To iritira. Ti stalno govoriš; on nikada ne kaže da, ne - ništa.

Samo pomisli - ti govoriš, a tvoja žena samo ćuti. Samo radi u kuhinji. Ti poludiš, vičeš i urlaš, a ona nastavlja u tišini da radi svoje stvari. Kako bi se osećao? Isto se događa u odnosu s Bogom. To se mora upoznati kroz život, onda možeš imati odnos s Bogom. Imati odnos s Bogom znači imati odnos sa celinom. Naravno, celina je tiha i da bi se uspostavio odnos s njom potrebna je velika veština - samo onda možeš. Nakon što si uspostavio odnos s Bogom, i stopio se s njim, tada se pojavljuje čista izdvojenost.

Čista izdvojenost je poslednje postignuće.

To je ono što Patanjđali naziva *kaivalya*: apsolutna izdvojenost, objedinje-

nost, pročišćenje od svega. To nije početak; to je kraj. Zbog toga čitamo poslednje poglavlje. Poglavlje je o izdvojenosti, *Kaivalya Pada*. Sav napor jogina kroz mnoge živote jeste da postigne tu čistu izdvojenost. To nije tako jeftino kao što mislite: da naprosto napustite kuću i odete u pećinu, i onda ste sami. Onda nema potrebe za Patanjđalijevim *Joga sutrama*. Jednostavna *sutra* biće dovoljna: idite na željezničku stanicu, kupite kartu i pođite na Himalaje - gotovo. Ko vas sprečava? Ko vas može sprečiti? Kako možete biti sprečeni?

Ali, na takav način život bi bio prejeftin, ne bi imao vrednosti. Čovek mora to da nauči. Čista izdvojenost je cvetanje svih vaših odnosa. Pokupili ste miris iz svih vaših odnosa. Dobrih i loših, lepih i ružnih; sakupljali ste mirise. A zatim, u vama se pojavio plamen: da čista izdvojenost mora biti cilj. Ono što vi u ovom trenutku nazivate samoćom, nije samoća; to će biti naprosto usamljenost. Biti sam ne znači biti osamljen. Biti osamljen je ružno, bolesno, tužno. Biti sam u sebi sadrži neizrecivu lepotu; to je postignuće.

"... *Jer nisam dovoljno svestan da bi za mene bilo moguće da se krećem kroz*

vodu a da se ne okvasim, ili da prođem kroz vatru a da se ne opečem."

Kako onda misliš da postaneš svestan? Kreći se sve više i više. Bežanjem nikada nećeš postati svestan. Sve te situacije potrebne su da bi postao svestan. Ako ne možeš da postaneš svestan u svetu, ne možeš ni van sveta. Inače, zašto bi ti svet bio dat; zašto si u svetu? - da bi upoznao svesnost.

Kada tako mnogo ljudi ukrsti put s tobom, kada se tako mnogo energija ukršta svuda oko tebe, a to je slagalica koju treba rešiti, iz toga će se pojaviti svesnost. Da, jednog dana bićeš sposoban da hodaš vodom, a voda neće dodirnuti tvoja stopala; ali pre nego što se to dogodi moraćeš da hodaš mnogim rekama i okeanima života. Da, jednog dana ćeš biti sposoban da hodaš kroz vatru, a vatra te neće opeći, ali to se mora naučiti kroz mnoge vatre, i mnoge opekotine. Do oslobađanja se dolazi samo iskustvom. Istina oslobađa; iskustvo ti donosi istinu. Nikada se ne odlučuj za život bez iskustva. Uvek se odluči za još iskustva. Koliko god bilo teško i mučno, ipak uvek odaberi život s iskustvom. Jednog dana ćeš nadići sva iskustva, ali njihovo

nadilaženje je moguće samo upoznavanjem.

Treće pitanje:

U odgovoru na moje pitanje, neki dan si rekao neka živim i potpuno uživam u životu. Ali šta je onda život? - odavati se seksu, zgrtanju novca, ispunjavanju svetovnih želja, i te stvari? Ako je tako, onda se mora zavisiti od drugih, i od svetovnih stvari koje će se dugoročno sigurno pretvoriti u vezanosti. I ne bi li to traganje učinilo vrlo, vrlo dugim?

Da, život je sve ono što možeš zamisliti i poželeti. Uključujući seks, uključujući novac; uključujući sve što ljudski um može poželjeti. Ali, vi živite u nekoj vrsti mamurluka. Čak i u formulaciji pitanja tvoje je osuđivanje apsolutno jasno, nedvosmisleno jasno.

Ti kažeš: "U odgovoru na moje pitanje, neki dan si rekao neka živim i potpuno uživam u životu. Ali šta je onda život? - odavati se seksu, zgrtanju novca, ispunjavanju svetovnih želja, i te stvari?" Osuđivanje je jasno. Čini se da si znao odgovor i pre nego što si postavio pitanje. Tvoj nauk je apsolutno jasan: ukini seks, ukini ljubav,

ukini novac, ukini ljude. Kakva bi onda vrsta života preostala tu?

Ovo se mora razumeti: reč 'život' nema značenje ako sve ukidaš. A sve se može osuditi. Uživanje u hrani je život; svako to može osuditi: "Kakva glupost! Samo žvakati hranu i gutati je unutra? Može li to biti život? Zatim disanje - samo udisati vazduh i izbacivati ga van - kakva dosada! A zašto? Zatim ustajanje rano ujutro i leganje naveče, i odlazak na posao i trgovinu, i hiljadu i jedan jad. Je li to život? Zatim voditi ljubav sa ženom? Samo dva prljava tela! Ljubiti ženu - ništa drugo do razmena sline i miliona klica. Razmisli o klicama: to nije čak ni higijenski; svakako je nereligiozno. A takođe je i nehigijenski."

Šta je, dakle, život? Izuzmi bilo šta iz konteksta celine, i to izgleda beznačajno, apsurdno. Na taj način su takozvani 'religiozni' osuđivali život vekovima. Daj im bilo šta, i oni će biti u stanju to da osude. Kažu: "Šta je telo? Samo vreća od kože sa milion prljavih stvari. Samo otvori vreću i pogledaj." I ti ćeš zaključiti da su oni u pravu. Ali, jesi li postavio sledeće pitanje? Ti ljudi mora da su očekivali nešto što nisu pronašli. Jesi li očekivao zlato u vreći od kože, ili

dijamante. Da li bi onda stvari bile bolje? Pitaj sledeće pitanje: šta ste očekivali? Ne možeš naći bolje i lepše telo od tog kojeg imaš, a ti samo gledaš prljavštinu unutra. Ne gledaš divan rad koji telo nastavlja.

Celo telo nastavlja da radi sedamdeset, osamdeset, ili čak sto godina s tako glatkom efikasnošću, s takvom tišinom. Pogledaj pulsirajuću energiju u telu. Ali postoje ljudi koji će uvek pronaći nešto krivo. Šta god bilo, oni će u tome naći nešto pogrešno. Pokažeš im ružu, a oni će je otkinuti i reći: "Šta je ovo? Umreće u roku od par sati. Da, propašće i sva lepota je izgubljena." Pokažeš im divnu dugu, a oni će reći da je iluzorna: "Pođi tamo i nećeš naći ništa. To se samo čini da postoji." To su veliki osuđivači, trovači života. Sve su otrovali, a ti si ih previše slušao. Sada si otkrio da je za tebe postalo gotovo nemoguće da uživaš u životu. Ali nikada ne pomisliš da su tvoju nesposobnost uživanja u životu stvorili tvoji takozvani religijski učitelji. Oni su otrovali tvoje biće. Čak i kada ljubiš ženu, oni ti stalno iznutra govore: "Šta radiš? To je besmislica. U tome nema ničega." Čak i dok jedeš oni govore. "Šta radiš? U tome nema ničega." Ti su osuđivači napravili

veliki posao.

A ovo je jedan od osnovnih problema: ceniti je teško, a osuđivati lako. Ceniti je teško jer morate da se uverite da je nešto pozitivno. Samo tada možete ceniti. Heinrich Heine, veliki nemački pesnik, u svojim memoarima piše: "Jednog dana bio sam kod velikog filozofa, Hegela, bila je divna sveža noć - mračna, tiha - a celo nebo bilo je divno posuto zvezdama." Naravno, pesnik je to cenio, i kaže: "Kakva lepota; kakva neizreciva lepota!", i dodaje: "Uvek pomislim, ako bi čovek uvek gledao na zemlju, a nikada u nebo, postao bi ateista. Ali čovek koji gleda u nebo, kako bi mogao postati ateista? - nemoguće!" Ali, postepeno je počeo da oseća nelagodu jer je Hegel bio potpuno tih; nije izgovorio ni reči. Upitao je Hegela: "Šta vi mislite, gospodine?" A Hegel reče: "Ne mogu videti ni lepotu, niti išta. Te zvezde, o kojima govorite, nisu ništa drugo do nebeska guba." Guba...!

Osuđivati je tako lako. Zato su osuđivači tako artikulisani. Ljudi nisu govorili u korist života jer je o životu teško reći nešto pozitivno - to je previše za reći. Osuđivači su bili vrlo artikulisani: osuđivali su i negirali, i u tebi su stvorili određeni um koji

stalno radi iznutra i truje tvoj život. Sada me pitaš: "Šta je život - odavati se seksu? Zgrtanju novca? Ispunjenju svetovnih želja, i te stvari?" A šta je loše u svetovnim željama? Zapravo, sve želje su svetovne. Jesi li sreo ijednu želju koja nije svetovna? Zašto čezneš za Bogom? - naći ćeš ceo svet skriven tu, u tvojoj čežnji. Zašto čezneš za nebom? - naći ćeš ceo svet skriven tu. Oni koji znaju kažu da želja jeste svet. Oni ne kažu 'svetovne želje'. Buda nikada nije rekao 'svetovne želje'. On kaže: "Želja je svet", želja kao takva. Želja za *samadhijem*, želja za prosvetljenjem, takođe je svetovna. Želeti znači biti u svetu; ne želeti znači biti izvan sveta.

Dakle, ne osuđuj svetovne želje; pokušaj da ih razumeš, jer sve želje su svetovne. Postoji bojazan da ćeš, ako osудиš svetovne želje, početi da stvaraš sebi nove želje koje ćeš zvati nesvetovnim ili onostranim. Reći ćeš: "Ja nisam običan čovek. Ne marim za novac. Šta je on, na kraju krajeva? Umreš - ne možeš uzeti novac sa sobom. Ja tragam za nekom večnom vrednošću." Dakle, jesi li nesvetovan, ili više svetovan? Ljudi koji su zadovoljni vrednostima ovog sveta - koje su privremene i smrt

će ih oduzeti - oni su svetovni. A ti tragaš za nekom vrednošću koja je trajna, uvek i zauvek, i ti si nesvetovan? Pre će biti da si samo lukav i prepreden.

Ljudi vode ljubav s običnim ljudskim bićima - oni su svetovni. A šta ti želiš? Pogledaj Kuran, pogledaj Bibliju, pogledaj hinduske spise: šta ti želiš na nebu? - divne device sačinjene od zlata koje ne stare, zauvek ostaju mlade. One su uvek u dobu od šesnaest godina - nikada petnaest, nikada sedamnaest - nešto čudesno. Kada su spisi bili pisani, tada su bile u dobu od šesnaest. Sada su spisi postali vrlo drevni, ali te devojke i dalje imaju šesnaest godina. To želiš?

U islamskim zemljama bila je rasprostranjena homoseksualnost, tako da je na nebu čak i to osigurano. Nećeš imati samo lepe devojke, i lepi dečaci su na raspolaganju. Na ovom svetu se osuđuje alkohol, ali tamo, na islamskom nebu, postoje izvori vina. Izvori! Ne moraš ići u pab, možeš naprosto da plivaš u izvorima vina, da se utopiš u njima. I ti nazivaš te ljude nesvetovnim? U stvari, oni nisu ništa drugo do vrlo svetovni ljudi koji su postali toliko frustrirani ovim svetom da sada žive u fantaziji.

Oni imaju svet fantazije; nazivaju ga rajem, nebom, ili nekako drugačije.

Sve želje su svetovne, a kada to kažem, ja ih ne osuđujem - naprosto iznosim činjenicu: želeti znači biti svetovan. U tome nema ništa loše. Bog ti je dao priliku da razumeš šta želja jeste. Razumevajući želju, samim razumevanjem, želja nestaje. Jer želja postoji u budućnosti, želja je negde drugde, a ti si ovde i sada. Hoćeš da budeš ovde i sada; i stvarnost je ovde i sada, postojanje se događa ovde i sada, sve se odvija ovde i sada, a sa svojom željom ti si negde drugde, tako da stalno promašuješ. Ostaješ uvek gladan, jer ono što te može zadovoljiti pruža se ovde, a ti si negde drugde.

Sada je jedina stvarnost, a *ovde* je jedino postojanje. Želja vas odvlači odatle.

Pokušaj da razumeš želju: kako te zavodi i obmanjuje, kako te skreće na daljnje tripove i nastavljaš da promašuješ. Tako da kad god se toga setiš, vrati se, vrati se kući.

Nema potrebe boriti se sa željom, jer ako se boriš, stvorićeš drugu želju. S jednom željom može se boriti samo druga želja. Razumevanje nije borba sa željom. U svetlosti razumevanja želja nestaje, kao što

tama nestaje kada upališ svetiljku.

Dakle, ne prozivaj svetovne želje; ne budi osuđivač. Pokušaj da ih razumeš.

"Ako je tako, onda se mora zavisiti od drugih, i od svetovnih stvari koje će se dugoročno sigurno pretvoriti u vezanosti." Ali, šta je loše u zavisnosti od drugih? Ego ne želi da zavisi od nikoga. Ego želi da bude nezavisan. Ali ti si zavisan. Ti nisi odvojen od postojanja, ti si deo njega. Sve je međusobno povezano. Mi postojimo zajedno, u zajedništvu. Postojanje jeste zajedništvo, kako onda možeš postati nezavisan? Nećeš li disati onda? Nećeš li jesti onda? Ako hoćeš da jedeš, moraćeš da zavisiš od drveća, od biljaka. One te snabdevaju hranom. Nećeš li piti vodu? - onda ćeš morati da zavisiš od reka. Nećeš li trebati sunce? - onda ćeš umreti. Kako možeš postati nezavisan?

'Nezavisan' je pogrešna reč, pogrešna koliko i reč 'zavisan'. I nezavisnost i zavisnost su pogrešne. Prava stvar je 'međuzavisnost'. Mi smo svi zajedno, međuzavisni. Čak je i kralj zavisan od svoga roba, isto koliko je i rob zavisan od kralja. To je međuzavisnost.

Dogodilo se u životu kalifa Harun-

al-Rašida. Sedeo je sa svojom dvorskom ludom, Bolulom, i reče. "Bolule, ja sam najnezavisniji čovek na svetu. Ja sam monarh s neograničenom moći i mogu da učinim šta god poželim. Ceo svet mi se pokorava. Možeš li pronaći išta što nije pod mojom kontrolom?" Bolul je ćutao, pa reče: "Gospodaru, jedna muva mi jako smeta. Možete li joj narediti da mi ne smeta?" Harun-al-Rašid reče: "Ti si lud. Kako mogu da naredim muvi? Ona me ne bi poslušala." Bolul reče. "Jeste li zaboravili, gospodaru, šta ste rekli: ceo svet sluša vaše naredbe? - a ova muva tačno ispred vas sedi na mojoj glavi. Pokušavam da je oteram, a ona stalno iznova sleće na moj nos; a video sam da sleće i na vaš nos, gospodaru! A vi ne možete da naredite ovoj maloj muvi? - a ceo svet sluša vaše naredbe? Razmislite još jednom."

Svet je međuzavisnost.

Harun-al-Rašid i muve su međuzavisni, a Bolul je mudriji od Haruna-al-Rašida. U stvari, zbog toga što je bio vrlo mudar smatrali su ga ludom. Ili, možda je on zbog svoje mudrosti sebe prozvaio ludom - jer da bi živeo u ovom svetu luda, ne smeš obznaniti da si mudar čovek. Inače će te

ubiti. Čini se da je Bolul bio mudriji od Sokrata i Isusa. Oni su počinili jednu grešku: obznanili su da su bili mudri. To je donelo nevolje. Sve lude su se okupile i rekle: "Ne možemo te tolerisati." Ne možeš razapeti Bolula. Možda je on mudriji od Isusa i Sokrata. Rekao je: "Ja sam luda, gospodaru", ali pogledaj njegov uvid.

Jednom je Harun-al-Rašid napisao pesmu. Svi su je hvalili; morali su da je hvale. To je bila obična glupost. I kada je pred sudom upitao Bolula, ovaj reče: "To je obična glupost. Čak ni luda poput mene, gospodaru, ne bi to napisala." Naravno, Harun-al-Rašid se jako naljutio. Bolul je bio bačen u tamnicu, tukli su ga i mučili. Nakon sedam dana ponovo su ga izveli pred sud. Harun-al-Rašid napisao je drugu pesmu, puno bolju od prve. Ceo sud je rekao: "Rah, rah!" Opet su pitali Bolula. Pogledao je pesmu, poslušao je, i odmah ustao da krene. Kralj ga upita. "Gde ćeš?" On odgovori: "U zatvor. Idem opet. Neću vam zadati muku da me vi pošaljete. Kakvog ima smisla?" On je bio zaista mudar čovek.

Ironija je u tome što je mnogo puta mudar čovek morao da se pokazuje kao luda. Zapamti, trud da se bude nezavisan je

vrlo budalast. To nije moguće; to je nemoguće. Tada ćeš se sve više frustrirati, jer ćeš uvek otkriti da si opet zavisian, opet zavisian. Gde god pošao, ostaćeš zavisian, jer ne možeš izaći iz mreže postojanja. Mi smo poput čvorova na mreži - energije prolaze kroz nas. Kada mnogo energija prođe kroz jednu tačku, ta tačka postaje jedna individua, to je sve. Nacrtaj liniju na papiru, a onda nacrtaj drugu liniju koja preseca prvu; tu gde se dve linije seku pojavljuje se individualnost. Kada se život i smrt seku, ti si tu - sama tačka preseka.

Razumeti to, to je sve. Onda nisi ni zavisian ni nezavisian; oboje je apsurdno. Onda si naprosto međuzavisian, i prihvataš to.

"Ako je tako, onda se mora zavisiti od drugih, i od svetovnih stvari koje će se dugoročno sigurno pretvoriti u vezanosti." Ko ti je rekao da će se dugoročno sigurno pretvoriti u vezanosti? Ili znaš ili ne znaš. Ako znaš, onda nema smisla pitati mene; nećeš zapasti u te vezanosti. Ako ne znaš i to si samo čuo od drugih, to ti neće pomoći. Bićeš u nevolji.

Uvek ćeš biti mlakonja jer to nije tvoje razumevanje, a samo te tvoje razume-

vanje može osloboditi.

Da vam ispričam par anegdota.

Jedan čovek dogovorio se sa suprugom da će se onaj koji prvi umre vratiti i reći drugome kako je na drugoj strani. "Postoji samo jedna stvar", reče suprug, "ako ti umreš prva, hoću da mi obećaš da ćeš se vratiti po danu." Bio je uplašen, mlakonja.

Ako si verovao drugima - jer drugi su rekli da ćeš, ako se krećeš u svetu, biti u vezanosti - onda ćeš biti u vezanosti kad god se pokreneš, jer to nije tvoje razumevanje. Razumevanje će te osloboditi. I zapamti, vezanost se ne događa dugoročno; događa se u trenutku.

U trenutku kada poželiš, u samom tom trenutku dogodila se vezanost. Ona nastaje iz želje, a želja se podigla oko tebe; već si utamničen. Ako poseduješ uvid, odmah ćeš videti da svaka želja donosi utamničenje sa sobom, a ne dugoročno. Dugoročno... sama ideja dugoročnosti pojavila se jer drugi tako kažu. To nije tvoje vlastito iskustvo. I uvek zapamti da prihvatiš svoje vlastito iskustvo; ništa drugo nema vrednost.

Dogodilo se na sudu: "Primetio sam", reče sudija skitnici, "da ste, pored

krađe novca, uzeli i dosta vrlo vrednog nakita." "Da, časni suče", reče skitnica veselo, "vidite, moja majka naučila me u detinjstvu da sam novac ne donosi sreću."

Učenja drugih neće pomoći. Ti ćeš na svoj način da promeniš svo značenje tih učenja. To će se dogoditi nesvesno, a ne svesno. Čitaš *Dhammapadu*: ti ne čitaš Budine reči, čitaš svoju vlastitu interpretaciju. Čitaš Patanjđalijeve *Joga Sutre*: ti ne čitaš Patanjđalija, čitaš sebe kroz Patanjđalija. Tako, ako si neznalica, kod Patanjđalija ćeš pronaći nešto što će podupreti tvoje neznanje. Ako si pohlepan, kod Patanjđalija ćeš pronaći nešto što će podupreti tvoju pohlepu. Ako si pohlepan, možeš postati pohlepan za *kaivalyom*, za oslobođenjem, za *nirvanom*. Ako si egoista, pronaći ćeš nešto što podupire tvoj egoizam. Počećeš da se pretvaraš u veličanstveno nezavisno biće. Kako možeš biti zavisan?... tako veličanstven čovek. Kako možeš da zavisiš od iko-ga drugoga? - ti moraš biti nezavisan. Ti ćeš uvek pronaći sebe šta god čitao, šta god slušao, sve dok ne počneš sa razumevanjem svoga vlastitog života.

"I zar ne bi to traganje učinilo vrlo, vrlo dugim?" - ovo je pohlepa. Zašto se

bojati? Zašto biti previše zaokupljen rezultatom? Ja stalno govorim, ponavljam, da budete ovde i sada; ne mislite na sutra. A vi ne mislite samo o sutra, vi mislite o budućim životima.

"Neće li traganje postati predugo, vrlo, vrlo dugo?" Zašto se bojati toga? Beskraj je na raspolaganju. Nema nedostatka vremena. Možete se kretati vrlo, vrlo sporo; nema potrebe za žurbom. Žurba je tu zbog pohlepe. Tako, kad god ljudi postanu previše pohlepni, postanu vrlo užurbani i traže nove načine da povećaju brzinu. Oni su stalno u trku jer misle da im život izmiče. Ti pohlepni ljudi kažu: "Vreme je novac." Vreme je novac? Novac je vrlo ograničen; vreme je neograničeno. Vreme nije novac, vreme je večnost. Uvek je bilo tu i uvek će biti tu, i vi ste uvek bili ovde i uvek ćete biti.

Dakle, odbacite pohlepu i ne brinite oko rezultata. Ponekad se dogodi da zbog svog nestrpljenja propustite mnoge stvari. Ako me slušate s pohlepom, pohlepnim očima, onda nećete slušati mene. Iznutra ćete stalno govoriti: "Da, ovo je dobro; ovo ću pokušati. To ću napraviti. Čini se da će me ovo vrlo brzo dovesti do cilja." Vi ste

propustili mene, ono što govorim, a cilj je bio skriven u onome što sam govorio.

Jedan doktor običavao je da dolazi ovde. Sada je premešten. Stalno je pisao beleške. Upitao sam ga: "Šta to stalno radiš?" On reče: "Kasnije, kući, na miru to pročitam. I onda kasnije, kad god mi zatreba, pročitam ponovo." Ali, rekao sam mu: "Ti me stalno propuštaš. Čuješ jednu stvar - zapišeš je - a za to vreme rekao sam nešto što si propustio. Opet nešto zapišeš, opet propustiš. Šta god si skupio, to su fragmenti i nećeš biti u stanju da ih sastaviš zajedno. Ispunićeš praznine vlastitom pohlepom, vlastitim tumačenjima, vlastitim predrasudama, a onda je cela stvar uništena."

Cilj je ovde.

Vi samo morate biti tihi, strpljivi, pažljivi. Živite život potpuno. Cilj je skriven u samom životu. Bog je taj koji je kao život došao k vama na milione načina. Kada vam se žena smeši, zapamtite, to vam se Bog smeši u obličju žene. Kada cvet rastvori latice, pogledajte, vidite - Bog je rastvorio svoje srce u obličju cveta. Kada ptica počne da peva, poslušajte je - Bog je došao da vam peva pesmu. Sav ovaj život je božanski, svet. Vi ste uvek na svetom tlu.

Gde god pogledate, gledate u Boga; šta god činili, u vašem činjenju je Bog; šta god da ste, vi ste dar Bogu. Mislim ovo: živite život, uživajte u životu, jer on je Bog. I On dolazi k vama, a vi ne uživate u Njemu. On dolazi k vama, a vi Njemu ne pružate dobrodošlicu. On dolazi k vama i nalazi vas tužne, udaljene, nezainteresovane, tupe.

Plešite, jer svakog trenutka On dolazi na beskrajno mnogo načina, na milione načina, iz svih smerova. Kada kažem da živite život u potpunosti, kažem da živite život kao da je on Bog. I sve je uključeno. Seks je uključen, ljubav je uključena, ljutnja je uključena, sve je uključeno. Ne budite kukavica. Budite hrabri i prihvatite život u potpunosti, u potpunom intenzitetu.

Četvrto pitanje:

Može li se biti blizak tvojoj duši a da se ne bude tvoj učenik?

To je kao da pitaš. "Može li se biti blizak s tobom a da se ne bude blizak s tobom?"

Šta znači biti učenik? - to je samo stav, spremnost na bliskost. Učenik je samo prijemčivost, spremnost da se prihvati,

spremno primi. Učenik je gest: ako ti daš meni, ja neću odbiti. Ali ti si zamagljen rečima. Izgubio si sav uvid u ljubav, bliskost. Ako nisi učenik, sa svoje strane nećeš biti blizak. S moje strane, ja sam blizak sa svima, bili moji učenici ili ne. Ja sam bezuslovno blizak.

Ali ako ti nisi učenik, s tvoje strane si zatvoren, tako da samo moja bliskost neće delovati. Neće se povezati s tobom. Ostaćeš autsajder. Nekako ćeš ostati u obrambenom raspoloženju. Naravno, ti ćeš izabrati šta god ti se sviđa i odbiti šta god ti se ne sviđa. Učenik je onaj koji kaže: "Osho, prihvatam te u potpunosti. Sada neću birati kad si ti u pitanju." - to je sve. "Sada ću odbaciti svoj um; ti si postao moj um. Slušaću tebe, a ne svoj um. Ako postoji neki konflikt, slediću tebe, a ne svoj um." - to je sve. "Ako treba doneti odluku, onda ćeš mi ti biti bliži od mog vlastitog uma" - to je sve.

Onaj ko nije učenik stoji na granici i kaže: "Šta god mi se sviđa, ili šta god smatram uverljivim, to ću izabrati; a šta god mi se ne sviđa i što ne smatram uverljivim, neću izabrati." Šta god ti se sviđa činiće tvoj um sve jačim, šta god ti se ne sviđa

neće tvom umu dopustiti nikakvu transformaciju. Postaćete čovek od znanja. Saznaćete od mene mnoge stvari, ali nećeš saznati mene. Dakle, do tebe je.

Za mene postajanje učenikom nije u pitanju; do tebe je. Kada je dostupno više, ti biraš manje - pa dobro.

Da vam ispričam jednu anegdotu.

Doktor je imao dva pacijenta s različitim krajeva grada, obojica su patili od hronične nesаницe. Kako bi im pomogao dao im je tablete za spavanje. Jedan je dobio zelene tablete, drugi crvene. Jednog dana njih su dvojica započeli razgovor o nesanicama, a na kraju razgovora jedan je bio tako ljut da je upao kod doktora, rekavši: "Kako to da ja, kada uzmem tablete, spavam i sanjam da sam lučki radnik koji istovaruje prljavi parobrod u Liverpulu, pokriven uljem i prljavštinom, a g. Brown uzme svoje tablete i sanja da leži na plaži na Bermudima okružen polugolim lepoticama koje ga maze, ljube i zabavljaju?" Doktor slegne ramenima i reče: "Pa sad, budite razumni. Vi imate državno zdravstveno osiguranje, a g. Brown je privatni pacijent."

Dakle, samo vam to imam reći.

Budite razumni!

POVRATAK IZVORNOM UMU

3. maj 1976. pre podne u dvorani "Buddha"

IV, 6: *tatra dhyanajamanaśayam.*

Ovde [pak, u tom mnoštvu obrta što se izdvajaju na zajedničkom fondu svesnosti], oni iz kontemplacije proizišli (*dhyanaja*) ne ostavljaju [nepoželjne] tragove (*asaya*).

IV, 7: *karmaśuklakraśnam joginastrividhamitareśam.*

Retribucija joginovog akta nije ni »crna« ni »bela«; inače [u slučaju drugih koji ne poseduju joginovu pročišćenost] ova može biti trostruka.¹

¹ Po tradiciji koju prenosi Vyasa retribucija akata (*karman*) spada u neku od četiri vrste: - 1) »crna« ili, drugim rečima, nepovoljna, nepoželjna kao u slučaju onih zlom obeleženih. - 2) »i-bela-i-crna« kao u slučaju svih »spoljašnjih« sredstava kojima se jogin na početku svoje karijere služi, a koja nisu lišena ambivalentnih efekata. Tako npr. pravednost nije

IV,8: *tatastadvipakanugunanamevabhivyakt
irvasananam.*

Kao rezultat [neke od pomenute tri vrste retribucije akata] uslediće [nužno] i sasvim u skladu sa odgovarajućom »dozrelošću« (*vipaka*) - obelodanjenost »duševnih ostataka« (*vasana*).²

uvek sasvim lišena nasilja. - 3) »bela« ili povoljna retribucija uslediće u slučaju kad su potpuno poštovana pravila *yame* i *niyame*, kao i u slučaju akta kontemplacije. - 4) U slučaju onoga koji je u potpunoj pročišćenosti potpuno napustio svaku akciju i koji kao prosjak-beskućnik (*sannyasin*) živi svaki svoj trenutak kao poslednji - retribucija zapravo ne postoji. Za ovakvu retribuciju rečeno je da »nije ni crna ni bela«. (Komentar Z.Z.)

² Termin *vasana* koji se izvodi iz korena VAS - »ostaviti«, »staviti u«, »položiti«, označava one »ostatke«, onu »ostavštinu« koja posle jednog akta ostaje u duši kao jedan sasvim određen trag koji je obeležava, pečati, prožima najčešće na način na koji miris ostaje u glinenom sudu i kada se ovaj isprazni. Pre ili kasnije, kada uslovi za to budu postojali, ovo zaostalo seme ranijeg akta daće svoj plod. Sa terminima *samskara* i *karmašaya* ovaj termin predstavlja treći sinonim, sa napomenom da *samskara* ima mnogo širu konotaciju i da u kontekstima gde se upotrebljava kao sinonim za *vasana* označava jedan mnogo doradeniji, specifičniji trag, najčešće nastao uposebljavanjem, konkretizacijom određenih *vasana*. (Komentar Z.Z.)

IV,9: *jatideśakalavyavahitanamapyanantar
yam smrtisamskarayorekarupatvat.*

I pored toga što [u toku manifestacija duševnih ostataka] postoji među njima jaz kako u smislu neposrednog proizvođačkog uzroka (*jati*), tako i u smislu mesta i vremena, ipak postoji [među njima] neprekinuta [kauzalna] povezanost (*anantarya*), budući da pamćenje (*smrti*), [koje omogućuje taj kontinuitet] i podsvesne gotovosti (*samskara*) [= *vasana*], u jednom te istom obliku (*rupa*) postoji.

IV, 10: *tasamanaditvam ca 'sišo nityatvat.*

A ovi su [psihički ostaci akata] stalno prisutni budući da je i želja večna.

Samo je izvorni um, koji je rođen iz meditacije, slobodan od želja: ovo je jedna od najvažnijih *sutri*.

Pre svega, šta je izvorni um? - jer izvorni um je sam cilj svih jogina. Istok je stalno tražio put ka izvornom umu. Izvorni um je onaj um koji ste imali pre nego što ste rođeni, on nije od ovog života, već je od pre nego što ste ušli u svet želja; pre nego što ste postali ograničeni mislima, željama,

instinktima, telom, umom; to je izvorni prostor nezagađen ni sa čim, to je izvorno nebo, bez oblaka: to je izvorni um.

Na taj izvorni um nametnuti su slojevi i slojevi uma. Čovek je kao glavica luka. Možete da ga oljuštite. Skinete jedan sloj, drugi je tu; skinete i drugi sloj, treći je tu. Vi nemate jedan um, imate slojeve i slojeve mnogih umova. To je zato jer ste u svakom životu negovali određeni um, zatim u drugom životu drugi um i tako dalje. Izvorni um je potpuno izgubljen iza tih umova, tih slojeva i slojeva. I kada ljuštite luk, dolazi trenutak kada on nestaje u vašoj ruci. Luk je nestao.

Kada um nestane, tada se pojavljuje izvorni um. Zapravo, nazvati ga umom nije ispravno, ali nema načina da se to izrazi. To je ne-um. Izvorni um je ne-um. Kada svi umovi koje ste imali budu rastvoreni, odbačeni, izvorni se pojavljuje u izvornoj čistoti i nevinosti. Izvorni um već imate, ali ste ga zaboravili. Izgubili ste ga u džungli vašeg mentalnog uslovljavanja, ali duboko dole, skriven iza svih tih slojeva, vi još uvek živite sa izvornim umom, i u retkim trenucima prodirete u njega. Dubokom snu, kada i snovi prestaju, vi ste duboko unutar izvornog

nog uma. Zato se nakon toga ujutru osećate tako sveži. Ali ako ste cele noći sanjali, tada ćete se osećati umorni. Bićete umorniji nego kada ste pošli u krevet. Niste se okupali u svojoj unutarnjoj reci Gang, u svojoj reci čiste svesti. Niste ušli u nju, niste se okupali u njoj. Ujutru se osećate umorni, zabrinuti, pritisnuti, zbunjeni, podeljeni. Nemate harmoniju koja dolazi iz dubokog sna bez snova. Niste prošli kroz duboki san. Duboki san je samo ulaz u izvorni um. Zato Patanjđali kaže da je *samadhi* nalik dubokom snu samo sa jednom razlikom: U *samadhiju* idete direktno u izvorni um isto kao što idete u njega kroz duboki san, ali sa punom svešću; u dubokom snu ste nesvesni, ne znate gde ste, ne znate kako ste tamo stigli. Zato je to jedini preostali kontakt sa izvornim umom.

Lekari znaju da kad god neko pati od bolesti ne može dobro da spava, i da tada ne može da se izleči. San isceljuje. Zapravo, prva stvar kod lečenja pacijenta je da mu se pomogne da zaspi dubokim snom, da se duboko opusti. Potpuna opuštenost leči jer tada pacijent dolazi u kontakt sa izvornim umom, a izvorni um je izvor zdravlja. On je vaš izvor životne energije,

ljubavi. Sve to što imate je došlo iz okeana vašeg izvornog uma.

Svakako, kada on prolazi kroz mnoge slojeve uma, on je zagađen, iskvaren. Vaša unutarnja ekologija nije više izvorna. Ona je ispunjena i zatrpana mnogim mrtvim stvarima. Vaš um nije ništa drugo do vaša mrtva iskustva.

Onaj ko hoće da krene ka izvornom umu pažljivo i svesno, mora da nauči kako da se oduči, kako da se oduči od nakupljenih iskustava, kako da umre za stalnu prošlost, kako da se očisti od prošlosti. U trenutku kada ste istinski živi to je gotovo, gotovo je sa prošlošću. Prepuštate se prekidu sa prošlošću. Ona više ne postoji za vas. Ona je gotova zauvek. Dopustite da se potpuno dogodi taj trenutak i izaći ćete iz prošlosti kao zmija iz stare kože i nećete ni pogledati unazad. Samo trenutak ranije ta koža je bila deo vašeg tela, sada više nije. Potpuno ste izašli iz prošlosti tako da ostajete samo u sadašnjosti. Ako ne možete da bivajte samo u sadašnjosti, ne možete ići ka izvornom umu. Izvorni um ne zna ni za prošlost ni za budućnost.

Ono što nazivate umom nije ništa drugo do prošlost ili budućnost. Plivanje

između prošlosti i budućnosti. Vaš um nikada ne ostaje ovde i sada. To je meditacija: napuštanje prošlosti, ne stvaranje budućnosti i ostajanje u stvarnosti koja je ovde i sada. Ostajanje u noj. Iznenada ćete videti da nema uma između vas i stvarnosti, između vas i onoga što jeste, jer um ne postoji u sadašnjosti. Ne možete misliti o njoj, jer trenutak o kome mislite već je u prošlosti, nije u sadašnjosti. Mišljenje zahteva vreme. Stoga, kaže *sutra*, samo kroz meditaciju se dopire do izvornog uma.

Meditacija nije mišljenje; ona je odbacivanje mišljenja.

Čuo sam: Jednoj staroj skitnici su dali socijalnu pomoć i pitali su ga šta sad radi ceo dan. "Pa", reče, "nekad sedim i razmišljam, a nekad samo sedim".

To "samo sedim" je tačno ono što meditacija jeste. U Japanu meditaciju nazivaju *zazen*. *Zazen* znači "samo sedeti" i ne raditi ništa, samo biti i ne raditi ništa. U tom stanju obustavljenosti je meditacija. Oblaci se razilaze i vidite nebo. Jednom kada znate kako da doprete do tog čistog prostora, to će vam uvek biti dostupno. Možete da radite šta god da radite, imaćete to duboko unutra. To će postati lako, kao kada ulazite i

izlazite iz kuće. Jednom kada znate gde su vrata, nema problema. Nećete ni razmišljati o tome. Kada postane prevruće napolju, uđete u kuću gde je hladnije i udobnije. Kada vam postane prehladno unutra, izađete napolje na sunce. Jednostavno tečete unutra i van.

Um blokira put ka unutra. Uvek kada krenete unutra ka sebi, uvek iznova nailazite na slojeve uma: neke ostatke misli, neke želje, neke planove, neke snove, nešto iz budućnosti ili nešto iz prošlosti. I zapamtite da budućnost nije ništa drugo do projekcija prošlosti. Budućnost je ponovno preispitivanje prošlosti na modifikovani način, prividno bolji način. U prošlost ste imali sreću i nesreću, zadovoljstva i boli, trnje i cveće. U budućnosti će biti samo cveća, trnje će biti očišćeno, bol će biti odbačena - biće samo zadovoljstva i zadovoljstva. Vi preispitujete prošlost i sve što nađete lepo i dobro projektujete u budućnost.

Jednom kada znate kako da odbacite prošlost, i budućnost će automatski nestati. Kada nema prošlosti, nema nikakve budućnosti. Prošlost proizvodi budućnost. Prošlost je majka budućnosti, materica. Kada nema ni prošlosti ni budućnosti, onda je tu

samo ono što jeste. Samo ono što jeste!
Tada iznenada postajete beskrajni.

To je ono što izvorni um jeste: bez treperenja sa mislima, bez oblaka na vidiku, bez prljavštine oko vas. Samo čist prostor.

Tatra dhyana jam anasayam.

Samo izvorni um je slobodan od želja... jer izvorni um je slobodan od prošlosti, slobodan od iskustava. Kada ste slobodni od iskustava, kako možete želeti? Želje ne mogu postojati bez prošlosti. Samo pomislite: ako nemate prošlost, kako možete želeti? Šta ćete poželeti? Da biste poželeli bilo šta neophodno je nakupljeno iskustvo. Ako ne možete želeti bićete u vakuumu - čudesno divnoj praznini.

Samo je izvorni um slobodan od želja, zato ne borite se protiv želja. Takva borba vas neće odvesti nigde jer boreći se sa željama stvorićete anti-želje. A one su veće želje od drugih želja. Ne borite se sa željama; samo posmatrajte činjenice. Izvorni um ne može biti uspostavljen kroz borbu sa željama. Možete tako pronaći bolji um, ali ne i izvorni um. Možda imate grešan um, i ako se borite sa njim, možete dobiti

um sveca, ali svetac nije ništa drugo do preokrenuti grešnik.

Grešnici i sveci nisu odvojena bića; oni su dve strane istog novčića. Možete okrenuti novčić na jednu ili drugu stranu. Grešnik može u svakom trenutku postati svetac, i svetac u svakom trenutku može postati grešnik. Grešnik uvek sanja da postane svetac, a svetac se uvek plaši da ne padne opet natrag u blato greha. Oni nisu odvojeni. Postoje zajedno. Zapravo, ako bi svi grešnici nestali sa ovog sveta, ne bi bili mogući sveci. Oni ne mogu postojati bez grešnika.

Čuo sam: Sveštenik je išao ka svojoj crkvi. Pored puta ugledao je čoveka teško ranjenog, skoro mrtvog. Krvi je bilo svuda po njemu. Pritrčao je da pomogne, ali kada se dovoljno približio njegovo licu ustuknuo je nazad. Znao je dobro to lice. To nije bio niko drugi do sam đavo. Imao je njegovu sliku u crkvi. Ali đavo reče: "Imaj milosti prema meni. Govorio si o milosti, govorio si o ljubavi. Zar si zaboravio? Puno puta si propovedao u crkvi: 'Volite svoje neprijatelje'. Ja sam tvoj neprijatelj - voli me."

Čak ni sveštenik nije mogao da porekne valjanost tih argumenata. Da, ko je

veći neprijatelj od đavola. Po prvi put je toga postao svestan, ali i dalje nije mogao da navede sebe da pomogne umirućem đavolu. Reče: "U pravu si, ali ja znam da đavo može da citira svete tekstove. Ne možeš da me prevariš. Dobro je ako ćeš da umreš. To je vrlo dobro, svet će biti bolji ako umreš." Đavo se nasmeja vrlo đavol-skim smehom i reče: "Ti ne znaš da ako ja umrem ti ćeš biti izgubljen. Ti ćeš umreti zajedno sa mnom. I nisam citirao spise, govorio sam o poslu. Bez mene, gde bi ti bio, i tvoja crkva, i tvoj Bog?" Iznenada, sveštenik je shvatio. Podigao je đavola na ramena i odveo ga u bolnicu. Učinio je to jer ni Bog ne može postojati bez đavola.

Bez grešnika, svetac ne može postojati. Oni hrane jedan drugoga, štite jedan drugoga, brane jedan drugoga. Oni nisu odvojeni: oni su dva pola jedne iste pojave.

Izvorni um nije um. On nema ništa od uma grešnika niti od uma sveca. Izvorni um sadrži ne-um u sebi. On ne može biti definisan, nema granica, on je tako čist da ga ne može čak ni nazvati čistim, jer da biste nešto nazvali čistim morate zadržati koncept nečistog u tome. Čak i tako ćete ga zagaditi. On je tako čist, tako apsolutno čist

da se ne može ni reći da je čist.

Samo izvorni um koji je rođen iz meditacije, slobodan je od želja.

Sada, *tatra dhyanam*, 'rođen iz meditacije' je doslovan prevod, ali nešto je u njemu izgubljeno. Sanskrit je vrlo poetičan jezik. On nije samo jezik, nije samo gramatika, on je više poezija, vrlo sažeta poezija. Ako bi se to ispravno prevelo, sa osećajem a ne samo doslovno, onda bih ja to preveo kao 'preporođen iz meditacije', ne samo 'rođen' jer izvorni um se ne rađa. On je uvek tu, samo se preporuča; uvek je tu samo se iznova pre-poznaje; uvek je tu, samo se iznova otkriva. Bog sa uvek iznova otkriva kao već postojeći. Samo vaše biće je uvek tu. To se ne može dovoljno naglasiti: to je već tu; vi ga samo iznova otkrivajte. Ništa se novo ne rađa, izvorni um nije nov, nije ni star, on je večan, bezvremen, oduvek.

Anasayam znači: bez ikakve motivacije, bez ikakve podrške, bez ikakvog uzroka, bez ikakve osnove.

Tatra dhyanaJam anasayam.

Izvorni um postoji bez ikakve moti-

vacije. On postoji bez ikakvog uzroka, bez ikakve podrške: *anasayam* doslovno znači 'bez ikakve podrške'. On postoji bez ikakve osnove, temelja. Postoji sam u sebi, nema vanjske podrške. To mora biti tako jer ono najviše ne može imati nikakvu podršku - jer najviše znači potpuno - ničeg nema izvan njega. Možete misliti da dok sedite na zemlji, da je zemlja podržana gravitacijom planetarnog sistema, a planete suncem. Ali celina ne može imati podrške, jer odakle će ta potpora doći? Celina ne može imati nikakve druge osnove do sebe samu.

Možete otići u trgovinu, svakako, imate motiv: želite da zaradite novac. Idete kući; imate određenu motivaciju: da se odmorite. Jedete hranu jer ste gladni. To je uzrok toga. Možete doći kod mene - i to je motivisano, tražite nešto u tome. To može biti maglovito ili jasno, poznato ili nepoznato, ali motivacija je tu. Ali šta će biti motivacija celini? Ona nema povoda, nema želja, jer motivacija može nastati samo od nečega izvana. Zato hindusi to nazivaju *lila*, igra, ples. Ples nastaje iznutra: samo se krećete, bez povoda, kao kad šetate, čak ni zbog zdravlja. Fanatici zdravlja nikada ne idu u šetnju, ne mogu da idu jer ne mogu da

uživaju u samoj šetnji. Oni proračunavaju "Koliko kilometara?" "Koliko ću da se zamorim pri tome?" Računaju koliko će da se zadišu. Sve računaju. Njima je jutarnji odlazak na posao telesna vežba. To nije samo igra.

Engleska reč 'illusion' je najčešće korišćena za prevođenje istočnjačkog pojma *maja*. Izvorno, reč 'iluzija' označava nešto nerealno, ali to nije pravo značenje. Dolazi od latinskog korena *ludere* što znači igra. 'Iluzija' jednostavno označava igru, i to je pravo značenje *maje*. *Maja* ne označava iluziju; ona jednostavno znači igra: Bog se igra sam sa sobom. Naravno, on nema nikoga osim sebe, stoga može da igra žmurke samo sa sobom. Nešto skriva pokušavajući to da pronade znajući sve vreme gde je.³

³ Reći da Bog igra žmurke sam sa sobom znači sledeće: Bog projektuje svoju svest kao individualne duše, one planirano zaboravljaju svoju apsolutnu, Božansku suštinu kada se utelovljuju kao individualna ljudska bića koja prolaze kroz sve oblike iskustava bivstvovanja i delanja dok ne dođu do neophodnosti da spoznaju onoga ko ima iskustva i zbog koga iskustva postoje, neophodnosti otkrovenja svoje Božanske suštine kroz samospoznaju. Na kraju

Izvorni um je bez motiva, bez uzroka. Drugi umovi koji nisu izvorni su uslovljeni nečim, nekom motivacijom, i s tom motivacijom su kultivisani. Ako želite da postanete lekar moraćete da kultivišete svoj um na određeni način, i tako ćete postati lekar. Ako želite da postanete inženjer, moraćete na drugačiji način da kultivišete um. Ako želite da budete pesnik, nećete moći da kultivišete um kao u matematičara. Tada ćete imati um pesnika. Ma šta da je vaša motivacija, ona će stvoriti određeni um.

Čuo sam: Dama je sela u autobus sa svojim sinom. Kupila je jednu kartu. Kondukter se obratio dečaku: "Koliko si star momče?"

"Četiri godine" odgovori dečak.

"A kada ćeš napuniti pet?" upita ga kondukter.

iluzija individualnog ljudskog bića nestaje i samo ostaje Bog koji se igra samospoznaje. Zapravo, ne ostaje ni to jer ceo taj proces projektovanja i samospoznaje tako nam izgleda samo dok smo inkarnirani kao individualna duša. Za Božansko ne postoji potreba za samospoznajom. Ovo je samo način da se ukaže na pravu prirodu samospoznaje kao spoznaje Božanskog.

Dečko pogleda u majku koja je smeškom odobrila njegov odgovor i rekla: "Kada izađemo iz autobusa."

On je bio naučio da kaže, ali nije znao motivaciju. Naučio je da kaže da ima četiri godine da bi izbegao plaćanje karte, ali nije znao motivaciju i zato je samo ponavljao kao papagaj.

Svako dete je više usklađeno sa izvornim umom nego odrasli. Pogledajte decu: igraju se, vrte okolo... nećete naći nijednu motivaciju ni u čemu. Ona uživaju, i ako ih upitate zbog čega, sleći će ramenima. Njima je nemoguće da komuniciraju sa odraslima. Deca prosto osećaju da je to nemoguće; među njima nema mostova, jer odrasli postavljaju besmisleno pitanje: "Zašto?" Odrasli ljudi žive sa određenim proračunatim umom. Nešto radite da biste nešto stekli. Deca još nisu postala svesna te motivacije. Ne znaju jezik želja, ona znaju samo jezik razigranosti. To je značenje reči Isusovih: "Nećete ući u Carstvo Božije dok ne postanete kao deca." Rekao je dok ne postanete kao deca, dok ne odbacite motivaciju i postanete razigrani... Zapamtite, rad nikoga nije doveo do Boga. Ljudi koji grade svoj put do Boga vrte se u krugu po

trgu; oni ga nikada ne otkrivaju. On je razigran, i vi morate biti razigrani. Tada iznenada nastaje zajedništvo, veza sa Božanskim.

Meditirajte razigrani, ne meditirajte ozbiljni. Kada idete u salu za meditaciju, ostavite svoja ozbiljna lica tamo gde ostavljate svoju obuću. Dozvolite da meditacija bude zabavna. "Zabava" je vrlo religiozna reč; "ozbiljnost" je vrlo nereligiozna. Ako želite da postignete izvorni um, morate da živite vrlo neozbiljno, iskrenim životom, morate da transformišete sve vaše poslove u igru; morate da transformišete sve vaše dužnosti u ljubav. "Dužnost" je vrlo prljava reč.

Izbegnite dužnosti. Unesite više ljubavi u delanja. Menjajte svoj rad uvek iznova sa sve više energije da biste više uživali, i dopustite da život bude zabavniji, smešniji, i napustite želje i motivacije. Što ste više motivisani, više ste vezani za određeni um. Ako poželite da odbacite svaki um - a svi umovi moraju biti odbačeni - samo tada možete postići svoju najdublju prirodu, vašu spontanost. To je nešto sasvim različito, sasvim drugačiji jezik od želja.

Dozvolite da vam ispričam jednu

anegdotu.

Vodio se spor protiv Mule Nasrudina pred sudom. Pošto je saslušao izlaganje slučaja sudija je zahtevao da se ostatak rasprave nastavi 'u četiri zida', bez prisustva javnosti. Mula Nasrudin, optuženi, prigovorio je da mu nije poznato značenje reči 'u četiri zida', a sudija mu je rekao: Ja znam šta to znači, odbrana zna šta to znači, tužilac zna šta to znači, i porota zna. A sada ispraznite sud."

Kada je to učinjeno, advokat je zatražio od Mule Nasrudina, optuženog, da svojim rečima ispriča šta se dogodilo te noći kada se slučaj dogodio. "Pa", reče Mula, "vodio sam devojkicu kući seoskim putem i odlučili smo da pođemo prečicom preko polja. Na pola puta preko polja ona se umorila, zato smo seli da se odmorimo. Bila je lepa letnja noć i osećao sam se romantično, zato sam je poljubio, ona je poljubila mene, opet ja nju, pa ona mene, i ... hiddly-hi-tee."

Sudija upita: "Šta to znači?"

"Pa" reče Mula Nasrudin, "branilac zna šta to znači, tužilac zna šta to znači, i porota zna, i vi biste znali šta to znači - da ste tada bili tamo sa svojom kamerom."

Želja ima svoj sopstven jezik, motivacija ima svoj jezik, i svi jezici su želje i motivacije, razne želje. Dozvolite da vam kažem: hrišćanstvo je jezik jedne želje. To nije religija. Hinduizam je jezik jedne druge želje, ni to nije religija, i tako dalje i tako dalje.

Izvorni um nema jezik. Ne možete ga pretvoriti da bude hindus, hrišćanin, musliman, ni đain, ni budista, ne. To su sve želje. Kroz njih vi želite nešto da dosegnete. To su sve vaše velike projekcije.

Izvorni um je poznat samo kada otpadnu sve želje, svi jezici, svi umovi. Tada vi iznenada ne znate ko ste. Istinski religiozna osoba je ona koja je odbacila sve svoje identitete sa svim obrascima mišljenja i koja jednostavno postoji ogoljena, sama, predata samoj egzistenciji bez ikakvih odeća, ikakvih omotača od jezika i umova - luk potpuno oljušten; oličenje praznine.

Tatra dhyanajam anasayam.

Samo izvorni um koji je rođen iz meditacije, slobodan je od želja.

Dakle, kako postići izvorni um? Jedan od najvažnijih problema u religiji

mora da se razume: izvorni um je bez želja i način da se dosegne je postati bez želja. Problem nastaje za misaoni intelekt: šta je primarno? Da li prvo odbacimo želje, i tek tada dosežemo izvorni um? Ali onda nastaje pitanje da ako samo sa odbacivanjem želja postizemo izvorni um, kako možemo da odbacimo želju za tim pre nego što to dosegnemo?

Ili ako se izvorni um dosegne, tada će želje otpasti same od sebe, svojevolljno, kao posledica toga. Tada možemo dostići izvorni um dok su želje još tu, i izvorni um ne može biti dosegnut dok se ne odbace želje, taj paradoks nastaje. Ali taj paradoks se javlja samo dok vam je um podeljen. Zapravo, izvorni um i biti bez želja nisu dve stvari; oni su jedna pojava opisana na dva načina. Oni su samo jedna energija - nazovite je ili beželjnost ili izvorni um - to nisu dve stvari. Događaju se istovremeno. Ja to znam.

Dok izvorni um nije dosegnut ne možete postati potpuno bez želja, ali možete biti devedeset devet procenata bez želja, i to je način. Počinjete da razumete svoje želje. Kroz razumevanje, mnoge od njih će nestati jer će se pokazati jednostavno glu-

pim. Da vas one neće voditi više nigde osim u sve veće i veće razočarenje. Da vam otvaraju vrata pakla i ničeg drugog - više besa, više napetosti, više bola i patnje. Samo ih pogledajte: one će nestati. Najpre, želje koje vas vode u razočarenja će nestati, i tada ćete imati mnogo jasniju perspektivu. Tada ćete videti da želje za koje ste do sada mislili da su dobre za vas, da su vas vodile u zadovoljstva, da vas nisu nikada odvela do zadovoljstva, jer ma kako izgledalo da će biti zadovoljavajuće, na kraju su se pretvarale u jad i gorčinu.

Stoga izgleda da je zadovoljstvo trik želja: trik da vas odvede do bola. Najpre se odbacuje bol, a tada ćete biti sposobni da vidite da je i zadovoljstvo iluzorno, nerealno, samo san. Devedeset devet procenta želja će nestati kroz razumevanje, i tada će se ono konačno dogoditi. Dogodiće se istovremeno: sto procenata želja će nestati, i izvorni um će se javiti u jednom trenutku; ne kao uzrok i posledica, nego istovremeno, zajedno.

Bolje je uzeti termin Karla Gustava Junga za to: sinhronicitet. Oni nisu u odnosu uzroka i posledice. Oni nastaju zajedno, istovremeno, i to je suvišno reći na taj

način, jer koristimo jezik. Inače oni su jedno, dve strane istog novčića. Ako pogledate sa razumevanjem, meditacijom, nazvaćete ove pojave izvornim umom. Ako ih gledate kroz želje, strasti, nazvaćete to beželjnost. Kada ih nazivate beželjnost vi jednostavno pokazujete da ih upoređujete sa željama; kada ih nazivate izvornim umom, to jednostavno pokazuje da to poredite sa mehaničkim umom, ali govorite o jednoj istoj stvari.

Bilo gde da ste, vi ste u mehaničkom umu. Ma ko da ste, vi ste u mehaničkom umu, zatvoreni u njemu. Ne sažaljevajte sebe zbog toga. To je prirodno. Svako dete će naučiti nešto; to stvara um. Svako dete uči način da opstane u svetu; to stvara um. Ne ljutite se na svoje roditelje ni na svoje društvo; to vam neće pomoći. Oni su vam tako pomagali iz ljubavi; to je bilo prirodno.

Potreban vam je um da preživite, i svako društvo iskušava snagu deteta jer sva deca, kada se rode, su divlja. Biće obuzdana, uokvirena. Ona dolaze bez okvira. Biće im teško da prežive i žive u svetu gde se odvija tako mnogo borbe za opstanak, gde je preživljavanje stalan problem. Postaće delotvorna na određeni način u zaštiti sebe.

Biće oklopljena, zaštićena, zapečaćena protiv neprijateljskih snaga sveta. Biće naučena da se ponašaju kao drugi: biće naučena da imitiraju. Mehanički um se stvara imitacijom. Izvorni um se stvara odbacivanjem imitacije.

Čuo sam: Tri duha su igrala karte kada je četvrti duh otvori vrata i ušao. Promaja izvana oduvala je sve karte sa stola. Novi duh je bio dečji duh, vrlo mlad, nov u svetu duhova. Jedan od duhova ga pogleda i reče: "Zar ne možeš da koristiš ključaonicu kao i svi drugi?"

Tako je svaki duh obučen: nema potrebe da otvaraju vrata, mogu ući kroz ključaonicu.

Tako vas roditelji uče - imitacijom - i oni su najveći imitatori. Deca koja ne imitiraju se kažnjavaju. Buntovna deca se kažnjavaju, poslušna deca se pohvaljuju. Poslušnost se smatra vrlo vrednim, a buntovništvo bezvrednim. Celo društvo pokušava da vas učini poslušnim, osnažuje vas u tome: kroz nagrade, kroz kazne, strah, priznanja, uzdizanja ega. Na hiljade načina vas podstiču da imitirate ostale, jer to je jedini način da vam nametnu okvire, ograničenja, da vas učine krotkim i disciplinovanim. Ali

to ima veliku cenu. I to se događalo, i to se događa, i nema drugog načina. Niko to ne može da izbegne, i ne vidim kako bi to bilo moguće sasvim izbeći. Više ili manje, biće u tome.

Ljudi me pitaju: ako bih učio decu, čemu bi ih učio? Jer ma čemu da ih učite, vi im tako stvarate mentalni obrazac. Ne možete ih učiti buntovništvu, jer im i tako dajete mentalni obrazac. Tada će imitirati buntovnike. Opet će biti uokvireni.

Krišnamurti je imao nekoliko škola u svetu u kojima je učio decu da ne budu imitatori, ali ona su postajali njegovi imitatori. Počela su da imitiraju Krišnamurtija. Taj problem je vrlo suptilan. Kada učite decu da ne imitiraju, ona počinju da imitiraju vas, kažu: "Ne imitirajte". Učite ih da je imitacija bezvredna, a pri tom koristite isto značenje. Ako imitiraju biće odbačena; svako će ih gledati popreko. Ako postanu buntovna, biće cenjena. To je isti mehanizam nagrade i kazne, straha i želja. Ona postaju buntovnici imitatori, ali kako buntovnik može biti imitator?

Nema načina da izbegnete mentalne obrasce, ali možete izaći iz njih. Oni mogu biti prihvaćeni kao nužno zlo rođenja u

društvu, rođenja u porodici, nužno zlo koje se može podneti. Samo učinite da oslobođanje od njega bude moguće, to je sve. Učinite da tok bude moguć, to je sve. Dobro društvo je ono društvo koje vam daje umni obrazac, ali i spremnost da jednog dana um bude odbačen: "To nije jedina i najviša vrednost, može se proći kroz to i otići zvan toga. Um može biti transcendiran." Um vam može biti dat, ali nema potrebe da vam bude dat i identitet sa umom. Ako identitet bude malo labav, opušten, tako da ljudi mogu da ga nadrastu, moći će da izađu iz uma lakše, sa manje bola, manje agonije, manje napora.

Bilo da ste bogati ili siromašni, beli ili crni, obrazovani ili neobrazovani, nema razlike: mi smo u istom čamcu, čamcu veštačkog uma. Samo to je problem. Možete postati bogati ako ste bili siromašni, ili možete izgubiti svoje bogatstvo i postati prosjak, budistički monah, to vas neće promeniti. Ostaćete i dalje u istom čamcu. Samo ćete jednostavno promeniti uloge. Promenićete ličnost, ali vaša suština će i dalje biti ograničena.

Čuo sam: milioner je video skitnicu kako gazi po njegovom travnjaku i doviknu

mu: "Odlazi odatle odmah!" Skitnica reče: "Vidite gospodine, jedina razlika između vas i mene je što ste vi stekli vaš drugi milion, dok ja još uvek radim na svom prvom" - samo je u tome razlika.

Siromašan, bogat, obrazovan, neobrazovan, kulturni, nekulturni, civilizovan, primitivan, zapadnjak, istočnjak, hrišćanin, hindus: nema razlike. Može biti nekih razlika u kvantitetu, ali ne i u kvalitetu. Mi smo svi u umu, i sva težnja religija jeste da se um nadiđe.

Karmašuklakrašnam joginastrividhamitarešam.

Joginova karma nije ni čista ni nečista, ali kod svih ostalih ona je trovrsta: čista, nečista i pomešana.

Ovo je nešto što se vrlo, vrlo različito razumevalo na Zapadu, jer Zapad poznaje samo dve kategorije: čisto i nečisto, sveto i grešno, božansko i đavolsko, nebesko i pakleno, crno i belo. Ceo Zapad sledi Aristotelovu logiku i još nije postao svestan nečeg transcendentalnog koje odlazi iznad obe suprotnosti i nije ništa od njih. *Sutra* kao ova je vrlo teška za razumevanje zapadnjačkom umu jer um ima određenu struk-

turu. Ta struktura kaže: "Kako je to moguće? Čovek je ili dobar ili loš. Kako čovek može biti ništa od toga, možete biti ili dobri ili loši." Podeljenost, dualizam je vrlo jasan u zapadnjačkom umu. On je analitičan.

Sutra kaže: "Joginova karma nije ni čista ni nečista jer dolazi od izvornog uma." Ovde su uključene mnoge stvari.

Vidite nekoga da umre i trenutno, u aristotelovskom umu, nastaje problem: ako je Bog dobar, otkuda smrt; ako je Bog dobar, zašto siromaštvo, otkuda rak? Ako je Bog dobar, onda sve treba da bude dobro. Inače nastaje sumnja. Tada Bog ne može postojati. Ili, ako postoji, nije dobar. I kako ćete nazvati takvog Boga? "Bog koji nije uvek dobar"? Zato je cela hrišćanska teologija, vekovima, radila na tom problemu: kako to objasniti? Ali to je nemoguće, jer sa aristotelovskim umom to je nemoguće. Možete izbegavati taj problem, ali ga ne možete potpuno poništiti jer on nastaje iz same strukture takvog uma.

Mi na Istoku kažemo da Bog nije ni dobar ni loš, stoga ma šta da se dogodi, dogodilo se. Nema nikakve moralne vrednosti u tome. Ne možete to nazvati ni dobrim ni lošim. Nazivate ga onakvim kakav

imate um. To je samo jedna oznaka vašeg uma da nešto dolazi dobro a nešto loše.

Sada, vidite: Adolf Hitler je rođen; da ga je majka odmah ubila, da li bi to bilo dobro ili loše? Možemo videti da ga je majka ubila, to bi bilo vrlo dobro za svet. Milioni ljudi su ubijeni; bilo bi bolje ubiti samo jednu osobu. Ali da ga je majka ubila, bila bi strašno kažnjena. Bila bi doživotno osuđena, možda bi bila ubijena od strane vlade, suda, policije. I niko ne bi rekao da je ta vlada pogrešila, jer je ona kriva što je ubila dete. Vidite li implikacije? Adolf Hitler je pobio milione ljudi, doveo je svet skoro do ivice smrti. Niko nije bio takva nevolja pre njega. Svi Džingis Kanovi su bleđi pred njim. On je bio najveći ubica ikada. Ali šta to govori? Bilo da je činio dobro ili ne, ostaje teško reći jer život nikada nije potpun, a dok ne postane kompletan, kako ga možete proceniti? Možda je sve što je činio bilo dobro. Možda bi počistio svet od loših ljudi. - ko zna? I ko to može da odluči? Možda bi svet bez njega bio gori nego što jeste.

Ma šta mi kažemo da je dobro, to je samo odraz određenog ograničenja uma. Ma šta mi kažemo da je loše, to je takođe

samo odraz određenog ograničenja uma.

Ima jedna taoistička priča: Čovek je imao vrlo lepog konja, tako plemenitog da mu je čak i car ljubomorno zavideo. Mnogo puta su kupci dolazili kod njega, ljudi su bili spremni da plate svaku cenu. Ali starac se samo smejaio. Rekao je: "Volim tog konja, i kako mogu da vam prodam ljubav? Stoga, hvala na ponudama, ali ne mogu da ga prodam."

Jednog dana konj je ukraden, ili se nešto desilo, tek konja nije bilo u štali sledećeg jutra. Celo selo se skupilo i rekli su mu: "Jel vidiš sad starče, konj je nestao. A mogao si postati bogat. Ovakva nevolja nikada se nije desila u ovom selu. I ti si star i siromašan. Trebao si ga prodati. Pogrešio si."

Starac se samo nasmejaio i rekao: "Ne sudite previše, i nemojte tvrditi ništa o dobrom i o lošem, o nevolji i o koristi. Znam samo jedno: sinoć je konj bio u štali, jutros ga nema; to je sve. Ali nemojte tvrditi ništa o tome. Samo se držite činjenice: konj nije u štali - i gotovo. Zašto donositi ikakve zaključke oko toga? Da li je to dobro ili loše, da nije trebalo da se dogodi, da je to nevolja, zaboravite sve oko toga."

Ljudi su bili zbunjeni. Osećali su se uvređeni jer su došli da mu iskažu saučešće, a ova budala im filozofira! "Ipak je sve dobro. Ovaj čovek zaslužuje da bude kažnjen, Bog je uvek u pravu."

Ali nakon petnaest dana konj se vratio. Nije bio ukraden. Samo je pobjegao u šumu. Vratio se sa dva druga konja, dva divlja, divna i snažna konja. Celo selo se sakupilo. Rekli su: "Ovaj starac zna nešto... bio je u pravu; to nije bila nevolja. Mi smo pogrešili." I rekli su mu: "Žao nam je. Nismo razumeli celu situaciju, da je to bilo blagoslov. Ne samo da se tvoj konj vratio, nego su došla i druga dva konja. Nikada nismo videli tako lepe konje. Dobićeš više novca."

Starac je opet rekao: "Ne brinite da li je to blagoslov ili nevolja. Ko zna? Budućnost je nepoznata, i ne možemo reći ništa dok ne vidimo budućnost. Vi opet pravite istu grešku. Samo recite: 'Konj se vratio, vratio se sa druga dva konja' - to je sve." On mu odgovoriše: Ne pravi nas ludima. Znamo da si došao do više para."

Ali posle nedelju dana, starčev sin je pao sa konja, sa divljeg konja koga je pokušavao da ukroti. Pao je i polomio nogu. Bio

je jedina podrška starcu i ljudi su sada rekli: "Sada je i starcu jasno da je to ipak bila velika nevolja. Taj povratak konja je bila nesreća. Jedina pomoć starcu, njegov sin, teško je povređen. On je pomagao starcu, sada će starac morati njemu da pomaže jer je povređen. A baš se spremao za ženidbu. Sada će i ženidba da bude odložena."

Opet su se sakupili kod njega i tako mu govorili a starac je opet rekao: "Šta sam vam govorio? Ponavljate opet isto. Samo recite: Moj sin je polomio kosti, to je sve. Zašto projektujete budućnost? Zašto tako žurite u budućnost? Videćete za nekoliko dana da opet niste u pravu. Uvek iznova vi napuštate sadašnjost i izvodite neke zaključke."

I dogodilo se za nekoliko dana da je zemlja zaratila sa susednom državom i svi mladi ljudi iz sela su morali da pođu u rat. Samo je starčev sin ostao jer je bio povređen. Opet su se svi sakupili ali pre nego što su išta rekli, starac im je rekao: "Ćutite! Zar ne vidite kako je život složen?"

Takvo je istočnjačko gledište, u suštini.

Jogin živi u izvornom umu, onak-

vom kakvom jeste. Ma šta da se desi, desi se. On nikada ne sudi. I nikada ne čini ništa od svoje volje, on ostaje samo sredstvo delanja celine. Celina teče kroz njega. On postaje nalik šupljem bambusu, kao flauta. Jogin samo prenosi ono što dolazi od Boga, od celine. Zato je Krišna rekao Arđuni u Bhagavad Giti: Ne brini i ne misli da si ti počinilac nasilja i da ti ubijaš ljude. Ako je to božija volja, pusti je neka bude. Ako on želi da budu ubijeni, biće ubijeni, bilo kroz tebe ili kroz nekoga drugoga." Zapravo, Krišna kaže: "Oni su već ubijeni. Ti si samo instrument, zato ne budi identifikovan sa tom akcijom. Ostani svedok."

Joginova karma nije ni čista ni nečista, ali kod svih ostalih ona je trovrсна: čista, nečista i pomešana.

Ma šta da obični ljudi rade - a pod običnim ljudima podrazumevam one koji nisu dospeli do najdubljeg jezgra svoga bića, ljude koji žive u svojim umovima, koji žive u mislima, idejama i ideologijama koje su pokupili iz spisa - ma šta oni da rade, bilo da je ta akcija čista ili nečista, ili da je pomešana - njihova dela nisu spontana, nisu

izvorna. Oni samo reaguju, one ne delaju. Njihov odgovor je reakcija, to nije ispunjeno energijom. Oni nisu spremni za sadašnji trenutak, ovde i sada.

Neko je pitao zen majstora Lin Čija: "Ako neko dođe i napadne vas, šta ćete učiniti?" Ovaj je slegnuo ramenima i rekao: "Neka prvo dođe pa ćemo videti. Ne mogu biti spreman unapred. Ne znam. Možda ću se smeјati, možda plakati, a možda ću skočiti i ubiti tog čoveka. Uopšte se ne brinem oko toga. Ali ne znam. Pusti neka prvo takav čovek dođe. Trenutak će odlučiti, ne ja. Celina će odlučiti, ne ja. Kako mogu da kažem šta ću da uradim?"

Prosvetljen čovek ne živi kroz um. On nema okvire oko sebe. On je čista praznina. Niko ne zna kako će Bog delovati kroz njega u tom trenutku. Njegova volja se u to ne meša - to je sve - jer tu nema nikoga ko bi se mešao. Um se meša; on više nema um. Njegova volja ne pokušava da učini nešto što smatra da je dobro, niti pokušava da izbegne nešto što smatra da je loše. Njegova volja ne pokušava ništa. Njegova volja je da jednostavno bude u rukama Božanskog i da pusti stvarima da se dogode. Njegova volja ne tumači šta će dalje da bude,

dobro ili loše. Ne, prosvetljeni čovek nikada ne gleda unazad, nikada ne procenjuje, nikada ne gleda unapred, nikada ne planira. Ma kakav da je trenutak, dopušta da trenutak odluči. U tom trenutku sve se sažima. Cela egzistencija u tome učestvuje, zato niko ne zna.

Lin Či kaže: "Ako me neko napadne, niko ne zna šta će biti. To će zavisiti. Ako me napadne Gotama Buda, ja ću se smeјati. Dotaći ću njegova stopala što se smilovao da napadne mene, jasnog Lin Čija. Ali to će zavisiti od trenutka. Tu je mnogo nepredvidljivih stvari."

Na početku veka, 1900-te godine, veliki naučnik Maks Plank, načinio je jedno od najvećih otkrića ikada. On je postao svestan i otkrio je da je egzistencija talasna, da nije neprekidna. Ona nije kao kada prelivate ulje iz jednog suda u drugi. Tada ulje teče stalno, povezano, u jednom toku. Maks Plank je rekao: Egzistencija je slična: kao kada sipate grašak iz jedne kutije u drugu - neprekidno - svako zrno će padati posebno." Rekao je: "Sav život se sastoji od takvih malih celina. Te najmanje energetske celine on je nazvao kvantima. To je kvantna teorija. Kvant znači: najmanja celina koje je

odvojena od druge, posebna, između kojih postoji prostor. Sad, taj prostor sadrži sve jer dve stvari nisu povezane, dva atoma nisu povezana međusobno. Prostor, praznina, sadrži ih oba. Oni nisu povezani direktno, povezani su preko prostora. Još uvek niko nije pokušao da načini paralelnu teoriju sa umom, a upravo je isti slučaj.

Dve misli nisu povezane jedna sa drugom; misli su pojedinačne. Jedna misao, druga misao, pa treća i između svake misli je procep, vrlo mali prostor - to je vaš unutarnji prostor. To je izvorni um. Jedan oblak prođe, pa drugi, između oblaka je čisto nebo. Jedna misao prođe, pa druga misao, između te dve misli je izvorni um. Ako mislite da su vaše misli povezane, tada mislite o sebi kao da imate um.

Zapravo tu nema ničega nalik umu - samo misli, isprekidane misli koje lutaju u vama, koje se kreću tako brzo da ne vidite procep između njih. Te misli ispunjavaju vaš unutarnji prostor. Atomi su podržani od strane prostora, misli su podržane od strane unutarnjeg prostora. Ako pridajete važnost materiji, postaćete materijalista. Ako pridajete važnost mislima, postaćete intelektualac. Ali i um i materija, oboje su lažni. Oni

su samo proces ispunjen prekidima. I mogu vam reći da *joga* donosi najvišu sintezu: ***unutarnji prostor i vanjski prostor nisu dva prostora.*** Izvorni um i Božiji izvorni um nisu dva uma. Vaš veštački um je različit od Božanskog, ali vaš izvorni um nije različit. To je jedan isti um.

Želje nastaju iz trovsne karme kada povoljne okolnosti to omoguće.

Ako imate čistu karmu, dobra dela, sveta dela, tada će želje nastajati, naravno, da donesu još više dobrog. Ako činite nečista dela, iz njih će nastajati želje koje donose još više nečistih dela, jer ma šta da radite to stvara određene navike u vama koje će to da ponavljaju. Ljudi stalno ponavljaju. Ma šta da stalno činite, postajete vešti u tome. Ako činite pomešana dela, pomešane želje će nastati, bilo iz dobrog ili lošeg ili iz oboje pomešano. Ali sve su to dela veštačkog uma. Čak je i um sveca još uvek um.

Čuo sam: Abe Koen, veliki biznismen, Jevrejin, osuđen je na smrtnu kaznu. Upravnik zatvora posetio ga je tog jutra

pred egzekuciju. "Gospodine Koen", reče, "vaše vešanje će ovu državu koštati 100 funti". "Loš biznis," reče Abe. "Dajte mi 95 funti i ubiću se sam."

Biznismen je biznismen. On stalno razmišlja u okvirima biznisa, u pojmovima novca. On postaje vrlo vešt u tome. Samo posmatrajte ma šta da radite - imate tendenciju da to ponavljate, spontano, nesvesno. Stalno ponavljajte neku stvar ponovo i ponovo, i svakako, što više je ponavljate više ćete biti vezani za nju kao za naviku. Dolazi vreme da čak i ako hoćete da na ostavite tu naviku, ona je postala tako duboko ukorenjena u vama, da ako vi i želite da je ostavite, ona neće da ostavi vas.

Čuo sam da se dogodilo: Izvestan učitelj, koji nije bio siromašan, nosio je samo tanko pamučno odelo i zimi. Oluja je poterala medveda da siđe sa planine do reke. Zaronio je glavu u vodu. Deca, videvši ga otpozadi, povikaše: "Učitelju, pogledajte. Bunda je upala u vodu, a vama je hladno. Idite i uzmite je!" Učitelj, kome je bunda bila potrebna, skoči u reku i dohvati krzno. Medved ga brzo napade i zgrabi ga.

"Učitelju" doviknuše deca sa obale, "ili uzmite krzno, ili ga pustite i izađite iz vode". "Pustio bih ga ja da mogu" reče učitelj, "ali bunda neće mene da pusti."

To je problem sa navikama: prvo vi negujete njih, i postepeno, one postaju gotovo vaša druga priroda. Tada vi želite da ih odbacite, ali to nije lako učiniti. Šta da se radi?

Morate postati svesniji.

Navike ne mogu da se jednostavno odbace. Postoji samo dva načina da se odbace: jedan je da se navika zameni neko drugom navikom - tako ste samo zamenili jedan problem sa drugim, to vam neće mnogo pomoći; drugi način je da postanete više svesni. Uvek kada ponavljate naviku, postanite toga svesni. I kada je ponavljate, ponavljajte je, ali ponavljajte je sa svedočenjem, sa pažnjom, sa svešću. Ta svest će vas učiniti različitim od navike, i energiju koju ste nesvesno davali navici, više nećete davati. Postepeno navika će presušiti; voda neće strujati kroz to, kanali za navodnjavanje su blokirani. Postepeno će nestati.

Nikada ne menjajte jednu naviku sa drugom, jer sve navike su loše. Čak i dobre

navike su loše jer su navike. Ne pokušavajte da promenite nečiste navike u čiste. Samo je za društvo dobro da promenite loše naviku u dobre. Umesto da idete u kafanu svaki dan, bolje je da idete u crkvu svaki dan, to je dobro za društvo. Ali sve dok ste opsednuti sa bilo kakvim navikama takve promene vam neće pomoći. Idite iza navika. To će vam pomoći.

Društvo hoće da postanete moralni, jer bivajući nemoralni vi stvarate probleme - društvo je sa vama završilo. Jednom kada postanete moralni, društvo je sa vama završilo. Sada više nije posao društva da brine o vama. Ako ste nemoralni, društvo nije završilo sa vama; nešto sa vama treba da se učini. Jednom kada ste moralni, društvo je završilo. Društvo vas ukrašava pohvalama i kaže "Vi ste dobar čovek" - i gotovo. Društvo više nema problema sa vama, ali vi sami imate još puno da radite na sebi; vaše putovanje još nije gotovo. Loše navike su protiv društva, a same navike kao takve su protiv vaše prave prirode.

Jedna buva upade u pab baš pred zatvaranje, naruči pet duplih viskija, sve ih ispi, izađe na ulicu, skoči visoko u vazduh i pade na glavu. Pridiže se, klimavo pogleda

oko sebe i promrmlja: "Dodavola! Neko je sklonio moga psa!"

Tokom mnogih života bili ste pijani i nesvesni. Odakle da počnete? Ne pokušajte da se borite protiv duboko ukorenjenih navika. Bićete pobeđeni. One vas neće pustiti tako lako. Počnite sa malim i neutralnim navikama.

Na primer, idite u šetnju, samo budite svesni svoga hoda. To je neutralna stvar. Nema nikakvih opsesija u tome. Posmatrajte drveće; samo ga posmatrajte i budite toga svesni. Ne gledajte sa zamagljenim očima. Odbacite sve misli. Za nekoliko trenutaka samo gledajte u drveće. Gledajte u zvezde. Plivajte, samo budite svesni unutarnjeg osećaja koji se događa u vašem telu dok plivate. Osetite ga. Sunčajte se; osetite kao se osećate iznutra: toplo, smireno, opušteno. Kada padate u san, samo posmatrajte kako se osećate iznutra. Iznutra, spolja - pokušajte da budete svesni hladnoće posteljine, tame sobe, spoljne tišine, spoljnih šumova. Iznenada, neki pas zalaje - neutralna stvar; dovedite svoju svesnost najpre na takve stvari. A onda, postepeno, nastavite dalje.

Zatim, pokušajte da budete svesni

svojih dobrih navika, jer dobre navike nisu duboko ukorenjene kao loše navike. Dobre navike zahtevaju mnogo žrtvovanja sa vaše strane, zato vrlo mali broj ljudi pokušava da ih kultiviše. I oni koji neguju dobre navike, neguju samo mali broj dobrih navika. Mnoge loše navike su tu, odmah ispod površine.

Prvo pokušajte sa neutralnim, zatim sa dobrim, a zatim postepeno sa lošim navikama. Na kraju zapamtite da sve navike moraju biti osveščene. Jednom kada postanete svesni celog vašeg obrasca navika, videćete da je taj obrazac navika vaš um. Svakoga dana preobražaj se može dogoditi. Iznenada, bićete u ne-umu. Kada sve navike vašeg života postanu osveščene, ne činite ih nesvesnima i ne saradujte sa njima nesvesno. Svakoga dana kada se dogodi vrhunac neke izazovne situacije - sto stepeni ključanja - iznenada, preobražaj se dogodio. Naći ćete sebe u praznini. To je izvorni um koji nije ni čist ni nečist.

Želje nastaju iz trovrsne karme kada povoljne okolnosti to omoguće.

Bilo šta da radite to ostaje kao utisak u vama u obliku semena. I kadgod se javi određena odgovarajuća okolnost, to seme proklija. Ponekada čuvate neko seme

više života. Prava okolnost, pravo sazrevanje još se nije dogodilo, ali bilo kada da dođe stvoriće vrlo složen problem. Iznenada možete naići na čoveka zbog koga ćete se osetiti vrlo, vrlo odbojno, a da ga uopšte i ne poznajete. Niste ni razmišljali o njemu, niste ništa ni čuli o njemu, on je potpuni stranac, ali vi odjednom osećate odbojnost, ili možda osetite privlačnost. Odjednom se osećate kao da ste ga već sreli. Odjednom osećate kao da se duboko u vama budi talas ljubavne energije prema tom strancu, kao da ste bili uvek bliski. To je seme koje je bilo sačuvano iz nekog prošlog života - javila se odgovarajuća okolnost - i to seme počinje da niče. Iznenada ste nesrećni potpuno bez vidljivog razloga. I razmišljate: "Zašto sam nesrećan?" Izgleda vam da nema uzroka u vidljivom svetu. Možda ste nosili to seme osećaja patnje i ono se samo pojavilo u odgovarajućem trenutku.

Julija dođe kod svog oca pognute glave. "Tata" reče, "znaš onog bogataša g. Volfa? E pa on me je zaveo i ostala sam trudna." "O bože!" reče otac. "Gde je on? Ubiću ga! Daj mi njegovu adresu." Energичno ode kod njega, satera ga uza zid, i

povika šta namerava da mu uradi. Ali ovaj mu hladnokrvno uzvрати: "Ne uzbuđujte se" reče, "nisam pobegao i imam dobre namere prema vašoj ćerci. Ako bude dečak, dobiće 50.000, ako bude devojčica, dobiće 35.000. Je li pošteno?" Otac se zaustavi, njegovo ljutito lice se promeni. "A ako pobaci," molećivo upita, "da li ćete joj dati drugu šansu?"

Iznenada su se okolnosti promenile. Sada seme žudno klija. On je došao da ga ubije, ali čim je spomenuo novac, zaboravio je sve o ubijanju; odmah je upitao: "Hoćete li joj dati i drugu šansu?"

Posmatrajte... posmatrajte sebe stalno; okolnosti se promene i vi se odmah promenite. Nešto u vama počinje da klija, ili nešto da se zatvara.

Čovek sa izvornim umom ostaje uvek isti. Ma šta da se dogodi on posmatra, jer u njemu nema više nikakvog semenja želja preostalog iz prošlosti. On ne deluje kroz svoju prošlost, on jednostavno odgovara trenutku; njegov odgovor dolazi iz praznine. Ponekada i vi tako delujete, ali vrlo retko. Ali uvek kada tako delujete, osećate ogromno ispunjenje i zadovoljenje. To

se samo ponekad dešava.

Neko se davi u reci, i vi skočite bez razmišljanja. Niste ni razmišljali da li da spasete tog čoveka ili ne, da li je on hindus ili musliman, svetac ili grešnik, niti bilo šta o čemu biste brinuli. Uopšte ne razmišljate. To se odjednom dogodi. Odjednom je vaš um potisnut i vaš izvorni um deluje. I kada izvadite tog čoveka iz vode, osećate izuzetno ispunjenje, kao nikada do tada. Sklad se spušta na vas. Osećate se potpuni. Uvek kada se nešto dogodi iz vaše praznine, osećate se blaženo.

Blaženstvo je način na koji deluje vaša praznina.

I pored toga što postoji razlika u uzrocima, mestu i vremenu, podsvesni utisci postoje u kontinuitetu zbog pamćenja.

I to se nastavlja... vaš život se menja: vaše telo umire, ulazite u drugu matericu, jer se vaš najdublji obrazac i dalje drži za vas. Sve što ste učinili, želeli, iskusili, akumulirali, ta "bunda" se drži za vas; vi živite sa tim. Smrt, obična smrt je samo smrt tela; um se nastavlja. Pravu smrt, vrhunsku smrt mi nazivamo *samadhi*, to nije samo smrt tela; to je smrt uma kao tak-

vog. Tada više nema preporadanja, jer tada više nema preostalog semena da nas vraća natrag, nema želja koje treba da se ispune. Ništa nije preostalo, čovek jednostavno nestaje kao miris.

A ovi su podsvesni utisci stalno prisutni budući da je i želja večna.

Filozofi pitaju: Kako je nastao svet? Joga je vrlo čudesna stvar po tom pitanju: svet nije nikada nastao. Želje nemaju početka, jer želje žive večno. One su oduvek tu. Joga ne veruje ni u kakvo stvaranje sveta. Nije Bog stvorio svet jednog dana. Ne, želje su oduvek tu. Nema početka željama, ali ima im kraja. To treba razumeti. To je vrlo logično, ako uspete da razumete bićete sposobni da shvatite suštinu.⁴

⁴ Suština je u tome da želje nisu različite od sveta, od *prakrti*. *Prakrti*, priroda ili iskustveni svet je kao sfera: postoji iako nema ni početka ni kraja. Linearno vreme može prividno da postoji samo na površini sfere. Izvan nje, u transcendenciji sveta, nema joj početka ni kraja. Želje su sastavni deo funkcionisanja *prakrti* i suština ovog razumevanja je u tome da ne možemo biti oslobođeni od želja sve dok smo identifikovani sa svetom, sa *prakrti*.

Želje nemaju početka, ali imaju kraja. Beželjnost ima početak, ali nema kraja; i krug je završen. Želje nemaju početka ali imaju kraja. Kada postanete svesni, kraj im dolazi, i tada počinje beželjnost. Beželjnost započinje, ali joj nema kraja. "Svet nema početak"; mi imamo samo bivstvo na Istoku, "ono je oduvek, ali ima kraja". Za Budu, ono je završeno. Ono se tu više ne nastavlja. Nestalo je kao san. Taj prestanak sveta - *nirvana, kaivalya, mokša* - ima početak, ali nema kraja. Stoga mi nikada ne pitamo kada je svet nastao. Mi ne brinemo o tome jer on nije nikada nastao.

Mi ne obraćamo mnogo pažnje oko datuma rođenja Krišne, Bude, Mahavire, ali držimo mnogo do datuma njihovog prosvetljenja, jer to je pravi početak nečega što nikada neće nestati. Dan Budinog probuđenja je izuzetno važan; to ćemo pamtiti, to ćemo obeležavati zauvek. Niko ne zna kada je on rođen, niko ne brine oko toga. Zapravo, mit kaže da je rođen istog dana kada je i umro, i postao je prosvetljen takođe istog dana. Zaboravili smo njegov dan rođenja i dan smrti, pamtimo samo dan njegovog probuđenja. Jedino je to i važno: to je njegov pravi dan rođenja, kao i dan smrti, jer

to je jedina značajna stvar koja se dogodila u njegovom životu: početak beskraj.

Želje nemaju početak, one su oduvek tu, ali imaju kraj. Beželjnost može otpočeti i nikada se ne završiti. Između želja i beželjnosti krug je završen. To je ista energija. Ona koja je bila želja, postala je beželjnost. To je ista energija. I, naravno, beželjnost nikada ne prestaje. Čovek koji je postigne postaje oslobođen, nikada se ne vraća natrag jer evolucija na može da ide natrag. Nema puta za povratak. Idete sve više i više dok ne postignete najviše. A odatle nema tačke odakle možete pasti natrag.

A ovi su podsvesni utisci stalno prisutni budući da je i želja večna.

Pokušavajte da budete svesni svojih želja jer to je ono što je vodilo vaš život do sada. Ne budite vezani za njih. Pokušajte da ih razumete. Ne pokušavajte ni da se borite sa njima, jer ćete tada opet biti vezani za njih na drugi način. Samo pokušajte da ih razumete: kako vas drže, kako ulaze u vas i čine vas potpuno nesvesnim.

Čuo sam:

"Abe, imam dobru cenu za tebe, Daću ti slona za 200."

"Badzi, ne budi idiot. Šta da radim sa slonom?"

"Šta da radiš sa slonom? Ne budi ti idiot. Misli na dobru cenu. Gde ćeš naći slona za 200, kaži mi?"

"Ali imam samo dve sobe. Gde da smestim slona?"

"Šta je sa tobom? Zar ne vidiš dobru trgovinu? U stvari, imam bolje novosti za tebe. Mogu ti dati dva slona za 300."

"E, sada govoriš kako treba."

Sada je čovek potpuno zaboravio da ima dvosoban stan.

Posmatrajte želje. One vas zaluduju; one vas vode na pogrešan put; vode vas u iluzije, u snove.

Posmatrajte.

Pre nego što naćinite korak, posmatrajte, budite svesni. Postepeno, videćete da želje nestaju, i da je energija koju ste ulagali u želje oslobođena. Bilo je želja na milione i energija koja se oslobađa od svih njih dolazi da vas uzdigne na ćudesan naćin. Uzletećete visoko. Energija prirodno teži da se ujedini iznutra. Nivo energije postaje sve

viši i viši, i jednog dana počinjete da se prelivate iz *sahasrare*. Postajete lotos sa hiljadu latica.

SVE JE MEĐUSOBNO POVEZANO

4. maj 1976. pre podne u dvorani "Buddha"

Prvo pitanje:

Dok govorite o mudrosti, uvidu i prosvetljenju, vi često kažete: "Mi na Istoku". Molim da nam objasnite značenje tog izraza.

Istok nema ništa sa istokom. Istok je samo simbol za unutarnji prostor, za svet unutarnje svesti. Istok simboliše religioznost. Zapad simboliše nauku. Zato čak i ako neka osoba na Istoku zadobije naučan stav, ona postaje Zapadnjak. Ona može da živi na Istoku, može biti rođena na Istoku, to nije važno. Ili gdegod da neka osoba postigne religioznu svest - može biti rođena na Zapadu, to ne čini razliku - ona postaje Istočnjak. Isus, Majstor Eckhart, Jakob Beme, Ludvig Vitgenštajn, čak i Henri Toro, Emerson, Svedenborg - oni u svi Istočnjaci. Istok je simbol, uvek zapamtite.

Ja se ne vezujem za geografiju. Stoga uvek kada kažem 'mi na Istoku' mislim na svako-
ga ko je došao do spoznaje unutarne real-
nosti. I uvek kada kažem 'vi na Zapadu'
jednostavno mislim na naučan um, tehnolo-
ški um, aristotelovski um: racionalan,
matematičan, naučan, ali ne i intuitivan;
objektivan ali ne i subjektivan.

Jednom kada to razumete, neće biti
problema. Sve velike religije rođene su na
Istoku. Zapad još nije proizveo nijednu
veliku religiju. Hrišćanstvo, Judaizam,
Islam, Hinduizam, Ćainizam, Budizam,
Taoizam: sve su stvorene na Istoku. On je
nalik na ženski um, i to mora tako biti jer na
svakom nivou događa se susret *jina* i *janga*,
ženskog i muškog. Krug se podvaja. Istok
deluje kao ženska strana, a Zapad kao muš-
ka. Muški um je agresivan, nauka je agresi-
vna. Ženski um je prijemčiv, religioznost je
prijemčiva. Nauka pokušava grubo da nate-
ra prirodu da otkrije svoje tajne. Religioz-
nost jednostavno čeka, moli se i čeka, prizi-
va ali ne insistira; zove, doziva, plače, ube-
đuje, skoro zavodi prirodu da otkrije svoje
zagonetke i tajne, ali njena snaga je ženska.
Otuda meditacija. Kada je napor muški,
agresivan, to je nalik na laboratoriju: tu su

sve vrste instrumenata za mučenje prirode, za prisiljavanje prirode da otkrije tajne, da dâ ključ u ruke. Muški um je napadač. Muški um je um siledžije, nauka je silovanja. Religioznost je um ljubavnika, on može da čeka. Čekaće beskrajno.

Stoga uvek kada kažem 'mi na Istoku' ja mislim na sve, bilo gde da su rođeni, bilo gde da su odrasli. Oni su svuda u svetu. Istok je raširen u celom svetu, kao što je i Zapad raširen po celom svetu. Kada neko iz Indije dobije Nobelovu nagradu za naučno otkriće, on ima zapadnjački um. On više nije deo Istoka i istočnih tradicija. On je promenio svoj dom, svoju adresu, ispao je iz tog reda, prešao je u Aristotelov poredak.

Istok je u vama, i nazivamo ga 'Istok' iako nema veze sa izlaskom sunca, to je svesnost, budnost, pažnja.

Zato ne budite zbunjeni kada kažem 'mi na Istoku'. Ne mislim na državu koja je na istoku, ne. Mislim na svest koja je istočnjačka. Ne mislim na Indiju kada koristim reč 'indijski'. To je nešto veće za mene. To nije na mapama kao druge države. To je samo simbol ogromne energije koja je u Indiji okrenuta u unutarne istraživanje. Stoga ma gde da ste rođeni, ako se okrenete

prema Božanskom, vi postajete Indijac. Tada vaše putovanje prema Indiji počinje. Možete doći u Indiju ili ne doći, nije u tome poenta. Ali vaše hodočašće počinje. I kada postignete ostvarenje postaćete deo Gotame Bude, Mahavire i đaina, učitelja Upanišada, vedskih rišija, Krišne, Patanjđalija. Tada odjednom više nećete biti deo tehnološkog uma, logičkog uma, postaćete nadlogični.

Drugo pitanje:

Isus Hristos, Buda, Mahavira, Lao Ce: svi ti prosvetljeni su bili poznati po tome što su išli po svetu i propovedali. Zašto i ti ne radiš to isto?

I ja radim to isto, ali na drugi način. Ja puštam da svet dođe kod mene. To je moj način. Buda je radio na svoj način, ja radim na moj.

Treće pitanje:

Ono je od Prem Madhuri.

Ja sam često džangrizava za vreme razgovora, dok Bodhi pokazuje držanje velikog filozofa. To je lepo, ali šta je sa mojom svešću?

Žene su dugo trpele jer je ženski um

dugo trpeo. Žene su bile dugo potiskivane jer je ženski um bio dugo potiskivan. Vekovima potiskivan, eksploatisan, suzbijan; mnogo je nasilja bilo prema ženama. Prirodno, one su postale lukave. Prirodno, one su postale vrlo bistre za izmišljanje suptilnih metoda za mučenje muškaraca. To je prirodno. To je put popuštanja. Džangrizavost, pakost - to je put popuštanja. Sve dok to ne razumete, nećete moći da ga odbacite.

Zašto žene džangrizaju muškarcima, stalo traže načina da ih muče? To je nesvesno. Vekovi represije stvorili su otrov u njima, ali naravno, one ne mogu direktno da napadaju. To je nemoguće iz više razloga. Prvo: one su slabije od muškaraca. One mogu da nauče karate, džudo, aikido, ali to neće napraviti nikakvu razliku. One su nežne; u tome je njihova lepota. Ako nauče borilačke veštine i postanu fizički jake, izgubiće nešto tako da neće time ništa dobiti. Izgubiće svoju ženskost, svoju nežnost nalik cvetu, prefinjenost. Zato to nije vredno napora.

Žena je nežna. Ona misli da je to njen način. Ona ima dublju harmoniju od muškarca. Ona je više muzikalna, sa više

ritma, i bolje zaobljena. Prvo: zbog svoje nežnosti ona ne može biti agresivna kao muškarac. Drugo: muškarac ju je obučavao na određeni način, muškarac joj je dao određeni um koji joj nije dozvoljavao da pređe svoje granice. To je bilo tako dugo da joj je uraslo u kosti. Ona je to prihvatila. Ali sloboda je takva stvar da ma kome da se dogodi, on će ostati orijentisan ka slobodi. Nikada nećete izgubiti želju da budete slobodni, jer to je želja koja vodi u religioznost, koja vodi u božansko. Sloboda ostaje cilj, ma šta da se dogodi.

Stoga, šta da se radi kada nema načina za pobunu i celo društvo je muško? Kako da se bori? Kako da zaštiti malo dostojanstva? Tako su žene postale lukave diplomate. One počinju da rade svoje ali ne direktno, već indirektno. Ona se bori sa muškarcem na suptilan način. Ona to čini gotovo kao krokodil. Ona stalno čeka povoljnu priliku na izvrši osvetu. Ona može i da ne bude svesna tih detalja protiv kojih se bori, jer ona je samo žena i predstavlja ženski rod. Vekovi i vekovi uvreda i poniženja su tu. Možda njen čovek nije učinio ništa loše prema njoj, ali on predstavlja sve muškarce. Ne može to da zaboravi. Voli tog

čoveka, ali ne može da voli sistem koji taj čovek prestavlja. Može da voli tog čoveka, ali ne može da oprostí muškarcima kao takvima. Uvek kada pogleda dublje u njega, naći će muški um unutra, i tada će početi svoje.

To je potpuno nesvesno. To stvara određenu neurozu u ženi. Više je žena neurotično nego muškaraca. To je prirodno jer one žive u društvu koje je stvorio muškarac, prilagođenom muškarcima, i one moraju da se usklađuju sa njim. To je društvo koje je muškarac prilagođavao za muškarca, a one moraju da žive u njemu, da mu se usklađuju. One moraju da odbace mnoge svoje delove, žive delove, da bi se uskladile sa mehaničkom ulogom koju im je nametnuo muškarac. One se tome odupiru, bore se, i iz te stalne borbe izbija određena neuroza. Tako nastaje izraz "pakosna kučka".

Čuo sam: Fina stara dama otišla je u prodavnicu životinja. Već u izlogu je videla lepog psa i rekla je prodavcu: "Imate divnog psa u izlogu". One reče: Da gospođo, to je jedna divna kučka. Zar nije divna?" Žena se naljuti i reče: "Šta! Pazite šta govorite. Ne koristite takve reči, ovo je fini deo grada, budite kulturni!" Prodavac se zbunio i

reče: "Oprostite, ali zar nikada ranije niste čuli taj izraz?" Dama reče: "Čula sam taj izraz ranije, ali nikada za slatkog malog psa!"

Uvek se odnosio na žene.

Baš pre neki dan sam čitao knjigu sa naslovom "Kučke", koju je, naravno, napisala žena.

Nešto je otišlo vrlo, vrlo pogrešno. To nije pitanje jedne žene, već ženskog roda. Jer ponašanje kao džangrizave kučke i stalne svađalice ne može da se zaustavi. To nije način rešavanja problema. Potrebno je razumevanje.

Pitanje je sasvim ispravno. Madhuri je krokodil, ona je mnogo džangrizava, svađa se sa Bodhijem. Naravno, Bodhi je to nadišao, promenio se mnogo. Sve se to duguje Madhuri. Kada stalno živite sa ženom koje se svađa i zanoveta, ili pobegnete ili postanete filozof, to je sigurno. Samo dva puta su moguća: ili da pobegnete ili da mislite da je to sve *maya*, san, iluzija: "Ova Madhuri je samo san..." Postanete izdvojeni. To je takođe oblik bekstva. Ostanete fizički, ali odlazite duhom. Stvarate distancu. Čujete zvuke koje Madhuri proizvodi, ali kao da je sa druge planete. Pustite

je da priča, i postepeno postajete izdvojeni, postepeno postajete nedirnuti. Za Bodhija je tako dobro.

Sada, Madhuri pita: "To je dobro za Bodhija, ali šta je sa mojom svešću?" Radi isto što i Bodhi. Šta on radi? On je sve više i više postao posmatrač. On nije dodirnut onim što ti kažeš ili uradiš. Čak i ako ga udariš, on će to da posmatra kao prirodnu pojavu: staro lišće pada sa drveta, šta da se radi? Pas laje - šta da se radi? Pala je noć i tama je - šta da se radi? Samo da se prihvatiti, i to prihvatanje je posmatranje svega što se događa. Učini isto tako. Kao što Bodhi posmatra tebe, ti posmatraj samu sebe. Jer to džangrizanje nije tvoja prava priroda. Ne, nema nikoga drugog u tebi. Džangrizanje je samo izraz povrede koju nosiš u svom umu, i ta povreda nema ništa sa Bodhijem. Te povrede je načinio neko drugi, ili možda nije niko poseban, već samo društvo.

Posmatraj kako počinješ da se neurotično ponašaš, samo posmatraj!

Kao što Bodhi posmatra tebe, tako ti posmatraj samu sebe.

Javiće se distanca i bićeš sposobna da vidiš kako tvoj um stvara nepotrebne probleme. Razvijaj pažnju. Stalno posmat-

raj stvari, one izlaze iz uma jer posmatrač je iza uma. Ako to ne činiš, moguće je da će Bodhi izrasti u sve većeg filozofa sa sve većim razumevanjem, a ti ćeš postati sve veća džangrizava kučka - jer ćeš misliti da je on hladan, da je odsutan, i napadaćeš ga još jače. Videćeš kako se on udaljava od tebe, da te ostavlja, i bićeš još više osvetoljubiva. Pre nego što se to dogodi, postani pažljiva.

Mula Nasrudin je poludeo za filmovima. Svake noći je išao u bioskop. Jednog dana žena mu reče: "Mislim da ako bi ostao kući jedno veče, pala bi mrtva." On je pogleda i reče: "Ne dovodi me u iskušenje."

Ne stvarajte takve situacije.

Žena jednog od najstarijih i najpoštovanijih članova kluba je iznenada preminula. Njegovi stari prijatelji iz kluba su izjavljivali saučešće, i jedan reče: "Teško je izgubiti ženu..." Drugi mrzovoljno progundā: "Teško? To je prokleta nemoguće!"

Niko to ne govori, ali to je ono što ljudi stvaraju - vrlo jadnu situaciju. Znam

da vi to stvarate nesvesno, i znam da to stvarate nadajući se upravo suprotnom. Nekada se dogodi da žena udari muškarca samo da bi mu slomila hladnoću, da probije led. Ona želi da ga bar naljuti: "Budi bar ljut, uzvрати mi udarac, uradi nešto! Ne stoj tako dalek i ravnodušan." Ali što više stvarate takvu situaciju, više će čovek morati da se zaštiti udaljavanjem. Postepeno, on uči da putuje kroz prostor, tako da njegovo telo ostaje ovde a on odlazi daleko - astralno putovanje.

To je začaran krug. Želite da budete sa njim blizu da vas greje, ali stvarate takvu situaciju da to postaje sve više i više nemoguće. Samo posmatrajte šta radite. A taj čovek nije vam učinio ništa posebno. Nije vas povredio. Poznate su mi takve situacije gde dve osobe nisu skladne, ali takav je put rasta. Ne možete naći osobu koja je potpuno usklađena sa vama. Naime, muškarac i žena nisu usklađeni jer imaju različit um, imaju potpuno različit odnos prema stvarima. Oni deluju iz različitih centara. Stoga je potpuno prirodno da oni ne mogu lako da se usklade, ali nema ništa pogrešnog u njima. Ako zaista prihvatate i volite neku osobu, volećete i njenu neusklađenost sa vama.

Nemojte početi da se borite, da manipulišete; potrudite se da razumete tuđu tačku viđenja. Iako ne možete da se uskladite sa njom, možete da se uskladite sa tom razlikom. U dubini neka postoji dogovor u stilu: "U redu, slažemo se da se ne slažemo. U toj tački ne možemo doći do slaganja, u redu, ali nema potrebe za borbom." Borba vas neće zbližiti, stвориće veću distancu. I većinom, devedeset pet procenata vaših svađa su potpuno bez osnove, one su većinom nesvesne. Mi smo toliko zamagljeni u svojim glavama da ne pružamo priliku drugima da pokažu svoj um.

Zato su mnoge žene postale veoma, veoma uplašene. Problem je, opet, zbog muškog i ženskog uma. Muški um je više naklonjen argumentima. Tako su mnoge žene naučile: ako krenu sa argumentima, on će biti pobednik. Zato one ne argumentuju, one se bore. One postaju besne, i što ne mogu da postignu logikom, postići će kroz bes. One koriste bes kao zamenu, a muškarac misli: "Zašto stvara tako mnogo problema za tako malu stvar?" Uskladite se. Ako nema saglasnosti to će delovati kao blokada između dvoje.

Slušajte njegove argumente. Postoji

mogućnost da je on u pravu, jer polovina sveta, objektivnog sveta, zbližava se kroz razumevanje. Stoga uvek kada su u pitanju drugi, veća je verovatnoća da su u pravu. Ali uvek kada je u pitanju unutarnji svet, veća je verovatnoća da će žena biti u pravu, je razum tu nije potreban. Zato, ako kupujete kola, slušajte čoveka, a ako birate crkvu, slušajte ženu. Ali to je gotovo nemoguće. Ako imate ženu, nećete moći da birate kola, skoro nemoguće. Ona će ih izabrati. I ne samo to, ona će ih i voziti.

Muškarac i žena dolaze do izvesnog razumevanja samo utoliko koliko su zainteresovani za svet objekata i stvari, muškarac je više sklon da bude u pravu. On deluje kroz logiku, više je naučan, više Zapadnjak. Kada žena deluje intuitivno ona je više Istočnjak, više religiozna. To je moguće jer je njena intuicija vodi pravim putem. Stoga ako idete u crkvu, sledite ženu. Ona ima tačnije osećaje za stvari unutarnjeg sveta. I ako je volite kao ličnost, postepeno ćete doći do razumevanja, i tihi sklad nastaje između dvoje ljubavnika: ko je ispravan i u čemu.

Ljubav je uvek razumevanje.

Dva čudovišta sa drugog sveta išla su ulicom i naišli su na semafor. "Mislim da joj se sviđaš" reče prvo čudovište, "namiguje na tebe". U to semafor promeni boju u stop, crveno. "Pravo žensko" progundā drugi, "ne možeš da predvidiš njen um ni sledeći trenutak."

Vrlo je teško ženi da obrazuje svoj um jer je on suviše fluidan više u procesu, bez čvrstine. Otuda njena lepota i gracioznost. Ona je više nalik reci, teče kroz promenu. Muškarac je više čvrst, više uglast, više određen, odlučan. Zato gde je odlučnost potrebna, slušaj Bodhija, Madhuri. A gde odlučnost nije potrebna, već plivanje, fluidnost, tada ti možeš pomoći Bodhiju da sluša tebe, i on će slušati.

Ženski um može otkriti mnoge tajne, ako što i muški um može otkriti mnoge trajne, ali ako postoji sukob između nauke i religije, to je sukob između muškarca i žene. Ako bude došao dan kada su muškarac i žena komplementarni jedno sa drugim, umesto da su u konfliktu, tog istog dana će nauka i religija biti komplementarne jedno sa drugim. Nauka će slušati sa razumevanjem ono što religija govori, a religija će slušati sa razumevanjem ono što nauka

govori. I tu neće biti prekoračenja granica, jer polja su različita. Nauka se kreće spolja, religija unutra.

Žena je više meditativna, muškarac je više kontemplativan. On ume bolje da misli. Kada je o Bogu potrebno mišljenje, slušaj muškarca. Žena ume bolje da oseća. Kada je osećaj potreban, slušaj ženu. I oboje, osećaj i mišljenje, sačinjavaju celinu života. Zato ako ste zaista u ljubavi, postaćete kao jin-jang simbol. Jeste li videli kineski simbol jin-jang? (☯) Kao dve ribe koje se skoro spajaju i sjedinjuju u pokretu, kompletiraju kruženje energije. Muško i žensko, dan i noć rad i odmor, mišljenje i osećaj: to nije u sukobu jedno s drugim, oni su komplementarni. Ako volite ženu ili čoveka, vi ste oboje izuzetno uzvišeni u svom biću. Postajete kompletni.

Zato kažem da je hindu koncept Boga kompletniji od Hrišćanskog, Jevrejskog, islamskog ili đainskog koncepta; ali oba su samo koncepti. Mahavira stoji sam; nijedna žena se ne može naći oko njega. On je samo muški um, sam; komplementarnost je izgubljena. Samo je jedna riba u krugu, druga nije tu. To je samo pola kruga, a pola kruga uopšte i nije ceo krug, bilo bi apsurd-

dno to nazvati krugom. Krug mora da bude ceo, samo tada je krug. Inače to uopšte nije krug.

Hrišćanski Bog je sam, nema koncept ženskog pored njega. Nešto je izgubljeno. Zato je hrišćanski i jevrejski Bog suviše muški, osvetoljubiv, besan, spreman da uništi male grešnike, spreman da baci ljude u pakao zauvek - bez samilosti, vrlo težak i tvrd kao kamen. Hindu koncept Boga je bliži realnosti; on je kompletan. Ramu ćete videti sa Sitom; Šivu vidite sa Devi; Višnua sa Lakšmi - uvek je tu komplementarnost. Hindu bogovi više humani u poređenju sa drugim bogovima, koji su uglavnom nehumani. Hindu bogovi vam više pripadaju, kao da su pored vas, oni su kao vi - čistiji su, celovitiji, ali povezani sa vama. On nisu isključeni; povezani su sa vašim životnim iskustvom.

Dopustite da vaša ljubav bude vaša molitva. Posmatrajte. Posmatrajte gundalo u vama i odbacite ga, jer ono vam neće dopustiti da procvetate u dubokoj ljubavi. Ono vas razara, a razaranje nije nikoga ispunilo. Razaranje frustrira. Ispunjenje nastaje samo iz duboke kreativnosti.

Ubogi čovek se upravo vratio sa sahrane svoje žene. Čim je stigao pred vrata kuće, vetrokaz se otkačio sa krova i udario ga po leđima. On pogleda gore i promrmlja: "Ah, ona je već stigla."

Ne stvarate takve predstave u umu o osobi koja vas je volela.

Čoveku je mnogo potrebno od žene da bi rastao: njena ljubav, saosećanje, toplina. Istočnjačko razumevanje muškarca i žene je takvo: žena je u suštini majka. Čak i mala devojčica je majka, rastuća majka. Materinstvo nije nešto što se slučajno događa, to raste u ženi. Očinstvo je samo društvena obaveza, ono nije neophodno. Ono nije prirodno, ono je proizvedeno. Ono postoji samo u ljudskom društvu; to je čovek stvorio. To je institucija. Majčinstvo nije institucija, očinstvo jeste. Čovek nema unutarnju potrebu da bude otac.

Kada se muškarac zaljubi u ženu, on traži da bude voljen. Kada se žena zaljubi u muškarca, ona traži nekoga ko će je načiniti majkom. Ona traži nekoga ko želi da bude otac njene dece. Kada žena traži čoveka ima drugačije kriterijume: snažnog, jer ona želi zaštitu za sebe i decu; bogatog, jer joj treba

zaštita za nju i decu. Kada muškarac traži ženu, on je samo zainteresovan da bude žena, da bude lepa i da uživa u njenom društvu. On nije toliko zainteresovan da bude otac. Ako postane otac, to će biti uzgred. Ako mu se to i dopadne, i to će biti uzgred, jer on voli ženu a dete je došlo od nje. On voli dete kroz ženu, i žena voli čoveka kroz dete. I ako je tako, krug će biti kompletan. Žena je u suštini majka, u potrazi da bude majka. Stoga je istočnjački koncept da je žena u potrazi da bude majka, a da je muškarac u suštini u potrazi za izgubljenom majkom. Izgubio je matericu majke, toplotu majke, ljubav majčinu. Ponovo traga za ženom koja će mu postati majka.

Muškarac je u suštini kao dete. Iako je odrastao do sedamdeset i devedeset godina, on je dete. A čak i mala devojčica je u suštini majka. Tako krug postaje ceo.

Na Istoku, u danima Upanišada, sveci su blagosiljali nove parove sa idejama koje bi Zapadnjaku izgledale vrlo apsurdne. Oni bi rekli: "Neka vam Bog podari desetero dece, i na kraju da postaneš majka i svome mužu." Dakle jedanaestoro dece: desetero dece od muža, i na kraju, muž postaje jedanaesto dete. Žena je ispunjena kada

i muž postane njeno dete.

Čovek je u potrazi za svojom majkom. Kada se zaljubi u ženu, zaljubi se ponovo u svoju majku. Nekako mu žena daje predstavu o njegovoj majci. Način na koji hoda, izraz lica, boja očiju, kose, njeni zvuci... nešto mu ponovo daje predstavu o majci. Toplina njenog tela, briga koju ona pokazuje prema njemu otkriva mu izgubljenju majku. On je u potrazi za matericom.

Psihoanalitičari kažu da muški nagon da proдре u žensko telo nije ništa drugo do nagon da se ponovo vrati u matericu. To ima smisla. Sam napor čovekov da proдре u telo žene je nagon da se ponovo otkrije materica. Jednom kada razumete šta se događa između vaših energija, šta se zaista događa, posmatrajte. Postepeno energija će početi da kruži.

I pomozite jedno drugom. Mi smo zajedno da bismo pomogli jedno drugome, da učinimo jedni druge srećnima i blaženima, i na kraju, da damo mogućnost da kroz susret muškog i ženskog i Bog bude srećan. Ljubav je ostvarena jedno kada postane *samadhi*. Ako nije *samadhi* nego samo džangrizanje i sukob koji se nastavlja, borba i ljutnja, tada vaša ljubav nikada neće

postati harmonična celina. Nikada nećete naći Boga - moći ćete da ga nađete jedino u ljubavi.

Četvrto pitanje:

Međuzavisnost je lep koncept, ali kako je on moguć kada nas podstičete da budemo potpuno usmereni na sebe?

Prvo: međuzavisnost nije ni "lepa" niti je koncept.

To nije lepo uopšte. Nezavisnost je lepa, zavisnost je vrlo teška; međuzavisnost nije ni lepa ni teška. Ona je ravnoteža oba: nije ni jedno ni drugo. Ne naginje se ni na jednu stranu, ona je mirna. I nije koncept, ona je stvarnost. Takva je kakva jeste. Samo posmatrajte život i nećete naći ništa što nije međuzavisno. Sve postoji na taj način, u okeanu međuzavisnosti. To nije koncept, to nije teorija. Samo odbacite sve teorije, sva predubedenja, i posmatrajte život.

Posmatrajte malo drvo, grm ruže, i videćete celu egzistenciju sažetu u njemu. Povezano je zemljom. Bez zemlje, ne bi postojalo. Diše vazduh, povezano je sa atmosferom. Od sunca dobija energiju.

Ruža je rumena od sunca, to je vrlo vidljiva stvar. Oni koji rade sa ružama kažu da tu ima i nevidljivih uticaja. Oni kažu da ne samo da sunce daje energiju ruži, jer ništa nije jednostrano u životu. Protok ne može biti jednosmeran. Inače to bi bio vrlo nepravedan život. Ruža nešto prima a ne daje ništa? Ne, mora da ruža nešto daje suncu. Bez ruže sunce bi takođe nešto izgubilo. To nauka tek treba da otkrije, ali okultisti su oduvek znali da život uvek uzima i daje. Ne može biti jednostran. Inače cela ravnoteža bila bi izgubljena. Ruža mora nešto da da - možda samo izvesnu radost. Sigurno, ona daje miris vazduhu, i svakako to daje izvesnu kreativnost, priliku da zemlja bude kreativna. Zemlja mora da se oseća srećnom kroz nju, stvorila je ružu. Mora da se oseća ispunjenom. Duboko ispunjenje i zadovoljstvo mora doći do zemlje.

Sve je povezano. Ništa ovde nije nepovezano. Stoga kada kažem 'međuzavisnost' ne mislim da je to koncept, teorija - ne.

Nezavisnost je koncept, jer je potpuno lažna. Niko nikada nije video ništa nezavisno. Potpuna zavisnost je lažna jer niko nikada nije video ništa potpuno zavis-

no.

Dete se rodilo: mislite li da je potpuno bespomoćno i zavisno od majke? Zar ne vidite da je i majka takođe dobila mnogo od njega? Zapravo, onda kada se dete rodi, i majka se takođe rodila kao majka. Pre toga je bila obična žena. Sada joj se nešto čuderno novo dogodilo sa rođenjem deteta. Dostigla je majčinstvo. Nije samo dete zavisno od majke. I majka je takođe zavisna. Vidite da se izvesna gracioznost događa ženi kada postane majka, izvesna harmonija se događa u njoj. Ako bi majka umrla, naravno, dete ne bi moglo da preživi. Ali ako dete umre, mislite li da bi majka mogla da preživi? Ne, i majka bi umrla. Opet bi postala samo žena; materinstvo bi nestalo sa detetom. I ta žena bi bila manja nego što je bila pre nego što joj se dete dogodilo. Izgubila bi nešto, deo njenog bića nestao bi sa detetom. Taj izgubljeni deo bi delovao kao stalno otvorena rana.

Sve je međuzavisno.

Drveće se hrani zemljom, daje vam voće, vi jedete to voće. Kada umrete, zemlja pojede vas, i drveće ponovo jede zemlju. A voće? Vaši unuci će jesti vas kroz drveće. Sve kruži. Kada jedete jabuku, ko zna? Vaš

deda, vaša baba, ili vaš pradedu možda je u toj jabuci; dobro zagrizite i sažvaćite. Inače, taj starac se neće osećati dobro. Dajte mu da postane deo vašeg bića. On vas je tražio kroz tu jabuku. Tako se vratio natrag.

Sve je međuzavisno. Stoga to nije ni dobro ni loše; to je jednostavno činjenica. Ne možete je proceniti, jer dobro i loše je vaša procena, tumačenje. I to nije koncept, to je stvarnost.

... ali kako je on moguć kada nas podstičete da budemo potpuno usmereni na sebe?

Da, to je jedino moguće kada ste potpuno svoji. Kada ste potpuno svoji, tada ćete videti da ako želite da budete zaista srećni, tada morate i druge da učinite srećnima - jer život je jedna međuzavisnost.

Kada sam rekao da budete samo svoji, rekao sam samo da mislite na svoju sreću. Ali u toj sreći je mnogo toga sadržano. Ako želite da budete zdravi, morate da živite sa zdravim ljudima. Ako hoćete da budete čisti, morate da živite u čistom susedstvu. Ne možete da postojite kao ostrvo. Ako želite da budete srećni, morate da raširite svoju sreću svuda okolo. Nemoguće je da budete usred okeana patnje srećni kao

izdvojeno ostrvo - nemoguće. Možete biti srećni samo u srećnom svetu, možete biti srećni samo u srećnim odnosima, možete vam biti divno samo sa divnim ljudima. Stoga ako ste zaista zainteresovani da vam bude divno, stvorite lepotu svuda oko vas.

Čovek koji je zaista svoj, postaje nesebičan. Biti zaista svoj jeste put da se ide iznad sebe. Biti zaista svoj je način da se postane Buda, Isus. Oni su potpuno svoji jer misle samo na blaženstvo. Ali u njihovoj težnji za blaženstvom, oni misle i na blaženstvo drugih takođe. Ja sam potpuno svoj. Ja nikada ne mislim ni na šta drugo osim na sebe. Ali u tome, kroz zadnja vrata, ulazi sve.

Ja sam zainteresovan za tvoju sreću, za tvoje blaženstvo. Zainteresovan sam za stvaranje zajednice blaženih ljudi. Zainteresovan sam za stvaranje vrta divnih ljudi, jer ako ste vi srećni, blaženi i divni, ja ću postati čudesno blažen i srećan.

Ima jedna divna priča o Budi.

Stigao je pred vrata najvišeg neba, nirvane. Vrata su bila otvorena, ali on nije ušao. Vrtar reče: "Sve je spremno, čekali smo te milionima godina. Sada si došao. Retko se događa da ovde stigne čovek kao

Buda. Uđi. Zašto si stao tu? I zašto gledaš tako tužno?" Buda reče: Kako mogu da uđem? Jer milioni ljudi ostali su da se bore na putu. Milioni su ostali u patnji. Ući ću onda kada i svi ostali uđu. Ostaću ovde i čekaću."

Ova parabola ima mnogo značenja. Jedno od značenja je da dok celina ne postane prosvetljena, kako pojedinac da postane prosvetljen? Jer mi smo delovi jedni drugima, obuhvatamo jedni druge, sačinjavamo jedni druge. Vi ste u meni, i ja sam u vama, stoga kako mogu da izdvojim sebe? To je nemoguće. Priča je izuzetno značajna i istinita. Celina mora biti prosvetljena.

Naravno, čovek može doći do izvesnog razumevanja, ali to razumevanje otkriva da su i drugi uključeni i da je svest jedna. Biti samo svoj znači nestati potpuno u celini, jer samo glupi ljudi pokušavaju da sačuvaju sebe. Pokušavajući da se sačuvaju oni sebe uništavaju. Isus je rekao: "Ko čuva sebe, izgubiće se, ko izgubi sebe, sačuvaće se." On vam je dao jednu od najboljih metoda da budete svoji: izgubite sebe, i dobićete sebe. Vi dobijate gubeći sebe. Postajete tako srećni da se vaša sreća širi posvuda; postajete tako smireni da se vaš

mir širi posvuda.

... ali kako je on moguć kada nas podstičete da budemo potpuno usmereni na sebe?

On je moguć samo kada ste potpuno svoji. Tada ćete uvek videti suštinu. Ako živite u porodici, ako ste muž ili žena, moći ćete da vidite da ako ste vi dobri, i muž je srećan. Samo sebičnost čini da muž bude srećan, da pevuši i zvižduće, jer ako on postane tužan, depresivan i ljut, tada ni vi ne možete biti srećni za dugo. On će uticati na vas. Sve je zarazno. Ako želite da budete srećni, moraćete da budete razigrani i srećni kao vaša deca, jer to je jedini način da vaša energija bude razigrana. Ako su ona tužna, bolesna, i sede bezvoljno u ćošku, vaša energija će odmah pasti. Samo posmatrajte. Kada odete kod ljudi koji su srećni, odjednom vaša tuga nestaje. Nestaje. Kada odete kod ljudi koji su tužni, vaša energija odmah padne.

To je matematički dosledno. Ako želite da budete srećni, učinite ljude srećnima. Ako zaista želite da budete prosvetljeni, pomozite ljudima da budu prosvetljeni. Ako želite da budete meditativni, stvorite meditativni svet. Zato je Buda stvorio

veliki red sanjasina: zbog okeanske atmosfere koju ti ljudi stvaraju i koja ih preplavljuje.

Baš prošle noći jedan sanjasin je došao i rekao mi: "Osećam se vrlo neugodno sa sanjasinima, jer se osećam kao deo gomile." Sad, to je vrlo sebičan stav. Samo deo gomile? Svako želi da bude poseban, svako želi da bude nezavisan, jedinstven, sam kao vrh, nevezan. To je ego-trip. Dajem vam oker odeću, menjam vam ime, i vi se postepeno gubite u okeanu u kome ne postojite kao posebni. Počinjete da stapate sebe sa drugima. Naravno, ego će se osećati povređen, biće mu neugodno, nemirno. Ali ego je vaša bolest; on mora biti odbačen. I čovek će tada moći da uživa u tome da ne bude poseban, da bude samo običan, sjedinjen, tako da ga niko ne vidi kao posebnog, odvojenog od drugih. Ali ego ima samo jednu ideju: kako biti izdvojen i različit.

Nisam ništa rekao tom sanjasinu. Hteo sam da mu kažem ali sam pomislio da bi mu to naudilo - on je samo jedan egoist koji misli da je oranž odeća neugodna, da je postao deo stada - hteo sam da mu kažem da je onda bolje da obrije pola glave, pola brkova, pola brade, tako da gde god da ode

izgledaće poseban. Istetovirajte čelo, radite ono što niko ne radi. Osećaćete se dobro i ugodno. To ego želi.

Čuo sam o jednom čoveku koji je želeo da postane vrlo poznat, koji je želeo da vidi svoju sliku u novinama. Obrijao je pola svoje glave, pola svojih brkova i brade, i tako je išao okolo po gradu. Za tri dana postao je najpoznatiji čovek u gradu. Sve novine su imale njegovu sliku, deca su išla oko njega uz graju i viku, i on je u tome veoma uživao. Možete i vi da učinite to isto.

Ego želi da bude izdvojen; zato je ego lažan jer izdvojenost je lažna. Bit zajedno znači biti realan. Svaka izdvojenost je lažna i iluzorna, a zajedništvo je istinito i realno.

Peto pitanje:

Tokom predavanja koristite izraz 'postignite sreću' i moj um skoči i kaže: 'Radi više, jače'. Ali kako da radim prema predaji? To izgleda ludo.

Ovo je od Amide.

Ona ima um veoma orijentisan na rad: rad je vredan, igra je bezvredna, i sve

je ostvarljivo samo kroz rad. To je postalo ukorenjena navika u njenom umu. Ali tako je svako naučio. Ceo svet se usaglašava prema radnoj etici. Igra se toleriše, u najmanju ruku. Rad se najviše uvažava.

Stoga čak i ovde, kada ja govorim o predanosti, kada govorim o biću koje prihvata sa nežnošću, vaš um puca. Gde god nađe neku podršku, on iskače i kaže: 'Da'. Sama reč 'dostignuće' pokreće lavinu misli u vama: 'Dostignuće? - rad, težak rad mora da se izvrši. Sama ta reč pokreće lanac misli, kao da je um samo čekao da skoči na sve što bi mu dalo kontinuitet.

Tako vi mene slušate. Ja koristim reči koje se vrlo sadržajne, reči koje možete da tumačite na različite načine, reči koje različito deluju na vas, asocijacijama, značenjem. Koristim jezik, a jezik je vrlo opasna stvar. Samo obratite pažnju na reč 'postignuće' i ceo um orijentisan na rad počinje da deluje. Na taj način me uopšte ne slušate, ono što ja zaista govorim. Rekao sam da je postignuće moguće jedino onda kada ne pokušavate da ga postignete. Postignuće je moguće jedino onda kada sav napor da ga postignete otpadne, jer ono što pokušavate da postignete je već tu. Ne može biti posti-

gnuto kao nešto novo. Sam napor postizanja stalno stvara prepreke između vas i onoga što vi jeste u stvarnosti. Ali kada um stalno posmatra i uvek je spreman da nađe neku podršku za sebe.

Dopustite da vam ispričam jednu priču.

Policajac u jednom malom selu radio je više od dvadeset godina i nije bio popularan kod stanovnika. Daleko od toga da bude samo seoski bobi, popularan kao lokalni kasapin ili poštar, on je sebe video kao šerifa iz američkih filmova, i najmanji prekršaj je tretirao kao slučaj za Skotland Jard. Ponosno se hvalisao da je svaki stanovnik primio poziv za sud zahvaljujući njemu. Vremenom je dobio automobil da bi pokrивao veći teren, još šest sela pored njegovog, i tada je primetio da nikada nije imao slučaj protiv lokalnog sveštenika. Ponos mu nije dozvoljavao da se taj čovek tek tako provuče pored njega. Ali nije imao ni jedan razlog za intervenciju sa njim. Posmatrao ga je kako vozi bicikl po selu i skovao je plan. Sakrio se iza jedne krivine na putu sa namerom da iskoči pred njim tako da mu sveštenik pregazi nogu biciklom. Moći će da ga kazni zbog neisprav-

nih kočnica. Ali kada je to učinio, svešteniku su refleksi omogućili da brzo zaustavi bicikl, na inč pred nogu policajca.

Policajac je nerado priznao poraz i rekao je: "Mislio sam da je došlo moje vreme, svešteniče."

Ovaj mu odgovori: "Oh, da, ali Bog je bio sa mnom."

"Aha, imam te!" reče policajac, "dvojica na biciklu."

Tako stalno radi um - posmatraj. Bilo koji izgovor: racionalan, iracionalan; bilo kakav, čak i apsurdan, i um odmah skače da pokuša da nastavi sa starim obrascem. Govorio sam vam toliko o tome, ali naravno, koristim jezik. Budite pažljivi, budite pažljivi za te trikove koje um skriva iza vašeg pogleda, i samo čeka neki razlog da sebe pojača još više.

Rad je dobar, ali rad samo kao rad je bedan, nije dobar. Rad je dobar ako je igra. Rad je dobar ako ima istinsku vrednost; ako slikate jer volite slikarstvo, uživajte u slikanju. Ako vam slikanje omogućava da dođete do novca, tada je drugorazredno, nevažno, tada ono nije suština. Ako dobijete novac, onda je dobro, ako ne dobijete

novac, onda niste ništa izgubili, jer vi ste tako uživali u slikanju. Vi ste u svakom slučaju ispunjeni. Ispunjenje će vam biti veće od uloženog napora. Ako slikanje može bit naplaćeno, to će biti dodatno ispunjenje: Bog je bio tako dobar prema vama. Ali ukoliko vas nagrada interesuje, dobićete je. Kada slikate, kada pišete poemu, kada radite u bašti i znojite se na suncu, vi u tome imate svoju nagradu.

Rad kao igra, rad kao uživanje, rad kao bogoslužjenje je divan; to je milost za vas. Rad kao poslovna aktivnost je jadan. Tada postajete deo tržišta. Tada samo razmišljate u terminima koristi koju imate za to. Tada nikada niste ovde i sada. Tada ste uvek u rezultatu, a taj rezultat je u budućnosti. Nikada ne budite orijentisani na rezultat - to je patnja ljudskog uma - budite usmereni na ovde i sada. Inače nećete moći da dosegnete svoje najviše biće kroz rad. Postići ćete ga samo bivajući prisutni ovde i sada, bivajući svesni. Stoga koristite rad prema okolnostima.

Ali šta se događa? Vi me slušate: vi samo beležite u svom umu ono što sam rekao. Niste me zaista slušali. Sakupljate beleške. Ne sakupljate razumevanje. Sakup-

ljate beleške i tako nastaju problemi.

Dozvolite da vam ispričam jednu drugu anegdotu.

Stari doktor je razgovarao sa svojim asistentom pored bolesnikovog kreveta, irskog sveštenika koji je bio crven u licu i sa visokom temperaturom. Doktor ga potapša po ramenu: "Ustaj i najedi se govedine sa salatam" reče mu. Sledeći dan Irac se vratio na posao. Asistent je zapisao belešku: crveno lice, visoka temperatura - biftek i salata.

Malo kasnije, zbog odsustva doktora, mladi asistent je pozvan do kreveta drugog pacijenta, Nemca, kome je lice bilo crveno i imao je visoku temperaturu. Asistent mu prepisa biftek i salatu. Već sledećeg dana su obavestili asistenta da je Nemač umro. On zapisa sledeće u svoju beležnicu: biftek i salata - dobro za Irce, ubija Nemce.

To je ono što vi radite sa mnom - sakupljate beleške. Samo pokušajte da razumete šta govorim. Ne sakupljate beleške. Samo me posmatrajte, šta ja radim ovde. Šta se događa između vas i mene ovde, upravo u ovom trenutku; kakva se razmena energije događa između vas i mene

u ovom trenutku; posmatrajte, osetite i dozvolite da se to rastvori u vašem biću. Ne stvarajte zabeleške inače ćete uvek biti u nevolji.

Poslednje pitanje.

... i vrlo je ozbiljno. Molim vas da ga ne shvatite kao šalu. Čitananda ga je postavio. Pitanje šesto:

Uzged rečeno, vi ste jedini normalan čovek okolo. Zašto nemate dece? Da li prosvetljeni imaju dece ponekad?

Nikada nisam razmišljao o tome.

Možda nisi poslušao ništa od mojih odgovora, ali ja sam saslušao tvoje pitanje: to je dobra ideja. Zapamtiću je. Ali tu ima jedan praktičan problem: teško je naći normalnu ženu.

Pre svega teško je naći normalnu osobu, a tek ženu! - skoro nemoguće. Ta je teškoća mnogo veća.

Ispričaću vam jednu anegdotu.

Vrlo bogati finansijer bio je mag na berzi, ali vrlo loš igrač golfa. Imao je običaj da iskaljuje svoju lošu volju na pomoćnika koji je nosio štapove. Jednog jutra, posle loše igre, povikao je na njega: "Mora da si

najgori pomoćnik na svetu!" "O, ne gospodine", odgovori pomoćnik, "to bi bila prevelika podudarnost."

Najgori golfer i najgori pomoćnik na svetu zajedno? To bi bila prevelika podudarnost.

Da pronađem isto ovako normalnu ženu kao ja, bila bi prevelika podudarnost. To se nikada nije dogodilo, i mislim da se neće dogoditi. Nije poznato da je ijedan prosvetljeni čovek imao decu. Da, mogli ste čuti da je Buda imao sina, ali to se dogodilo pre nego što se prosvetlio. Mahavira je imao ćerku, ali i to se dogodilo pre nego što se prosvetlio. Gurđijev je imao mnogo dece sa više žena, ali i njemu se to desilo pre nego što se prosvetlio. Ali morate biti svesni da za tu decu, kao što je Budin sin Rahu-la, nije sigurno dokazano da je Budin sin. Za Mahavirinu ćerku nije sigurno dokazano da je njegova ćerka; to je samo uobičajeno tako prihvaćeno. To je tako nedokazano da jedna od đainskih sekti veruje da je to samo mit, da se Mahavira nikada nije ženio i da nije imao decu. Njegova ćerka je tako nedokazana kao da nije ni postojala. Da li ste ikada čuli da su sin ili ćerka nekog pro-

svetljenog postigli prosvetljenje? Takva podudarnost bila bi prevelika.

Tu je uključeno nešto drugo. Prvo, normalna osoba traži normalnu ženu, a onda oni zajedno traže normalnu dušu da se rodi. Taj problem je vrlo komplikovan jer vi tražite ženu jedino kada ste nenormalni. Zato što niste sreli svoju unutarnju žensku stranu, vi tražite ženu spolja. Tražite čoveka jer niste sreli svog unutarnjeg muškarca. Zato što niste kompletna celina iznutra, vi idete spolja.

Prvo, u trenutku kada postanete celina iznutra - to znači postati svetac, onaj ko je celovit - tada nećete tražiti spolja. Tada to nije potrebno. Vi takođe to ne možete izbeći. Ako žena dođe sama, nemojte bežati i javljati policiji da je žena sama došla. To je dobro. Ako žena sama dođe, svršeno dobro. Ako ode, i to je savršeno dobro.

Ako vam se dete rodi, to je takođe izraz neuroze - jer vi uvek želite da budete okupirani nečim. Vaša osnovna preokupacija je sa budućnošću, a deca stvaraju budućnost prikladnu za vas. Kroz njih, vaše ambicije mogu da se kreću. Kada vi odete, vaša deca će biti ovde. Ako ste pokušavali

da postanete premijer, i niste uspeli, vaše dete će moći da postane. Pripremaćete ga da nastavi gde ste vi stali.

Kada umire neko ko nije imao dece, on oseća kao da je smrt zaista kraj, ćorso-kak. Ali ako ste ostavili dece iza sebe, osećićete neku vrstu besmrtnosti kroz njih: "U redu je, umirem, nema problema. Deo mene će živeti kroz moju decu." Ljudi su tako mnogo zainteresovani za decu jer su tako mnogo uplašeni od smrti. Deca vam daju lažnu predstavu o besmrtnosti, o nekoj vrsti nastavljanja. Normalna, ne-neurotična osoba nije zainteresovana za decu, nije zainteresovana ni za koji oblik nastavljanja. Ona je otkrila večnost, i nije zabrinuta oko smrti.

TO JE TO!

5. maj 1976. pre podne u dvorani "Buddha"

IV, 11: *hetuphalašrayalambanaih samgrhitatvadešamabhava tadabhavah.*

[*Vasane* postoje] podržavane [svojim] uzrokom [tj. željom za životom], [neizbežnošću sazrevanja] »ploda« (*phala*), [svojom unutrašnjom] potporom (*asraya*) [tj. supstratom ili fondom svesnosti] i [svojim spoljašnjim] potporama (*alambana*) [u vidu objekata spoljašnjeg sveta]. Kada ova [četverostruka podržanost] nestane, i ovi [duševni ostaci] nestaju.

IV, 12: *atitanagatam svarupato 'styadhvabhedaddharmanam.*

Ono prošlo i ono što još nije [mogu da paralelno] postoje svako na svoj specifičan način s obzirom na činjenicu multidimensionalnosti razvojnog procesa (*adhvan*) »formi« (*dharma*).

IV, 13: *te vyaktasukšma gunatmanah.*

Ove [forme, naime, mogu postajati kao] jasno uočljive (*vyakta*), ili pak kao čulima nedostupne (*sukšma*). Ono suštinsko u njima su »energetski aspekti« (*guna*).

IV, 14: *parinamaikatvadvastutattvam.*

Jedinstvenost (*ekatva*) [koja se može uočiti] u promenljivosti (*parinama*) čini mogućim [tvrđenje] realnosti [nekog] entiteta (*tattva*).

IV, 15: *vastusamyē*

cittabhedattayorvibhaktah panthah.

I pored toga što je [na ontološkom nivou] »ono-realno« (*vastu*) samo jedno - ishodišta dva [različita posmatrača nužno se] razilaze, budući da im se »fond očitavanja« (*citta*) razlikuje.

IV, 16: *na caikacittatantram vastu tadapramanakam tada kim syat.*

[Ali, time] nije [rečeno] ni da je realno projekcija jedne [Apsolutne] moći očitavanja (*ekacittatantra*), a kako [u skladu sa prethodnim aforizmom] ona nije [jedinstveno i jednoznačno] merilo

(pramana) [postojanja stvari] - tada [u slučaju neaktivnosti ili raspršenosti citte] na koji način bi [uopšte dotična stvar] mogla postojati?

IV, 17: *taduparagapekšitvaccittasya vastu jnatajnatam.*

Ono realno (vastu) se zna ili se ne zna u zavisnosti od uticaja koji ovo ima na »fond očitavanja« (citta).

Prva sutra:

Iako su vezane zajedno kao uzrok i posledica, posledice nestaju sa nestankom uzroka.

Avidā, neznanje o Sopstvenom biću, je osnovni uzrok sveta. Jednom kada *avidā*, neznanje o Sopstvenom biću nestane, i svet takođe nestaje - ne svet objekata, već svet želja; ne svet oko vas, nego svet koji vi stalno projektujete iznutra. Svet vaših snova, iluzija, projekcija, trenutno nestaje u trenutku kada neznanje nestane iz vas.

Ovo mora da se razume: neznanje nije samo neki nedostatak znanja, pa da možete sakupiti znanje; neznanje o kome je ovde reč neće nestati na taj način. Možete

postati vrlo obrazovani, ali da i dalje ostanete u neznanju. Zapravo, znanje deluje kao zaštita za neznanje. Neznanje nije uništeno znanjem. Naprotiv, ono je njime zaštićeno. Juriti za sakupljanjem znanja, nagomilavati znanje, nije ništa drugo do skrivanje svoga neznanja. Što više znate, to više mislite kako više niste neznalica.

Na Tibetu kažu: Blago neznalicama, oni su srećni jer misle kako sve znaju.

Pokušavati da se sve nauči neće pomoći; time je suština promašena. Pokušati spoznati sebe samoga je dovoljno. Ako znate Sopstveno biće znate sve, jer vi učestvujete u celini, vaša prava priroda je sama celina.

Vi ste kao kap vode. Ako znate tu kap potpuno, znaćete i ceo okean, prošlost, sadašnjost i budućnost. U jednoj kapi vode prisutna je cela priroda okeana.

Čovek pored učenja stalno zaboravlja sebe i samo nakuplja informacije. On može postati veliki znalac, ali da ostane neznalica. Stoga neznanje nije protivno znanju; znanje nije lek za neznanje. Onda šta je lek za neznanje? Joga kaže: svesnost; ne znanje, već spoznaja; ne fokusiraj sebe spolja, već se fokusiraj na onoga koji zna.

Kada je dete u majčinoj utrobi, ono je potpuno uspavano. Prvih meseci u materici ono je u dubokom snu, onome što joga naziva *sušupti* - duboki san bez snova. Onda, pri kraju šestog ili sedmog meseca, dete počinje po malo da sanja. Dubok san je prekinut, nije više potpun. Nešto se događa spolja, šumovi, i detetov dubok san je prekinut. Vibracije stižu do njega i remete njegov duboki san i ono počinje da sanja. Prvi talasi snova dolaze. Dubok san bez snova je prvo stanje svesti.

Drugo stanje je san sa snovima. U drugom stanju ostaje san, ali nova aktivnost deluje: aktivnost snova. Zatim kada se dete rodi nastupa treće stanje svesti, koje mi uobičajeno nazivamo stanje budnosti ili java. To nije pravo stanje budnosti, ali ta nova mogućnost počinje da deluje i to je dar razmišljanja. Dete počinje da misli.

Prvo stanje je spavanje bez snova; drugo stanje je spavanje sa snovima; treće stanje je spavanje sa snovima i sa mislima - ali i dalje ostaje spavanje. Spavanje nije potpuno prekinuto. Vi ostajete uspavani i dok razmišljate. Vaše razmišljanje je samo drugačiji način sanjanja; spavanje nije prekinuto. To su uobičajena stanja. Retko koji

čovjek postigne više od trećeg stanja, razmišljanja. A to je cilj joge: dostići stanje čiste svesti, čiste kao što je čisto i prvo stanje. Prvo stanje je čist dubok san, a zadnje stanje je čista svest, čista budnost. Jednom kada je vaša budnost čista kao dubok san, postali ste Buda, ostvareni ste, stigli ste kući.

Patanđali kaže: *samadhi*, najviše stanje svesti je kao dubok san, samo sa jednom razlikom. On je miran i tih kao dubok san, spokojan, objedinjen i blažen kao dubok san, ali samo sa jednom razlikom: on je potpuna budnost. To je vrh evolucije. Mi uobičajeno ostajemo na trećem stanju svesti. Duboko dole san se nastavlja, na slojevima snova, na slojevima mišljenja - ali san nije prekinut. I to sami možete da opazite, to nije samo teorija. Možete da se uverite u tu činjenicu.

U svakom trenutku kada zatvorite oči prvo što ćete videti su misli, slojevi misli svuda oko vas, talasi misli, jedna dolazi, druga odlazi, gomila, gužva. Ostanite mirni nekoliko sekundi i videćete iznenada da misli više nisu tu, ali počinju snovi. Sanjate kako ćete postati predsednik države, ili da ćete naći grumen zlata na putu, ili da ćete

naći prelepu ženu ili muškarca, odjednom vi počinjete da projektujete: snovi počinju da rade. Ako nastavite da sanjate duže vreme doći će trenutak kada ćete zaspati - mislite, sanjate, spavate; i onda opet iz spavanja, do sanjanja i do razmišljanja. Tako se obrće ceo vaš život. Istinske svesti još nema, a ta istinska svest je ono za šta Pata-njđali kaže da razbija neznanje - ne znanje, već svest. Skupljamo znanje samo da zaglupimo sebe i druge.

Čuo sam: U maloj školi se pojavio inspektor na času i rekao: "Ko je srušio zidine Jerihona?" Jedan dečko zvani Bili Grin, odgovori brzo: "Molim vas, gospodine, nisam ja." Inspektor se začudio takvom neznanju i iznese slučaj direktoru škole kada je završio posetu. "Znate" reče, "pitao sam razred: 'Ko je srušio zidove Jerihona?' a mali Bili Grin reče da nije on!" Direktor reče: "Bili Grin? Pa znate, moram vam reći da je on uvek bio pošten i iskren, i ako on kaže da nije onda nije."

Inspektor napusti školu bez komentara. Ne gubeći vreme on izvesti ceo slučaj ministru obrazovanja. Odmah mu posla izveštaj: "Dragi gospodine, referenca: zido-

vi Jerihona su materija za ministarstvo rada, i vaše pitanje ću poslati njima na dalju nadležnost."

Niko ne prepoznaje jednostavnu činjenicu, da ne zna. Ma kakvo da je pitanje, svako pokušava da pruži odgovor. Možete tako uhvatiti sebe na delu mnogo puta ako pokušate. Neko nešto pita, neko govori o nečemu što ne znate, ali vi počinjete da komentarišete, objašnjavate, kažete nešto tek da ne budete uhvaćeni u neznanju, da niko ne pomisli da ste neznalica. Ali prvi korak u svesnosti je da počnete sa prepoznavanjem da ste u neznanju. Neznanje može biti razbijeno, ali ne dok ga ne prepoznate.

Kada je P. D. Uspenski, veliki učenik Gurđijeva, sreo svog učitelja prvi put, već je bio vrlo poznat kao učenjak u svetu. Gurđijev je bio nepoznat, Uspenski je bio vrlo poznat. Već je bio napisao jednu od najboljih knjiga tog vremena, *Tertium organum*. To je bio vrlo smeo pokušaj. Zapravo, u to vreme ni jedan drugi čovek nije ni pokušao tako smelu spekulaciju. Odvažno, Uspenski je opisao svoju knjigu kao treći kanon mišljenja: *Tertium organum*.

Prvi je napisao Aristotel, drugi je napisao Bekon. I on kaže: "Ja sam napisao treći kanon mišljenja." Reče: "Prvi i drugi nisu ništa prema trećem. Treći stoji pre prvog." To je bio smeo poduhvat, nije to samo egoizam. On je tražio samo istinu.

Kada je Uspenski došao pred Gurđijeva, Gurđijev ga je pogledao. Mogao je videti obrazovanog čoveka koji mnogo zna, koji zna sve što i ostali znaju, i još više - vrlo suptilan ego. Gurđijev mu dade parče papira, i reče mu da ode u sobu i da sa jedne strane napiše sve što zna, a sa druge strane sve što ne zna. Jer njihov rad može da počne tek kada bude načisto sa tim šta zna, a šta ne zna. Gurđijev reče: "Zapamti, sve što napišeš da znaš, ja ću prihvatiti i nikada o tome nećemo govoriti. To je završeno, ti to znaš. Sve što napišeš da ne znaš, mi ćemo raditi na tome." Gurđijev kaže da je prva stvar koji treba da znate, šta je to što znate, a šta ne znate.

Uspenski ode u sobu. Počeo je da razmišlja o onome što zna po prvi put u životu, i nije mogao da napiše nijednu stvar na papiru. Pokušao je sa Bogom, sopstvom, svetom, umom, svešču - šta je on znao? Po prvi put je to pitanje postavio iskreno.

Znao je mnoge stvari o Bogu, znao je mnoge stvari o duši, o svesti, ali nije zaista znao samog Boga. To su sve bile samo informacije, nije bilo njegovo iskustvo. A sve dok nešto ne postane vaše iskustvo, možete li reći da to znate?

Možete znati o ljubavi, ali to znanje nije pravo. Morate proći kroz ljubav, morate proći kroz vatru ljubavi. Morate goreti i preživeti taj izazov, i kada izađete iz ljubavi vi ste potpuno promenjeni, drugi ste čovek od onoga koji je ušao u ljubav. Ljubav preobražava. Informacije vas nikada ne preobražavaju. Informacije dolaze kao dodaci, ma kakvi da ste, one će vam biti samo dodaci. One dolaze kao dragocenosti, ali vi ostajete isti. Iskustvo vas menja. Pravo saznanje nije sakupljanje, ono je preobražaj, promena - staro umire a novo se rađa. To je teško...

Uspenski je pokušavao koliko je moguće da pronade bar neku stvar, jer je bilo previše za njegov ego da ne napiše ništa. Nije moga čak ni da napiše: "Znam sebe samoga." Ako ne znate osnovnu stvar, sebe samoga, šta drugo možete znati? Bila je hladna noć, a on je počeo da se znoji. Samo trenutak pre drhtao je od hladnoće. Celo

njegovo biće bilo je u pitanju. Osećao je vrtoglavicu, pao je u nesvest. Dugi sati su prošli dok Gurđijev nije pokucao na vrata i rekao: "Da li si uradio nešto?" I tada je Gurđijev mogao videti da se čovek promenio. Samo je držao beo papir u ruci, sedeo i bio je u meditaciji, u zazenu. Dao je prazan papir Gurđijevu i rekao: "Ne znam ništa. Ja sam potpuna neznanica. Primi me za učenika." Gurđijev je rekao: "Sada si spreman - prepoznavanje svoga neznanja je prvi korak ka mudrosti."

Iako su vezane zajedno kao uzrok i posledica, posledice nestaju sa nestankom uzroka.

Patanđali kaže da ste besmrtni, ali to je posledica. Vi ste požudni, i to je posledica. Osećate bes, to je posledica. Nađite uzrok. Ne borite se sa posledicama jer vam to neće pomoći. Možete se boriti sa svojom pohlepom, ali ona će se pojaviti ponovo u nekom drugom obliku. Možete se boriti sa svojim gnevom, biće potisnut i eksplodiraće ponovo. Posledice se ne mogu ukinuti boreći se sa njima. Zato joga nije moralni sistem, ona je sistem svesti. Mora se pronaći pravi uzrok. Ako sečete grane i krešete lišće

drveta to neće uticati na drvo. Novo lišće će nići ponovo. Morate istražiti koren, sam uzrok. Ako želite da uništite drvo, unišćite koren. Kada koren nestane, nestaće i drvo. Ne možete seći grane, to nije način da se uništi drvo. Zapravo, kada sećete grane drvo još više raste. Krešite drvo i ono će postati još deblje i gušće. Odsecite koren i drvo će nestati.

Joga kaže: moralnost je borba sa posledicama.

Vi ste pohlepni, pokušavate da ne budete pohlepni, i šta se događa? Možete biti bez pohlepe samo kada se vaša pohlepa pretvori u ne-pohlepu. Ako neko kaže da ako postanete bez pohlepe ići ćete u raj, a ako ostanete pohlepni otići ćete u pakao, šta on radi? On vam daje novi objekat pohlepe. On kaže: "Ne budi pohlepan; seći ćeš raj i bićeš zauvek srećan." Sada će pohlepna osoba početi da misli kako da praktikuje nemanje pohlepe kako bi stekla raj.

Vi ste uplašeni, strah je tu. Kako se osloboditi straha? Možete stvoriti još straha, mnogo više straha može biti stvoreno kada počnete da ga potiskujete. To nije način da se oslobodite straha; samo ćete postati još više uplašeni. Stvoriće se novi

strah, strah od straha.

Vi ste besni. Lako vam je da postanete besni, a vrlo teško da odolite tom nagonu. Nešto mora biti učinjeno. Zašto postajete besni? Uvek kada vam je ego povređen postajete besni. Naučili su vas da čovek koji ume da se kontroliše je poštovan u društvu. Smatra se da je čovek koji ne pokazuje svoj bes, veliki čovek. Tako se vaš ego menja: postaje više disciplinovan i kontrolisan, naučen da ne pokazuje lako svoj bes. Vaš ego nije uništen, naprotiv, postaje ojačan. Bolest može menjati svoj oblik, ime, ali će i dalje ostati bolest. Zapamtite ovo: joga nije sistem moralnosti jer se ne bavi posledicama. Zato tu nema takvih stvari kao što su deset zapovesti.

Ljudi uče jedni druge bez spoznaje osnovnog uzroka. Dok osnovni uzrok ne bude spoznat, ništa neće biti učinjeno; ljudska ličnost će ostati ista, možda malo prilagođena i ugladnena tu i tamo.

Čuo sam: Poljak je otišao kod očnog lekara na pregled vida. Seo je ispred table, doktor mu zatraži da čita redove. Kada je stigao do najnižeg reda on pročita: C S V E N C J W i zastade zabrinuto. Doktor reče:

"Ne brinite. Ako to možete da pročitate onda je sve dobro sa vašim vidom." Poljak reče: "Da čitam to? Ja znam tog tipa!"

Tak je teško da prihvatite ono što ne znate, da ne znate zašto ste egoistični. Ne znate zašto tako lako postajete besni. Ne znate zašto je pohlepa tu. Zašto je požuda tu, zašto je tu strah. Bez poznavanja uzroka, stalno ćete se boriti sa posledicama. Arogantni ste zato što znate. Mnogi ljudi dolaze kod mene i kažu: "Voleli bismo nekako da se oslobodimo besa." Ja ih pitam: "Da li znate uzrok?" Oni sležu ramenima, kažu: "Samo je bes tu, i kada imam samo malo ljutnje to me uznemiri, uznemirava moje odnose, stvara više napetosti, nemira, kajanje, krivicu." Ali to su sve posledice.

Zašto se pre svega sam bes javlja? Niko to ne pita. A lepota je u tome: ako pitate o uzroku, ako istražite uzrok, bićete iznenađeni kada spoznate da je uzrok jedan. Ima miliona posledica a uzrok je samo jedan, koren je jedan. Bes, pohlepa, egoizam, strah, mržnja, ljubomora, zavist, nasilnost: ma šta da je posledica uzrok je jedan. A uzrok je: niste dovoljno svesni. Možete kontrolisati bes, ali to vam neće

pomoći. To će biti samo kontrolisana bolest, stabilizovana u vama. Neće vas učiniti zdravim. To će vas čak učiniti još više bolesnim. Možete videti da osoba koja ispoljava po malo ljutnje nikada nije zaista opasna. Možete biti sigurni da ona nikada neće počinuti ubistvo. Nikada ne akumulira dovoljno besa da bi počinila ubistvo. Svaki dan se prazni. Po malo, bez ikakvih provokacija ona ispoljava svoj bes. To znači da se ta energija ne zadržava više u njemu. On ima ventile. Kad god je previše pritiska pare u njemu, on je ispusti napolje. Čovek koji se mnogo kontroliše je vrlo opasan čovek. On blokira svoju paru, njegova energija ostaje skrivena, blokirana. Jednog dana ta energija će prevazići njegovu kontrolu i eksplodiraće. Tada će počinuti nešto zaista teško. Čovek koji lako ispoljava bes, lako se i smiruje. Takav tip čoveka nikada neće biti ubica. Nikada ne akumulira dovoljno pritiska. Ljudi koji lako ispoljavaju emocije su dobri ljudi. Oni nisu mnogo kontrolisani, oni plaču, kukaju, i smeju se, ali su dobri ljudi. Biti sa njima je bolje nego biti sa religioznim čovekom, moralistom, puritancem, vrlo sabranim, kontrolisanim. Oni su opasni.

Pre neki dan je jedan mladić bio u Tirtinoj grupi za suočavanje. On je mnogo godina trenirao aikido. Aikido, džudo, karate, džiu-džicu i sve te metode su metode kontrole. Kontrolišete sebe tako da postanete skoro kao statua, da niko ne može da vas isprovocira. I taj mladić je postao deo grupe za suočavanje.

Ali filozofija grupe za suočavanje je potpuno različita: ispoljiti sve, ma šta da je u vama. Nikada ne akumulirati ništa u sebi. Isprazni, pusti da ode. Suočavanje i aikido su dve potpuno različite stvari. Aikido kaže: kontrola - jer trening aikidoa je trening za borca. Svi japanski treninzi su za to da vas naprave velikim borcem, i sigurno da su metode takvog razvoja vrlo opasne. Ali to je zato jer su Japanci vrlo mali ljudi i morali su da se bore sa ljudima koji su mnogo veći od njih. Morali su da stvore sredstva pomoću koji će sebe da učine jačim od većih i snažnijih ljudi, i našli su sredstvo. To je bila kontrola svih energija u sebi, to postaje stvar koja sjedinjuje. Zato Japanci i Kinezi žive pod velikom kontrolom i disciplinom. Oni su opasni. Jednom kada vas napadnu nećete preživeti. Obično vas neće napasti, ali ako vas napadnu mogu da vas ubiju.

I tako je taj mladić koji je bio duboko u aikidou ušao u grupu za suočavanje, i Tirta je insistirao da ispoljava sve što ima van, a on nije mogao. Ceo njegov trening, reko mi je kasnije, bio je trening kontrole. Onda je jedna devojka iz grupe počela da ga gurka i udara. Izazvala je njegov bes da se ispolji tako da je ostao kao statua, jer je ceo njegov trening bio da ne ispoljava ništa spolja. Ostao je kao Buda, ne kao pravi Buda, jer Buda je svestan, a ne kontrolisan. Izgledao je kao statua Bude. Čovek koji se kontroliše i čovek koji je svestan mogu slično da izgledaju, ali duboko unutra oni su potpuno različiti. Njihove energije su kvalitativno različite.

On je postajao sve veše agresivan unutra, i takođe više kontrolisan jer je sav njegov trening u pitanju. Bacio je jastuk na devojku, a čak i jastuk bačen od aikidoke može biti opasan. Može da vas udari na posebno mesto sa takvom snagom da i jastukom može da vas ubije. U tome je ceo njihov trening, godinama, mali potez ali na vrlo delikatno mesto. Japanci su otkrili da mogu da udare vrlo blago i da osoba nestane. Samo sa jednim prstom mogu da ubiju neprijatelja. Našli su posebna mesta za uda-

rac, kada i kako da izvedu taj udarac.

Ali tada se uplašio da je mogao da ubije devojkju. Tako se uplašio da je pobe-
gao iz grupe i došao do mene da mi objasni.
Rekao je: "Ta vrsta grupe ne bi trebalo da
radi u ašramu. Neko bi nekoga mogao ubi-
je." On je upravo jer taj ubica je u njemu.
Njegov strah je ispravan, on je u pravu što
se tiče njega samoga. On može postati ubi-
ca. Zapravo, takav trening može samo da
vas učini ubicom, ratnikom.

Zapamtite: ako kontrolišete bes,
požudu, i takve stvari, onda ih akumulirate
u temelju svoga bića - onda sedite na vul-
kanu. Joga nema ništa sa potiskivanjem.
Joga jedino veruje u svesnost.

*Iako su vezane zajedno kao uzrok i
posledica, posledice nestaju sa nestankom
uzroka.*

Nađite uzrok i uzrok je samo jedan.
Sve stvari postaju jednostavne, jer ne mora-
te da se borite sa tako mnogo posledica.
Jednostavno odsečete koren, glavni koren, i
celo drvo sa svim granama jednostavno će
nestati. Postanite više svesni.

Izvan dubokog sna bez snova, jav-
ljaju se snovi i počinju da vas prelivaju.

Možete da vidite, ponekad vas san probudi. Isto se događa kada mislite: samo mišljenje vas probudi. Kao što u snu možete da sanjate da ste budni, i u razmišljanju možete da zamišljate da ste budni - iako još niste. Pravo buđenje se događa jedino kada vaše misli nestanu - kada nema oblaka u vama, kada ni jedna jedina misao ne lebdi, kada ste samo čisti vi sami. To je sama čistota, jasnoća opažanja, samo viđenje bez objekta viđenja, celo nebo je prazno. Ako ne vidite ništa, nijedna reč ne nastaje u vama. Vidite cvet ruže, i ništa se ne javlja u vama, čak ni: "Divan cvet". Samo vidite da je ruža tu, da ste vi tu, i između vas nema verbalizacije. I u toj tišini prvi put znate šta znači biti svesatan, šta je stanje prave budnosti. Tada je koren odsečen. To pokušajte na sve duge načine.

Jedan od načina je da kada ste besni, pokušate da budete svesni toga. Iznenada ćete videti da ili možete biti besni, ili svesni, ne možete biti oba istovremeno. Kada se seksualnost javlja, pokušajte da budete svesni toga. Iznenada, videćete da ili možete biti svesni, ili biti seksualni, ne možete biti oboje istovremeno. To će vam pomoći da uvidite činjenicu: svest je lek, a ne kontrola.

Ako postajete sve više i više svesni, vaša energija počinje da se kreće u sasvim drugim dimenzijama. Ista energija koja vas je vodila u bes, u požudu, u seks, se oslobađa i počinje da se kreće kao stub svetlosti u vama. I ta svest je najviše stanje ljudske evolucije. Čovek postaje Bog kada je svestan. Dok to ne dostignete vaši životi će biti izgubljeni. Živećete kao pijanice.

Kada čovek započne da meditira izlazi iz stanja pijanstva mnogih života. Po prvi put ne može da poveruje kako je uopšte živeo sve do tada. Sve mu to izgleda kao košmar - grozno. Zato ljudi i ne pokušavaju da postanu svesni, jer i najmanji uvid svesti vodi u razlaz u razbijanje celog dotadašnjeg života za koji su znali. Ceo njihov život im postaje besmislen i beznačajan. Strah od svesnosti je strah od dokaza da je ceo vaš život bio pogrešan. Zato samo najhrabriji ljudi pokušavaju da meditiraju, da postanu svesniji. Inače ljudi se samo kreću u istim začaranim krugovima istih želja, istih snova, istih misli; zato dolaze ponovo i ponovo natrag u život, ponovo umiru - od klevke do groba.

Samo malo razmislite, kontemplirajte o tome šta radite: ponavljate nekoliko

nesvesnih želja, ponavljate nešto što vam nikada nije dalo nikakvo blaženstvo, što vas je uvek razočaralo. Nastavljate tako dalje kao hipnotisani. U suštini to joga i kaže: mi smo duboko hipnotisani. Niko drugi nas nije hipnotisao, mi smo sami hipnotisani od svoga uma; ali mi živimo u toj hipnozi.

Ma šta da radite u nesvesnom stanju, bilo šta, mogu vam bezuslovno reći da će vas to napraviti idiotima. Vi sami to ponekada osećate, ali uvek iznova vi odbacujete sebe. Ne sećate ga se toliko dugo jer to izgleda tako rizično.

Volite neku ženu: ako postanete svesni ljubav može nestati jer vaša ljubav je možda bila samo hipnoza, kako obično i biva. Vi ste ambiciozni, pokušavate da стекnete kapital, da postanete predsednik ili premijer, i zato se plašite da postanete svesni, jer ako postanete svesni iznenada će cela stvar da ispadne glupa, a vi ste vezali ceo svoj život za to.

Baš pre neki dan video sam fotografiju senatora Hampreja kao plače, jer celog života je pokušavao da postane predsednik Amerike, i ovo mu je bila zadnja prilika, i video je da je propala. Tako je stao pred svoje obožavaoce i zaplakao. Suze su mu

lile kada je rekao: "Sada sam već star i ovo mi je bila poslednja prilika, nikada neću postati predsedik." Plakao je kao malo dete... vaši političari i jesu mala deca koja se igraju i tuku međusobno.

Ako postanete svesni videćete odjednom svu besmislenost vaših težnji. Tada možete da stanete, i osetite da ste negde duboko iznutra oduvek to osećali.

Jednom se dogodilo: vrlo bogat čovek je došao kod mene da me sluša. Iznenada je prestao. Posle više meseci sreo sam ga na jutarnjoj šetnji. Pitao sam ga: "Gde si bio? Iznenada si nestao." On reče: "Nije bilo iznenada, postao sam postepeno svestan. Došao sam da te slušam, ali sada nije vreme. Mlad sam, i slušajući te postepeno izgubio bih sve svoje ambicije. To bi postalo opasno. Prvo ću da ostvarim svoje ambicije. Kasnije, kada ostarim, tada ću da meditiram, ali to nije sada za mene. Prvo sam došao kod tebe iz radoznalosti, ali postepeno bivao sam uhvaćen u to. I zaustavio sam se. Bilo je teško da se zaustavim, ali ja sam čovek koji ima jaku volju."

Ne možete postati svesniji jer ste mnogo uložili u svoje gluposti, u svoje neznanje, u svoju nesvesnost. U taj san, u

taj dremež, vi ste uložili svoj život, i to mnogo puta. Sada, kada se jave prvi zraci svesnosti izgleda vam kao da ćete izgubiti ceo svoj život. Ostali ste bez hrabrosti. Zato ljudi stalno menjaju posledice, jer to nije opasno, to nikada ne dodiruje koren.

Jednom se dogodilo: Putovao sam sa Mulom Nasrudinom. Iznenada smo postali svesni da je on izgubio svoju kartu. Gledao je po džepovima ali bili su prazni. Ali nije pogledao u jedan od svojih džepova. Rekao sam mu: "Pogledao si u sve džepove osim tog. Zašto?" On reče: "Bojim se. Ako karta nije tu, pašću mrtav. Ostavio sam taj džep u nadi da ako karta nije nigde drugde, onda je sigurno tu. Ako i tu pogledam, a ona nije ni tu, pašću mrtav."

Vi znate gde da pogledate, ali ostajete uplašeni. Zato idete da gledate na druga mesta samo da biste ostali obuzeti s nečim. Gledate u novac, moć, prestiž, ovo i ono, ali nikada unutar sebe, nikada u svoje unutarne biće. Uplašeni ste; izgleda vam da ako pogledate unutra i ništa ne nađete, pašćete mrtvi. Ali svako ko je pogledao unutra uvek je našao. Nije se dogodio nijedan slučaj da

onaj ko je otišao unutra nije pronašao blago. To je univerzalna činjenica. Čak ni naučne činjenice nisu tako univerzalne; ta činjenica nema nijednog izuzetka. Bilo kad, u bilo kojoj zemlji, u bilo kom veku, svaka žena ili čovek koji su pogledali u sebe našli su blago. Ali kada ga jednom ugledaju, od tada je potrebna velika hrabrost. Vi ste uredili svoj svet spolja. Vaša ljubav, vaša moć, vaš novac, vaš ugled, vaše ime: sve je to izvan vas. Onaj ko hoće da ide unutar sebe mora da ostavi te stvari, da zatvori oči i čvrsto se drži do samoga kraja.

Život vam donosi razočarenja; to je blagoslov. Život vas stalno iznova razočava. Život kaže: "Idi unutra". Sva razočarenja su jednostavno pokazatelji da gledate u pogrešnom smeru. Ispunjenje je moguće samo u pravom smeru. Život vas razočarava jer je čudesan blagoslov. Ako se zadovoljavate spoljašnjim bićete izgubljeni zauvek, tada nikada nećete pogledati unutra. Ali uprkos svemu razočarenja vam daju nadu.

Čuo sam o jednom čoveku: "Zašto si napustio svoj zadnji posao?" "Pa šef je rekao da sam otpušten. Ali nisam dobio nikakav otkaz. On je uvek tako govorio. Došao sam sledećeg dana i sve moje stvari

su bile uklonjene iz ureda. Došao sam i sutradan i moje ime sa vrata je bilo uklonjeno, a sledećeg dana sam video drugog tipa sa sedi za mojim stolom. "To je previše' pomislih u sebi pomiren sa sudbinom."

Ali čak ni to nije previše za vas. Svaki dan vi ste otpušteni, svaki dan ste frustrirani, svakoga trenutka. Ma šta da nameravate da uradite biva uništeno svakog trenutka, ma šta da zamislite. Sve vaše nade se jednostavno pokazuju beznadnim, i svi vaši snovi padaju u prašinu i ostavljaju gorak ukus u ustima. Stalno se osećate gadno, ali i dalje vi prijanjate za to; jednog dana, možda, odnekud, vaši snovi će se ispuniti. Tako vi visite nad vrlo iluzornim svetom svojih projekcija. Dok ne postanete svesni i vidite beznadežnost svih vaših nada, dok ne odbacite sve nade, nećete se okrenuti unutar sebe, i tako nećete moći da uklonite uzrok.

Prošlost i budućnost postoje u sadašnjosti, ali se ne opažaju u sadašnjosti jer su u različitim planovima.

Joga veruje u bezvremenost, ne u vreme. Joga kaže: sve jeste, prošlost je

ovde, skrivena u sadašnjosti, i budućnost je takođe ovde, skrivena u sadašnjosti, jer prošlost ne može jednostavno da nestane i budućnost ne može samo da se pojavi iz ničega. Prošlost, sadašnjost, budućnost, svi su ovde i sada. Za nas oni su podeljeni jer ih ne možemo videti u potpunosti. Imamo vrlo mali otvor za viđenje, za čula, za viđenje stvarnosti. Mi smo odvojeni.

Da je naša svest čista i bez oblaka, videli bismo večnost kakva jeste. Tada ne bi bilo ni prošlosti ni budućnosti. Bio bi samo ovaj trenutak, večno ovaj trenutak.

Veliki zen majstor Bokuju, je umirao i njegovi učenici su se sakupili. Glavni učenik reče: "Učitelju, vi nas napuštate. Ljudi pitaju šta je vaša poruka, šta posle vašeg odlaska? Iako ste nas učili dugo mnogim stvarima, mi smo i dalje u neznanju, teško nam je da sažmemo vašu poruku. Zato vas molimo, pre nego što odete, dajte nam suštinu vaše poruke ukratko." Bokuju otvori svoje oči i glasno reče: "To je to!" - zatim zatvori oči i umre. Sada, posle njega, vekovima ljudi se pitaju šta je time mislio: To je to. On je time rekao sve.

To... je... to...

Dao je celu poruku: sve je u ovom

trenutku. Ovaj trenutak - cela prošlost, cela sadašnjost, cela budućnost, sadržani su u ovom trenutku. Ali vi to ne možete da vidite u potpunosti jer je vaš um tako zamagljen, tako prašnjav mislima, snovima, spavanjem, suviše je hipnoza, želja, motiva. Ne možete da vidite. Niste celoviti, zato vaše viđenje nije celovito. "Jednom kada je viđenje celovito" kaže Patanjđali, "prošlost i budućnost će postojati u sadašnjosti, ali oni se ne iskušavaju u sadašnjosti jer su u različitim planovima." Prošlost je pomerena u drugi plan. Dok ne postanete nadsvesni ne možete znati budućnost. Zatvoreni ste u svoju malu svesnost, veoma podeljenu. Vi ste kao vrh ledenog brega: mnogo je skriveno duboko ispod, upravo ispod vas, a mnogo toga je skriveno i iznad vas. Upravo ispod i iznad vas, cela stvarnost vas okružuje, ali vi prijanjate uz vašu malu svesnost. Učinite vašu svesnost većom i jačom.

To je svrha meditacije - kako da učinite svoju svest većom, kako da učinite svoju svest beskrajnom. Bićete jedino tada u stanju da razumete veću realnost, srazmerno učešćem svoje svesti bićete sposobni da znate realnost. Ako imate beskrajnu svest znaćete beskrajno, ako imate trenutnu

svest, znaćete samo ono trenutno. Od vaše svesti zavisi sve.

Bilo da su ispoljene ili neispoljene, prošlost, sadašnjost i budućnost imaju prirodu triju guna: stabilnost, aktivnost i inertnost.

Govorili smo o trima *gunama*: *sattva* znači stabilnost i ravnoteža, *rađas* znači aktivnost a *tamas* inercija. Patanjđali sada povezuje prošlost, sadašnjost i budućnost sa trima *gunama*. Za Patanjđalija sve u životu i postojanju nekako je povezano sa trima *gunama*, trima svojstvima postojanja. To je Patanjđalijevo trojstvo. Sve sadrži tri svojstva. Stabilnost, prošlost je stabilna. Zato ne možemo da promenimo prošlost, ona je došla utvrđena. Više ne možete da je promenite. Nema načina. Tako uvek dolazi. Sadašnjost je akcija, *rađas*, Sadašnjost je u stalnom procesu promene. Sadašnjost je dinamična, a budućnost je inertna. Ona stoji kao seme, uspavana. U semenu je drvo uspavano, inertno.

Budućnost je mogućnost, prošlost je stvarnost, a sadašnjost je pokret od mogućeg ka stvarnom. Prošlost je ono što se dogodilo, budućnost je ono što može da se

dogodi, a sadašnjost je prolaz između ta dva. Sadašnjost je prolaz da budućnost postane prošlost, da seme postane drvo.

Suština svakog objekta sastoji su u jedinstvenom odnosu triju guna.

Sada fizičari kažu da su elektroni, neutroni i protoni osnovni elementi koji sve sačinjavaju. Sve je sačinjeno od ta tri: pozitivnog, negativnog i neutralnog. To je isto ono što predstavljaju sattva, rađas i tamas: pozitivno, neutralno i negativno - i sve je sastavljeno od ta tri svojstva. Samo su različite njihove razmere, inače to su osnovni elementi koji sačinjavaju celu egzistenciju.

Isti objekti su viđeni na različit način zbog različite svesnosti... sa različitom svesnošću mi vidimo isti objekat na različit način.

Na primer, drvoseča dođe u baštu. On neće videti cveće, neće videti zelenilo, videće samo drvo pogodno za seču, koje drvo je dobro za sto, koje za vrata. Za njega drveće postoji samo kao materijal za nameštaj. Mogući nameštaj, to je ono što on vidi. Ako dođe slikar, neće videti u tome

nameštaj. Ni jednog trenutka neće nameštaj ući u njegovu svest. Misliće o bojama, o zelenom, crvenom, belom, o hiljadama boja svuda okolo. Misliće na slikanje, o nanošenju tih boja na platno. Ako dođe pesnik neće misliti na slikanje, misliće o nečemu drugome. Filozof će misliti o nečemu drugome. To zavisi od uma. Objekti se uvek vide kroz um; um ih boji.

Dozvolite da vam ispričam nekoliko anegdota.

Jedan pijanac je upao u kuću poznatog trezvenjaka. "Hoću nešto da vas pitam" reče on trezvenjaku. "Da li ikada pijete alkoholna pića?" "Pre nego što odgovorim" reče trezvenjak, "želim da znam da li je to pitanje postavljeno kao istraga ili kao poziv."

To zavisi... odgovor zavisi od pitanja. Kada vidite neku stvar, vi ne vidite stvar po sebi.

Immanuel Kant je rekao da stvar sama po sebi ne može biti spoznata, i bio je u pravu. Bio je u pravu zato što uvek kada spoznajete neku stvar, vaš um, vaša predubeđenja, vaša pohlepa, vaši koncepti, vaša kultura, vaša religija, sve je to tamo i pos-

matra stvar. Ali Kant nije potpuno u pravu jer postoji način viđenja stvari bez uma. On uopšte nije bio obavešten o meditaciji.

U tome je razlika između Zapadne filozofije i Istočne filozofije. Zapadna filozofija stalno misli kroz um, a sav napor Istoka je kako da odbaci um da bi se videla stvar, jer tada se stvari pojavljuju kakve jesu, u svome svetlu, u svojim suštinskim svojstvima. Tada vi ne projektujete ništa.

Vaš um neprekidno nešto projektuje. Stvarnost deluje kao ekran, a vi radite kao projektor. Čovek koji uči kako da bude svestan mora da nauči kako da odbaci svoje projekcije i da vidi činjenice kakve jesu. Ne unosite svoj um u to, inače nikada nećete biti sposobni da spoznate stvarnost. Ostaćete zatvoreni u svoja vlastita tumačenja.

Isti objekti su viđeni na različit način zbog različite svesnosti uma. Sam objekat ne zavisi od čovekovog uma.

Ali ipak Patanjđali nije rekao istu stvar kao Berkli. Berkli je rekao da su stvari apsolutno zavisne od uma. On je rekao da svaki put kada izađete iz svoje sobe, sve iz sobe nestaje. Ako nema nikoga da vidi, kako ćete znati da stvari postoje? I uzgred,

to je teško opovrgnuti jer on kaže: "Kada ponovo uđete u sobu, stvari se pojavljuju. Kad odete one nestaju jer um je neophodan da ih predstavi." Berkli kaže da stvari nisu ništa drugo do interpretacije. Tak da svuda gde vi idete sa vama idu i vaše interpretacije i ništa ne ostaje u sobi. Teško je dokazati da je to pogrešno jer ako se vratite u sobu da dokažete, stvari će biti tu. Ali ljudi su pokušavali. Jedan čovek je pokušavao da pronađe nekoliko primera kako bi Berklija naterao da poveruje.

Sedite u vozu i voz se kreće, ne gledajte prema točkovima, ali oni su tu, jer voz se kreće. Niko drugi ne vidi točkove, ali nećete moći da poreknete da su oni tu jer se voz kreće, inače ne biste mogli da signete na drugu stanicu. Niko od putnika u vozu ne vidi točkove, ali oni su tu. Naravno, on je takođe zabrinut oko stvari, jer ako sve stvari nestaju, kako se vraćaju natrag? Na kraju je objasnio da postoji Božiji um i kada god vi niste tu Bog gleda na vaš nameštaj. Zato stvari ostaju iako ih ne vidimo, inače bi nestale.

Berklijeva filozofija je inače vrlo logična. On je verovao u um, a nije verovao u materiju. On je rekao da materija postoji

isto kao što stvari postoje u vašim snovima. U snu možete da vidite palatu, ona tu postoji iako u stvarnost nikada tako nešto niste videli. Ali ujutru, kada otvorite oči, ona nestaje. Ali kada sanjate ona je opet tu. On je dobar *maya vadin*, onaj koji veruje u koncept iluzije, da je svet iluzoran.

Ali Patanjđali je vrlo naučan. On kaže da stvari nisu vaše interpretacije, ali ma šta da mislite o stvarima jeste vaša interpretacija. Stvari po sebi postoje. Kada niko ne uđe u baštu - ni stolar, ni drvoseča, ni slikar, ni pesnik, n filozof; niko da ne dođe ipak cveće ostaje kao cveće, bez ikakvih interpretacija. Niko ne kaže da je lepo, stoga nije ni lepo, nije ni ružno. Niko ne kaže da je belo ili crveno, stoga nije ni belo ni crveno. Ali stoji tu kakvo jeste.

Stvari postoje same po sebi, ali mi možemo znati stvari po sebi samo kada odbacimo um. Inače, naš um igra trikove. Idemo da gledamo stvari koje želimo. Vidimo samo ono što želimo da vidimo. To se događa svaki dan ovde: ja vam govorim, vi slušate onako kako želite da čujete. Birajte ono što će da vam pomogne. Vaš um jača na taj način. Ako kažem nešto protiv vas, verovatno nećete čuti to. Ili, čak i ako čuje-

te, protumačićete to tako da ne stvori nikakvo uzbuđenje u vašem umu, apsorbovaćete to, učinićete to delom svoga uma. Ma šta da čujete vi ćete protumačiti, jer slušate kroz um.

Patanjđali kaže: pravo slušanje znači slušanje bez uma, pravo viđenje znači viđenje bez uma; kada ste jednostavno svesni.

Objekat je poznat ili nepoznat zavisi od toga da li je um obojen njime, ili nije.

Sad, jedna stvar više: kada gledate u objekat, vaš um boji objekat i objekat boji vaš um. Tako stvari postaju poznate ili ostaju nepoznate. Kada gledate cvet kažete: "Divno." Projektovali ste nešto na cvet. Cvet je takođe projektovao sebe u vaš um: svoju boju, oblik. Vaš um postaje podešen sa oblikom i bojom cveta, vaš um postaje obojen cvetom. To je jedini način da spoznamo stvari. Ako niste obojeni cvetom, cvet može biti tu ali da ga vi ne spoznajete.

Da li ste posmatrali? Ako ste na trgu i neko vam kaže da vaša kuća gori, odmah počinjete da trčite. Proći ćete mnoge ljude, neko će reći: "Zdravo, gde žuriš?" ali vi ga nećete ni čuti. Nekog drugog dana, u drugo

vreme, vi biste ga čuli, ali sada vaša kuća gori. Vaš um je potpuno umeren na vašu kuću. Sada vaša pažnja nije ovde, vi ne postavljate obojeni. Možete proći pokraj divnog cveta, ali sada nećete reći da je divan, nećete čak ni primetiti da je taj cvet tu, nemoguće.

Čuo sam za jednog čoveka, velikog filozofa, njegovo ime je Išvar Čandra Vidjasagar. Guverner je otišao da mu uruči nagradu za njegov rad, znanje, predavanja, ali on je bio vrlo siromašan čovek. Živeo je u Kalkuti, u siromašnom Bengaluu, njegova odeća je bila suviše pohabana da bi u njoj primio nagradu. Zato su njegovi prijatelji došli i rekli mu: "ne brini, mi ćemo nabaviti lepo odelo za tebe." Ali on reče: "Ja nikada nisam nosio ništa bolje od ovog odela. Zar da menjam ceo moj način života samo da bih primio jednu nagradu?" Ali prijatelji su ga ubedili i on se spremio. To večer se vraćao iz grada kada je pored njega prolazio jedan musliman, vrlo dostojanstvenog izgleda, polako, elegantno, vrlo lep čovek. Tada je sluga dotrčao do tog muslimana i rekao: "Gospodine, vaša kuća gori" ali musliman je nastavio da šeta. Sluga reče: "Da li ste me čuli? Vaša kuća je u plamenu! Sve

gori!" Musliman reče: "Čuo sam te, ali samo zbog kuće u plamenu ne mogu da prekinem šetnju. Čak i da potrčim ne mogu da spasem kuću, zato nema svrhe."

Išvar Čandra je čuo ovaj razgovor između sluge i gospodara. Nije mogao da veruje očima, ni ušima: "Šta je taj čovek rekao?" Tada se setio: "Ja sam upravo promenio svoju odeću i pozajmio bolju samo da primim nagradu?" Odbacio je celu ideju. Sledećeg dana pojavio se u svojoj staroj odeći. Guverner i prijatelji su ga pitali zašto je to učinio, i on im je preneo celu priču.

Sada, taj musliman je imao izvesnu svest koja nije mogla biti zamagljena ničim, izvesnu budnost koju nije lako poremetiti. Uvek sve boji vas, i vi bojite sve. Kada to obostrano bojenje prestane, stvari počinju da se javljaju u svom istinskom postojanju. Tada možete da vidite stvarnost kakva jeste. Tada znate "To je to". Dolazite do spoznaje onoga što jeste.

Ova sutra naglašava da dok ne nastane stanje ne-uma, neznanje ne može biti uništeno. Svest je protiv neznanja, znanje nije protiv neznanja. Stoga ne budite kao papagaji i nemojte samo da učite napamet. Pokušajte da vidite. Postanite sposobniji da

vidite stvari kakve jesu. Vede, Upanišade, Kuran, Biblija, ne mogu vam pomoći. Možete postati veliki učenjak, ali ostaćete duboko dole, budala. A kada čovek neznanje ukrasi znanjem, tada se veže za to. Neće hteti to da razori. Zapravo, ego će se tako osećati još srećnijim.

Imate izbor. Ako izaberete ego, ostaćete neznalica. Ako izaberete svest, postaćete svesni svih trikova koje ego igra sa vama.

Ujutru posmatrajte šta sve zante, a šta sve ne znate. Ne zadovoljavajte se površnim posmatranjem, idite što je dublje moguće u to šta znate i šta ne znate. Ako možete da odredite šta znate, a šta ne znate, učinili ste veliki korak napred. I taj korak ja najvažniji korak koji čovek ikada napravi je to je početak hodočašća prema realnosti. Ako nastavite da verujete da znate mnoge stvari koje zapravo ne znate, obmanjujete sebe i ostajete hipnotisani svojim znanjem. Gubite ceo svoj život u tom pijanstvu. Obično ljudi tako žive, kao u dubokom snu, hodaju u snu, rade razne stvari u snu, kao mesečari.

Gurđijev je vodio Uspenskog i ostale učenike na udaljeno mesto i rekao je svoj

tridesetorici da budu potpuno tihi tri meseca. Rekao im je da budu tako tihi da ne komuniciraju ni očima ni gestovima. I trideset osoba je ostalo u malom bungalovu kao da tu uopšte nije trideset ljudi, jer svako od njih je živeo sam. Posle nekoliko dana par ljudi je odustalo, jer je to bilo previše, nemoguće. Gurđijev je bio težak majstor. Ako bi video da se neko smeška nekom drugom, smesta bi ga izbacio, jer je imao komunikaciju; tišina je narušena. Rekao je: "Živite u toj kući kao da ste sami. Tu je još dvadeset devet drugih ljudi, ali oni vas ne interesuju, kao da ne postoje." Ali za tri meseca ostalo je samo troje ljudi, dvadeset sedam je otpalo. Uspenski je bio jedan od te trojice. Te tri osobe koje su postale tako tihe, Gurđijev je izveo iz bungalova i odveo u grad. Doveo ih je na trg, i Uspenski je zapisao u svom dnevniku. "Prvi put sam video da svi ljudi idu spavajući. Ljudi govore spavajući. Prodavci su prodavali stvari, kupci su kupovali, velika gomila se kretala tamo-amo, i mogao sam tada jasno da vidim da su svi spavali, niko nije bio budan." On je rekao: "Osećamo se neprijatno na ovom ludom mestu pa smo pitali Gurđijeva da se vratimo u bungalov. Ali on

je rekao: 'To u bungalovu je bio samo eksperiment da vam pokaže stvarnost čovečanstva, i vi ste živeli na taj način. Ali sada ste tako tihi da su ljudi kao pijani, nesvesni, ne žive u stvarnosti, samo se kreću ne znajući zašto, ne znajući kako.' "

Posmatrajte sebe, meditirajte o tome i videćete da li živite u snu. Ako živite u snu, onda izađite iz njega.

Meditacija nije ništa drugo do napor da zadobijete malu neprekidnu svest koju imate, da je održite na okupu, da je kristalishete, da učinite sve napore da je uvećate sve više i više, i tako smanjite nesvesnost. Postepeno svest postaje sve veća: sve je manje snova, sve je manje misli koje dolaze do vas, i sve je više procepa tišine. Kroz te otvore tišine otvara se prozor ka Božanskom. Jednog dana kada budete zaista sposobni da možete reći: 'Bio sam nekoliko minuta bez ijedne misli i bez snova koji bi me ometali'. Tada ćete prvi put znati. Cilj je ispunjen.

Iz dubokog sna doći ćete u duboku svesnost. Kada se duboki san i duboka svesnost sjedine, krug je kompletan.

To je *samadhi*. Patanjđali to naziva *kaivalya* - čista svest, nezavisnost, tako čis-

ta, tako neuslovljena da ništa drugo ne postoji. Jedino što iz te neuslovljenosti dolazi je blaženstvo. Samo iz te neuslovljenosti čovek zna šta je istina. Istina ja vaše biće. Vi ste u njemu, ali uspavani. Probudite se.

NEMATE NIKAKVOG IZBORA

6. maj 1976. pre podne u dvorani "Buddha"

Prvo pitanje:

Bio sam upućen u učenje Rudolfa Štajnera, ali još nisam probio svoje prepreke prema njemu. Iako mu verujem da je upravu i da pokazuje put koji je prikladan Zapadu, na mogućnost da oslobodimo sebe od maje. Čineći to i meditirajući, kaže on, bićemo sposobni da izgubimo svoj ego i da nađemo svoje pravo Ja. Centralna figura njegovog učenja je Hrist, koji se razlikuje od Isusa kao potpuno različito biće. Vaš put mi se čini drugačiji. Možete li molim vas da mi objasnite? Ja sam neko ko je rastrzan između vašeg i Štajnerovog puta.

Rudolf Štajner je bio veliki um, ali imajte na umu da sam rekao "veliki um", a um takav kakav je nema ništa sa religijom. On je izuzetno talentovan. Zapravo, vrlo je retko naći drugi um koji bi se mogao uporediti sa Rudolfom Štajnerom. Bio je veoma

talentovan u mnogo pravaca i dimenzija, izgledao je skoro kao natčovek: veliki mislilac i logičar, veliki filozof, veliki arhitekta, veliki učitelj, i tako dalje. Sve čega se dotakao otkrivao je u novim idejama. U šta god da je gledao, stvarao je nove obrasce mišljenja. Bio je veliki čovek, veliki um, ali um kao takav, bilo mali ili veliki, nema ništa sa religijom.

Religija dolazi iz ne-uma. Religija nije talenat, ona je vaša priroda. Ako želite da budete veliki slikar, morate biti talentovani; ako želite da budete veliki pesnik, morate biti talentovani; ako želite da budete veliki naučnik, takođe morate biti talentovani. Ali ako želite da budete religiozni, nije potreban nikakav poseban talenat za to. Svako, bio mali ili veliki, ko dobrovoljno odbaci svoj um, ulazi u dimenzije božanskog. Naravno, za vrlo talentovanog čoveka vrlo je teško da odbaci svoj um, on je mnogo uložio u njega. Za jednog običnog čoveka koji nema talenata, mnogo je lakše da odbaci um. Ali čak i tada to izgleda teško. On nema ništa da izgubi, ali još uvek se vezuje za um. Naravno, ova teškoća se uvećava kada imate talentovani um, kada ste genije. Tada je ceo vaš ego uložen u vaš

um. Ne možete da ga odbacite.

Rudolf Štajner je osnovao nov pokret nazvan Antropozofija, protiv Teozofije. Bio je Teozof u početku, i onda je njegov ego došao u sukob sa drugim egoima u tom pokretu. Hteo je da bude vrhovni poglavar, najviši u teozofskom pokretu u svetu, predvodnik. To nije bilo moguće, bilo je suviše drugih egoa. Najveći problem je došao od Krišnamurtija koji nije uopšte ni imao ego. Naravno, teozofi su se sve više okretali prema Krišnamurtiju. On je postepeno postao mesija. To je stvorilo probleme u Štajnerovom umu. Bio je proteran iz pokreta. Ceo nemački ogranak teozofa se odvojio sa njim. Bio je vrlo, vrlo ubedljiv govornik, ubedljiv pisac, ubedio je ljude. Rasturio je Teozofski pokret vrlo kvarno, podelio ga je. Od tada Teozofi se nikada nisu ponovo okupili u celinu i obnovili.

Rudolf Štajner se obraćao zapadnom umu, a to je opasno - jer zapadni um je u osnovi logički orijentisan: racionalan, misaon, logičan. Govorio je o tome i rekao je: "To je put zapadnog uma." Bilo Zapadni ili Istočni, um je um, a put je od ne-uma. Ako ste istočnjak, vi ćete odbaciti istočnjački um. Ako ste zapadnjak, odbacićete

zapadnjački um. Kada krenete u meditaciju, um kao takav, biće odbačen. Ako ste hrišćanin, odbacićete hrišćanski um. Ako ste hindus, odbacićete hinduski um. Meditacija nema ništa sa hrišćanstvom, hinduizmom, Istokom, Zapadom, Indijom ili Nemačkom, ne.

Šta je um? Um je uslovljavanje koje vam je nametnulo društvo. On je stavljen preko izvornog uma, koji mi ovde nazivamo ne-um. Samo ne budite zbunjeni oko toga: svi umovi kao takvi će biti odbačeni. Prolaz mora da bude potpuno prazan da bi Božansko moglo da uđe u vas. Mišljenje nije meditacija. Čak ni ispravno mišljenje nije meditacija. Ispravno ili pogrešno, mišljenje će biti odbačeno. Kada nema misli u vama, kada nema oblaka misli u vama, ego nestaje. Zapamtite: kada ego nestane, Ja ne postoji. Postavljač pitanja je rekao da je Rudolf Štajner rekao: 'Kada ego nestane, Ja se otkriva'. Ne, kada ego nestane, Ja se ne može naći. Ništa se nalazi. Da, upravo tako: ništa je nađeno.

Baš pre neko veče sam govorio o velikom zen majstoru To-sanu. Postao je prazan, postao je prosvetljen, postao je nebiće; ono što budisti nazivaju *anatta*, ne-

um. Glasine su stigle do bogova da je neko postao prosvetljen. Naravno, kada neko postane prosvetljen, bogovi žele da vide njegovo lice, njegovu lepotu, izvornu lepotu, njegovu nevinost. Bogovi su sišli do manastira u kome je To-san živeo. Oni su gledali i tražili, pokušavali, ulazili su u njega sa svih strana i nikoga nisu našli u Tosanu. Bili su frustrirani. Hteli su da mu vide lice, izvorno lice, a tu nije bilo nikoga. Pokušavali su mnogim sredstvima, i jedan lukavi bog je rekao: "Uradimo jednu stvar" i otrča do manastirske kuhinje i donese punu šaku pirinča i žitarica. To-san će ujutru naići na njih kada bude išao tim putem.

U zen manastirima sve se bezuslovno poštuje, čak i pirinač i žitarice, kamenje, sve se poštuje. Svako je stalno pažljiv i budan. Ni zrno pirinča nećete videti da leži na tlu. Svako je pun poštovanja. I zapamtite, to poštovanje nema ništa sa Gandijevom ekonomijom. To nije pitanje ekonomije, jer Gandijeva ekonomija nije ništa drugo do racionalizacija tvrdičluka. Ovo nema ništa sa tvrdičlukom. Ovo je jednostavno poštovanje svega, potpuno poštovanje. Ovi su bili bez poštovanja. To je izvorno Upaništadska ideja kada su sveci rekli *aham bra-*

hma - hrana je Bog - jer hrana vam daje život, hrana je vaša energija. Bog dolazi u vas putem hrane, postaje vaša krv, vaše kosti, stoga i hrana treba biti uvažavana kako i bog. I tako su bogovi posuli pirinač na put kojim To-san prolazi, i on nije mogao da veruje: "Ko je to učinio? Ko je bio tako bezobziran?" I kroz te njegove misli, kaže priča, bogovi su mogli da vide njegovo lice na trenutak, jer kroz taj trenutak Ja je iskrslo na vrlo suptilan način: "Ko je to učinio? Nešto nije u redu."

Uvek kada sudite šta je ispravno a šta pogrešno, vi ste tu, trenutno. Ego postoji između ispravnog i pogrešnog. Između dve misli postoji ego. Svaka misao rađa svoj ego. Za trenutak oblak se pojavio u To-sanovoj svesnosti: "Ko je to uradio?" - napetost. Svaka misao je napetost. Čak i sasvim obična, nevina misao je napetost.

Vidite da je bašta prelepa, sunce se uzdiglo, ptice pevaju, i misao se rodi: "Kako je divno!" Čak i tada, i to je napetost. Kada neko šeta pored vas vi mu odmah kažete: "Pogledaj, kakvo predivno jutro!" Šta ste uradili? Samo ste izrazili napetost koja je došla kroz vaše misli. Divno jutro... misao dolazi; ona stvara napetost oko sebe.

Vaše biće nije više opuštено. Ono želi da se opusti i zato govori drugima. To je besmisleno jer on stoji pored vas. I on čuje ptice, i on vidi sunčev izlazak, vidi cveće, u čemu je svrha da kažete nešto kao 'to je divno'? Je li on slep? Ali tada to ne bi imalo svrhu. Ne biste mu preneli nikakvu poruku. Poruka je upućena njemu, ali se odnosi na vas. Zapravo, vi time olakšavate svoju napetost. Kroz govor je izbacujete u atmosferu, oslobađate se od tereta.

Kroz pojavu To-sanovog uma, kroz taj nadošli oblak bogovi su mogli da vide njegovo lice, samo na tren. Kada je oblak ponovo nestao, ponovo nije bilo nikakvog To-sana.

Zapamtite, to je sve na šta se odnosi meditacija: da vas uništi tako potpuno da čak i bogovi ako dođu, ne mogu da vas vide, ne mogu da vas nađu. Vi sebe možete naći samo u takvoj situaciji da vas ni bogovi ne mogu naći. Kada ne bude unutra nikoga ko bi se našao. Taj 'neko' je vrsta napetosti. Zato ljudi koji misle da su neko, imaju više napetosti. Ljudi koji misle da nisu ništa značajno, oslobođeni su napetosti. Ljudi koji su potpuno zaboravili na sebe, potpuno su slobodni. Stoga zapamtite: kada

se ego izgubi, Ja nije nađeno. Kada se ego izgubi ništa je nađeno. To ništavilo, ta čistota praznine je vaše biće, vaše najdublje središte, vaša prava priroda, vaša Buda-priroda, vaša budnost - kao nebo bez oblaka.

Sada, poslušate pitanje ponovo.

"Bio sam upućen u učenje Rudolfa Štajnera." Da, to je učenje, a ono što ja ovde radim nije nikakvo učenje. Pre je nešto suprotno, ja uklanjam sva učenja daleko od vas. Ja nisam učitelj. Ja vam ne prenosim znanja. Sav moj napor je da uništim sve što mislite da znate. Sav moj napor je da uklonim svo znanje od vas. Ovde sam da vam pomognem da se odučite.

"Bio sam upućen u učenje Rudolfa Štajnera, ali još nisam probio svoje prepreke prema njemu."

Niko ne može da ukloni svoje prepreke prema osobi koja je sama orijentisana na ego. To je teže nego ukloniti prepreke prema osobi koja više nije. Čak i tada teško je da uklonite prepreke jer je vaš ego ostao. Ali kada ste sa učiteljem čiji je ego trip još živ, koji je opstao, ko se trudi da bude neko, ko je ostao napet, nemoguće je da odbacite svoj ego.

"Iako mu verujem da je upravu i da pokazuje put koji je prikladan Zapadu, na mogućnost da oslobodimo sebe od maje".

Ne, put Istoka i Zapada je: kako se odučiti od mišljenja, kako ne misliti i samo biti. Za to je više potrebno Zapadu nego Istoku, jer je Zapad već dva milenijuma, od Aristotela bio uslovljavan kako da misli, misli, misli. Mišljenje je bilo cilj. Misaoni um je bio cilj Zapada: kako da postane sve više i više ispravno, naučno mišljenje. Sav naučni svet nastaje iz tog napora, jer kada radite kao naučnik morate da mislite. Radite u objektivnom svetu i morate naći sve više ispravnog, tačnog i validnog načina razmišljanja. I to će se više isplatiti. Naučnici imaju velike uspehe, ali ljudi misle da ista metodologija može pomoći kada idete unutra. U tome je greška Rudolfa Štajnera.

On je mislio da isti metod kojim smo sposobni da prodremo u materiju, može pomoći da odemo unutar sebe. To ne može pomoći, jer ići unutar čoveka je upravo suprotan put, direktno suprotan. Ako mišljenje pomaže da znate materiju, ništa od toga neće pomoći da spoznate sebe. Ako logika pomaže da spoznate materiju, nešto nalik na zen koan, nešto apsurdno, nelogič-

no, pomoći će vam da uđete u sebe: vera, poverenje, ljubav možda; ali logika, nikada. Sve što vam pomaže da bolje spoznate spoljni svet postaće prepreka za unutarnji put. Takođe i istina o spoljnjem svetu: sve što pomaže da spoznate sebe neće nužno biti od pomoći da spoznate materijalni svet. Zato Istok nije mogao da razvije nauku.

Prvi uvidi u nauku došli su sa Istoka, ali Istok nije mogao da razvije nauku. Istok nije mogao da se kreće tim pravcem. Samo osnovno znanje je razvijeno na Istoku.

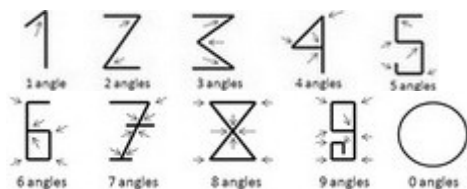
Na primer: matematički simboli od jedan do deset, razvijeni su u Indiji.⁵ To je

⁵ Iako je ovo popularna teza u Indiji i odatle u ostalom svetu, to nije tačno. Brojevi su nastali od arapskih algoritama (od stare ljudske rase iz Sumera i Mesopotamije pre njihove degradacije) koje su preuzeli Feničani i koristili ih za brojanje i trgovinu. Suština tih brojeva je u uglovima, tj. u broju uglova. Ti brojevi su se prvobitno pisali u pravim linijama. Jedinica se pisala tako da ima samo jedan ugao, dvojka dva ugla, trojka tri, i tako do devetke sa devet uglova.

učinjeno matematikom mogućom. Učinili su veliko otkriće, ali tu su stali. Početak je bio od pomoći, ali Istok nije mogao da nastavi tim putem. Zato svi jezici sveta, kao i brojevi, imaju koren u sanskritu.⁶

Na primer: dva je na sanskritu *dwa*, postalo je *twa* i *two* (na engl.). Tri na sanskritu *tri* - postalo je *three* (na engleskom, na srpskom je ostalo isto). Sedam je na sanskritu *sapta*, postalo je *seven*. Osam je na sanskritu *asta*, postalo je *eight*. Devet je na sanskritu *nawa*, postalo je *nine*. Osnovna otkrića su Indijska, ali su ostala na tome.

U Kini su prvi otkrili barut pre hiljadama godina, ali nikada nisu pravili bombe od njega. Pravili su samo vatromet.

jedina nema uglova.

Svo drevno znanje u Indiju doneli su Arijevci koji su došli sa Zapada. Izvorno je jedino duhovno znanje Sankhye i joge koje potiče od starosedelaca iz doline Inda, čijom se degradacijom razvila sva duhovnost Indije.

⁶ Ovo je tačno samo za indoevropsku jezičku grupu.

Uživali su u tome, voleli su to, igrali su se time, to im je bila igračka. Nikada nisu nikoga ubili sa tim. Oni to nisu razvijali.

Istok je otkrio mnoge temeljne stvari, ali nikada nije išao duboko to. Nije mogao da ide, jer je sav napor bio usmeren unutra. Nauka je Zapadnjački napor; religija je Istočnjački napor. Na Zapadu čak i religija pokušava da bude naučna. To je pokušavao Rudolf Štajner: pokušao je da približi religiju i nauku - jer na Zapadu se nauka uvažava. Ako možete da dokažete religiju kao nauku, tada će i religija postati uvažavana na sličan način, indirektno. Zato svaka religiozna osoba na Zapadu pokušava da dokaže da nauka nije jedina nauka, da je i religija takođe naučna. Mi na Istoku ne brijemo o tome. To je samo kretanje drugom stranom istog kruga: ako neko nešto dokaže, za te ljude će to otkriće i taj dokaz imati religiozan značaj. Inače, biće beznačajno.

"Čineći to i meditirajući, kaže on, bićemo sposobni da izgubimo svoj ego i da nađemo svoje pravo Ja."

Rudolf Štajner zaista ne zna šta je meditacija, a ono što naziva meditacija je zapravo koncentracija. On je potpuno zbu-

njen: koncentraciju naziva meditacijom. Koncentracija nije meditacija. Koncentracija je opet vrlo, vrlo korisno sredstvo za naučan rad. Koncentrisan um je sužen um, usredsređen na jednu određenu stvar. Ali um i dalje ostaje, samo postaje više usredsređen, više integrisan.

Meditacija nije koncentracija ni na šta. Zapravo, to je opuštanje, ne sužavanje. U koncentraciji postoji jedan objekt. U meditaciji nema uopšte objekta. Vi ste jednostavno izgubljeni u svesti bez objekata, u proširenoj svesti. Koncentracija je isticanje nečega, dok je sve ostalo isključeno. Ona sadrži samo jednu stvar, isključuje sve ostale.

Na primer: ako me slušate možete me slušati na dva načina - kroz koncentraciju; tada ste napeti i fokusirani na ono što govorim. Tada ptice mogu da pevaju i nećete ih čuti. Mislićete da vas to odvraća i dekoncentriše.

Rasejanost nastaje od vašeg napora da se koncentrišete. Rasejanost je nusprodukt koncentracije. Možete da me slušate i na meditativan način, tada ćete biti jednostavno otvoreni, prijemčivi - slušaćete mene i ptice takođe, i vetar koji šušti kroz granje,

slušaćete i to takođe i bićete istovremeno ovde. Tada, ma šta da se dogodi ovde bićete pristupačni tome bez ikakvog uma u sebi, bez ikakvog izbora u sebi. Nećete reći: "Slušaću to a neću slušati ono." Ne, slušaćete celu egzistenciju. Tada ptice i ja i vetar nismo tri odvojene stvari. Nismo. To su istovremeni događaji, zajednički, svi zajedno i vi slušate celinu. Naravno, tada će i vaše razumevanje biti izuzetno obogaćeno jer ptice govore istu stvar na svoj način, i vetar na svoj način prenosi istu poruku koju i ja govorim putem jezika, tako da je tada možete bolje razumeti. Inače, poruka je ista. Medijum se razlikuje, a poruka je ista jer Bog je poruka.

Kada budala poludi, to je Bog poludeo. Ne odvajajte, ne izdvajate ga jer ćete izbaciti Boga. Ne isključujte ništa; budite sveobuhvatni.

Koncentracija je suženje svesti; meditacija je širenje: sva vrata su otvorena, svi prozori su otvoreni, a vi niste izbirljivi. Tada, naravno, ako niste izbirljivi ne možete biti ni konfuzni. To je lepota meditacije: meditant ne može biti rasejan i zbunjen. Neka vam to bude kriterijum: ako ste rasejani znajte da radite koncentraciju, ne medi-

taciju. Pas počinje da laje - meditant nije rastrojen. On to prihvata, on uživa u tome. Reći će: "Vidi - Bog laje kao pas. Savršeno. Hvala ti što laješ dok meditiram. Tako brineš o meni na sve načine." I nikakve napestosti se neće javiti. On neće reći: "Taj pas je protiv mene. Pokušava da mi naruši koncentraciju. Ja sam tako religiozan, ozbiljan čovek, a taj glupi pas... šta uopšte traži ovde?" Tada nastaje mržnja i bes. A vi mislite da je to meditacija? Ne, to je bezvredno ako postajete besni na psa, sirotog psa koji radi svoj posao. On nije poremetio vašu meditaciju ili koncentraciju niti bilo šta. On ne brine za vašu religiju uopšte, ni za vas. Nije ni bio svestan kakve gluposti radite. On je samo uživao na svoj način, u svom životu. Ne, on nije vaš neprijatelj.

Posmatrajte... ako neko u kući postane religiozan, cela kuća postaje poremećena jer je ta osoba stalno na ivici rastrojstva. On se moli: niko ne sme da pravi buku. On meditira: deca moraju da budu tiha, niko ne sme da se igra. Vi namećete neophodne uslove egzistenciji. Ako ih poremetite i padnete u konfuziju samo ste vi odgovorni. Smo ste vi krivi, niko drugi.

Ono što Rudolf Štajner naziva medi-

tacijom nije ništa drugo do koncentracija. Kroz koncentraciju možete izgubiti ego i zadobiti svoje Ja, a to Ja će biti ništa drugo do vrlo, vrlo suptilan ego. Postaćete pobožan egoista. Vaš ego se neće ukrašavati religijskim jezikom, ali biće tu.

"Centralna figura njegovog učenja je Hrist, koji se razlikuje od Isusa kao potpuno različito biće."

Za meditanta ne može biti nijedne centralne figure. Nema potrebe da bude. Ali za onoga ko se koncentriše, mora postojati nešto na šta se koncentriše. Rudolf Štajner kaže da je Hrist centralna figura. Zašto nije Buda? Zašto nije Patanjđali? Zašto nije Mahavira? Zašto Hrist? Za budiste Buda je centralna figura, nije Hrist. Oni svi traže neki objekat na koji će se koncentrisati, nešto što će fokusirati njihov um. Za religioznog čoveka nema centralne figure. Ako je vaš centralni ego nestao, onda vam neće biti potreban nijedan drugi ego spolja da ga podrži. Taj Hrist ili Buda su opet neki ego tamo negde. Vi stvarate podelu na Ja - On. Kažete: "Hrist je moj majstor" ali ko to kaže? Tom 'Ja' je potrebno da se dokaže i odbrani. Pogledajte, čitajte Zen budiste. Oni kažu: "Ako sretnete Budu na putu, odmah

ga ubijte." Ako sretnete Budu odmah ga ubijte, inače će on ubiti vas. Ne dajte mu nikakvu šansu, inače će vas zaposesti i postaće centralna figura. Vaš um će zavisiti od njega. Postaće budistički um. Postaće hrišćanski um. Za tako programiran um potreban je centralni objekat.

Naravno, on je više naklonjen Hristu nego Isusu. To je razumljivo. Tako radi pobožni ego. Isus je nalik na nas, ljudsko biće sa telom, običnim životom; sasvim ljudskim. To za velike egoiste nije dovoljno. Njima je potrebna vrlo, vrlo čista figura. Hrist nije ništa drugo do pročišćen Isus. Kao kada dobijete iz zgrušanog mleka maslac, *gi*, najčistiji deo mleka, esenciju. Ne možete dobiti više ništa iz njega, on je zadnji, najčistiji proizvod. Hrist je potpuno pročišćen Isus. Teško je za Rudolfa Štajnera da prihvati Isusa, to je teško za sve egoiste. Trude se da ga odbace na sve načine.

Na primer: hrišćani kažu da je rođen od device. Osnovni problem je da hrišćani ne mogu da prihvate da je on rođen kao i mi, obična ljudska bića. Tada bi i on izgledao obično. On mora da bude poseban, jer mi možemo da sledimo samo posebne majstore. Nije kao Buda, rođen iz obične ljud-

ske ljubavi, običnog ljudskog seksualnog odnosa, ne - Isus je poseban. Posebnim ljudima potrebni su posebni majstori, rođeni od device. I on je jedini sin božiji, jedini. Jer ako ima i drugih sinova, onda ovaj nije više poseban. Samo je on Hrist, samo je on krunisan od Boga. Svi ostali najviše mogu biti samo proroci, ali ne mogu biti na istom nivou i planu kao Hrist. Hrišćani kažu da je on jedini put, ali ja bih više voleo da razumem Isusa nego Hrista - jer Isus je više zahvalan za razumevanje, bogougodan za razumevanje, imaćemo od njega veću pomoć na putu. Jer vi ste u situaciji Isusovog bića; Hrist je samo san.

Prvo morate proći kroz Isusovo biće, tek onda će se jednoga dana Hrist pojaviti u vama. Hrist je samo stanje bivstvovanja, kao i Buda. Sidarta Gautama je postao Buda; Isus je postao Hrist. Vi takođe možete postati Hrist, ali za sada je Hrist suviše daleko. Možete da mislite o tome i da stvarate filozofije i teologije o tome, ali to vam neće pomoći. Sada je bolje razumeti Isusa jer to ste vi sada. Odatle vaše putovanje mora da započne. Volite Isusa, jer kroz ljubav prema Isusu volećete svoju ljudskost. Pokušajte da razumete Isusa i njegov

paradoks, i kroz taj paradoks bićete sposobni da osećate manje krivice.. Kroz razumevanje Isusa bićete sposobni da više volite sebe.

Ali hrišćanstvo je pokušavalo da nekako odbaci tu paradoksalnu situaciju Isusovu nametanjem koncepta Hrista. Na primer: ima trenutaka kada je Isus besan, i to je problem; šta da se radi sa time? Teško je izbeći tu činjenicu jer je više puta bio ljut, a to ide protiv njegovog učenja. On je stalno govorio o ljubavi, a pokazivao je ljutnju. Govorio je o opraštanju neprijateljima, ne samo to već i da volite svoje neprijatelje, a sam ih napada svojom ljutnjom. U hramu u Jerusalimu tukao je menjače novca i sam ih je izbacio iz hrama. Mora da je bio zaista besan, žestoko, skoro lud. Sad, kako to izmiriti? Način koji su hrišćani pronašli da to izmire - a Rudolf Štajner zasniva svoju ideologiju na tome - je da su stvorili Hrista koji je taj paradoks potpuno pomirio. Zaboravite sve o Isusu, primite čist koncept Hrista. Možete reći: "On je bio Isus kada je bio besan. A kada je na krstu govorio: 'Oče, oprosti im jer ne znaju šta rade' bio je Hrist." Sada je paradoks sređen. Kada je išao sa ženama bio je Isus; kada je rekao da

ne diraju Magdalenu bio je Hrist. Dva koncepta pomažu da se nadiđu te dve stvari, ali time uništavate lepotu Isusovu, jer sva lepota je u tom paradoksu.

Nije potrebno usklađivanje jer duboko u Isusovom biću to je usklađeno. Zapravo, on je mogao biti besan jer je previše voleo. Voleo je tako snažno i zato je ponekad postajao ljut. Njegova ljutnja nije izraz mržnje, ona je deo ljubavi. I vi znate da ponekad budete ljuti zbog ljubavi. U čemu je onda problem? Volite vaše dete: ponekad ga ošamarite, udarite, ponekad ste besni na njega ali to je zbog ljubavi. To nije zbog mržnje. On je mnogo voleo - tako ja razumem Isusa - on je voleo toliko da je zaboravio sve o besu i postajao je besan. Njegova ljubav je bila prevelika. On nije bio samo jedan mrtav svetac, bio je živa osoba; i njegova ljubav nije bila samo filozofija, bila je stvarna. Kada je ljubav stvarna, onda postaje ponekad i ljutnja.

Bio je čovek kao i vi. Da, ali on nije tu i završio. On je bio i više nego čovek, ali prvobitno je bio čovek, pa više od čoveka. Hrišćani pokušavaju da dokažu da je on bio natčovek, a da je njegova ljudska strana samo sporedna i nebitna, da je nužno zlo jer

je došao u telu. Zato je bio besan. Inače je bio sasvim čist. Takva čistota je mrtva. Ako je čistota prava i autentična, ona se ne plaši nečistote. Ako je ljubav prava, ona se ne plaši ljutnje, borbe. Ona se pokazuje čak i u borbi. Postoje sveci koji govore o ljubavi prema čovečanstvu, a nisu sposobni da vole ni jednog čoveka. Lako je voleti čovečanstvo. Uvek zapamtite: ako ne možete da volite, tada vi 'volite čovečanstvo'. To je lako jer nikada nećete naići na 'čovečanstvo', i čovečanstvo vam neće nikada praviti probleme. Pojedinaac vam može napraviti probleme, mnogo problema. Kako onda možete voleti čoveka? Volite čovečanstvo. Vis te široki, vaša ljubav je velika. Ali ja vam kažem: volite ljudsko biće; to je osnovna priprema za ljubav prema čovečanstvu. To može da bude teško, to može da dovede do velike krize, stalne krize i izazove. Ako ih možete nadići a da ne uništite ljubav zbog tih teškoća, nego da pojačate svoju ljubav uprkos svim teškoćama, mogućim i nemogućim, postaćete integrisani. Hrist je voleo ljudska bića, tako mnogo i njegova ljubav je bila tako velika da je nadišla ljudska bića i postala ljubav prema čovečanstvu. Tada je nadišla ljubav prema čovečanstvu i postala

ljubav prema samoj egzistenciji. To je ljubav prema Bogu.

"Vaš put mi se čini drugačiji."

Ne samo da je drugačiji, on je potpuno suprotan. Na prvom mestu on uopšte nije put. To nije put, ili ako baš volite tu reč, onda možemo reći da je put bez puta, staza bez staza. Ali to nije put, jer put ili pravac je potreban ako je vaša stvarnost daleko od vas. Tada možete da se spojite tim putem. Ali je stalno ističem da je vaša stvarnost ovde i sada. Ona je u vama. Put nije potreban da bi se otkrila. Zapravo treba da odbacite sve puteve i iznenada ćete otkriti da ste u njoj. Što više puteva sledite više se udaljujete od Sebe. Putevi obmanjuju, zavode, jer vi ste već to što tražite. Zato vam putevi nisu potrebni, ali ako ste uslovljavani da mislite u tim terminima, onda ću vam reći da je moj put potpuno suprotan. Štajner govori o ispravnom mišljenju; ja vam kažem samo mišljenje je pogrešno, sva mišljenja su pogrešna. Mišljenje kao takvo je pogrešno; ne-mišljenje je ispravno.

"Možete li molim vas da mi objasnite? Ja sam neko ko je rastrzan između

vašeg i Štajnerovog puta."

Ne, niste vi došli u to stanje rastrzanosti pre nekoliko dana. Ne mogu vas savetovati i pomagati, jer ako vas savetujem vi ćete doći i početi da sledite mene. To bi bilo nezrelo. Morate se prvo dobro izboriti sa Štajnerom pre nego što dođete kod mene, a to će vam sasvim izvesno biti teška borba. Neće vas pustiti tako lako. A ja vam neću dati nikakvu pomoć, tako da ćete morati doći sami. Samo tako možete doći, sami od sebe. Kao kada zreo plod padne sam od sebe. Ne, neću vam dobaciti ni najmanji kamenčić, jer plod možda još nije zreo a kamen ga može oboriti... i tada ćete biti u nevolji. Ostaćete u svom podeljenom stanju uma.

Moraćete da se odlučite jer niko ne može da ostane u podeljenom stanju uma zadugo. Nastaje tačka gde se čovek mora odlučiti. Ako vam pomognem to neće biti u korist Rudolfa Štajnera. On je mrtav, ne može da se bori protiv mene. Bilo bi mi lakše da vas uputim ka sebi da ste vi sa njim. Takođe bilo bi bolje da budete samo sa njim nego da i ja ostanem sa vama. Samo se izborite sa tim. Bilo oda odbacite mene... i tada biste bili na dobitku, jer tada

biste sledili Štajnera mnogo potpunije.

Ali ne mislim da je to moguće sada... otrov je ušao u vas. Sada je samo pitanje vremena.

Drugo pitanje:

Kada sam sa biljkama, rekomb, planinama, životinjama, pticama, nebom, osećam se u redu. Ali kada dođem među ljude osećam se kao da sam došao u ludnicu. Otkuda ta podela?

Kada si sa drvećem, nebom, rekomb, stenama, cvećem, i osećaš se u redu, to nema ništa sa tobom, to je nešto od drveća i reke i kamenja. To spokojstvo dolazi od njihovog mira. Kada dođeš blizu ljudima počinješ da osećaš ludilo, kao u ludnici, jer ljudska bića su ogledala; oni tebe odražavaju. Mora da si ti lud. Zato se osećaš među ljudima kao da si u ludnici. Ja se nikada nisam osećao tako. Čak i sa ludim ljudima kao što si ti, nikada se nisam osećao tako.

To je jedan od osnovnih problema svakog religijskog tragalaca sa kojim se suočava.

Kada ste sami stvari izgledaju mirno, jer nema nikoga da ih uznemiri. Niko

vam ne daje šansu da budete uznemireni. Sve je tiho, zato i vi osećate izvesnu tišinu, ali ta tišina je prirodna. To nije ništa duhovno. To pripada prirodi. Ako odete na Himalaje, na hladnu, mrtvu tišinu himalajskih vrhova, i vi ćete se osećati tiho. Ali zasluga pripada Himalajima, ne vama. Kada se vratite, vi ćete se vratiti kao isti onaj čovek koji je otišao. Nećete moći da zadržite Himalaje u sebi. Mnogi su otišli tamo i ostali zauvek, misleći da ako se vrate u svet izgubiće nešto što su tamo stekli. Ali nisu stekli ništa. Jer jednom kada nešto steknete, ne možete to da izgubite, i svet će biti test. Stoga ako se osećate dobro ako tu nema ljudskih bića, to samo pokazuje da kada ste okruženi ljudskim bićima vaše unutarnje ludilo počinje da deluje. Zato nemojte bežati od stvarnosti, ne osuđujte društvo, ljude, gomilu. Nemojte reći da je to ludnica. Radije počnite da mislite da mora da vi imate neke lude sklonosti u sebi koje počinju da se pokazuju kada dođete u odnos sa ljudima.

Naravno, kada dođete među ljude, dolazite među ljude nalik vama. Iznenada nešto u vama počinje da reaguje. Oni su ljudi; vi ste ljudi - dolazi blizu trenutak kada

suptilan dijalog energija počinje da se događa. Vaše ludilo izaziva ispoljavanje njihovog ludila; njihovo ludilo izaziva ispoljavanje vašeg ludila. Samo ako živite sami onda ste srećni.

Čak i kada se dvoje ljudi sretnu odmah se nezadovoljstvo javlja. Vi čuvate suptilno seme nezadovoljstva u sebi. U prvoj prilici ono će da nikne. Naravno, da bi u ljudskom biću to izniklo sa svim svojim potencijalom, potrebno je ljudsko okruženje. Drvo ne traži vaše okruženje. Možete otići do drveta i sesti u tišini ili raditi šta god hoćete, ostaćete nevažni za njega. Tu nema dijaloga, nema jezika između vas i drveta. Drvo ostaje zadubljeno u sebe, a vi ostajete zadubljeni u sebe. Nema mosta. Reka je reka, nema mosta između vas i reke. Kada dođete blizu ljudi, iznenada vidite da ste spojeni, i taj spoj odmah počinje da prenosi stvari među vama.

Ali u osnovi ste vi u pitanju, i nemojte osuđivati društvo i druge ljude. Oni jednostavno pokazuju vas. Ako imate i malo razumevanja, bićete im zahvalni što vam čine veliku stvar. Oni vas otkrivaju; oni vam pokazuju ko ste, gde ste, šta ste. Ako ste ludi, ukazaće vam na vaše ludilo.

Ako ste Buda, ukazaće vam vašu prosvetljenost. Sami nemate nikakve reference. Sami nemate nikakav kontrast. Sami ne možete znati ko ste.

Ljudi odražavaju samo ono što skrivate u sebi. Ako osećate kao da ste u ludnici, mora da ste ludi. Pokušajte da budete u društvu više muškaraca, više žena, pokušajte da budete više sa ljudima. Iskušavajte više odnosa. Ako ne možete da budete srećni sa ljudskim bićem, nemoguće je da budete srećni sa drvećem, sa rekom - nemoguće. Ako ne možete da razumete ljudsko biće koje je pored vas, slično vama, kako se možete nadati da ćete razumeti drveće, reke, planine koje su tako daleko? Milioni godina vas dele od planina. Možda ste bili neka planina pre više miliona života, ali ste potpuno zaboravili taj jezik. A planina sada ne može razumeti vaš jezik. Planina tek treba da postane čovek, potrebna je duga evolucija. Široka provalija postoji između vas i planine. Ako ne možete da povežete sebe sa ljudskim bićem koje vam je tako blisko, neće vam biti moguće da se povežete ni sa čim drugim.

Prvo povežite sebe sa ljudskim bićima. Postepeno bićete sve više sposobni

da razumete ljudska bića, više da razumete unutarnji dijalog, harmoniju, ritam. Tada se možete kretati malo po malo. Tada se krećite sa životinjama, to je drugi korak. Tada se krećite sa pticama, pa sa drvećem, sa stinama, i onda ka samoj egzistenciji, jer ona je izvor svega. Mi smo tako udaljeni od tog izvora da smo potpuno zaboravili da smo mu ikada pripadali, da je ikada bio naš izvor.

Treće pitanje:

Voljeni Osho, slušam te, tvoju samostalost punu ljubavi prema meni kao ženi, iza svih reči, koja me ponekada uznemiruje. Osećam da sama moja ženstvenost stvara glavnu prepreku da ikadaiskusim blaženstvo prosvetljenja. Jer svi prosvetljeni o kojima si ikada govorio su muškarci, i jer je tvoje iskustvo prosvetljenja kao muškarac. Molim te podeli sa mnom šta možeš da učiniš oko mog prosvetljenja kao žene.

Prva stvar: ženstvenost nije nikakva prepreka za razumevanje. Zapravo, to daje najbolju mogućnost da me razumeš. Muškarcu je teže da me razume jer muškarac ima agresivan um. Muškarcu je lakše da

bude naučnik, ali mnogo mu je teže da postane religiozan jer religioznost zahteva primjemčivost, pasivno stanje svesti gde niste agresivni, samo pristupačni. Ženski um je baš takav kakav treba da bude za razumevanje, u učenika. Čak i muškarčev um može postati ženstven. Zato ne reci da je to prepreka; nije.

Druga stvar: to je zaista veliki problem jer ga ne razumete. Problemi su tu samo ako ih ne razumemo. Stalno me iznova pitate zašto uvek govorim o muškarcima koji su postali prosvetljeni a nikada o ženama. Mnogo žena je postalo prosvetljeno, isto kao i muškaraca. Priroda čuva izvetsnu ravnotežu. Vidite... u svetu, broj muškaraca i žena je uvek isti. Ako tako ne bi bilo, priroda bi došla u neravnotežu. Nekoj se osobi rodi deset dečaka, a nekoj jedan dečak, drugoj osobi jedan devojčica, ali globalno uvek se održava ravnoteža. Negde je više muškaraca, negde žena. Ne samo to, nego je žena i jača od čoveka, jača u smislu otpornosti, stabilnosti, sposobnosti prilagođavanja. Na stotinu devojaka rodi se sto petnaest dečaka. Ali dok porastu za udaju, petnaest dečaka nestanu. Dečaci umiru više od devojaka. Priroda čuva ravnotežu i na taj

način. Ravnoteža je potpuna. Ne samo tako, i u ratno vreme više muškaraca umire. Prvi Svetski rat je stvorio problem za psihologe i biologe. Nisu mogli da veruju šta se događa; u ratu je više muškaraca poginulo, ali odmah posle rata više muškaraca je bilo rođeno a manje žena. Opet je ravnoteža uspostavljena. To se dogodilo posle Prvog svetskog rata. Razlog nije bio uopšte jasan. Ostao je misterija. To se dogodilo opet posle Drugog svetskog rata. Posle rata broj rođenih dečaka je bio mnogo veći, a manje devojčica jer je već bilo više žena. Kada se ravnoteža uspostavila opet se rađalo kao i ranije: na stotinu devojčica sto petnaest dečaka, jer je petnaest dečaka umiralo.

Dečaci su manje snažni od devojčica. Muškarci žive pet godina kraće od žena. Zato ćete svuda u svetu naći više starih žena nego muškaraca, više udovica nego udovaca. Ako je životni prosek kod žena osamdeset godina, kod muškaraca je sedamdeset i pet. Pet godina manje. Ali zašto žene žive pet godina duže? To je izgleda takode neka unutarinja ravnoteža. Žene su sposobne da više prihvate od muškaraca. Ako muž prvi umre, žena će plakati, naricati i žaliti, ali će prihvatiti tu činjenicu. Povratice svoju rav-

notežu. Ali ako žena umre prva, muž ne može da obnovi ravnotežu. Jedini način za koji on zna da se povрати jeste da se oženi ponovo, da nađe drugu ženu; ne može da živi sam. Više je bespomoćan nego žena.

Obično je u svetu bračno doba neprirodno. Svud aje nametnut obrazac koji je neprirodan. Ako devojka ima dvadeset godina, misli se da je doba mladića koji treba sa njom da se oženi oko dvadeset i pet. Ovo bi trebalo da bude obrnuto, jer kasnije žena će živeti pet godina duže. Zato bi doba kada se devojka udaje trebala biti dvadeset pet, ako mladić ima dvadeset godina. Svaki čovek bi trebao da se oženi sa ženom koja je pet godina starija od njega. Tada će ravnoteža biti savršena. Zatim, oni će umreti u okviru šest meseci jedno za drugim, i tako će biti manje patnje u svetu.

Ali zašto se to ne dešava? Jer brak nije prirodna stvar. Inače priroda bi nas venčavala na neki svoj način. To je društvena institucija. Inače čovek se oseća malo glupo i poniženo kada je žena starija od njega, iskusnija, više obrazovana od njega. On želi da sačuva svoj muški šovinistički ego: da je on veći na svaki način. Nijedan muškarac ne želi da oženi ženu koja je viša

od njega. Glupost. Šta je poenta? Zašto ne želite da oženite ženu koja je viša od vas? Jer se muški ego oseća povređen kada hoda sa višom ženom. Možda je to razlog zašto žene ne rastu mnogo - žensko telo je vrlo iskusno, naučilo je trik, zato žele da budu malo niže, inače neće moći da nađu muža. To je prilagođavanje opstanku. Biće prikkladne samo ako nisu suviše visoke. Vrlo visoke žene... samo zamislite ženu visoku sedam stopa (213 cm); neće moći da nađe muža. Umreće bez muža. Neće imati dece, nestaće. Žena koja je visoka pet stopa (152 cm) lako može da nađe muža. Ona će opstati, imaće muža, rodiće decu. Naravno, visoke žene će nestati, postepeno, jer nemaju mogućnost opstanka. Zato će postepeno i ružne žene da nestanu jer ne mogu da opstanu. Svet pomaže onima koji mogu da opstanu, ko ne može, nestaje. Muškarci će postati sve viši, jači, jer na svaki način žele da budu bar malo viši od žena. Oni žele uvek da budu na vrhu svega.

Čak i na Zapadu ljudi nisu nikada čuli da žena vodi ljubav u položaju iznad muškarca pre nego što su došli na Istok i upoznali se sa *Kama sutrom* od Vatsjajane. Zapad to nije znao. A na Istoku ćete se

iznenaditi kada čujete da položaj u kome je muškarac iznad žene nazivaju 'misionarskim položajem', jer je Istok to prvi put saznao od hrišćanskih misionara. Zato je nazvan 'misionarskim položajem'. Muškarac mora biti iznad na svaki način, čak i kada vodi ljubav. On mora da ima veći stas, on mora biti najmanje doktor nauka da bi oženio doktorku. Inače prirodno bi bilo da žena bude pet godina starija od muškarca. To izgleda savršeno odgovara jer žena na svaki način ima više iskustva. Ona postaje majka, ne samo majka svojoj deci, nego i svome mužu. A muškarac postaje dete. Bez obzira na godine on teži da ponovo bude dete, da ostane detinjast.

Isto se dešava i sa prosvetljenjem - priroda održava ravnotežu. Ali nismo čuli za mnogo prosvetljenih žena - to je tačno - jer društvo pripada muškarcima. Oni nisu zabeležili mnogo toga o ženama. Zabeležili su mnogo o Budi; nisu zabeležili mnogo o Saħađo. Zabeležili su mnogo o Muhamedu; nisu mnogo o Rabiji. Zabeležili su samo one slućajeve koji su muškarcima izgledali važni. Dogodilo se u Indiji: jedan o đain-

skih Tirthankhara⁷, đainskih majstora, prosvetljenih ljudi, nije bio muškarac, bio je žena. Njeno ime je Malibai, ali veliki sledbenici đainizma su promenili njeno ime. Zvali su je Malinath, ne Malibai. *Bai* pokazuje da je žena, *nath* pokazuje da se radi o muškarcu. Postoje dve sekte u đainizmu: *svetambare* i *digambare*. *Digambare* tvrde da nije žensko, Malinath. Oni su joj promenili ime. Izgleda da je protiv muškog ega da žena postane Tirthankara, veliki majstor, osnivač religije, vodič preko prelaza do božanskog. Ne, to je nemoguće. Zato su joj promenili ime.

Istoriju su zabeležili muškarci, a žene nisu bile zainteresovane da beleže stvari. Više su bile zainteresovane da ih iskušavaju i žive; to je prva stvar. Druga je da žene veoma lako postaju učenice jer su prijemčive. Za muškarca to je teže jer da se postane učenik potrebna je predanost, a to

⁷ Ova reč doslovno znači 'vodič preko bujice' preko reke, koji poznaje gaz, a misli se na bujicu bivstvovanja ili egzistenciju. To su vodiči preko egzistencije u pobedu (*đinah*) nad uslovljavajućom egzistencijom. U tradiciji đaina ima 24 Tirthankara, a poslednji je bio Mahavira, Budin savremenik iz 5 veka pre n.e.

je problem. Oni mogu da se bore, ali ne mogu da se predaju. Stoga kada postanu učenice žene su savršene. Ali suprotno se događa kada postanete majstor. Muškarci lako postaju majstori. Ženama je teško da budu majstori, jer da biste to bili morate da postanete agresivni. Morate da razarate tuđe sturkture. Morate da budete skoro nasilni; kao da ubijate svoje učenike. Morate da im isperete mozak. Zato je za žene teško da postanu majstori; muškarcima je teško da postanu učenici. Ali opet je tu ravnoteža: žene nalaze da im je lakše da budu učenice i da postajući učenice postanu prosvetljene, ali da nikada ne postanu majstori. Muškarcu je teško da postane učenik, ali jednom kada postane učenik, on se prosvetljuje, vrlo je lako za njega da postane majstor, mnogo lakše. Zato nikada niste čuli... ali ne brinite oko toga.

Vaša vlastita iskustva su ženska. Zapamtite, iskustvo je najvažnije i ono nema ništa sa muškim ili ženskim polom. Iskustvo je najbitnije i ono je iznad dualnosti. Stoga kada postanete prosvetljeni, u tom trenutku vi niste ni žena ni muškarac. U tom trenutku ste transcendirali sve dualnosti. Postali ste ceo krug; više ne postoje

podele. Zato kada vam govorim, ja vam ne govorim kao prosvetljeni muškarac. Niko ne može da govori o prosvetljenju kao muškarac, jer prosvetljenje nije ni muško ni žensko. U Indiji najviša realnost nije ni muška ni ženska, ona je neutralna.

Vi ste u teškoćama: Bog je muškarac u zapadnjačkom umu. Za Boga kažete 'on' - izuzev onih u pokretu za oslobođenje žena koji su počeli da koriste 'ona'. Inače niko ne koristi 'ona' za Boga; koristite 'on'. I ja mislim da bi 'ona' bilo bolje. 'On' je dovoljno korišćen; sada bi 'ona' bilo bolje. 'Ona' (She) sadrži 'njega' (He) - posle 's' ide 'he', ali 'he' ne sadrži 's'. To je bolje, to čini Boga malo većim. 'Ona' je veće od 'on'; ništa tu nije pogrešno.

Ali u zapadnjačkom umu Bog je 'on'. U zapadnjačkim jezicima ima samo dva roda, muški i ženski. U indijskim jezicima, posebno u sanskritu, imamo tri roda: muški, ženski i neutralni. Bog je neutralan. On nije ni 'on' ni 'ona'. On je ono što jeste, Takvost - ličnost je nestala, to je bezlično, sama energija. Stoga ne brinite ni za jedno ni za drugo.

"Molim te podeli sa mnom šta možeš

da učiniš oko mog prosvetljenja kao žene."

Prestani da misliš o sebi kao o ženi, inače ćeš se vezati za ženski um. Svi umovi treba da budu odbačeni. U dubokoj meditaciji ti nisi ni jedno ni drugo. U dubokoj ljubavi takođe nisi ni jedno ni drugo. Možeš li to da opaziš?

Kada vodite ljubav sa muškarcem ili ženom, i ta ljubav je zaista potpuna i orgazmička, vi zaboravljate ko ste. Um je odleteo u ekstazu. Vi jednostavno ne znate ko ste. U jednom trenutku dubokog orgazmičkog blaženstva, događa se jedinstvo. U tome je sav napor *tantr*e: da transformiše seks u iskustvo jedinstva - jer tada se događa vaše prvo iskustvo jedinstva, a prosvetljenje je poslednje iskustvo jedinstva. Vodeći ljubav vi nestajete - muškarac postaje kao žena, a žena postaje kao muškarac i više puta oni menjaju uloge. I tada dolazi trenutak, ako ste bili oba pola i potpuno prepušteni, kada nastaje kruženje energije koje nije ni jedno ni drugo. To će biti vaše prvo iskustvo. Ljubav je osnovno iskustvo prosvetljenja, prvi uvid. Onda jednog dana, kada se vi i celina sretnete u dubokom orgazmu, to je *samadhi*, ekstaza. Tada više niste ni muško ni žensko. Zato počnite da

odbacujete tu podelu već sada.

U zapadnom umu je ova podela svesti postala vrlo, vrlo jaka, jer muškarac je potčinio ženu toliko koliko može da izdrži. A ona može to da izdrži samo ako je sve više i više svesna kao žena. Kada vi sa Zapada dođete kod mene, postaje vam teško da razumete da treba odbaciti tu podelu na muško-žensko. Da budete samo biće. I sav moj napor je da povratim vaše izvorno biće, koje nije ni muško ni žensko.

Poslednje pitanje:

Imam osećaj da nisam birao da li ću doći ovde. Da li mi uopšte ikada biramo stvari koje nam se događaju u životu?

Obično ne. Obično se krećete kao roboti, mehanično, slučajno. Sve dok ne postanete potpuno svesni vi ne možete da birate. I u tome je paradoks: možete postati svesni samo ako više nemate izbora - samo ako postanete svesni možete da birate. Možete da birate jer ste svesni, možete da odlučujete šta da činite a šta ne. Obično vi živite kao u stanju pijanstva. Kao mesečar. To je ono što ste sada.

Ispričaću vam nekoliko anegdota.

Ministar se požalio svom prijatelju da je njegov bicikl ukraden.

Prijatelj mu reče: "Pa zašto iduće nedelje ne pročitaš Deset zapovesti pred skupštinom? Kada budeš pročitao "Ne kra-di" pogledaj po skupštini i ako je lopov među njima verovatno će se odati po izrazu lica."

Sledeće nedelje isti prijatelj je sreo ministra kako vozi svoj bicikl i zaustavio ga: "Vidim da si povratio svoj bicikl. Moja ideja je bila dobra?"

"Pa, ne baš" reče ministar. "Počeo sam sa Deset zapovesti i kada sam stigao do "Ne čini preljubu" setio sam se gde sam zaboravio biciklu."

Druga priča:

Poznati biznismen došao je kod doktora. "Doktore" reče "želim da se sa vama posavetujem za mog sina. Verujem da ima male boginje."

"To je uobičajena stvar" reče doktor, "nijedna familija nije pošteđena toga."

"Ali doktore" uzvratil ovaj, "on kaže da je to dobio od ljubljenja sa kućnom pomoćnicom, i to je istina. Bojim se da sam i ja u opasnosti od iste bolesti. Pošto svake

noći ljubim i svoju ženu, i ona je u opasnosti."

"O nebesa" reče doktor. "Izvinite me, moram odmah da pregledam svoje grlo."

Svi se kreću u nesvesnom krugu, ljudi razmenjuju svoje bolesti, zaraze, svoje nesvesnosti, dele samo svoju nesvesnost među sobom.

Obično vi živite kao u snu. Ne možete da odlučujete dokle god ste u snu. Kako možete da odlučujete?

Čovek je došao kod Bude i rekao: "Želim da služim čovečanstvu." Mora da je bio veliki filantrop. Buda je gledao u njega i on je mogao da vidi suzu u Budinom oku. To je bilo čudno. Buda plače? Zašto? Čovek se osećao vrlo neugodno. Reče: "Zašto plačete? Da li sam rekao nešto pogrešno?" Buda reče: "Ne, ništa pogrešno. Ali kako ćete služiti čovečanstvu? Vi još niste. Ja vidim da čvrsto spavate, čujem da hrčete. Zato plačem. Želite da služite čovečanstvu? Prvo morate da postanete budni, svesni. Prvo morate da budete."

Lepa ali priglupa sekretarica stalno

je kasnila na posao. Jednom je njen šef zaista izgubio strpljenje sa njom i zagrmeo je: "Opet kasnite! Zašto ne koristite sat sa alarmom koji sam vam dao?"

"Koristim ga" reče ljupko, "svake noći".

"Pa zašto ne ustanete kada se alarm uključi?"

"Pa uvek se uključi kada zaspim."

To je ono što vam se stalno događa. Vi spavate, i dok spavate čak ni sat sa alarmom ne može vam pomoći. Možda vam se nekada dogodilo da dok spavate sat zazvoni, a vi nastavite da sanjate da ste u hramu i da zvone zvona u hramu. Da izbegnete činjenicu da sat zvoni, vi stvarate san u vezi njega. Tada, naravno, nastavljate da spavate i tu više nema sata. To vam se stalno događa. Vi me stalno slušate, ali ja vidim kada vi stvarate san oko sebe. Da me stvarno slušate sigurno biste se probudili, ali problem je: da li me uopšte slušate? Ili stvarate snove oko onoga što govorim?

Vi stvarate snove. Možete da stvorite san i o prosvetljenju. Počnete da sanjate o prosvetljenju i izgubite mene. I ljudi su izgubljeni. Vi ćete tumačiti poruku, u tome

je problem. Vi slušate kroz svoje snove i tumačite na svoj način. Zato ako zaista želite da me slušate, nemojte tumačiti.

Baš pre neko veče došao je jedan mladić da postane sanjasin. Rekao sam mu: "Prvo budi ovde nekoliko dana." On reče: "Ali moram da idem za dva-tri dana." Ja sam mu rekao: "Ali ne može tako. Tek si došao. Još nisi imao ni jedan kontakt sa mnom. Zato ostani ovde nekoliko dana duže." On reče: "Razmisliću o tome." Tada sam mu rekao: "Onda nije potrebno da razmišljaš, idi. Jer ma šta da smišliš biće pogrešno. Cela suština sanjase je da me slušaš bez razmišljanja o tome. Suština je da kada nešto kažem da to postane najvažnije u tvom umu. U tome je celo značenje sanjase. Sada postoji sukob između onoga što ja govorim i tvoga uma. Treba da odbaciš svoj um da bi me slušao. U tome je rizik. Ako stalno koristiš svoj um da odlučuješ o svemu što kažem, da li će biti učinjeno ili ne, onda ostaješ u sebi. Ne izlaziš iz sebe. Ne pružaš mi ruke i ja ne mogu da ih primim."

Obično sve vam se događa; vi ništa ne činite.

"Imam osećaj da nisam birao da li

ću doći ovde."

To je sasvim tačno. Mora da ste nekako navedeni da dođete ovde. Prijatelj koji je bio ovde vam je rekao, ili ste našli neku moju knjigu.

Jedan sanjasin je došao i pitao sam ga: "Kako si došao da me vidiš? Kako si se prvi put zainteresovao?" On reče: "Sedeo sam na Goi, na plaži, i na pesku sam našao vaš časopis koji je neko ostavio. Nemajući šta da radim, počeo sam da ga čitam. Tako sam dospao ovde." Slučajno...

Došli ste do mene slučajno, ali sada je tu mogućnost da se probudite pored mene, da budete sa mnom u punoj svesti. Dobro je što ste došli kod mene slučajno, ali nemojte ostajati nehотиčno. Odbacite tu slučajnost, spontanost. Sada preuzmite odgovornost za svoju svesnost. Inače, neko će vas obuzeti ponovo, s nečim drugim. Opet ćete biti odneseni od mene, jer onaj ko je došao slučajno nanesen, ne može ostati dugo. Biće odnet dalje, nešto drugo će se dogoditi. Neko je otišao u Nepal i u vama će se roditi ideja: "Zašto ne bih otišao u Nepal?" i otići ćete u Nepal. Ili ako sretnete devojku koja je protiv sanjasina, šta ćete uraditi? I vi ćete odbaciti svoj sanjas.

Sada ste ovde, iskoristite tu okolnost. Ljudi koriste okolnosti na vrlo nesves-tan način. Koristite ih svesno. Jer okolnosti su ovde takve da ih možete koristiti samo svesno.

SVEDOČENJE SAMO SEBE OSVETLJAVA

7. maj 1976. pre podne u dvorani "Buddha"

IV, 18: *sada jnataścittavrttayastatprabhoh puruśasyapari namitvat.*

Budući da [više] ne podležu promenljivostima - obrti u svesti (*cittavrtti*) - u onoga ko je ovim [obrtima] ovladao, i ko je [činjenicom nepromenljivosti postao] »čista«, transcendirajuća subjektivnost (*puruša*) - uvek su znani.⁸

IV, 19: *na tatsvabhasam drśyatvat.*

Ovi [obrti], budući [da mogu biti samo] objekt viđenja (*drśya*) [a ne i posmatrač - *draštr*] ne mogu sami sebe osvetliti.⁹

⁸ Aktivnosti uma mogu biti poznate samo onome ko je iza njega, svedoku uma i sveg zbivanja, *puruši*, jer je on izvan uma, transcendentalan.

⁹ Um samog sebe ne spoznaje, jer je deo *prakrti*.

IV, 20: *ekasamaye cobhayanavadharanam.*

Niti [je pak moguće] da istovremeno postoji izvesnost o oboma [naime, i o objektu viđenja i o posmatraču].

IV, 21: *cittantaradršye buddhibuddheratip-rasahgah smrtisamkarašca.*

Kada bi jedna svesnost (*citta*) mogla da uzme drugu kao svoj objekt viđenja (*drsya*), usledio bi *regressus ad infinitum* moći budnosti (*buddhi*), [a time] bi i »potpuno jasna prisutnost« (*smrti*) [koja je upravo neprikosnovenošću »probuđenosti« garantovana] - bila pomućena.

IV, 22: *citerapratisamkramayas tadajara-pattau svabuddhisamvedanam.*

Kada »Čisto zrenje« (*citi*) koje se [inače] ne podaje [pojedinačnom očitavanju] poprimi njegov način (*akara*) - sagledava [ono tada] svoju vlastitu budnost (*svabuddhi*).¹⁰

¹⁰ Individualna, ograničena svest, dobija svoju svesnost od neograničene, transcendentalne, čiste svesti, koja se modifikuje kao individualna. Individualna svest, um, je kao lampa, a čista, transcendentalna svest je kao elektricitet koji osvetljava lampu.

IV, 23: *draštrdršyoparaktam cittam sarvartham.*

[I tada] »očitavanje« (*citta*), koje bivajući impregnirano [u isto vreme] i »onim-koji-ga-vidi« (*draštr*) i objektom-koga-vidi (*dršya*), postaje »sposobno-za-uviđanje-svekolikog-smisla« (*sarvart-ha*).

IV, 24: *tadasamkhyeyavasana bhiscitramapi parartham samhatyakaritvat.*

Čak i kad u ovom [očitavanju o kome je prethodno reč] izrazito uočljivi bivaju [nepoželjni] »duševni ostaci« (*vasana*) - budući da je [ono sada] »u saradnji« (*samhatyakaritva*) [sa »Onim-koji-vidi] - sledi ono svrhu (*artha*) koja je »s one strane« (*para*) [tj. sledi put konačnog izbavljenja-*kaivalya*].¹¹

Prva sutra:

Aktivnosti uma uvek su poznate njegovom gospodaru, zahvaljujući nepromenljivosti puruše, čiste svesti.

¹¹ Iako je svesnost (*citta*) različito obojena od mnogobrojnih podsvesnih utisaka (*vasana*), ona se kreće ka transcendenciji, jer ju je iskusila.

Patanjđali uzima celu složenost ljudskog bića u procenu radi razumevanja. Nikada pre i nikada posle tako sveobuhvatan sistem nije bio razrađan. Čovek nije jednostavno biće. Čovek je vrlo složen organizam. Kamen je jednostavan jer ima samo jedan sloj, sloj tela. Ono što Patanjđali naziva *anamaya koša*, najgrublje telo, samo jedan sloj. Ako uđete u kamen naći ćete samo slojeve kamena, ništa drugo. Pogledajte u drvo i naći ćete još nešto osim drveta. Drvo nije samo telo. Još nešto suptilno se dešava u njemu. Ono nije mrtvo kao kamen; ima života u njemu - postoji i suptilno telo. Ako se odnosite prema drvetu kao prema kamenu, pogrešno ćete postupiti. Tada nećete opaziti unutarnju vrednost, suptilnu evoluciju koja se dogodila između kamena i drveta. Drvo je više razvijeno, mnogo složenije. Onda, imate životinje, one su još složenije. Još jedan sloj suptilnog tela se u njima razvio.

Čovek ima pet tela, pet semena ili omotača, stoga ako zaista želite da razumete čoveka i njegov um - a nema drugog načina ako želite da upoznate celu njegovu složenost - onda moramo biti vrlo strpljivi i pažljivi. Ako preskočite jedan korak, nećete

biti sposobni da dosegnete dublje jezgro bića. Telo koje možete da vidite je odraz spoljnog omotača vašeg bića. Mnogi ga pogrešno shvataju kao da je ono sve što postoji.

U psihologiji postoji pokret zvan bihejviorizam koji smatra da čovek nije ništa drugo do samo telo. Uvek se čuvajte ljudi koji govore 'ništa osim toga'. Čovek je uvek više od svega što 'ništa osim toga' može da sadrži. Bihejvioristi: Pavlov, B.F. Skinner i društvo misle da je čovek samo telo - ne da vi imate telo, ni da se vi u telu, nego prosto da ste vi samo telo. Tako je čovek sveden na najnižu vrednost. I naravno, oni su to dokazali. Oni su to mogli da dokažu jer najgrublji deo čovekov je lako dostupan naučnom eksperimentisanju. Suptilni slojevi čovekovog bića nisu tako lako dostupni. Ili drugačije rečeno: naučni instrumenti nisu tako fini i savršeni. Oni ne mogu da se bave čovekovim suptilnim slojevima.

Frojd i Adler su zašli malo dublje u čoveka. Čovek nije samo telo. Oni su dotakli nešto od drugog tela, koje Patanjđali naziva *pranamaya koša*: vitalno telo, energetsko telo. Ali Frojd i Adler su dotakli

samo mali deo tog tela, jedan deo Frojd, a drugi deo Adler.

Frojd je sveo čoveka na seksualnost. To postoji u čoveku, ali to nije cela priča. Adler je sveo čoveka na ambiciju, volju za moć. To takođe postoji u čoveku. Čovek je vrlo velik, vrlo složen. Čovek je orkestar, sadrži mnogo instrumenata u sebi.

Ali to se uvek dešava: kada neko otkrije nešto on pokušava da napravi konačnu filozofiju od toga što je otkrio. To je veliko iskušenje. Frojd je nabasao na seks, i to ne na ceo seks, sapleo se samo na potisnutu seksualnost. On je do toga došao preko ljudi koji su potiskivali seks. Hrišćansko potiskivanje je napravilo mnoge blokade u čoveku tako da energija postaje zapletena, zakočena, prestaje da teče. On se našao naspram te blokade velike kao stena na izvoru čovekove energije, i pomislio je - a ego uvek tako misli - da je našao najvišu istinu. Adler je radio na drugi način i nabasao je na drugu blokadu u čoveku: volju za moć. I on je napravio čitavu filozofiju iz toga.

Čovek mora biti obuhvaćen u delovima. Joga je jedina filozofija koja postoji a koja obuhvata celog čoveka u svojoj proce-

ni. Jung je zašao još malo dalje, dublje. On je dohvatio jedan deo trećeg tela čovekovog, *manomaya koša*, i stvorio celu filozofiju od toga. Za razumevanje celog tela ni to nije dovoljno jer telo je suviše složeno: milioni ćelija u potpunoj harmoniji deluju na čudesan način. Kada ste začeti u materici, vi ste samo mala ćelija. Iz te jedne nastaju dve, iz dve četiri. Na kraju svih tih podebla - koje se stalno nastavljaju - imate milione ćelija. I sve one deluju u dubokoj saglasnosti, kao da neko vlada njima. To nije kaos, vi ste kosmos.

Tako neke ćelije postanu vaše oko, neke vaše uho, neke genitalni organi, neke vaša koža, neke kosti, neke mozak, neke nokti i kosa. I sve one dolaze iz jedne ćelije. I sve su slične. Nemaju razlike u kvalitetu, samo su im funkcije različite. Oko može da vidi, uho ne može da gleda. Uho može da čuje, ali ne može da se miriše. Ne samo da ćelije deluju u harmoniji, one su postale specijalizovane. One dobijaju posebne specifičnosti. Nekoliko ćelija odu u oko. Šta se događa? Koja vrsta obuke im se događa? Zašto pojedine ćelije postaju oko, a pojedine uho, dok ostale postaju nos, a sve su slične? Mora da postoji veliki obrazovni

centar unutra, neka nepoznata moć koja ih obrazuje za posebne namere.

I primetićete da su ćelije spremne za gledanje iako još uvek nisu videle ništa. Dok je dete u materici ono je slepo. Ono još nije videlo svetlost, oči su mu zatvorene. I gle čuda: bez uvežbavanja gledanja oči su spremne, bez gledanja oči su spremne. Dete još nije disalo svojim plućima, još ne zna šta je disanje, ali pluća su spremna. Ona su spremna i pre nego što će dete izaći u svet i disati. Oči su spremne pre nego što dete izađe u svet da njima gleda. Sve je spremno. Kada se dete rodi ono je savršeno ljudsko biće, čudesno složeno, usavršeno do najfinijeg stepena. I tu nije bilo nikakvog uvežbavanja, nikakvih proba. Dete nije nikada udahnuo vazduh, ali odjednom, čim izađe iz materice ono zaplače i počne da diše. Mehanizam je spreman pre svakog učenja koje mu može biti dato: neka ogromna moć, neka moć koja sadrži sve buduće mogućnosti, neka moć koja je pripremila dete da se suoči sa svim mogućnostima života u budućnosti, radi duboko u njemu.

Čak ni telo nije potpuno poznato, ne još. Svo naše razumevanje je delimično. Nauka o čoveku još ne postoji. Patanjđali-

jeva joga je najviši napor ikada učinjen. Ona je podelila telo u pet slojeva, ili na pet tela. Vi nemate samo jedno telo, imate pet tela; iza tih pet tela je vaše bivstvo. Isto ono što se događa u psihologiji, događa se i u medicini. Alopacija veruje samo u fizičko telo, grubo telo. Uporedo sa bihejviorizmom. Alopatska medicina je najgrublja medicina. Zato se njome bavi nauka, jer naučni instrumenti su jedino sposobni da se bave samo grubim stvarima. Treba ići dublje.

Akupunktura, kineska medicina, ide jedan sloj dublje. Ona radi sa vitalnim telom, *pranamaya koša*. Kada nešto loše krene sa fizičkim telom, akupunktura uopšte ne dira fizičko telo. Ona pokušava da radi sa vitalnim telom, sa bioenergijom, bioplazmom. Ona nešto tu podesi i uravnoteži i grubo telo odmah rad bolje. Kada se nešto poremeti u vitalnom telu, alopacija deluje na telo, na grubo telo. Za alopaciju je to težak zadatak. Za akupunkturu je to je lak zadatak jer vitalno telo je malo više od fizičkog tela. Kada je vitalno telo podešeno ispravno, fizičko telo ga jednostavno sledi, jer njegov plan rada postoji u vitalnom telu. Fizičko telo samo sprovodi u delo vitalno.

Sada akupunktura dobija priznanje, malo po malo, jer vrlo senzitivne fotografije, Kirlijanove fotografije, u Rusiji, otkrile su sedam stotina vitalnih tačaka na čovekovom telu koje su već bile prikazane u akupunkturi pre više od pet hiljada godina. Ona nije imala instrumente da otkrije gde su te vitalne tačke na telu. Postepeno, kroz pokušaje i greške, vekovima, oni su otkrili sedam stotina tačaka. Sada je Kirlijanovom fotografijom otkriveno istih sedam stotina tačaka pomoću naučnog instrumenta. I Kirlijanovom fotografijom je dokazano još nešto: ne može se menjati vitalno telo pomoću u fizičkog. To je kao da pokušavate da menjate gospodara pomoću slugu. To je skoro nemoguće jer gospodar neće da sluša slugu. Ako hoćete da menjate slugu, menjajte gospodara. Sluga će trenutno da ga sledi. Umesto da menjate svakog vojnika, promenite generala. Telo ima milione vojnika, ćelija, koji jednostavno rade pod jednom komandom. Promenite komandanta, i svi obrasci rada tela biće promenjeni.

Homeopatija ide još malo dublje. Ona radi sa *manomaya koša*, mentalnim telom. Osnivač homeopatije, Haneman, otkrio je jednu od najvećih stvari ikada, a to

je: mala količina leka deluje dublje. Metod rada takve medicine nazvao je 'potentizing'. Smanjivao je količinu leka. Radio je na sledeći način: uzeo bi jednu količinu leka i pomešao bi je u deset puta većoj količini vode. Zatim je jednu desetinu tako pomešanog rastvora opet podelio na isti način na deset delova, koje bi opet delio na isti način sve dok sam lek ne postane tako suptilan da skoro nestane. Što je rastvor bivao veći, moć leka bi jačala. Postepeno lek bi ostajao samo na atomskom nivou. Postao bi tako suptilan da ne biste poverovali da može da deluje, skoro je nestao. Tako radi homeopatska medicina, samim potencijalom. Što je manja količina, veći potencijal. Nakon deset hiljada rastvora, ostao je samo milioniti deo leka, skoro ništa. Skoro da je nestao, ali tada on ulazi u najdublje jezgro *manomaya koša*. Ulazi u vaše mentalno telo. Ide dublje nego akupunktura. Skoro da doseže atomski ili subatomski nivo, postaje sama informacija. Tada ne dotiče vaše fizičko telo. Ne dotiče ni vaše vitalno telo; samo ulazi. On je tako suptilan i tako mali da ne nailazi ni na kakvu prepreku. On može jednostavno da sklizne u *manomaya koša*, u mentalno telo, i odatle da deluje kao

sama informacija za delovanje. Tada ima veći autoritet nego u *pranamaya koša*.

Ayur veda, indijska medicina, je sinteza ove tri metode. To je najkompleksnija medicina.

Hipnoterapija ide još dublje. Ona dopire do *vigyanamaya koša*, četvrto telo, telo svesti. Ona ne koristi lekove. Ona ne koristi ništa. Ona samo koristi sugestiju, to je sve. Ona jednostavno stavlja sugestiju u vaš um, što možete nazvati animalnim magnetizmom, mesmerizmom, hipnozom ili kako hoćete, ali ona radi preko moći misli, ne preko moći materije. Čak i homeopatija ostaje u okviru moći materije u vrlo suptilnoj veličini. Hipnoterapija nadilazi svu materiju, jar ma koliko da je suptilna, materija je uvek materija. I milioniti deo je još uvek materijalan. Ona jednostavno skače u mentalnu energiju, *vigyanamaya koša*: telo svesti. Čim vaša svest prihvati jednu ideju, ona počinje da deluje.

Hipnoterapija ima veliku budućnost. Ona će postati buduća medicina, jer samo menjanjem vašeg misaonog obrasca vaš um može biti promenjen, kroz um vaše vitalno telo, a kroz vitalno telo i vaše grubo telo. Onda čemu svi ti otrovi, sva ta gruba medi-

cina? Zašto ne delovati preko moći misli? Da li te nekada posmatrali kako radi hipnoterapeut? Ako niste, posmatrajte. To će vam dati neke jasne uvide.

Možda ste videli ili čuli za hodanje po vatri u Indiji. To nije ništa drugo do hipnoterapija. Ideja je da su zaposednuti od strane nekog boga ili boginje i vatra ne može da ih opeče, ali sama ideja je dovoljna. Ta ideja kontroliše i transformiše uobičajene funkcije njihovog tela.

Oni se pripremaju: dvadeset i četiri sata poste. Kada postite celo telo vam se pročisti, i nema izlučevina, most između vas i grubog tela otpada. Za dvadeset četiri sata oni žive u hramu ili džamiji, pevaju i plešu, usklađuju se sa Bogom. Dolazi trenutak kada hodaju po vatri. Dolaze igrajući, opsednuti. Dolaze puni poverenja da ih vatra neće opeći, to je sve, ništa drugo. Samo je pitanje kako da se stvori to poverenje. Onda oni igraju po vatri i vatra ih ne peče.

Dogodilo se mnogo puta da neko ko je samo posmatrač postane opsednut ekstazom. Dvadeset osoba hoda po vatri i ne biva opečeno, i neko odmah uspostavi poverenje: "Ako ti ljudi mogu, zašto ne bih i ja?" i skoči na vatru i ne izgori. U određe-

nom trenutku nastane poverenje. Ponekad se dogodi da ljudi koji su bili pripremani budu opečeni. Nekada nepripremljeni posmatrač hoda po vatri i ne biva opečen. Šta se događa? Ljudi koji se pripremaju moraju da se sačuvaju od sumnje. Oni moraju imati svoju misao bilo šta da se dogodi. I najmanja sumnja mora bit uklonjena iz *vigyanamaya koše*, iz svesti. Inače neće biti potpunog poverenja. Oni dođu, ali sa sumnjom. Zbog te sumnje telo ne može da primi poruku od više duše. Sumnja se ubaci između i telo nastavlja da radi na uobičajeni način; biva opečeno kada se izloži vatri. Zato sve religije insistiraju na veri. Vera je hipnoterapija. Bez vere ne možete ući u suptilne delove svoga bića, jer i zbog najmanje sumnje bivate bačeni natrag u grubo telo. Nauka radi sa sumnjom. Sumnja je metod nauke jer nauka radi sa grubim telom. Svejedno da li sumnjate ili ne, jedan alopata ne brine o tome. On vas neće pitati da li verujete u njegovu medicinu; on će vam samo dati lekove.

Ali homeopata će vas pitati da li verujete, jer bez vašeg verovanja homeopati će biti mnogo teže da radi na vama. A hipnoterapeut će vas pitati za potpunu preda-

nost, inače ništa ne može da uradi.

Religija je predanost. Religija je hipnoterapija. Ali tu je još jedno telo. To je *anandamaya koša*: telo blaženstva. Hipnoterapija dopire do četvrtog tela. Meditacija dopire do petog. 'Meditacija' - sama reč je divna jer ima isti koren kao 'medicina'. Obe reči dolaze iz istog korena. Medicina i meditacija izvire iz iste reči: a to je isceliti, izlečiti, bit zdrav i celovit je medicina. A na dubljem nivou to je meditacija.

Meditacija vam ne daje nikakve sugestije jer sugestije mogu biti davane spolja. Neko drugi vam mora dati sugestiju. Sugestija znači da ste zavisni od nekoga. On vas ne može učiniti savršeno svesnim jer će drugi biti potreban, i njegova senka će biti bačena na vaše biće. Meditacija vas čini savršeno svesnim bez bilo čijih senki - čista svetlost bez tame. Tada je i sugestija misao koja pripada grubim stvarima. Neko vam sugeriše - to znači da nešto dolazi spolja, i najviša analiza toga što dolazi spolja je materijalna. Nije samo materijalna, ali sve što dolazi spolja je materijalno. Čak je i misao suptilan oblik materije. Čak i hipnoterapija je materijalna.

Meditacija odbacuje sve potpore,

sve podrške. Zato je razumeti meditaciju najteža stvar na svetu, jer ništa nije preostalo - samo čisto razumevanje, svedočenje. To je ono što kaže prva *sutra*.

Modifikacije uma uvek su poznate gospodaru... ko je gospodar u vama? On treba da bude pronađen.

Modifikacije uma uvek su poznate gospodaru, nepromenljivom Puruši, čistoj svesti.

U vama se dve stvari događaju. Jedna je vrtlog misli, emocija, želja - veliki vihor oko vas, stalno se menja i preobražava, stalno se kreće. To je proces. Iza tih procesa je vaša svedočeća duša - večna, trajna, bez ikakvih promena. Ona se nikada ne menja. Nalik je beskrajnom nebu: oblaci dolaze i odlaze, nakupljaju se, rasturaju... nebo ostaje nedotaknuto ni sa kakvim uticajima. Ono ostaje čisto i nevino. To je gospodar, večan u vama.

Um se stalno menja. Samo trenutak ranije imali ste jednu misao, trenutak kasnije drugu misao. Samo pre nekoliko minuta bili ste ljuti, sada se smežete. Samo trenutak ranije bili ste srećni, a sada ste tužni. Preob-

ražaji, promene, stalno se talasaju gore i dole, skačete kao jo-jo.¹² Ali nešto u vama je večno: to je ono što ostaje svedok cele igre. Svedok je gospodar. Ako počnete sa svedočenjem, postepeno dolazite sve bliže i bliže gospodaru.

Počnite sa svedočenjem objekata. Gledajte u drvo. Ali ako gledate u drvo ali niste svesni da ga gledate; tada niste svedok. Kada gledate u drvo i istovremeno vidite svoje viđenje, tada ste svedok. Svest dobija dva usmerenja: jedan smer je ka drvetu, drugi smer je ka vašoj subjektivnosti, ka onome koji gleda.

To je teško, jer kada postanete svesni sebe, zaboravite na drvo, a kada postanete svesni drveta, zaboravite na sebe. Postepeno naučite ravnotežu, baš kao hodanjem po zategnutom užetu. Teško je u početku, opasno, rizično, ali postepeno čovek nauči ravnotežu. Samo probajte. Uvek kada imate priliku da budete svedok, iskoristite je, jer ništa nije tako dragoceno kao svedočenje. Pokušajte nešto: dok hodate ili jedete ili

¹² Jo-jo je igračka stara više od 2500 godina, kotur ili točkić oko koga je namotana nit ispusti se dole, kada se nit odmota do kraja, sam se vraća nagore.

dok ste u kupatilu, budite svedok toga. Pustite da vas tuš poliva, ali u sebi ostanite vesni i vidite šta se dešava - hladnoća vode, njeni treptaji po celom telu, tišina oko vas, izvesno blagostanje nastaje u vama - a vi ste postali svedok. Osećate se srećno, samo ste srećni i ništa više - postali ste svedok. Samo stalno posmatrajte: "Osećam se srećno... osećam se tužno... ljut sam" - stalno posmatrajte. Postepeno ćete uvideti da je ta sreća odvojena od vas, tuga takođe. Sve čemu možete da svedočite je odvojeno od vas. To je metod zvani *viveka*, razlikovanje. Sve postaje različito od vas kada možete da budete svedok, a možete svemu da svedočite jer je sve odvojeno od vas. Ne možete da svedočite jedino samom svedoku; on je gospodar. Ne možete ići iznad gospodara; vi ste taj gospodar. Vi ste osnovno jezgro postojanja.

Um ne osvetljava samoga sebe, jer je on sam objekt opažanja.

Um samoga sebe ne može videti. On može postati objekt viđenja. Može biti opažen, stoga on nije taj koji opaža. Mi obično mislimo da je um taj koji opaža jedan cvet.

Ne, možete ići iza uma i videti sam um, isto kao što um vidi cvet. Što dublje idete, više nalazite da posmatrač sam po sebi postaje opažan. Zato Krišnamurti stalno govori: Posmatrač je posmatrano, opažalac je opažano."Kada krenete u dubinu, prvo vidite drveće, ruže ili zvezde, i mislite da je um svedok. Tada zatvorite oči. Sad vidite utiske u umu o ružama, zvezdama, drveću. Onda, ko je posmatrač? Posmatrač je malo dublje. Sam um je postao objekt posmatranja.

Tih pet *koša*, tih pet ljuski, su pet stanja posmatranja gde sam posmatrač redom iznova postaje opažen. Kada zađete iza grubog, fizičkog tela, tela hrane, *anamaya koša*, do vitalnog tela, trenutno vidite da iz vitalnog tela grubo fizičko telo može biti viđeno kao objekt. Ono je izvan vitalnog tela. Kao što je kuća izvan vas, kada ste u vitalnom telu, vaše fizičko telo vam izgleda kao zid oko vas. Kada se opet pomerite od vitalnog tela do *manomaya koše*, mentalnog tela, isto se događa. Sada je čak i vitalno telo izvan vas, kao zaštitna ograda oko vas. I tako dalje sa drugim telima, sve do najviše tačke gde preostaje samo svedočenje. Tada nećete videti sebe kao "Ja

sam blažen"; videćete samoga sebe kao svedoka blaženstva.

Poslednje telo je telo blaženstva. Ono je najteže za objektivno odvajanje jer je vrlo blisko gospodaru. Ono ga okružuje skoro kao njegova atmosfera, zračenje. Ali i ono može biti objektivno spoznato. Čak i u toj najvišoj tački kada ste ekstatično blaženi, tada morate da učinite i najviši napor, poslednji napor objektivnog razlikovanja da uvidite da je i blaženstvo različito od vas.

To je oslobođenje ili *kaivalya*. Tada preostajete samo vi sami, samo svedočenje, i sve je svedeno na objekt: telo, um, energija. Čak i blaženstvo, čak i ekstaza, čak i meditacija kao takva nije više ovde. Kada meditacija postane savršena, nije više meditacija. Kada meditant zaista postigne cilj, on više ne meditira. On ne može da meditira jer je to sada ista aktivnost kao šetnja, rad, jelo... On je postao odvojen od svega. U tome je razlika između *dhyana* i *samadhi*, između procesa meditacije i cilja meditacije, *samadhija*. Meditacija je u petom telu, tela blaženstva. Ona je kao terapija, lek. Vi ste još uvek malo bolesni, bolesni jer se još uvek identifikujete sa nečim što niste. Svaka bolest je identifikacija, a potpuno zdrav-

lje dolazi kroz prestanak identifikacije. *Samadhi* nastupa onda kada i meditacija ostaje iza.

Čitao sam knjigu Edvarda de Bono-a. Opisao je vrlo star događaj koji se dogodio u Kini.

Jednom davno u Kini jedan hram, pagoda, izgoreo je u požaru. Čudan i privlačan miris privukao je tragače da u pepelu pronađu nesrećnu svinju koja je izgorela u plamenu. Tako je pečena svinja postala poslastica u Kini. To je nehotice otkriveno kada se pagoda zapalila i jedna svinja je izgorela u njoj. Ali ljudi su tada pomislili da je pagoda nešto učinila pa je pečena svinjetina bila tako ukusna. Tako se vekovima u Kini nastavilo da uvek kada bi hteli da jedu pečenu svinjetinu, oni bi prvo napravili pagodu, onda bi stavili svinju u nju i zatim je zapalili. To je bilo vrlo skupo, ali je njima izgledalo vrlo naučno. Tek nakon više vekova primetili su da je to bilo glupo. Svinja se može ispeći i bez pagode. Pagoda nije potrebna za to.

Ali tako radi ljudski um, jer kada postanete svesni vašeg tela sve se povezuje sa njim. Kada osećate izvesno blagostanje, sreću oko vas, vi to osećate zbog tela, jer

osećate se zdravo zato što je ono takvo. Onda pokušavate da sačuvate vaše telo mladim i zdravim. Ništa nije pogrešno u tome, ali blagostanje dolazi odnekud dublje u vama. Da, zdravo telo je potrebno, inače taj dublji izvor ne bi mogao da bude aktivan. Zdravo telo deluje kao prenosilac blagostanja iz vašeg najdubljeg jezgra, ali samo telo nije uzrok tog blagostanja.

Dozvolite da vam ispričam nekoliko anegdota o tome kako um izgleda vrlo logičan, ali u suštini donosi vrlo apsurdne zaključke.

Jedan profesor je dresirao storinu buva da skoče kada im on da određenu komandu. I one su odgovarale na komandu. Onda im je on odrezao noge. Čim je primetio da mu više nijedna buva ne odgovara na komandu, objavio je svoje otkriće naučnoj zajednici: "Imam neosporiv dokaz, gospodo, da se buvama uši nalaze na njihovim nogama."

To se dogodilo mnogo puta tokom cele istorije ljudske misli: odseci im noge, ne mogu da skoče, znači da ne mogu da čuju komandu. Stoga, svakako da su uši buvama bile na nogama.

Logika može odvesti do vrlo nelogičnog kraja. Logika može dovesti do vrlo nelogičnih zaključaka. Telo je najgrublji deo, lako razumljiv; možete ga lako obuhvatiti, trenirati, možete ga učiniti zdravijim boljom hranom. Možete ga i ubiti gladovanjem. Možete učiniti hiljadu stvari sa telom. Ono je razumljivo. Izvan tela počinje svet koji izmiče razumevanju.

Naučnici se pribojavaju da krenu u taj nedokučivi svet, jer tada njihovi kriterijumi ne deluju dobro. Tada sve postaje tamnije i tamnije. Naravno, ostaće tamo gde je svetlije.

Poznata priča o Rabiji al Adaviji: Jedno veče je tražila nešto po ulici. Neko upita: "Šta tražiš?" Ona reče: "Izgubila sam iglu." I dobri ljudi počеше da joj pomažu: "Stara žena izgubila je iglu" svi su došli da joj pomognu. Ali neko se setio da primeti da je igla suviše mala stvar. "Gde si je tačno izgubila? Ulica je velika, možemo da je tražimo godinama. Gde si je tačno izgubila, da idemo da je tražimo na tom mestu?" Rabija reče: "Izgubila sam je u svojoj kući". Ostali stadoše i rekoše: "Jesi li poludela! Iglu si izgubila unutra, a tražiš je napolju?" Rabija reče: "Ali tamo nema svetla. Ovde

na ulici ima više svetla, sunce još nije zašlo. Ne gubite vreme, pomozite dok sunce ne zađe i ne padne mrak na ulicu."

S jedne strane to izgleda nelogično, ali sa druge vrlo logično. To je ono što naučnici rade. Telo je jedini osvetljeni deo za njih, sve drugo je u tami - što dublje idete više je mračno. Što dublje idete, više gubite pravac. Što dublje idete, sve što je izgledalo jasno, postaje nejasno. Sve postaje ogromna konfuzija. Bolje je držati se osvetljenog dela, ostati tu. I tu nešto može da se učini, jer telom se može manipulirati.

Ali na taj način nešto vrlo vredno biva izgubljeno, i čovečanstvo, malo po malo, postaje fokusirano samo na telo. A telo je samo jedna spoljna ljuska.

Dogodilo se u zatvoru: Džo je osuđen na dvadeset godina zbog učešća u pljački. Kratko nakon početka služenja kazne, otkrio je buve u svojoj kosi. Nije mogao ništa bolje da uradi nego da ih nauči trikovima. Prvo ih je naučio da skaču po komandi, a zatim sve složenije trikove. Svakog dana svake nedelje Džo ih je strpljivo vežbao dok ih jednog dana nije uvežbao za neverovatne trikove. Uskoro je dobio otpust i Džo pojuri u najveći cirkus.

Otišao je kod upravnika cirkusa, izvadi buve iz džepa na sto i predstavi ih: "Samo ih pogledaj" reče upravniku. "Da" reče upravnik, i tresnu pepeljarom buve. "Prave napasti, zar ne?" Pobio mu je buve i sada za jadnog Džoa nije bilo načina da dokaže da ih je istrenirao za neverovatne trikove.

Tako se dešava i sa celokupnim fizičkim razmišljanjem o čoveku: ono ubija unutarnju misteriju. Ono čini da ljudi budu tako zavisni od tela da zaboravljaju svoj unutarnji svet, tako da čak i njegovo dokazivanje postaje teško. Ljudi kao što su Buda, Isus i Krišna izgledaju ludi. Postoje knjige na Zapadu koje dokazuju da je Isus bio neurotičan. Naravno, ako ne znate ništa o unutarnjem svetu on će izgledati neurotičan. One je neurotičan ako vi ne zante ništa o unutarnjem svetu. Tada on izgleda kao ludak jer ponekada razgovora sa Bogom i tvrdi da dobija odgovore od njega. Kada izgubite kontakt sa unutarnjim svetom, kakva je razlika između ludaka i njega? Ludak takođe čuje glasove. To možete da vidite ako odete u ludnicu, videćete ljudi kako sede sami i opčinjeno razgovaraju kao da je neko sa njima. U čemu je razlika? Kada se Isus sam molio Bogu u Getsimanij-

skom vrtu, dizao ruke ka nebu i obraćao se Bogu, u čemu je razlika? Izgleda da nikoga drugog nije bilo tu. Isus izgleda lud isto kao ludak. Kada je na krstu dozivao Boga, u čemu je razlika? Hiljadu ljudi je bilo tu i nije videlo nikoga. A Isus je rekao: "Oče, oprosti ovim ljudima jer ne znaju šta rade." Kao da je lud. Kome govori? On je otišao izvan čula. Postepeno, kako se vaš unutarnji svet uskraćuje i gubite kontakt sa njim, ne možete da verujete u Isusa, Krišnu, Budu ili Patanjđalija. O čemu oni zapravo govore? Govore da ljudi sanjaju, da vi, vrlo umišljeni ljudi, sve vreme govorite o svojim snovima na vrlo naučan način.

Mnogi ljudi ljudi su vrlo, vrlo logični. Ako ih slušate bićete iznenađeni. Vrlo su argumentovani, vrlo racionalni, i u nečemu mogu da vas ubede.

Čuo sam o čoveku koji je hteo da obiđe rođaka u ludnici. U istoj sobi sa njim bio je drugi pacijent, ali on je izgledao kao gospodin, elegantan, sedeo je otmeno i čitao novine, da ga je posetilac ga upitao: "Vi uopšte ne izgledate ludi." Razgovarao je sa njim sasvim logično, potpuno normalno. Posetilac je bio iznenađen: "Zašto ste ovde?" Ovaj reče: "Zbog svojih rođaka. Oni

su me bacili ovde jer su želeli da se dočepaju novca koji imam. To je bio jedini način: ili da me ubiju ili da me bace u ludnicu. I ja sam to prihvatio. Tako je bolje. Bar sam živ. Inače, oni bi me ubili. Imam mnogo novca."

Sve je bilo logično što je čovek rekao. "Ništa ne brinite" reče posetilac, "poznajem guvernera, otići ću i reći ću mu sve". Ludak reče: "Molim vas, ako nešto možete da uradite, uradite." Kada je posetilac krenuo da izađe iz sobe, iznenada ludak skoči i udari ga snažno po glavi. Posetilac reče: "Šta to radite?" Ovaj reče: "Samo da vas podsetim... ne zaboravite da idete kod guvernera. Sada nećete zaboraviti."

Sve je ponekad logično, ali kako da odredite da li je ludak ili mistik? Jer sve takođe izgleda logično i kod mistika, u određenoj meri. Iznenada on govori o nečemu što nikada niste iskusili. Tada se uplašite, i da biste sebe zaštitili od straha, počinjete da racionalizujete strah.

Nemoguće je da um zna samoga sebe i druge objekte istovremeno.

Sve ove *sutre* govore o svedočenju. Patanjđali govori, korak po korak, da je nemoguće umu da čini dve stvari: da opaža i da bude opažen. Ili može da opaža ili da bude opažen. Stoga, kada možete da budete svedok svome umu, to je siguran dokaz da um nije onaj koji opaža. Vi opažate. Vi niste telo, niste čak ni um. Ceo smisao je u tome: kako da vam pomogne da se razlikujete od onoga što niste.

Ako bi se pretpostavilo da drugi um osvetljava prvi, nastala bi spoznaja spoznaje i time konfuzija sećanja.

Ali ima filozofa koji kažu da nije potrebno pretpostaviti svedoka; možemo pretpostaviti drugi um, koji opaža prvi um. S time bi se i psiholozi složili, jer zašto uvoditi nešto sasvim nepoznato u slučaj? Um je posmatran od samog sebe, od suptilnijeg uma. Ali Patanjđali taj stav pobija na vrlo logičan način. On kaže: "Ako pretpostavite da je prvi um opažen od strane drugog, ko opaža taj drugi um? Neki treći um. Onda ko opaža treći um?" On kaže: "To će stvoriti konfuziju, beskrajn regres. Tada idete do apsurd, čak i da kažete 'hiljaditi

um' problem ostaje isti. Opet morate pretpostaviti neki um iza hiljaditog, hiljadu i prvi um, i tako dalje.

Ne, čovek mora razumeti da postoji nešto apsolutno unutra, iza čega više nema ničega. Inače nastaje konfuzija sećanja, haos. Telo, um i svedok: svedok je apsolutan. Ali ko opaža svedoka? Ko zna svedoka? Time dolazimo do jedne od najvažnijih stavova joge.

Spoznaja svoje prave prirode kroz samospoznaju zadobija se kada svest ostvari oblik koji nije promenljiv.

Joga veruje da svedok sam sebe osvetljava. On je kao svetlost. Imate malu lampu u sobi. Lampa osvetljava celu sobu, nameštaj, zidove, slike na zidu. Šta osvetljava lampu? Nije vam potrebna druga lampa da nađete tu lampu. Ona samu sebe osvetljava. Ona osvetljava druge stvari, i istovremeno samu sebe. *Svabuddhi samvedanam*: najviša svest samu sebe osvetljava. Njena sama priroda je svetlost. Sunce osvetljava sve u solarnom sistemu, i istovremeno sebe samog. Svedok svedoči svemu što se zbiva u pet omotača i u svetu, i istov-

remeno osvetljava samoga sebe. To izgleda savršeno logično. Negde moramo doći do dna. Inače ići ćemo stalno dalje i tada nam nema pomoći, problem ostaje isti.

Spoznaja svoje prave prirode kroz samospoznaju zadobija se kada svest ostvari oblik koji nije promenljiv.

Kada vaša unutarnja svest dođe do trenutka bez kretanja ka pojedinačnim objektima, kada postane duboko centrirana i ukorenjena, nepokolebljiva, kada je postala stalan plamen svetlosti - tada osvetljava samu sebe.

Kada je um obojen i onim što vidi i onim koji vidi, to je sveobuhvatan uvid.

Um je upravo između vas i sveta. Um je most između vas i sveta, između svedočenja i svedočenog. Um je most, kada je obojen stvarima, a istovremeno i svedočenjem, on postaje sveobuhvatan. Postaje izuzetan instrument znanja. Dva tipa obojenosti je potrebna: prvo treba da bude obojen stvarima koje vidi, i treba da bude obojen svedočenjem. Svedočenje treba da ulije svu

svoju energiju u um; samo tada um može da spozna stvari.

Na primer: naučnik radi. Secira ljudsko telo, tako detaljno koliko naučni instrumenti omogućavaju. On traži dušu, i ne može naći nikakvu dušu, samo materiju, stvar. Najviše što može da pronade je nešto od sveta fizike, ili iz sveta hemije, ali ništa što pripada svetu svesti. On izlazi iz laboratorije i kaže: "Tu nema svesti". On je promašio jednu stvar. Ko je pregledao mrtvo telo? On je potpuno zaboravio sebe. Naučnik posmatra objekt ali je potpuno zaboravio svoje vlastito biće. Naučnik pokušava da nađe svest spolja, ali je potpuno zaboravio da onaj koji to pokušava je svest. Tragač je onaj koji se traži. Postao je suviše usredsređen na objekt tako da je subjekt ostao zaboravljen.

Nauka je suviše usredsređena na objekte, a takozvane religije suviše su usredsređene na subjekta. Ali joga kaže: Ne sme biti jednostranosti. Zapamti gde je svet, i takođe zapamti gde si ti." Pusti svom pamćenju da bude potpuno i celovito, da obuhvati i subjekta i objekte zajedno. Kada je vaš um ispunjen vašom svešću, i takođe

objektivnim svetom, tada se događa sveobuhvatno razumevanje.

Patanjđali kaže: *Kada je um obojen i onim što vidi i onim koji vidi, to je sveobuhvatan uvid.* Tada može znati sve što se može znati. Ništa nije skriveno takvom umu. Religiozni um - nazovimo ga introvertnim - malo po malo saznaje subjekta i počinje da govori da je svet iluzija, maya, san, sačinjen od iste građe kao i snovi. Naučnik koji je suviše fokusiran na objekte počinje da veruje u objektivni svet i kaže da samo materija postoji; svest je samo poezija, priče sanjalica: dobra je, romantična, ali nije realna. Naučnik kaže da je svesnost iluzorna; introvert kaže da je svet iluzoran.

Ali joga je viša nauka. Patanjđali kaže: "Realno je oboje." Stvarnost ima dve strane: spoljnu i unutaraju. Kako može samo unutaraja postojati bez spoljne? Možete li pretpostaviti da postoji samo unutaraja strana a da je spoljna iluzorna? Ako je spoljna iluzorna, onda je i unutaraja automatski iluzorna. Ako je unutrašnjost vaše kuće realna, a spoljašnjost nerealna, gde ćete to da razgraničite? Gde realnost prestaje a iluzija počinje? Kako nešto što je iluzorno spolja postaje realno unutra? Nere-

alno telo imaće nerealna um, i nerealan um imaće nerealnu svesnost. Stvarna svesnost zahteva stvaran um; stvaran um zahteva stvarno telo; stvarno telo zahteva stvaran svet.

Joga ne odbacuje ništa. Joga je potpuno pragmatična, empirijska. Više je naučna od nauke, i više religiozna od religije, jer stvara veliku sintezu unutarnjeg i spoljnog.

Iako je prošaran raznolikim i bezbrojnim željama, um dela za drugoga, u saradnji sa njim.

Um stalno radi, ali on ne radi za sebe. Ima samo položaj upravnika; gospodar je skriven iza. Um saraduje sa gospodarem. To treba dobro razumeti.

Ako um saraduje sa gospodarem vi ste zdravi i celoviti. Ako um zastrani, protiv gospodara, vi ste poremećeni i bolesni. Ako sluga sledi gospodara kao senka, sve je u redu. Ako gospodar kaže: "Idi levo" a sluga ode desno, onda nešto ide pogrešno. Ako hoćete da vaše telo potrči, a ono kaže: "Ne mogu da trčim" onda ste paralisani. Ako hoćete nešto da uradite a telo i um kažu:

"Ne", ili počnu da rade nešto drugo što ne želite da radite, onda ste u velikoj zbrci. Celo čovečanstvo je sada u takvoj zbrci.

Joga ima to za cilj: da vaš um deluje usklađeno sa svojim gospodarem, vašom dušom. Da vaše telo deluje usklađeno da vašim umom, da možete da kreirate svet oko vas koji je usklađen. Kada je sve usklađeno - niže je uvek u saradnji sa višim, a više je u skladu sa još višim, a ono u skladu sa najvišim - tada imate život u harmoniji. Tada ste jogin. Tada postajete jedan, ali ne u smislu da samo jedno postoji: sada ste postali jedno u smislu skladnosti svega. Postali ste jedno kao orkestar - sa mnogo instrumenata, ali muzika je jedna; mnogo tela, mnoštvo objekata, želja, ambicija, raspoloženja, uzvišenih i niskih, uspona i padova, velika raznovrsnost ali sve je u jednozvučnom saglasju, u harmoniji. Postajete kao orkestar. Sve međusobno saraduje sa svim drugim, i sve to uvek saraduje sa samim centrom vašeg bića.

Zato u Indiji sanjasine nazivaju *svami*. *Svami* znači gospodar. Postajete *svami* samo kada postignete tu harmoniju o kojoj Patanjđali govori. Patanjđali nije ni protiv čega. On podstiče harmoniju svega.

On je protiv nesklada. Nije protiv ničega: nije protiv tela; nije protiv sveta, protiv života; on obuhvata sve. Kroz tu sveobuhvatnost on stvara višu sintezu. A najviša sinteza je kada je sve u saradnji, kada nema nijedne neskladne note.

Čuo sam jednu anegdotu. Mladunče od babuna imalo je pet godina i nije progovorilo od rođenja. Njegovi roditelji su mislili da je mutavo sve do jedne večeri kada je mali babun jeo bananu. Iznenada je pogledao u majku i jasno je upita: "U čemu je smisao da me hranite trulom bananom?" Majka babuna se oduševila i upitala sina zašto nikada do sada nije govorio. "Pa" reče mali babun, "hrana je do sada uglavnom bila dobra."

Ako ste u harmoniji nećete se žaliti na svet. Nećete se žaliti ni na šta. Prigovarački um je jednostavno pokazatelj da stvari nisu u unutarjoj harmoniji. Kada je sve u skladu, tada nema žalbi. Sada, idite kod vaših takozvanih svetaca: svi se oni žale na nešto - žale se na svet, na želje, žale se na telo, na ovo ili ono. Svako živi u žalbama; nešto je u neskladu. Savršen čovek je onaj koji se ne žali ni na šta. Takav čovek je

Božiji čovek koji prihvata sve, apsorbuje sve i postaje kosmos, nije više haos.

Druga anegdota: Slatka stara bakica bila je ponosna na način kako je naučila svoga papagaja da govori, i pokazala ga je pastoru. "Ako podignete svoju levu nogu, izgovoriće molitvu Gospodu, a ako podignete svoju desnu nogu, recitovaće Psalme" objasnila mu je.

"Šta ako podignem obe noge odjednom? upita pastor.

"Pašćeš na dupe, matora budalo" odgovori mu papagaj.

To se događa ljudima. Ako dotaknete jednu nogu, u redu; ako dodirnete drugu nogu, i to je u redu; ali ako podignete obe noge, izgubićete ravnotežu i pasti. To je ono što se događa čoveku. Celo njegovo biće je izgubilo ravnotežu i palo. Religije ga obaraju. Unose suviše straha prema telu, suviše krivice. One stalno pokušavaju da razore i otruju telo. Žele da budete kao duh, bez tela. Njihova je ideja da je telo suštinski pogrešno, da je telo grešno. Stoga, volele bi da budete kao duh, bestelesni.

Sada su tu i materijalisti - komunisti, Marksisti, naučnici - pokušavaju drugim

putem. Oni pokušavaju da vam odstrane jednu nogu. Oni kažu da nema svesti, da nema Sopstva. Vas sačinjavaju samo kombinacije telesnih i hemijskih stvari. Vi ste samo telo, ništa drugo. Oni zajedno odbacuju obe noge, i čovek dospeva u bedno stanje, u bolest, u nesklad.

Patanjđali kaže: "Prihvati sve, uzmi sve, budi kreativan sa svim, ništa ne negiraj." Negacija nije njegov put, već afirmacija. Zato Patanjđali tako mnogo govori o telu, o hrani, o jogičkim položajima, *asana*, o *pranajami*. To je sve u težnji da stvori harmoniju: ispravnu hranu za telo, ispravan stav za telo, ritmično disanje za vitalno telo. Više *prane*, više vitalnosti će biti apsorbovano. Pronalazite načine i sredstva da nikada ne budete bez energije, da budete preplavljeni energijom.

Sa umom isto čini *pratjahara*; um je most: možete preko tog mosta otići van, a možete istim mostom i otići unutra. Kada odete izvan, objekti i želje vas preovladaju. Kada odete unutra, beželjnost, svesnost, svedočenje prevladavaju u vama; ali most je isti. On se samo koristi; ne treba da bude odbacivan ili uništavan. On ne treba da bude uništen jer to je isti most kojim dolazi-

te u svet, i kojim se vraćate natrag u svoju unutarnju prirodu, i tako uvek iznova.

Patanjdali koristi sve. Njegova religija nije od straha, već od razumevanja. Njegova religija nije za Boga a protiv sveta. Njegova religija je za Boga kroz svet, jer Bog i svet nisu dve odvojene stvari. Svet je Božija tvorevina. Svet je Njegovo stvaralaštvo, Njegov izraz, Njegova poezija. Ako ste protiv poezije, kako ćete doživeti milost pesnika? Ako odbacujete poeziju, odbacili ste i pesnika. Naravno, poezija nije cilj; treba da vidite pesnika. Ali na putu do njega možete da uživate i u poeziji. Ništa nije pogrešno u tome.

Metodistički sveštenik je leteo avionom za Ameriku, kada ga je stjuardesa pitala da li bi želeo nešto da popije u baru. "Koliko visoko letimo?" upita je ovaj. "Oko trideset hiljada stopa", odgovori ona. "Onda radije ne bih, suviše sam blizu glavnom štabu."

Strah - stalan strah, religiozni ljudi su obuzeti strahom. Ali strah vam ne može dati milost, dostojanstvo. Strah obogaljuje, parališe, kvari. Zbog straha religija je postala skoro bolest. Čini vas nenormalnim. Ne čini vas zdravijim, čini vas sve više i više

uplašenim od života: tu je pakao, i ma šta da radite izgleda vam kao da radite nešto pogrešno. Volite, i to je pogrešno; uživajte, i to je pogrešno. Sreća se asocira sa krivicom. Izgleda da samo pogrešni ljudi mogu da budu srećni. Dobri ljudi su uvek ozbiljni i nikada srećni. Ako želite da odete na nebo, morate biti ozbiljni i nikada srećni, uvek turobni i jadni. Morate da budete strogi. Ako želite u pakao, budite srećni, igrajte i uživajte. Ali zapamtite, Omar Khajam jednom je rekao: "Uvek me brinula jedna stvar: ako svi ti nesrećni ljudi idu u raj, šta će da rade tamo? Ne mogu da plešu, ne mogu da pevaju, da piju, da uživaju, da vole. Sve dobre mogućnosti su izgubljene za te glupe ljude. Ljudi koji mogu da uživaju bačeni su u pakao. Zapravo, trebali bi da budu u raju. Mislim da je to logičnije." Omar Khajam je rekao: "Ako zaista želite da odete u raj, živite rajskim životom ovde, tako ćete biti spremni."

Patanjđali kaže: "Ne budite protiv sveta. Radije istražujte kroz svet. Tako pronađite put koji će vas dovesti do izvorne svetlosti, čiste devičanske svetlosti."

Ima ljudi koji žive samo za hranu, i ima ljudi koji su protiv hrane - oboje su

pogrešni. Isus je rekao: "Čovek ne živi samo od hleba." Tačno, potpuno tačno - ali kako da živi bez hleba? I to treba uzeti u obzir. Čovek ne živi samo od hleba, ali takođe ne može da živi ni bez hleba.

Pročitaću vam malu anegdotu.

Žena je kupila papagaja u prodavnici kućnih ljubimaca na uveravanje da će progovoriti. Dve nedelje kasnije ona se vratila da se požali da ne govori. "Kupite malo zvono da se igra s njim" predložio je vlasnik prodavnice. "To često pomaže da progovori." Žena je kupila zvono i otišla. Nedelju dana kasnije ona se vratila i rekla da ptica još uvek nije izustila ni reč. Vlasnik prodavnice je predložio da kupi ogledalo, to je bio siguran način da se ohrabri papagaj da progovori. Ona je uzela ogledalo i otišla, da bi se vratila za samo tri dana. Ovog puta vlasnik prodavnice joj je prodao malu plastičnu pticu koja je cvrkutala i nešto govorila. Druga nedelja je prošla i žena je ušla da obavesti vlasnika prodavnice da je ptica uginula.

"Je li umrla bez ikakvog govorenja?" upita vlasnik prodavnice.

"Ah, ne" odgovorila je žena. "Rekla je jednu stvar malo pre nego što je uginula."

"Šta je rekla?"

"Hrana! Zaboga, daj mi hranu!"

Čovek mora da bude vrlo, vrlo oprezan, inače može otići u suprotnost vrlo lako. Um je ekstremista. To je moje zapažanje: ljudi koji žive samo za hranu, kada postanu razočarani takvim načinom života, počinju da gladuju. Odjednom odu u drugu krajnost. Nikada nisam sreo fanatike u postu koji prethodno nisu bili fanatici u hrani. To su isti ljudi. Ljudi koji su suviše u seksualnosti, posvećuju se celibatu. Oni koji su bili velike tvrđice, počinju da se odriču svega. To je način na koji se um kreće iz jedne krajnosti u drugu.

Patanjđali želi da uravnotežite svoj život, da ga dovedete u ravnotežu. Baš negde između, gde niste ljudi za hranom i niste ludo protiv hrane, gde niste ljudi za ženama, odnosno muškarcima, i niste ludo protiv njih, tu negde ste uravnoteženi, spokojni.

Psihijatri kažu da smo tada malo nenormalnog ponašanja. Svi smo malo nenormalni u svom ponašanju. Drugačije rečeno: Ja sam originalan, vi ste ekscentrič-

ni, on je lud. Kada vi činite nešto mislite da ste originalni, kada vaš prijatelj čini istu stvar mislite da je ekscentričan, a kada vaš neprijatelj čini istu stvar, mislite da je lud. Zapamte, ovaj egoističan način razmišljanja će uništiti sve šanse za rast. Budite vrlo objektivni prema sebi. Postoji napetost ludila u svakome, jer čovečanstvo je bilo ludo hiljadama godina. Postoji napetost neuroze u svakome, jer civilizacija još nije doprla do tačke gde može da omogući puno funkcionisanje ljudskog bića. Ono je bilo potiskivano. Stoga budite oprezni: ako ste neurotični, vi ćete jesti previše. Možete se preseliti u drugu krajnost i možete prestati sa jedenjem potpuno, ali vaša neuroza ostaje ista. Sada je neuroza protiv hrane. I nemojte misliti da time činite veliki duhovan rad, vrlo originalan rad.

Jednom je Vina dovela dečka kod mene, zapravo je navalila na mene. Došla je sa jednim drugim dečkom koji je bio neurotičan. Došla je da me pita može li čovek da živi samo od vode. Želela je da živi samo od vode. Bila je vrlo mršava, bleđa i skoro mrtva. Kada sam rekao: "Ne budi luda" nije bila srećna. Rekla je: "Samo mi dajte neke adrese ljudi koji mogu da mi pomognu, jer

želim da živim samo na vodi. Sve je nečisto - samo je voda čista."

Takvi ljudi su neurotični. Možete ih naći po celoj Indiji, u manastirima, u ašramima. Među stotinu ljudi naći ćete devedeset pet neurotičnih. A ne možete ih nazvati ludim jer oni rade joga *asane*, molitve, post, ovo i ono... Ali njihova neuroza postaje odmah očigledna s onim što nazivam neurozom. Svaki ekstremizam je neurotičan. Biti uravnotežen znači biti zdrav; bine neuravnotežen znači biti neurotičan. Kad god nađete bilo kakvu neravnotežu u sebi ili u nekome drugome, pazite se. Inače, izgubićete najviši sklad i harmoniju. Jednostrani, neuravnoteženi, nećete moći da stvorite orkestar na koji vam Patanjđali ukazuje.

Sve modifikacije uma uvek su poznate njegovom gospodaru, zahvaljujući nepromenljivom Puruši, čistoj svesti.

Sada jnataš cittavrttayas tat prabhoh purušasyapari namitvat

Tat prabhoh - gospodar je otkriven. On se skrivao u vama a vi ste tragali za njim. Ma kakvi da ste, on je bio prisutan. Ma šta da ste radili, on je bio onaj koji radi.

Ma šta da ste videli, on je bio onaj koji vidi. Čak i sve ono što ste želeli, on je bio taj koji želi. Sloj za slojem skidajte sa sebe, kao crni luk. Ogulite sebe, ali ne u besu, već u ljubavi. Ogulite sebe vrlo oprezno, pažljivo jer Bog je taj koga ljuštite. Skidajte slojeve pobožno. Ne budite mazohista. Ne stvarajte patnju sebi. Ne uživajte u patnji. Ako počnete da uživati u patnji i postanete mazohista, upašćete u samoubilački trip. Unišćete sebe. Čovek mora da bude vrlo, vrlo obazriv, pažljiv i kreativan. Krećete se po svetom tlu.

Kada se Mojsije popeo na vrh brda gde je susreo Boga, šta je video? Video je žbun u plamenu, vatru, i snažan glas mu reče: "Izuj se jer je sveta zemlja kojom hodiš." Ali gde god da idete vi hodate po svetom tlu. Kada dotaknete svoje telo, vi dotičete nešto sveto. Kada jedete nešto, jedete nešto sveto; *annam brahma*: hrana je Bog. Kada volite nekoga, vi volite Boga, jer On je svuda okolo u bezbrojnim oblicima. Sve je Njegovo ispoljavanje.

Uvek imajte to na umu da vas neuroza ne opsedne. Ostanite uravnoteženi i spokojni, samo hodajte srednjim putem i

nikada se nećete izgubiti, nikada nećete biti neuravnoteženi, jednostrani.

Joga je ravnoteža. Joga teži ravnoteži jer predstavlja put najvišeg jedinstva, najviše harmonije svega što jeste.

POVERENJE JE NENASLOVLJENO

8. maj 1976. pre podne u dvorani "Buddha"

Prvo pitanje:

U jednoj od tvojih lekcija nešto me je jako pogodilo. To je suprotnost između poverenja u sebe i poverenja prema tebi. Jedan deo mene kaže: Ako verujem sebi i sledim samo sebe, tada postizem predanost i mogu da ti kažem 'Da'. Ali nisam siguran da to nije samo racionalizacija koju sam stvorio sam sebi.

Um je vrlo lukav, i to treba uvek znati. Zato kažem: koliko verujete sebi, verovaćete i meni. Ili, s druge strane, ako verujete meni, prirodno ćete verovati i sebi. Tu nema suprotnosti. Suprotnosti nastaju samo od uma. Ako verujete sebi onda verujete svemu, jer je vaše poverenje živo. Verovaćete čak i onome ko vas obmanjuje, ali to je onda nevažno. To je onda njegov problem, ne vaš. Bilo da vas on obmanjuje ili ne, to nema ništa sa vašim poverenjem.

Ako kažete: "Moje poverenje postoji samo pod uslovom da me niko ne obmanjuje" tada vaše poverenje ne može postojati jer svaka mogućnost će stvarati izvesno oklevanje u vama: "Ko zna - možda ovaj hoće da me obmane". Kako možete da predvidite budućnost? Prevara se može dogoditi u budućnosti, ako se to desi, ili se ne desi, sve je to u budućnosti - a poverenje mora biti ovde i sada.

Ponekada i pošten čovek može da vas obmane. Svetac može postati grešnik svakog trenutka. Ponekad i vrlo loš čovek može da bude veoma dostojan poverenja. Uostalom, grešnik je taj koji postaje svetac.

Ali to je u budućnosti, i ako postavljate uslove za svoje poverenje, tada nemate poverenja. Poverenje je neuslovljeno. Ono jednostavno kaže: "Ja imam tu osobinu kao što je poverenje. Nevažno je šta će se dogoditi sa mojim poverenjem - da li će biti poštovano ili ne, da li će biti obmanuto ili ne. To uopšte nije suština." Poverenje nema ništa sa objektom poverenja, ono se odnosi na vaš unutarnji kvalitet: možete li da verujete? Ako možete da verujete, prva vera će se svakako ostvariti prema vama samima - verovaćete sami sebi. To je prva stvar koja

će se dogoditi u najdubljoj srži vašeg bića. Ako ne verujete sebi tada će sve biti daleko. Tada sam i ja daleko od vas. Kako mi možete verovati? Ne verujete čak ni sebi samom koji vam je tako blizu. I kako možete verovati svojoj veri u mene, ako ne verujete ni sebi? Ako ne verujete sebi, ma šta da činite duboko nepoverenje će se nastaviti ispod površine. Ako verujete sebi, verovaćete celom životu - ne samo meni, jer zašto bi samo meni? Poverenje je sveobuhvatno. Poverenje znači: poverenje u život, u celinu koja vas okružuje; celinu iz koje ste nastali; u celinu u koju ćete se jednog dana rastopiti.

Poverenje jednostavno znači da ste razumeli neurozu sumnje, da ste razumeli patnju sumnje, da ste razumeli pakao koji sumnja stvara. Spoznaćete sumnju i tom spoznajom ćete je odbaciti. Kada sumnja nestane, tu je poverenje. To je izvesna transformacija u vama, vašem stavu, vašem pristupu. Poverenje na zna za protivurečnost.

Pitalac je rekao: " *To je suprotnost između poverenja u sebe i poverenja prema tebi.*" Ako postoji takva protivurečnost, onda veruj sebi. Ako možeš verovati sebi

onda ništa drugo nije potrebno. Onda si duboko ukorenjen u svom poverenju, a kada je drvo duboko ukorenjeno u zemlji, onda širi grane prema nepoznatom nebu. Kada je ukorenjeno u zemlji, onda može da veruje nebu. Kada drvo nije ukorenjeno u zemlji, onda ne može verovati nebu; uvek će se plašiti, plašiće se od oluje, od kiše, od sunca, od vetra, plašiće se od svega. Strah će dolaziti iz korena. Drvo zna da nije dobro ukorenjeno. Svaki beznačajni događaj, i ono će pasti. Već je palo. Tako i život, neukorenjen, neusredsređen, nije život uopšte. To je samo polagano, dugo samoubistvo. Stoga ako verujete sebi, zaboravite sve o meni. Tada nije potrebno ni postavljati pitanje. Ali ti znaš i ja znam da ti nemaš vere u sebe.

Um stvara vrlo lukav mehanizam. Um kaže: "Ne veruj nikome, veruj samo sebi." A vi ne možete verovati sebi. Zato ste ovde. Inače, zašto biste bili ovde? Onaj ko veruje u sebe nema potrebe nigde da ide, ni kod jednog Majstora, nigde ništa da uči. Život dolazi kod vas na milione načina; nema potrebe nigde da idete.

Bez obzira gde ste, poverenje može da se dogodi, ali vi ne verujete sebi. I kada

kažem: "Verujte mi" to je samo način koji pomaže vašem poverenju. Ne možete verovati sebi? U redu, verujte meni. Možda će vam poverenje u mene dati nagoveštaj poverenja tako da možete verovati sebi.

Majstor nije ništa drugo do duži put da dođete do samoga sebe, jer ne možete doći kraćim putem. Idete malo zaobilaznim putem. Jer pomoću Majstora dolazite do sebe. Ako se zakačite za mene, onda sam vaš neprijatelj, onda vam nisam od pomoći. Tada ne mogu da vas volim, tada nemam nikakvog saosećanja prema vama. Jedina samilost koju mogu da imam prema vama jeste ta da vas postepeno vratim vama samima. Zato govorim: "Ako sretnete Budu na putu, ubijte ga!" Ako se vezujete za mene, odbacite me odmah. Ubijte me, zaboravite sve o meni. Ali vaš um kaže: "Kada ima tako mnogo straha od privrženosti, bolje je ne ići tim putem." Tada ostajete u nepoverenju prema sebi. Ja vam samo dajem mogućnosti da iskušate poverenje.

Slušajući mene kada kažem da ne prijanjate za Majstora, vaš ego počinje da se oseća vrlo dobro. Kaže: "Sasvim tačno. Zašto bih verovao ikome? Zašto bih se predao ikome? To je prava stvar." To se dogo-

dilo Krišnamurtijevim učenicima. Tokom četrdeset ili pedeset godina oni su ga slušali, mnogi su ga slušali čitav život, i ništa se nije dogodilo - jer on je insistirao na tome da nema Majstora, da nema učenika. On vas je okretao ka vama samima. Pre nego što ste iskusili poverenje on vas je okretao ka vama. Pre nego što biste se prilepili za njega on bi vas upozoravao. Nije vam dopuštao da mu se približite. To je jedna krajnost. Vaš ego se oseća vrlo dobro ako nemate nijednog Majstora, tada se ne morate nikome predati. Vi da se predate!?! To ne izgleda dobro, izgleda ponižavajuće. Ovako se osećate vrlo dobro. Oko Krišnamurtija su se okupile sve vrste egoista. Ako želite da pronađete najkulturnije egoiste, naći ćete ih oko Krišnamurtija. Oni su vrlo kulturni, sofisticirani, vrlo intelektualni, vrlo lukavi i bistri, logični, racionalni, ali ništa se nije dogodilo sa njima. Mnogi od njih dolaze kod mene i kažu mi: "Mi sve znamo, razumemo, ali naše razumevanje ostaje intelektualno. Ništa se ne događa. Nismo preobraženi, u čemu je stvar?" Krišnamurti kaže da se ne vezujete za njega, ali vi se vezujete za sebe. Ako ima ikakve šanse da se nešto učini, bolje da se vežete za Krišnamurtija

nego za sebe. Bar ste se vezali za bolju osobu.

Tu je onda druga krajnost. Tu je guru koji zahteva da se vežete za njega. Onaj koji mu se preda misli da je to kraj, a ne samo sredstvo. Kažu: "Ostani potpuno sa mnom. Ne vraćaj se kući." To je takođe opasno jer ste uvek na putu i nikada ne dosežete cilj - jer cilj ste vi, on je u vama. Ja mogu postati put ka vama. Krišnamurti vam neće dozvoliti da od njega naćinite svoj put. Zatim su tu drugi koji vam neće dozvoliti ni da vi sami postanete cilj. Oni kažu: "Nastavite putovanje, nastavite putovanje." I vi ostajete uvek na hodoćašću i nikada ne stižete na cilj - jer cilj je najdublje jezgro vašeg bića. Ja ne mogu biti vaš cilj. Kao bih to mogao biti? Jednog dana ćete morati da se ristanete sa mnom.

Ja se ne slažem ni sa Krišnamurtijem ni sa ostalim ekstremistima. Kažem: koristite me kao put, ali zapamtite, samo kao put. Ako postanem cilj, ubijte me odmah, odbacite me odmah - jer sada je lek postao kao bolest. Lek treba da bude uzet i zaboravljen. Ne treba da nosite boce i recepte zajedno sa sobom. To su samo pomoćna sredstva, sada kada ste zdravi,

ostavite ih, zaboravite na njih. Budite im zahvalni, ali nema potreba da ih dalje nosite.

Buda je ispričao priču o pet budala koji su prelazili reku, i počeli su da razmišljaju - budale su uvek filozofi, i obrnuto je takođe tačno - počeli su da razmišljaju: "Šta da radimo? Ovaj čamac nam je sada pomogao da pređemo reku, tamo bismo umrli, padala je noć, tamo je divljina, ima divljih životinja i pljačkaša, i svašta bi moglo da se dogodi. Ovaj čamac nas je spasao. Bićemo uvek zahvalni tom čamcu, samo njemu." Tada je jedna budala predložila: "Da, to je ispravno. Sada ćemo uvek nositi čamac sa sobom da bismo mogli da ga obožavamo." Tako su nosili čamac kroz grad. Mnogi ljudi su ih pitali: "Šta to radite? Videli smo da čamac nosi ljude. Nikada nismo videli da ljudi nose čamac. Šta se dogodilo?" Oni rekoše: "Ne zanate. Taj čamac je spasao naše živote. Mi to nećemo zaboraviti i celog života ćemo nositi taj čamac sa sobom." Sada ih je ta taj čamac potpuno dokrajčio. Bolje bi im bilo da su ostali sa druge strane reke. Bolje bi im bilo da su ih ubile divlje životinje nego da nose taj čamac zauvek. To je beskrajna beda. Da su ostali na drugoj

strani malo duže, nešto bi se još moglo dogoditi. Sada godinama zajedno nose teret, jaram, čamotinju.

I što više nose više se navikavaju na teret. Bez tog tereta se neće osećati dobro; biće im neugodno. I tako neće biti sposobni ništa da učine, jer kako da rade išta drugo? Noseći čamac biće tako zaokupljeni time da će postati nesposobni da rade išta drugo.

To se događa većini religioznih ljudi: postaju nemoćni da rade bilo šta drugo; oni samo nose svoj čamac. Idite i pogledajte đainske manastire, katoličke manastire, budističke manastire - šta ti ljudi rade? Oni samo odrađuju svoju religiju; odbacili se sav svoj život. Samo se mole ili samo meditiraju. Šta oni rade? Oni ne ispunjavaju život. Nisu kreativni. Oni su prokleti, nisu blagoslovljeni. Život ne postaje lepši od njih. Oni ga ne pomažu ni na koji način. Oni su vrlo ozbiljni ljudi, izgledaju uvek angažovani, dvadeset četiri sata oni su angažovani. On nose svoj čamac na glavi. Njihov ritual je čamac.

Zapamtite: dođite kod mene, predajte mi se. Samo slušajte šta je istina. Dođite u moj vrt i slušajte vetar kroz krošnje drveća, onda se vratite u svoj dom i stvorite svoj

vlastiti vrt. Dođite do tih cvetova, raspevanih ptica, doživite duboko iskustvo sa njima, tada se vratite. Stvorite svoj svet. Samo pogledajte kroz moj prozor da steknete uvid. Dozvolite mi da vam dam bljesak svetlosti da biste sami mogli da vidite celinu života - ali to će biti samo kratak uvid.

Nema potrebe da se vezujete za mene, jer onda kada ćete načiniti svoju kuću, svoj vrt, svoje rascvetano cveće, kada će vaša ptica zapevati iz srca? Ne, onda ćete vi nositi svoj čamac da vam pomogne da dođete na drugu obalu. Ali tada će i druga obala biti ista kao i ova jer stalno nosite svoj čamac. Kako ćete igrati na drugoj obali? Kako ćete slaviti? Taj čamac će biti stalan zatvor.

Kada vam kažem da mi verujete, tada vam samo kažem da se određena klima događa oko mene: daće vam uvid u pravu stvar. Dođite, dopustite da vas ta klima okruži. Pustite me da vibriram u vašem srcu; da pulsiram oko vas; pustite me da pokucam u najdublje jezgro vašeg bića, da odjeknem u vama. Zapevaću pesmu tu - dozvolite joj da odjekne u vama tako da ćete znati: "Da, ta pesma je moguća". Buda je otišao, Isus nije tu, to je prirodno. Ne

možete da slušate Isusa. Možete da čitate Bibliju, ona samo opisuje nešto što se nekada dogodilo, ali vi ne možete tome da verujete. To može biti samo mit, priča. Buda za vas može biti samo pesnička imaginacija, možda su ga stvorili pesnici. Ko zna - jer vi niste uživo bili sa njima. Dok ne dođete do istinski religioznog čoveka, religija će vam ostati kao neki san. Nikada neće postati stvarnost. Ako dođete do čoveka koji je osetio stvarnost, koji živi u drugačijem svetu, u drugačijoj dimenziji, kome se Bog dogodio i kome Bog nije samo teorija, nego činjenica kao disanje, verujte mu, idite s njim. Tada ne oklevajte, budite hrabri. Tada budite odvažni. Ne budite kukavica i ne šunajte se oko vrata; uđite u hram. Naravno, taj hram neće postati vaše prebivalište. Vi treba da stvorite svoj hram jer Bog može biti služen samo kada vi stvorite svoj hram. U pozajmljenom hramu Bog ne može biti služen. Bog je stvaralac i on uvažava samo stvaralaštvo. Osnovno stvaralaštvo je da stvorite svoj hram. Pozajmljeni hram neće delovati. Ali, kako da stvorite svoj hram?

Pre svega ne smete verovati da je takav hram ikada postojao. Isusovo posto-

janje je vrlo sumnjivo; Buda izgleda kao mit, ne kao istorijski lik. Krišna je više iz sveta snova. Što se dalje vraćate u istoriju, sve više stvari nestaju u mitologiji. Nema znakova da se bile stvarne.

Kada kažem da mi verujete, jednostavno mislim: ne stojte spolja. Ako ste već došli kod mene, onda dođite još malo bliže. Ako ste već došli, uđite. Dozvolite da vas moja klima okruži. Tada će to postati egzistencijalno iskustvo za vas. Gledajte u moje oči, uđite u moje srce, tada će vam biti nemoguće da ne verujete Isusu. Tada će vam biti nemoguće da kažete da je Buda samo mit. Ali još vek vam kažem, ako sretete Budu na vašem putu, ubijte ga.

Dođite skroz do mene, ali ne ostajte tu. Steknite iskustvo i idite svojim putem. Ako iskustvo izgubite i ono izbledi u sećanju, dođite opet dok sam dostupan ovde. Ponovite iskustvo, ali stalno imajte na umu da treba tako nešto da stvorite u sebi. Samo tada možete živeti u tome. Ja mogu otići na odmor, u najboljem slučaju, iz vašeg uobičajenog života, jer ne mogu postati vaš život. Vi morate da promenite svoj život.

Sad, um je vrlo lukav. Ako kažem 'verujte mi', um oseća da je to teško. Pove-

renje u nekog drugog je vrlo razarajuće za ego. Ako kažem da verujete samo sebi, um se oseća dobro. Ali samo zato što se oseća dobro, ništa se neće dogoditi. Kažem vam, verujte sebi. Ako je to moguće, nema potrebe da verujete meni; ako nije moguće, onda pokušajte sa drugim. Um je uvek u potrazi za nečim što će ga podržati.

Reći ću vam jednu anegdotu.

Seljak se preselio u veliki grad i svake nedelje je tokom šest meseci išao u različite crkve tražeći odgovarajuću versku zajednicu. Najzad, jedne nedelje ujutro, ušao je u crkvu u kojoj je sveštenik upravo govorio: "Ostavili smo neučunjeno ono što je trebalo da učinimo, a učinili smo stvari koje nismo trebali da učinimo." Seljak je seo i zadovoljeno odahnuo i promrmljao sebi: "Konačno sam našao svoje društvo."

Vi samo tražite nešto što neće da vas uznemiri. Naprotiv, ono što jača vaš stari um. Ono što vas jača takve kakvi ste. To je sav napor uma: da održi sebe. Morate da budete obazrivi u vezi toga. Um ima sklonost da ne čuje ono što je rečeno, već ono što želi da čuje.

Hari se oženio starom i ružnom ženom samo zbog njenog bogatstva. Naravno, našao je mnogo načina da troši te pare, kao što je na primer safari kroz afričku džunglu. Kada je ogroman krokodil iskočio iz močvare i zgrabio njegovu ženu i počeo da je povlači u vodu, Hari se nije ni pomakao. "Brzo! Upucaj ga! Upucaj ga!" (Shoot it!) zavrištala je nesrećna žena. Hari je samo slegnuo ramenima: "Voleo bih to da učinim draga, ali nije mi ostao nijedan film u kameri."

Um ima sklonost da čuje ono što želi da čuje. Nikada ne pomišljajte da čujete mene. Vi stalno manipulišete sa tim na mnogo načina. Kad nešto uđe u vašu glavu, vi ne slušate to direktno. Prvo, vi to pomešate sa svojim idejama; promenite ovo i ono. Nekoliko stvari odbacite, nekoliko dodate. Tada to, naravno, počinje da vam odgovara, i uskoro vi uverite sebe da je to ono što sam vam ja rekao.

Klošar je pao u nesvest na londonskoj ulici u sred velike gužve. Odmah se oko njega okupila gomila.

"Dajte jadnom momku malo viskija" reče stara gospođa.

"Dajte mu malo vazduha" reče drugi čovek.

"Vodite ga u bolnicu" reče neko treći.

"Dajte mu malo viskija" opet reče stara gospođa.

Razgovor se nastavio tako dok klošar nije ustao i viknuo: "Hoćete li da umuknete i poslušate staru damu!"

Čak i kada ste u nesvesti možete čuti ono što želite da čujete. A kada sve svesni vi ne čujete ono što vam je rečeno.

Jedan prosjak je došao kod mene da me sluša. Zatim je prišao jednom čoveku na ulici i rekao: "Daj mi neki dinar za šolju kafe." Čovek reče: "Ali dao sam ti osam pre deset minuta." Klošar reče: "O, prestani da živiš u prošlosti." Ja stalno govorim da ne živite u prošlosti - dobro je čuo.

Zapamtite: vaš um stalno igra trikove sa vama. Tu nema protivrečnosti; protivrečnost stvarate vi.

Sada ću vam pročitati preostali deo pitanja - koji je naglašen. *Jedan deo mene kaže: Ako verujem sebi i sledim samo sebe,*

tada postićem predanost i mogu da ti kažem 'Da'. Ali to je samo jedan deo; šta je sa preostalim? Ako je poverenje taj deo, preostali um može reći: "Šta to radiš?" Tako nastaju sumnje. Ako slušate sa tim preostalim delom uma, on će stvarati sumnje. Tako se um kreće - uvek u podelama. On podeli sebe protiv sebe i onda igra žmurke sam sa sobom. Stoga ma šta da uradite dolazi frustracija - ma šta da uradite. Frustracija će obavezno da dođe. Ako verujete meni, jedan deo vašeg uma će reći: "Šta to radiš? Uvek sam ti govorio da uvek veruješ samo sebi." Ako ne verujete meni nego sebi, drugi deo uma će biti stalno razočaran. Reći će: "Šta to radiš? Veruj njemu. Predaj se." Sad, pogledajte tu podvojenost uma.

Ako možete videti tu stalnu deobu uma koja nikada nije sposobna da dođe do potpune rešenosti, onda će se postepeno drugačija vrsta svesti pojaviti u vama sa kojom ćete moći doneti potpunu odluku. Ona nije od uma. Zato vam govorim da predanost ne dolazi od uma. Poverenje ne dolazi od uma. Um ne može verovati. Nepoverenje je vrlo bitno za um; ono mu je ugrađeno. Um postoji na nepoverenju, na sumnji. Kada ste u velikoj sumnji, možete

videti mnogo mentalnih aktivnosti unutar sebe, kretanja. Um mnogo dobija na aktivnosti. Ali kada ste u veri, tada um nema šta da radi. Možete li to da vidite? Kada kažete: 'Ne!' bacate kamen u tihi bazen vaše svesti; milioni talasa nastaju. Kada kažete 'Da' ne bacate nikakav kamen. Najviše možete plutati kao ružin cvet na jezeru. Bez ijednog talasića, cvet pluta. Zato ljudi nalaze da je vrlo teško reći 'Da', i nalaze da je vrlo lako reći 'Ne'. 'Ne' je uvek spremno. Čak i pre nego što čujete, 'Ne' je spremno.

Jednom sam bio sa Mula Nasrudinom. Čuo sam da je žena rekla Nasrudinu: "Nasrudine, idi i vidi šta dete radi i zaustavi ga."

Ona nije znala šta dete radi, "Idi i vidi šta dete radi, i zaustavi ga." Ma šta da radi, nije važno; ali zaustavi ga, reci mu 'Ne'. Negacija dolazi lako; ona ojačava Ego. Ego se hrani sa 'Ne'; um se hrani sa sumnjom, podozrenjem, nepoverenjem. Ne možete mi verovati kroz um. Moraćete videti podvojenost uma - stalni duel, stalnu prepirku unutar uma. Jedna strana uvek deluje kao opozicija.

Um nikada ne dolazi do jasne name-
re, odluke. Uvek ima nekoliko delova uma
koji su disidenti. Oni čekaju svoju zgodnu
priliku i onda vas dovode u razočarenje.

Onda, šta je poverenje? Kako može-
te verovati? Razumevanjem uma. Razume-
vanjem celog uma i stalne dualnosti u nje-
mu, svedočenjem postajete odvojeni od
uma. U toj odvojenosti nastaje poverenje, i
to poverenje ne poznaje podele između
mene i vas. To poverenje ne poznaje podele
između vas i života. Ta vera je jednostavno
samo vera. Ona je nenaslovljeno poverenje,
nema ničije adrese - jer ako verujete meni,
onda neminovno nekome ne verujete. Uvek
kada verujete nekome, istovremeno, sa dru-
ge strane, nećete verovati nekome drugome.
Ako verujete u Kuran, nećete verovati Budi.
Ako verujete u Isusa, nemožete verovati u
Budu. Kakva je to vrsta poverenja? Ono je
bezvredno.

Vera je neadresovana. Nije naslov-
ljena ni na Hrista, ni na Budu. Ona je samo
vera. Vi jednostavno verujete jer uživate u
poverenju. Jednostavno verujete i toliko
uživate u veri da čak kada ste prevareni, vi
uživate. Uživate što možete da verujete i
pored svih mogućih prevara, nikakve preva-

re ne mogu da unište vašu veru, vaša vera je veća, tako da obmanjivač ne može da vas razuveri. Može da vam uzme novac, ugled, da vas skroz opljačka, vi ćete uživati. Osećaćete ogromnu sreću i blaženstvo što nije pokolebao vašu veru; nastavićete da mu verujete. I ako opet dođe da vas opljačka, bićete spremni, ostaćete u poverenju sa njim. Stoga onaj ko vas obmanjuje može da vas opljačka materijalno, ali će vas obogatiti duhovno.

Ali, šta se obično dešava? Jedan čovek vas prevari i celo čovečanstvo je osuđeno. Jedan hrišćanin vas prevari, svi hrišćani su odbačeni. Jedan musliman se ne ponaša lepo sa vama, cela zajednica muslimana je grešna. Jedan hindus nije dobar prema vama, svi hindusi su loši. Samo sačekajte. Jedan čovek može da stvori nepoverenje prema celom čovečanstvu.

Čovek od vere stalno veruje. Ma šta da se dogodi njegovoj veri, jedno se nikada neće dogoditi: neće dozvoliti nikome da razori njegovu veru. U veri on sve više raste. Vera je Bog. Ljudi će vam reći da verujete u Boga; ja vam kažem: vera je Bog. Zaboravite sve u vezi Boga; samo verujte i Bog će vas tražiti i naći bilo gde da ste.

Drugo pitanje:
Šta motiviše Budu?

Pitanje je apsurdno, jer Buda je postao Buda tek onda kada je odbacio sve motivacije, kada su sve želje nestale. Buda postaje Buda jedino onda kada nema ništa da uradi, ništa da poželi, nigde da ode, ništa da postigne. Sva ostvarenja uma nestaju - tada čovek postaje Buda. Stoga ako pitaš: "Šta motiviše Budu?" postavljaš apsurdno pitanje. Ništa ga ne motiviše; zato je Buda.

Sidarta Gautama je postao prosvetljen. Priča kaže da je jedan bramin prolazio tuda. Nikada nije video tako divnu osobu. Nešto nezemaljsko je okruživalo Budu dok je sedeo pod drvetom; bio je obasjan čudesnim mirom. Bramin nije mogao da hoda dalje. Žurio je da stigne negde, ali Budina tišina ga je povukla k sebi. Zaboravio je gde je pošao, zaboravio je zašto je pošao. Ako ste blizu osobe koje je postigla stanje bez motivacije, to će vas povući ka svome izvoru. Opčinjen, on je ostao tu, kaže priča, satima. Onda je iznenada postao svestan; šta on tu radi? Iznenada je postao svestan da je išao negde, ali gde? Tada se upitao: "Ko sam ja?" - kao da je sav identitet i sva proš-

lost negde nestala. Nije mogao da razabere ko je toga bio svestan. Tada prodrma Buda i reče: "Šta si mi uradio? Potpuno sam zaboravio gde sam pošao, i odakle dolazim, i ko sam ja. Sad koga da pitam? Ko će to da mi odgovori? Ja sam ovde stranac. Reci mi, šta si uradio!" Buda otvori oči i reče: "Nisam učinio ništa. Prestao sam da činim. Možda zato, možda samo zato što si bio blizu mene... ali ne brini. Otići ćeš od mene ubrzo." Čovek reče: "Pre nego što odem, pitao bih te jednu stvar: Da li si ti Bog?" On je tako slušao, bio je obrazovan bramin, recitovao je Vede svakodnevno kao deo svoga rituala. Čuo je za Krišnu i Ramu, ali to je samo slušao kao priče. Prvi put je izgleda neko od njih bio tu - čvrst, realan, na zemlji, a i dalje božanstven. "Da li si ti Bog?" Buda je odgovorio: "Ne." Čovek onda reče: "Da li si svetac, Arahat?" jer on je tako razumevao. U Indiji đaini ne veruju u Boga, stoga kada neko postigne savršenstvo, najvišu istinu, naziva se Arahat: onaj ko je pristigao, mudrac, svetac. Zato ga je prvo pitao: "Da li si Bog?" Postavio je pitanje iz terminologije hindusa, i Buda je rekao: "Ne" Tada je ovaj pomislio: "Možda on pripada drugoj tradiciji hindusa, tradiciji

šramana (pustinjaka, đainskih asketa) koji ne veruju u Boga. Pitao ga je: "Da li si Arahata, mudrac, svetac?" i Buda je odgovorio: "Ne." Sada je ovaj bio zbunjen jer su to bile jedine dve mogućnosti za koje je znao. Tada ga upita: "Pa ko si onda ti?" Buda reče: "Ja sam probuđen." To nije sasvim gramatički ispravno reći, ali je tačno. Rekao je: "Ja sam probuđeni". Jednostavno je identifikovao kvalitet svoga postojanja u tom trenutku - probuđenje - ne Bog, ne svetac. Jer kada kažete 'Bog' mislite na nešto statično. Kada kažete 'svetac' to podrazumeva nešto kompletno, statično, kao stvar. Buda je rekao: "Ja sam probuđen." Ili možda bi bilo bolje prevesti da je rekao: "Ja sam budnost" - bez identiteta, samo živa energija probuđenog bića. U budnosti, u samoj budnosti kao takvoj, nema motivacije; ako tu ima motivacije, onda to nije budnost.

Dozvolite da vam ispričan jednu priču.

Jedna gospođa i njen mali sin plivali su i surfovali, ali na to mestu postojala je jaka podvodna struja. Ona je čvrsto držala sina i veselo su se kupali. Tada je ogroman talas izronio visoko ispred njih. Dok su oni prestravljeno gledali talas se sručio na njih.

Kada se voda povukla, dečaka nigde nije bilo. Majka je u panici tražila po vodi i vrištala: "Melvin! Melvin! Gde si, Melvin!" Kada je bilo očigledno da se dete izgubilo u moru, tužna majka je podigla svoj pogled ka nebu i zamolila: Oh, dragi, milostivi Bože, molim te sažali se na mene vrati mi moje lepo dete. Obećavam ti večnu zahvalnost. Obećavam da nikada neću prevariti svog muža ponovo, nikada neću skrivati svoj porez, biću ljubazna prema svekrvi, odreći ću se pušenja, svega! Svega, samo te molim da mi se smiluješ i vratiš mi sina."

Upravo tada drugi veliki talas je izronio i pao preko nje. Kada se voda povukla videla je da njen sin stoji na obali. Ona ga je brzo zagrlila i ljubila. Zatim je pogledala na trenutak ponovo ka nebu i rekla: "Ali on je imao kapu."

Takav je um: sin je vraćen ali kapa je nestala. Sada nije bila srećna jer se sin vratio, već nesrećna jer je kapa izgubljena - ponovo gundanje.

Možete li da posmatrate to događanje unutar vašeg uma ili ne? To se uvek događa. Ma šta da vam život da, vi niste zahvalni za to. Vi se uvek iznova žalite na to. Vi uvek gledate na ono što se nije dogo-

dio, nego na ono što se upravo događa. Uvek gledate i želite i očekujete, ali nikada ne zahvaljujete. Milioni stvari vam se događaju, ali nikada niste zahvalni. Uvek gundate, žalite se, i uvek ste razočarani. Čak i kada dosegnete nebo, takav um vam neće dozvoliti da živite u njemu. Stvorićete pakao ma gde da ste: toliko je želja da kada jedna bude ispunjena, deset novih se pojave iz nje; tome nikada nema kraja.

Nijedna želja nikada nije dovela do stanja mira, do stanja bez želja. Razumevanjem želja, razumevanjem motivacija, čovek postaje, malo po malo, budan. Dolazi do spoznaje da ako se odbace motivacije, nema razočarenja u život. Tada vas ništa ne može učiniti nesrećnim. Tada je sreća prirodna, ona je uvek gde ste i vi. Tada ma šta da se dogodi, vi ostajete srećni. Ovako, ma šta da se dogodi, vi ostajete nesrećni.

Buda je bez motivacije; zato je srećan. On je tako srećan da ako ga upitate: 'Da li si srećan?' on bi slegnuo ramenima - otkud bi znao? Sreća je znana samo u kontrastu sa nesrećom. On je zaboravio samo iskustvo nesreće, zato ako ga upitate: 'Da li si srećan?' on će ostati nem. Neće moći ništa da kaže. Jer kada nesreća nestane, sa

njom takođe nestaju i sve njene suprotnosti. Zato Buda nije rekao da je najviše stanje sreća. Ne, rekao je da je to mir, ali ne sreća.

To je jedna od razlika između hinduizma i budizma, između Patanjđalija i Bude. To je jedna od suštinskih razlika. I naravno, oboje su upravu; te stvari su iste kada govorite o najvišem, ako ih poznajete. Onda ma šta da kažete, ma koliko kontradiktorno to izgledalo, to je uvek ispravno. Patanjđali kaže da je to stanje blaženstva jer sva patnja, sva mogućnost patnje nestaje. Naravno, on je u pravu. Buda kaže: "To nije čak ni blaženstvo, jer kako ćete znati da je to blaženstvo? Kada sva patnja nestane, nema suprotnosti, nema načina da to znate kao blaženstvo." Ako ne bi uopšte bilo noći, kako biste znali da je dan? Bio bi dan, ali kako biste znali da je dan? Buda je takođe u pravu: ako ste u blaženstvu, nećete to moći da nazovete blaženstvom, jer da biste to rekli, morate u to dovesti i nesreću.

Čovek postaje Buda kada razume mehanizam svih motivacija. Šta je motivacija? To je nezadovoljstvo u sadašnjosti, nesigurnost u sadašnjosti, i nadanje u budućnost. Motivacija je nezadovoljstvo sada i

ovde, i san zadovoljenju negde u budućnosti.

Živite u maloj kući: nesrećni ste sa tom malom kućom, nezadovoljni ovde i sada, i nadate se većoj kući u budućnosti. Budućnost je potrebna jer odmah sada velika kuća nije moguća. Potrebno je vreme da se nabavi novac, da se uradi hiljadu stvari da bi se to ispunilo. Tek onda će velika kuća biti moguća. Stoga ste sada nezadovoljni, ali imate san o budućem zadovoljenju. Naporno radite. Posle toga velika kuća postaje moguća jednog dana, ali ni tada ne vidite da vam se događa ništa nalik ispunjenju. U trenutku kada velika kuća postane dostupna, vi počinjete da mislite na još veću kuću. Postali ste naviknuti na motivaciju. Sada ne možete da živite bez motivacije. Opet, i u većoj kući, vi ste nesrećni. Opet se nadate: "Jednog dana, negde, u nekoj palati..." i tako čovek nastavlja da gubi ceo život.

Razumite mehanizam motivacije. On vam daje san o budućnosti - a san je samo san - i on oduzima svo blaženstvo iz sadašnjosti. Zbog nečega nerealnog, on uništava ono što je realno. Jednom kada to razumete prestaćete da živite kroz motivaci-

je. Tada ćete živeti jednostavno bez motivacije.

Kakva je to život bez motivacije? To je život duboko zadovoljan ovde i sada, bez uznemiravanja oko budućnosti.

Isus je rekao: "Ne brinite se za sutra. Pogledajte ljiljane u polju. Čak ni kralj Solomon im nije ravan u svojoj svojoj raskoši. Pogledajte ljiljane u polju; oni ne misle o budućnosti. Oni su samo ovde i sada. Oni su sa Bogom ovde i sada. Oni nemaju budućnost; ne brinu se o prošlosti. Ovaj trenutak je sve."

Um koji odbaci motivaciju više nije um. Jednom kada odbacite motivaciju postajete deo večne stvarnosti koja je uvek sada, uvek ovde. I tada ste ispunjeni zadovoljstvom. Iz vašeg zadovoljstva, još više zadovoljstva pristiže; sve veći i veći talasi zadovoljstva se podižu. Iz vašeg nezadovoljstva, sve više i više nezadovoljstva nastaje.

Stoga, vidite... ovog trenutka možete da se krećete u svetu motivacije u kome ste se već kretali - u trgovini, nadmetanju - ili možete da se krećete u svetu bez motivacije. Svaki korak na putu je ta raskrsnica. Ako odbacite motivaciju, odlučite da bude-

te srećni ovog trenutka i recite: "Neka budućnost brine o sebi. Ja ću biti ovde i sada, i to je sve, i ne tražim više. Uživaću u svemu što već imam." I više nego dovoljno vam je već dato.

Nikada nisam video čoveka koji nije bogat životom, ali to je vrlo teško otkriti u bogatašu - oni su svi prosjaci. I kažem vam: niko ne bi trebao da bude prosjak. Život već daje tako mnogo bogatstva da, ako znate kako da uživete u njemu, nećete tražiti ništa više. Reći ćete: "Čak i ovo je mnogo za uživanje. Još bi bilo previše. Ne bih mogao da prihvatim, ruke su mi male, srce mi je malo; ne mogu više da prihvatim! Dato mi je suviše plesa, suviše pesme, suviše radosti. Više ne mogu da tražim. Ni ovo ne mogu da ispraznim."

Živeti ovde i sada znači biti religiozan. Živeti ovde i sada znači živeti bez uma. Živeti ovde i sada znači biti Buda. Zato je on rekao: "Ja sam budan." Jer i Bog je takođe motivisan, i on traži ženu - možda bolju ženu na nekoj višoj dimenziji, ali traži ženu. I bogovi se međusobno nadmeću.

Hindusi su izuzetno lepi u vezi toga. Oni se ne ustručavaju ni oko čega. Ako čitate priče o bogovima u Puranama bićete

vrlo iznenađeni: oni su kao ljudi. Oni rade iste stvari koje i vi radite - možda na malo bolji način, možda na malo višem planu. Poglavar, šef bogova se zove Indra. On je kralj bogova. I on je uvek uplašen - a kraljevi se uvek boje - i njegov presto se uvek ljulja jer ga neko uvek povlači za noge. Možete otići u Delhi i pitati ljude. Kad god ste na prestolu neko vas povlači, zapravo mnogi vas povlače, jer i oni takođe žele da budu na prestolu. Indra se neprekidno tresao. Ja sad mislim da to mora da mu je prešlo u naviku. Vukao ga neko ili ne, on se tresao. Vekovima se tresao. Priče kažu da kad god bi neki asketa ili svetac postigao više stanje postojanja, on bi počinjao da se plaši. Njegov presto bi bio uzdrman; neko pokušava da mu bude konkurent. Neko pokušava da postane kralj bogova. On odmah pošalje lepe device, *apsare*, da uništi tog bednog asketu. One igraju divan erotski ples oko njega, zavode jadnog asketu. I onda Indra može mirno da spava: još jedan konkurent je uništen.

U hinduskom nebu putevi su posuti dijamantima, drveće je od zlata, cveće od srebra, nefrita i dragulja - ali u tom istom svetu - žene su predivne tamo, ali u tom

istom svetu su iste pohlepe, iste želje kao i ovde. Hindusi kažu: "Čak i bogovi moraju da se rode na zemlji kada se iscrpi dejstvo njihovih zasluga, kada prožive svoju *punju*, svoje zasluge."

Reč *punja* je vrlo dobra. 'Poona'¹³ dolazi od *punja*. To znači 'grad vrlina'. Ti bogovi su isto toliko ovozemaljski kao i ovaj svet. Oni će se vratiti kada se njihove vrline okončaju. Jednom su uživali, a onda moraju da se vrate na zemlju ponovo da se zlopate.

Buda je rekao: "Ne ja nisam Bog, jer nemam motivacije." "Da li si svetac ili *arahat*?" Buda reče: "Ne, jer čak i sveci imaju neku motivaciju, da dosegnu oslobođenje" - kako da dostignu *mokšu*, kako da odu izvan sveta, kako da postanu bez želja. Ali još uvek tu je želja. Sada je tu želja da se bude bez želja. Motivacija može biti da se postane bez motivacije: kako doseći stanje bez motivacije - to postaje motivacija. Ali to je sve jedno isto, vi ste opet u istoj zamci.

Buda reče: "Ne, ja sam budan." U budnosti motivacije se ne pojavljuju. Kad

¹³ Grad u Indiji gde je Osho osnovao svoju komunu.

god se jave motivacije, javljaju se i želje. Ne činite ništa. Samo budite budni, i videćete da se želje povlače natrag, nestaju. One isparavaju. Kada se uzdigne sunce budnosti, želje isparavaju kao jutarnje kapi rose.

Treće pitanje:

Ako prosvetljeni neće da imaju dece, a mi koji smo sada neurotičari po vama smo nesposobni da budemo roditelji, kada je za to pravo vreme?

Prosvetljeni ljudi ne moraju da imaju dece; neurotičari ne bi trebali da ih imaju. Upravo između to dvoje, gde je stanje mentalnog zdravlja, bez neuroze: niste ni neurotični ni prosvetljeni, samo ste zdravi. Upravo u toj sredini - to je pravo vreme za roditeljstvo, da postanete majka ili otac.

Problem je u ovome: neurotičari teže da imaju mnogo dece. Zapravo, na Zapadu je više neuroze. Ljudi ne žele da imaju mnogo dece. To može biti jedan od razloga zašto je tu neuroza preovladala: starih obaveza oko dece nema više. Na Istoku ljudi nisu toliko neurotični. Ne mogu da postignu da budu neurotični: previše je dece. Porodične zajednice imaju mnogo

dece. Uopšte nemate vremena da odete u ludilo - nemoguće. Ona vas neće pustiti. U takvoj ste ludoj situaciji i tako ste usklađeni sa njom da i ne primećujete ta ste ljudi. Na Zapadu nestaju porodične zajednice. Deca takođe nestaju, tako što se pojavljuju na Istoku. Imaju jedno ili dvoje dece najviše. Mnogo je prostora ostalo. Svih starih obaveza nema više. Ljudi postaju sve više bogati, uticajni, sve je manje i manje rada, a sve više rasonode, a ne znaju šta da rade se slobodnim vremenom. Odlaze u neurozu. Ako nemate šta da radite onda samo razmišljate o sebi, ako nemate decu za koju biste radili.

Jednom sam upitao Mula Nasrudina: "Da li još uvek radiš za istu firmu?" On reče: "Da, za istu kompaniju: za ženu i trinaestoro dece!"

Ako imate porodicu koju izdržavate, teško radite ceo život, od jutra do večeri, i stižete kući umorni i odete da spavate, i ujutro ste opet na toj istoj traci, kako možete biti u stanju da budete neurotični? Kada ćete naći vreme da odete kod psihijatra? Na

Istoku ne postoje psihijatri. Deca su jedini psihijatri.

Neurotični teže da stvore oko sebe prostor u kome će biti veoma zauzeti. To ne bi trebali da rade, jer to je samo izbegavanje. Trebalo bi da se suoče sa činjenicama neuroze da bi ih nadišli.

Prosvetljen čovek nema potrebe za decom. On je dobio poslednje rođenje za sebe. Nije potrebno da daje rođenje nikome drugome. On postaje otac i majka samome sebi. On je postao materica samome sebi i preporodio se u Božanskom.

Ali između to dvoje, kada nema neuroze, meditirate, postajete po malo budni, svesni, vaš život nije sasvim u mraku. Svetlost nije prodrla toliko da postajete Buda, ali slaba svetlost sveće je prisutna. To je pravo vreme - polutama, kada ste na granici, da krenete van u svet, ili unutra u drugi svet; to je pravo vreme da imate decu, jer tada ćete biti sposobni da date nešto od svoje svesti svojoj deci. Inače, kakav će te im dar dati? Daćete im svoju neurozu.

Vi stalno nesvesno reprodukujete svoje dvojnike.¹⁴ Prvo pomislite: da li ste u

¹⁴ Ovde je prikladna mudra izreka Duška Radovića:

takvom stanju da rodite dete da biste mu poklonili ceo svet? Da li ste vi blagoslov sveta, ili prokletstvo? I tek onda pomislite: da li ste spremni da budete otac ili majka. Da li ste spremni da date bezuslovnu ljubav? Jer deca dolaze kroz vas, ali vam ne pripadaju. Možete im dati svoju ljubav, ali ne bi trebalo da im umećete svoje ideje. Ne bi trebalo da im usađujete svoj neurotičan način života. Da li ste spremni da ne dajete svoj neurotičan način života svojoj deci? Hoćete li im dozvoliti da cvetaju na svoj način? Hoćete li im dozvoliti da budu sama slobodna? Ako ste spremni, onda je u redu. Ako niste, čekajte; postanite spremni.

Sa čovekom evolucija svesti je ušla u svet. Ne budite kao životinje, da se samo nesvesno reprodukujete. Niste još spremni da imate decu samo ako ih želite. Postanite više meditativni, postanite tiši i mirniji. Oslobodite se svih neuroza u vama. Sačekajte trenutak kada budete potpuno čisti, tada rodite dete. Tada ćete dajući život detetu, voleti to dete. Pomoći ćete da se stvori jedan bolji svet. Inače bićete samo jedna

"Roditelji! Tucite svoju decu uvek kada primetite da počinju da liče na vas."

gomila u svetu. Gomila je već tolika da je sprema da poludi. Nema potrebe da uvećavate gomilu. Da date ljudsko biće svetu, a ne kao crvi koji se gomilaju i gmižu po zemlji, tada prvo budite spremni.

Po meni postati majka pretpostavlja veliku disciplinu; postati otac veliko asketsko podvižništvo. Inače ostavićete nekoga ko je isti kao vi, ili još goreg od sebe, na svoje mesto. To neće biti dobar potez sa vaše strane. Prosvetljeni ljudi nemaju potrebe da daju nikome rođenje; neurotični ne bi trebali. Samo oni između njih bi trebali da ih imaju.

Poslednje, četvrto pitanje:

Kažete: uklonite sve svoje maske i budite autentični. Ja mislim samo na seks i ljubavne romanse. Ne znam ni za šta drugo osim toga. Da li sam na pogrešnom putu?

Ne vidim ništa pogrešno u seksu i ljubavnim romansama. Vi ste na dobrom putu. Ljubav je pravi put, i jedino živeći život ljubavi, nastaje molitva - nikako drugačije. Samo iz dubokog iskustva ljubavi, slatkoće i gorčine, zadovoljstva i bola, visokog i niskog, neba i pakla; samo iz

dubokog iskustva bola i zadovoljstava kroz ljubav čovek postaje budan. Oni su potrebni da vas učine budnim.

Bol je podjednako potreban kao i zadovoljstva, jer oba deluju zajedno. Malo po malo, između zadovoljstva i bola, postajete kao hodač po užetu. Postižete ravnotežu.

Ali vekovima je ljubav bila osuđivana, seks je bio osuđivan. Zato u vama nastaju ideje da je to možda pogrešan put. Vi ste samo prirodni. Ako ste prirodni znači da niste na pogrešnom putu. Ako mislite da taj put treba osuđivati, onda ste na pogrešnom putu. Tada ćete potiskivati, a ma šta da potiskujete ostaće skriveno u vašoj podsvesti, u vašoj osnovi, i mnoge perverzije će izaći iz te represije.

Dopustite da vam ispričam par anegdota.

Reč je o vrlo bogatom i poznatom čoveku, Lordu Davzberiju, imao je devedeset godina i sedeo je na širokom prozoru svoga stana na Park Lejnu posmatrajući jutarnje prolaznike. Iznenada opazi prelepu mladu ženu sa kolicima kako prolazi parkom. "Brzo Džejms", reče, "moji zubi, hoću da joj zviznem".

Devedeset godina! Ali to se dogodilo. Pitanje je od Krišna Prije.

Zapamtite, ako ne zviždite za devojkama sada, onda jednoga dana kada vam zubi otpadnu, videćete neku mladu ženu i: "Brzo, moji zubi!" To će biti jadno. Sada su zubi dobri, možete da zviždite. Sve treba činiti u svoje vreme. Inače stvari postaju jadne.

Dete trči za leptirima, to je u redu, ali ako čovek u četrdesetim trči okolo za leptirima izgledaće lud. Mladi ljudi mogu malo da izgledaju luckasto. To se očekuje i prihvata. Ništa nije pogrešno u tome. To mora da je nešto u osnovi života: biti ponekad malo luckast, jer mudrost dolazi iz iskustva mnogih gluposti. Ne možete postati mudri odjednom. Moraćete da se krećete, da zastranite i da počinite mnoge gluposti. Iz svih tih akcija, i budalastih i ostalih, nastaje mudrost.

Mudrost je kao lep miris, a iskustvo činjenja gluposti je kao đubrivo. Ono smrdi - ali divan cvet niče na njemu. Stoga ne izbegavajte đubrivo života, jer ćete izgubiti cveće mudrosti. Možete potisnuti jednu želju sa jedne strane, ali ona će se pojaviti sa druge. Ne možete obmanuti život.

"Mama", reče mala nakaza, "dečaci u školi stalno govore da imam vrlo veliku glavu."

"Uopšte nemaš veliku glavu", reče majka, "samo zaboravi na te nevaljale dečake i dođi da ideš nešto da mi kupiš. Treba mi deset kilograma krompira, pet kila repe, i dve kupusa."

"Dobro mama. Gde je torba za kupovinu?"

"O, ne brini za to. Samo uzmi svoju kapu."

Možete potisnuti sa jedne strane, izbiće sa neke druge. Nikada ništa ne potiskujte. Ako je seks tu, pustite ga pre nego što bude prekasno. Dopustite to, krećite se kroz to, prihvatite to. Mora da je od Boga dato. Mora da postoji dobar razlog za to. Tu je. Ne izbegavajte nijednu dužnost koju vam Bog daje, inače izbeći ćete svoj rast. Na kraju, postaviti takvo pitanje u ovom veku, dvadesetom veku, jednostavno je glupo.

Šestogodišnjak je prvi put išao u zoološki vrt i kao i obično postavljao je neugodna pitanja: "Hej, tata, odakle dolaze

bebe slona?" upita, a zatim doda: "I ako mi opet ispričaš staru priču o rodama znaću da si lud."

Slonove da donose rode? Zato je šestogodišnjak rekao: "Ako mi opet ispričaš staru priču o rodama znaću da si lud."

Prošla su ta budalasta vremena kada su ljudi razmišljali u terminima osude, anti-životne filozofije. Posle Frojda ljudi prihvataju seks mnogo prirodnije. Velika revolucija se dogodila u svetu.

Sada misliti na potiskujući način jednostavno nije u skladu s vremenom. Pitanje Krišna Prije bilo bi u redu da je postavljeno pre pet hiljada godina, ali sada? Ono je apsurdno.

I to u mom ašramu!

KAIVALYA

9. maj 1976. pre podne u dvorani "Buddha"

IV, 25: *višešadarsina atmabhavabhavana-nivrttih.*

Za »onoga-koji-je-uočio« (darširi) razliku [između *puruše* i *citte*] misaoni napor (*bhavana*) koji se odnosi na vlastitu egzistenciju prestaje.

IV,26: *tada vivekanimnam kaivalyapragbharam cittam.*

Tada s-vesnost (*citta*), vučena privlačnošću razlikovanja, tone u [blaženu] dubinu [konačnog] Izbavljenja.

IV, 27: *tacchidrešiu pratyayantarani samskarebhyah.*

U momentima kad se ovakav [tok s-vesti] prekida [tj. kada se jogin ne nalazi u stanju najdublje usredsređenosti] raniji značenjski poticaji ponovo iskrsavaju budući da podsvesne gotovosti (*samskara*) postoje još uvek.

IV, 28: *hanamešam klešavaduktam.*

Uklanjanje ovih [poslednjih među *samskarama*] identično je [po načinu onom koji vodi uklanjanju] zapreka (*kleša*). A o ovome je već bilo reči.

IV, 29: *prasamkhyane 'pyakusidasya sarvatha vivekakhyaterdharmameghah samadhih.*

Duboka usredsređenost (*samadhi*) [u slučaju] onoga koji se više čak ni za sređivanje uvida (*prasamkhyana*) ne interesuje, budući da je dostigao razaznavajući [konačni] uvid (*vivekakhyati*) u svim njegovim aspektima, [naziva se] - »Oblakom - [istinske] - forme« (*dharmamegha*).

IV, 30: *tatah klešakarmanivrttih.*

Ovde [tek] »zapreke« i »retribucija« akata (*karman*) prestaju [konačno] da se ispoljavaju.

IV, 31: *tada sarvavaranamalapetasya jnanasya' 'nantyajjneyamalpam.*

Tada - u neuporedivosti onog znanog, od svekolike zaklanjajuće prljavštine oslobođenog - »ono-što-ostaje-da-se-spozna« (*jneya*) je [beznačajno] malo (*alpa*).

IV, 32: *tatah krtarthanam parinamakramasamaptirgunanam.*

Na ovom mestu sledi [i] **okonačnost evolutivnog razvojnog niza** (*parinamakrama*) koji karakteriše osnovne energetske konstituente (*guna*) koje su ispunile svoj cilj.

IV,33:*kšanapratiyogi parinamaparantanirgrahyah kramah.*

»**Razvijenost**« (*krama*) uzeta [ovde] kao korelat instantnosti trenutka (*kšana*) treba da bude shvaćena kao »ono što nema više nastavka« (*aparanta*).¹⁵

IV, 34: *purušarthašunyanam gunanam pratiprasavah kaivalyam svarupapraatiṣṭha va citiṣaktiriti.*

¹⁵ Poput opruge koja je u potpunoj razvijenosti okončala imanentne joj impulse i završila kretanje koje joj se iznutra nametalo, i spreg energija u joginu raspleo se u ovom konačnom *samadhiju* u kojem forme (*dharma*) bivaju samo ono što su u trenutku (*kšana*), dakle, nezavisno od položaja koji u budućnosti ili prošlosti mogu da imaju ili su imale. Vreme vezano za promene, čija je suština, nizanje, sleđenje (*krama*), ne protiče na ovom mestu.

»Povratni tok« (pratiprasava) energetskih konstituenata (guna) [u prvobitno stanje], za transcendirajuću subjektivnost, budući lišene značaja (purušarthašunya), sačinjava stanje izbavljenosti (kaivalya). [Drugi aspekt ovog stanja] je postavljanje energije [pravog] subjekta očitavanja (citisakti) u samoj sebi.

Prva sutra:

višešadarsina atmabhavabhavana-nivrttih

Kada čovek uvidi tu razliku,¹⁶ tada prestaje napor za sopstvenim opstankom.

Buda je rekao da je najviše stanje svest *anatta* - biti bez Ja. To je vrlo teško razumeti. Buda želi da kaže da poslednja želja koja otpada je želja da se bude. Ima miliona želja. Ceo svet nije ništa drugo do objekat želja, ali osnovna želja je da se bude u tom svetu. Ta osnovna želja uvek opstaje i traje. Smrt je najveći strah; zadnja

¹⁶ Razliku između *puruše*, kao čiste transcendentalne svesti, i uma (tela i svega bivstvujućeg kao *prakrti*).

želja koja otpada je želja da se bude u ovom svetu.

Patanjđali u ovoj *sutri* kaže: kada vaša svesnost postane savršena, tada se *viveka*, razlikovanje ostvaruje, kada ste postali svedok, čist svedok ma šta da se događa, izvan vas, u vama... Vi niste više onaj koji čini, samo ste posmatrač; ptica peva napolju... vi samo posmatrate; krv cirkuliše unutra... vi opažate; misli se kreću unutra... vi posmatrate - nikada se ne identifikujete ni sa čim. Ne možete reći: "Ja sam telo"; ne možete reći: "Ja sam um"; ne možete reći ništa. Vi samo stalno posmatrate ne bivajući identifikovani ni sa jednim objektom. Ostajete kao čist subjekt; jednostavno znate samo jednu stvar: kada ste posmatrač, svedok, kada je to svedočenje utvrđeno, tada želje nestaju.

I u trenutku kada želje nestanu, i smrt nestaje. Smrt postoji jer želite da postojite. Smrt postoji jer ne želite da umrete. Smrt postoji jer se borite protiv celine. U trenutku kada ste spremni da umrete, smrt postaje beznačajna; ne može tada biti moguća. Kada ste spremni da umrete, kako možete umreti? U samoj spremnosti za

smrt, za nestanak, svaka mogućnost za smrt je nadvladana. To je paradoks religija.

Isus kaže: "Ako čuvaš sebe, izgubićeš se. Ako želiš da se sačuvaš, nemoj se čuvati." Onaj ko želi da postoji biva uništen. Nije da će neko da vas uništi; sam vaš napor da postojite je destruktivan jer u trenutku kada se rodi misao: "Želim da opstanem" vi ste se pokrenuli protiv celine. To je kao da talas pokušava da bude protiv okeana. Sam taj napor stvara brigu i patnju, i doći će trenutak kada će talas nestati. Ali sada kada se talas bori protiv okeana, nestanak izgleda kao smrt. Da je talas spreman i svestan: "Ja nisam ništa do okean, stoga u čemu je svrha sa čuvam sebe? Postojaću uvek i uvek jer okean postoji uvek, i ja ću sa njim uvek biti tu. Neću postojati kao ovaj talas, talas je samo oblik koji se trenutno uzima. Oblik će nestati, ali ne i moj sadržaj. Neću postojati kao ovaj talas, možda kao drugi talas, ili uopšte neću biti talas. Možda ću ostati kao morska dubina gde nema talasa."

Unutarnja stvarnost opstaje jer celina prodire u vas. Vi niste ništa drugo do celina, jedan izraz celine. Kada je jednom ova svest ustanovljena, Patanjđali kaže:

"Kada čovek uvidi ovo razlikovanje, da nije ništa od bilo čega, kada postane tako svestan da se ne identifikuje ni sa čim, tada se obustavljaju želje za očuvanjem sebe." Tada i poslednja želja nestaje, a ta poslednja je i osnovna. Zato Buda kaže: Možete odbaciti želje za novcem, bogatstvom, moći, ugledom - sve je to ništavno. Ne možete da prestanete da žudite za svetom - sve drugo je ništavno, to su sekundarne želje. Osnovna želja je da se postoji u ovom svetu." Zato ljudi koji se odriču svetovnog života žele oslobođenje, ali to oslobođenje je opet *njihovo* oslobođenje. Žele da ostanu u *mokši*, oslobođenom stanju. Žele da u tom stanju ne bude bola. Žele da tu ne bude patnje. Da budu potpuno blaženi, ali da *oni* tu budu. Naglasak je na tome da *oni* moraju tu da budu.

Zato Buda nije mogao da pusti korenje u ovoj zemlji (u Indiji) u kojoj misle o sebi da su veoma religiozni. Najreligiozniji čovek koji je rođen na ovoj planeti nije mogao da pusti korenje u ovoj religioznoj zemlji. Šta se dogodilo? On je rekao, insistirao je na tome, da se odbaci osnovna želja za postojanjem; rekao je: "Budi kao nebiće". Rekao je: "Ne učestvuj u zbivanju".

Rekao je: Ne pitaj o oslobođenju jer sloboda nije za tebe. Sloboda je sloboda od tebe, ne za tebe, nego od tebe."

Oslobođenje je oslobođenje od vas samih. Uočite razliku: to nije za vas, oslobođenje nije za vas. To nije sloboda u kojoj vi i dalje postojite. Oslobođeni, vi nestajete. Buda kaže: "Samo ropstvo postoji." Dozvolite da vam objasnim.

Da li ste ikada naišli na zdravlje? Bili ste zdravi mnogo vremena, ali da li možete reći šta je zdravlje? Samo bolest postoji. Zdravlje je nepostojeće. Ne možete ga ustanoviti. Kada imate glavobolju znate da je tu, ali da li biste ikada znali da nije bilo glavobolje? Zapravo, da nije bilo glavobolje i glava bi nestala. Ne biste je više osećali. Ako stalno osećate svoj glavu, to samo pokazuje da tu mora biti nekog pritiska unutra, nekog stresa, naprezanja. Neke vrste glavobolje mora biti stalno. Ako je celo telo zdravo, telo nestaje. Zaboravljate na njega. U Zenu, kada meditantini sede više godina, samo sede i išta ne rade, dolazi određeni trenutak kada zaboravljaju da su imaju tela. To je njihov prvi *satori*. Ne da telo nije tu, ono je tu, ali nema pritiska, pa kako da ga osete? Ako kažem nešto možete

da me čujete, ali ako sam tih kako možete da me čujete? Tišina je tu - ona vam omogućava mnogo komunikacije - ali tišina se ne može čuti. Ponekad kažete: "Da, mogu čuti tišinu" tada čujete neki šum. Možda su to šumovi tamne noći, ali su još uvek šumovi. Da je potpuna tišina, ne bi ste je mogli čuti. Kada vam je telo savršeno zdravo, ne osećate ga. Kada neki pritisak nastane u telu, nek poremećaj, neka bolest, tada počinjete da ga osećate. Ako je sve u harmoniji i nema bola ni patnje, vi ste prazni. Ništavilo vas razbija.

Kaivalya je najviše zdravlje, celovitost, isceljenje svih rana. Kada su sve rane isceljene, kako možete postojati? Vaše Ja nije ništa drugo do nakupljeni pritisci. Ja nije ništa drugo do sve moguće bolesti i poremećaji. Ja nije ništa drugo do neostvarene želje, razočarane nade, očekivanja, snovi - svi slomljeni, razbijeni. To nije ništa do nakupljena bolest, to je ono što nazivate Ja. Ili pogledajte to sa druge strane: u trenucima harmonije vi zaboravljate na sebe. Kasnije možete da se setite kako je to bilo lepo, fantastično, daleko. Ali u tim trenucima vi niste bili tu. Preplavilo vas je nešto veće od vas; zaposelo vas je nešto više od

vas; nešto dublje od vas je izbilo iz vas. Vi ste nestali. U dubokim trenucima ljubavi, ljubavnik nestaje. U dubokim trenucima tišine, meditant nestaje. U dubokim trenucima pevanja, plesanja, obožavanja, obožavalac nestaje. I to postaje poslednja predanost, najviša, najviši vrh - *kaivalya*.

Patanđali kaže: "Čak i želje će nestati. Čak i preostale želje će nestati." Čovek je tako ispunjen, tako potpuno ispunjen da nikada i ne razmišlja u kategorijama postojanja. Zašto bi? Vi želite da budete ovde sutra jer ste danas neispunjeni. Sutra je zato potrebno; inače umrli biste neispunjeni. Jučerašnjica vas je duboko razočarala; danas je opet razočarenje; sutrašnjica je potrebna. Razočarani um stvara budućnost. Razočarani um se čvrsto drži za budućnost. Frustrirani um želi da postoji, jer ako sada smrt dođe, cveće neće procvetati. Ništa se još nije dogodilo, ovde je samo neplodno čekanje: "Kako mogu sada da umrem? Nisam još živeo." Taj neiživljeni život stvara želju za postojanjem.

Ljudi se tako plaše smrti: to su ljudi koji nisu živeli. To su ljudi koji su, u izvesnom smislu, već mrtvi. Osoba koja je živela potpuno ne misli o smrti. Ako dođe, dobro,

dobrodošla je. Takva osoba takođe želi da živi, da slavi. Život je blagoslov, milost; ko ga tako živi spreman je da prihvati smrt. Život je čudesno iskustvo; čovek je takođe spreman i za iskustvo smrti. On se ne boji jer sutrašnjica mu nije potrebna; danas je potpuno ispunjen. Čovek je došao do ploda, cvetanja i rascvetavanja. Sada želje za sutrašnjicom nestaju. Želja za sutra uvek nastaju iz straha, a strah je tu jer se ljubav nije dogodila. Želje uvek ostaju samo zato da pokažu da duboko u sebi vi osećate da ste potpuno besmisleni. Čekate na neki smisao. Jednom kada se smisao dogodi, vi ste spremni da umrete - tiho, lepo, divno.

"*Kaivalya*", kaže Patanjđali, "događa se samo kada i poslednja želja nestane". Sav problem je u biti ili ne biti. Ceo život se trudimo da budemo ovo ili ono, a ono najviše se događa samo kada vi niste.

Kada čovek uvidi tu razliku, tada prestaje napor za sopstvenim opstankom.

Napor za sopstvenim opstankom je samo pročišćeni oblik ega. Poslednji ostatak poremećaja, stresa, pritisaka. Još uvek niste potpuno otvoreni; nešto je ostalo zat-

voreno. Kada ste potpuno otvoreni, kao da šetate po brdu, kao svedok, čak i mrtve želje nestaju. Sa nestankom i tih želja, nešto potpuno novo se dešava u životu. Novi zakon počinje da deluje.

Čuli ste za zakon gravitacije; čuli ste za zakon božije milosti. Zakon gravitacije je kada sve pada dole. Zakon milosti je kada sve 'pada' nagore. I ti zakoni postoje jer je sve u životu ravnoteža suprotnosti. Nauka je došla do otkrića zakona gravitacije: Njutn je sedeo u bašti i posmatrao jabuku kako pada - da li se tako dogodilo ili nije, nije važno, ali videvši tu jabuku kako pada u njemu se javila misao: Zašto stvari uvek padaju dole? Zašto nije suprotno? Zašto voćka ne odleti naviše i nestane u nebu? Zašto ne u stranu? Zašto uvek naviše? Počeo je da razmišlja i meditira i tako je otkrio zakon. Došao je, zapravo nabasao na vrlo temeljan zakon: da zemljina gravitacija privlači stvari sebi. To je gravitaciono polje. Kao magnet ono vuče sve dole.

Patanjdali, Buda, Krišna, Hristos - postali su svesni drugačijeg temeljnog zakona, višeg od gravitacije. Oni su postali svesni da dolazi trenutak u unutarnjem životu svesti kada svest počinje da se uzdi-

že - slično gravitaciji. Ako jabuka visi na grani, neće pasti. Drvo joj pomaže da ne padne. Kada voćka otpadne sa drveta, onda padne dole.

Slično tome: ako prijanjate za telo nećete 'pasti' naviše; ako prijanjate za um nećete 'pasti' naviše. Ako se vezujete za ideju o sebi, ostaćete pod dejstvom gravitacije - jer telo je pod dejstvom gravitacije, i um takođe. Um je suptilno telo, telo je grubo um. Oboje su pod dejstvom gravitacije. I zato što se vi vezujete za njih i vi ste pod dejstvom gravitacije, jer se vezujete za nešto što je pod dejstvom gravitacije. To je kao da ste vezali za sebe kamen i pokušavate da plivate, kamen će vas vući dole. Nećete vam dozvoliti da plivate. Ako odbacite kamen, moći ćete da plivate lako.

Vezujete sa za nešto što deluje pod zakonom gravitacije: za telo, um. "Jednom" kaže Patanjđali, "kada postanete svesni da niste ni telo ni um, iznenada počinjete da se uzdižete naviše." Neki centar negde visoko na nebu počinje da vas povlači. Taj zakon se naziva "milst bođija". Bog vas povlači naviše. I taj zakon je tu, inače ni zakon gravitacije ne bi mogao da postoji. U prirodi, ako postoji pozitivno naelektrisanje, mora

postojati i negativno. Muškarac postoji, onda postoji i žena. Postoji razum, zato postoji i intuicija. Postoji noć, zato postoji i dan. Postoji život, postoji i smrt. Svemu treba suprotnost zbog ravnoteže. Nauka je postala svesna jednog zakona: gravitacije. Nauci je još uvek potreban Patanjđali da joj da drugu dimenziju, dimenziju uzdizanja naviše. Tada će život postati kompletan.

Vi ste mesto susretanja gravitacije i milosti. U vama milost i gravitacija se ukrštaju. Vi imate nešto od zemlje i nešto od neba u sebi. Vi ste horizont gde se zemlja i nebo dodiruju. Ako se suviše držite zemlje, tada ćete potpuno zaboraviti ono što se u vama odnosi na nebo, ne beskonačni prostor, na ono iznad. Jednom kada više niste vezani za vaš zemaljski deo, počinjete da se uzdižete naviše.

Kada čovek uvidi tu razliku, tada prestaje napor za sopstvenim opstankom.

*Tadavivekanimnam
kaivalyapragbharam cittam*

*Tada um vučen prema razlikovanju,
teži ka konačnom oslobođenju.*

Nova gravitacija počinje da deluje. Oslobođenje nije ništa drugo do ulazak u struju milosti. Ne možete osloboditi sebe, možete samo odbaciti sve prepreke; oslobođenje se događa vama. Videli ste kako magnet privlači male parčiće gvožđa. Ne idu oni ka magnetu, magnet njih privlači. Spolja gledano izgleda kao da se ti parčići gvožđa kreću prema magnetu. Tako izgleda, ali u suštini nešto suprotno se događa: oni se ne kreću prema magnetu, magnet ih privlači ka sebi. Zapravo, magnet je taj koji doseže do njih. Sa magnetskim poljem on im se približava, dodiruje ih, privlači ih. Ako su ti opiljci gvožđa slobodni, nevezani ni za šta, za neki kamen, tada magnet može da ih privuče. Ako su zakačeni za kamen, tada će ih magnet privlačiti, ali neće moći da ih privuče jer su zakačeni.

Potpuno isto se događa: jednom kada uvidite odvojenost, da niste telo, niste više okovani ni sa kakvim kamenom, niste više u ropstvu sa zemljom. Neposredno počne da deluje božiji magnet. Nije da ste vi dosegli Boga. Zapravo, Bog je dosegao vas. Vi ste već u njegovom magnetskom polju ali držite se za nešto. Odbacite sve čega se držite i bićete u toku, u struji privla-

čenja. Buda je koristio reč *srotaapanna*: pasti u tok, u struju. Govorio je: "Jednom kada zapadnete u struju, ona će vas odvesti do okeana. Stoga, ne treba ništa da radite." Jedino treba da skočite u struju. Stojite na obali. Uđite u struju i tada će struja učiniti sav preostali posao. To je kao da stojite na visokoj zgradi, na krovu visoke zgrade, trista ili petsto stopa visoko iznad zemlje. Nastavljate da stojite, gravitacija deluje na vas, ali neće delovati dok ne skočite. Jednom kada skočite nećete morati ništa da radite. Samo iskoračite sa krova... dovoljno; vaš rad je završen. Sada će gravitacija sve da odradi. Nema potrebe da pitate: "Šta sad treba da uradim?" Učinili ste prvi korak. Prvi korak je i zadnji korak. Krišnamurti je napisao knjigu "Prva i poslednja sloboda". Značenje je: prvi korak je poslednji korak jer jednom kada ste u struji, sve drugo će da uradi struja. Vi niste potrebni. Jedino je za prvi korak potrebna vaša hrabrost.

Tada um vučen prema razlikovanju, teži ka konačnom oslobođenju.

Počinjete polako da se krećete naviše. Vaša životna energija počinje da raste sve više i više. I to je neverovatno kada se

dogaća jer to je protiv svih zakona koje poznajete do sada. To je levitacija, ne gravitacija. Nešto u vama jednostavno počinje da se kreće naviše, i nema prepreka za to. Ništa ne sprečava njegov put. Samo malo opuštanja, malo nevezivanja - prvi korak - i tada automatski, spontano, vaša svest postaje sve više i više razlučujuća, sve više i više budna.

Dozvolite da vam kažem jednu drugu stvar. Čuli ste za izraz "začarani krug". Uzmimo umesto toga drugi izraz: "krug vrlina i ispravnosti". U začaranom krugu loše stvari se nastavljaju jedna za drugom. Na primer, ako ste ljuti na nešto, ljutnja se nastavlja i na nešto drugo, i to donosi još više besa. Sada ste u začaranom krugu. Svaki bes stvara naviku da se razbesnimo još više, što opet stvara naviku da se još više razbesnimo i tako dalje. Krećete se u začaranom krugu koji postaje sve jači i jači.

Uzmimo drugi izraz: "krug vrline i ispravnosti". Ako postanete svesni, što Patanjđali naziva *viveka*, pažnja, sa kojom dobijate moć razlikovanja i uvida: *vairagja*. **Razlikovanje stvara odvajanje.**¹⁷ Kada

¹⁷ Ovo početno razlikovanje (*viveka*) donosi prvi

postanete svesni, odjednom vidite da niste više telo i odvrćate se od njega. Niste se odvojili od tela; usled same vaše svesnosti telo se pokazuje kao nešto prirodno odvojeno od vas. Ako postanete svesni, postanete svesni da misli nisu vaše i odvrćate se od misli. Sama ta svest oslobađa od misli. Tako počinjete da ih odbacujete. Ne dajete im više nikakvu energiju kroz identifikaciju i saradnju. Vaša identifikacija je prestala i oni ne mogu više da žive bez vaše energije. Oni žive od vaše energije. Oni vas iskorišćavaju. Oni nemaju svoju energiju. Svaka misao je ispunjena vašom energijom. I zato što niste u *kaivalyi*, nezavisnosti, vi im dobrovoljno dajete svoju energiju, tako te misli žive tu, tu su načinile svoje boravište.

uvid u nezavisnost duha i tela/uma, *puruše* i *prakrti*. To razlikovanje se sve više produbljuje tako da postaje odvajanje (*vairagja*) od svega što nas sputava i ono dovodi do konačnog i apsolutnog razlikovanja *puruše* i *prakrti*: *kaivalya*. U *kaivalyi* se događa potpuno odvajanje, kao kada se odvajamo iz sna. Buđenje je konkretno izlaženje iz sna. Tako se i iz stanja svesti koje predstavlja san i neautentično bivstvovanje, bukvalno izlazi, odvajaju. Zato se u Patanjđalijevoj jogi i u *sankhyi* koristi izraz *kaivalya* koji znači izdvajanje, a ne neki drugi. Time se naglašava direktno iskustvo probuđenja.

Naravno, onda dođu i njihova deca, i prijatelji, i rođaci, i to se tako nastavlja. Jednom kada postanete malo svesni, *viveka* donosi *vairagju*, svesnost donosi napuštanje. Napuštanje vas čini sposobnim da postanete sve više budni. Naravno, više budnosti donosi više *vairagje*, više odvajanja, i tako dalje.

To je ono što nazivam "krugom vrline i ispravnosti": jedna vrлина proizvodi drugu, i svaka postaje osnova za nastanak novih vrlina i ispravnosti.

"To dovodi" kaže Patanjđali, "do poslednjeg trenutka" koji on naziva *dharma megha samadhi*. Doći ćemo do toga kasnije. On kaže da je to kao "oblak vrline koji vas obasipa". To je taj krug vrline u razlikovanju, *viveka*, koga sledi *vairagja*, odvajanje, *vairagja* donosi više *viveke*, *viveka* opet stvara više mogućnosti za *vairagju*, i tako dalje - što dovodi do najvišeg vrha gde vas oblak vrline obasipa: *dharma megha samadhi*.

Kada se razlikovanje prekida, javljaju se stari sadržaji i koncepti nošeni snagom stečenih utisaka.

Međutim, još uvek će tu biti mnogih zastajanja. Zato ne budite obeshrabreni. Čak i kada ste vrlo svesni i osećate iznenadne trenutke povlačenja, privlačnost milosti naviše, i u izvesnim trenucima ste u toj struji, ploveći u savršenoj lepoti, bez napora, i sve ide glatko, još uvek će tu biti pukotina i zastoja. Iznenada ćete zateći sebe kako stojite na obali, izvan toka, samo zbog starih navika. Mnogo ste života živeli na toj obali, izvan toka milosti. Samo zbog starih navika prošlost može uvek iznova da vas nadvlada. Ne budite obeshrabreni zbog toga. U trenutku kada vidite da ste opet na obali, opet sidite u struju. Ne budite tužni zbog toga, jer ako budete tužni opet ćete ući u začarani krug. Ne budite tužni zbog toga. Mnogo puta tragalac dolazi blizu odredišta, i mnogo puta gubi svoj put. Nema razloga za zabrinutost, opet unesite svesnost. To će se događati mnogo puta; to je prirodno. Milionima života živeli smo nesvesni - prirodno je da će stare navike mnogo puta iznova da se javljaju.

Kada se razlikovanje prekida, javljaju se stari sadržaji i koncepti nošeni snagom stečenih utisaka.

Mnogo puta ćete biti bačeni natrag, ponovo, ponovo i ponovo. Borba je teška ali nije i nemoguća. To je naporno, vrlo mučno, ali ne budite tužni i obeshrabreni. Kad god se osvestite ponovo, ne brinite šta se dogodilo. Dozvolite svesti ponovo da se učvrsti, to je sve. Stalnim utvrđivanjem svoje svesti uvek iznova, stvarate novi naboj i uticaj unutar vašeg bića, novi utisak vrlina. Jednog dana će one postati prirodne kao ostale navike.

Onaj koji je sposoban da održi stalno stanje bez želja, čak i prema najuzvišenijim stanju prosvetljenja, i sposoban da primenjuje najvišu vrstu diskriminacije, ulazi u stanje znano kao 'oblak koji zasipa vrlinom'.

Onaj koji je sposoban da održi stalno stanje bez želja, čak i prema najuzvišenijim stanju prosvetljenja... Patanjđali to naziva paravairagja: najviše odvajanje. Odvajate se od sveta; odvajate se od pohlepe; odvajate se od novca; odvajate se od moći, odvajate se od svega spoljašnjeg. Odvajate se čak i od svoga tela, čak i od svoga uma, ali poslednje odvajanje je

kaivalya odvajanje, od same *kaivalye*, od same *mokše*, od same *nirvane*. Sada se odvajate od same ideje oslobođenja jer i to je želja. A želja, bez obzira na objekt, uvek je ista. Vi želite novac, ja želim oslobođenje, *mokšu*. Naravno, moj objekt je bolji od vašeg objekta, ali još uvek je moja želja ista kao i vaša. Želja kazuje: 'Ja nisam zadovoljan sa onim što jesam. Treba mi više novca, tada ću biti zadovoljan. Više oslobođenja je potrebno, tada ću biti zadovoljan.' Kvalitet želje je isti, problem želje je uvek isti. Problem je taj što je potrebna budućnost: "Ja sam sebi nisam dovoljan, nešto više je potrebno. Ma šta da mi se dogodi nije dovoljno. Nešto još uvek treba da mi se dogodi, tek onda ću biti srećan." To je priroda želje: tražite novac, neko traži veću kuću, neko misli na više moći, na politiku, neko misli na bolju ženu ili boljeg muža, neko misli na bolje obrazovanje, više znanja, neko misli na više čudotvornih moći, ali to sve ne pravi razliku. Želja je želja, a potrebna je beželjnost.

To dolazi do paradoksa: ako ste potpuno bez želja - a u potpunoj beželjnosti i oslobođenje je uključeno - dolazi trenutak kada ne želite čak ni oslobođenje, ne želite

čak ni Boga. Vi jednostavno ne želite; vi samo jeste, i tu nema želja. To je stanje bez želja. Oslobođenje se događa u tom stanju. Oslobođenje se ne može želiti, jer sama njegova priroda je takva da dolazi samo kada nema želja. Oslobođenje se ne može želiti. Ono ne može postati motiv jer se događa samo kada su svi motivi nestali. Ne možete načiniti Boga za objekat svojih želja, jer željan um je uvek bezbožan. Željan um ostaje bez svetosti; željan um ostaje svetovan. Kada nema želja, čak ni želje za Bogom, odjednom otkrivате da je On oduvek tu. Vaše oči se otvaraju i prepoznajete ga.

Želje deluju kao prepreke. I poslednja želja, najsuptilnija želja, jeste želja za oslobođenjem. Poslednja najsuptilnija želja je da se bude bez želja.

Onaj koji je sposoban da održi stalno stanje bez želja, čak i prema najuzvišenijim stanju prosvetljenja, i sposoban da primenjuje najvišu vrstu diskriminacije...

Naravno, najviša diskriminacija će biti potrebna. Moraćete da budete veoma svesni - jer je vrlo, vrlo duboka želja da se bude slobodan od patnje, da se bude slobodan od ropstva, tako da se čak i te želje ne

jave. Vaša svesnost je tako savršena da više nema nijednog mračnog ugla u vašem biću. Puni ste svetlosti, osvetljeni svešću. Zato je Buda, kada su ga više puta pitali: "Šta se događa sa onim kose prosvetli?" - ostajao tih. Nikada nije odgovorio. Stalno su ga to pitali: "Zašto ne odgovarate?" Rekao je: Ako odgovorim, stvorićete želju za tim, i to će postati prepreka. Pustite da ostanem tih, tako da vam ne bih dao novi objekta želja. Ako kažem: 'To je *sat cit ananda*: to je istina, to je svesnost, to je blaženstvo', odmah će nastati želja u vama. Ako bih o tome govorio kao o ekstatičnom stanju u Bogu, odmah bi vas obuzela pohlepa. Odjednom bi nastale želje u vama. Vaš um bi rekao: "Da, to ćeš tražiti, to ćeš naći. To treba tražiti. Po svaku cenu, ali postaćeš blažen." Buda je rekao: "Neću reći ništa o tome, jer ma šta da kažem, vaš um bi skočio na to i od toga napravio želju, i to bi postalo uzrok vaših težnji i nikada ne biste dostigli prosvetljenje."

Buda je naglašavao da nema oslobođenja. Naglašavao je da kada čovek postane svestan, on jednostavno nestaje. On nestaje kao kada ugasite lampu i svetlost nestaje. Reč *nirvana* jednostavno znači

gašenje lampe, utruće svetiljke. Tada nećete pitati gde je plamen otišao, šta se dogodilo sa plamenom; jednostavno je nestao - poništen. Buda je naglašavao da tada ništa ne preostaje; kada postanete prosvetljeni sve nestaje, kao kada se plamen u lampi ugasi. Zašto? To izgleda vrlo negativno. To je zato da vam ne bi dao neki objekat želja. Sada ljudi pitaju: "Zašto bismo tražili takvo stanje? Bolje je biti u svetu. Barem smo tu, u patnji, ali postojimo, u mucu, ali postojimo. Vaše stanje ništavila nam ne odgovara."

U Indiji budizam je nestao; u Kini, Burmi, na Cejlonu i Japanu opet se pojavio, ali nikada se više nije pojavio u svojoj izvornoj čistoti jer budisti su naučili lekciju: a to je da ljudi žive kroz želje. Ako insistiraju da nema ničega posle prosvetljenja i da sve nestaje, onda ljudi neće da ih slede. Tada će sve ostati kako jeste, samo će njihova religija nestati. Stoga su naučili trik, i u Japanu, u Kini, na Cejlonu i Burmi počeli su da govore o divnim stanjima nakon prosvetljenja. Oni su izdali Budu. Njegova čistota je izgubljena; religija se proširila. Budizam je postao jedna od najvećih religija na svetu. Oni su naučili politiku ljudskih

bića. Ispunili su vaše želje. Rekli su: "Da, čudesna zemlja, Budina zemlja, nebeska zemlja gde vlada večno blaženstvo." Počeli su da govore u pozitivnim terminima. Protiv ljudske pohlepe sa kojom su bili zaraženi, podigli su želje. Ljudi su počeli da slede budizam, ali budizam je izgubio svoju lepotu. Njegova lepota je u njegovom insistiranju da vam ne daje nijedan objekat želja.

Patanđali je napisao najbolje što se moglo napisati o najvišoj istini, ali nijedna religija nije nastala oko njega, nijedna crkva se nije ustanovila oko njega. Takav veliki učitelj, takav veliki Majstor ostao je bez sledbenika. Nijedan hram ga ne obeležava. Šta se dogodilo? Njegova *Joga sutra* je čitana, komentarisana, ali ništa ni nalik Patanđaliju ne postoji u hrišćanstvu, budizmu, đainizmu, hinduizmu, islamu. Zašto? Zato što vam on ne daje nikakve nade. Ne daje vam nikakvu pomoć za vaše želje.

Onaj koji je sposoban da održi stalno stanje bez želja, čak i prema najuzvišenijim stanju prosvetljenja, i sposoban da primenjuje najvišu vrstu diskriminacije, ulazi u stanje znano kao 'oblak koji zasipa vrlinom'.

Dharma megha samadhi: te reči se

moraju razumeti. One su vrlo složene. Mnogo je komentara bilo napisano o Patanjđaliju, ali izgleda da su oni propustili suštinu. *Dharma megha samadhi* znači: trenutak u kome svaka želja nestaje. Kada nema čak ni želje za očuvanjem sebe, kada nema straha od smrti, vrlina vas obasipa - kao oblak koji se sakuplja oko vaše glave i obasipa vas divnom vrlinom, blagoslovima, velikim blaženstvom... Ali zašto Patanjđali to naziva oblakom? Zato jer je čovek izvan čak i od toga; to ostaje samo kao oblak. Ranije, vaše oči bile su pune mana, sada su pune vrlina, ali vi ste ostali ravnodušni. Ranije, samo vas je patnja obasipala, kao pakao; sada ste ušli na nebo i sve je savršeno lepo, nema jadikovki ni na šta, ali to ostaje samo oblak. Možda je to beli oblak, nije crni, ali samo je oblak i čovek je izvan njega. Zato on to naziva oblakom.

To je poslednja prepreka, i naravno, ona je vrlo lepa jer je od vrlina. Nalik je zlatnim lancima optočenim dijamantima. Nije ni nalik običnim lancima; izgleda vrlo ukrašeno, više deluje kao ukras nego kao okov. Čovek voli da bude vezan sa njima. Ko ne bi voleo da bude obasut čudesnom srećom, beskrajnom srećom? Ko ne bi

voleo da bude u takvoj ekstazi zauvek? Ali i to je samo oblak, beo, divan, ali i on skriva pravo nebo iza sebe.

I u toj uzvišenoj tački postoji mogućnost pada natrag. Ako postanete vezani za *dharma megha samadhi*, ako postanete suviše vezani, počinjete suviše da uživate u tome i prestanete da uviđate da "ja nisam ni to", tada je moguće da odete natrag.

U hrišćanstvu, judaizmu, islamu, jedino dva stanja postoje: raj i pakao. Ono što hrišćanstvo naziva rajem jeste ono što Patanjđali naziva *dharma megha samadhi*. Na Zapadu nijedna religija nije zašla iza toga. Mi u Indiji imamo tri stanja: pakao, raj i oslobođenje, *mokša*. Pakao je apsolutna patnja, raj je apsolutna sreća, *mokša* je iznad oboje: nije ni raj ni pakao. Na zapadnim jezicima nema nijednog izraza nalik *mokši*. Hrišćanstvo je stalo kod raja - *dharma megha samadhi*. Koga briga da ide iznad toga? To je tako lepo. I živeli ste tako dugo u patnji, želite da je ostavite zauvek. Ali Patanjđali kaže: "Ako se vežete za to, spotaći ćete se na poslednji stepenik. Samo što niste stigli svome domu, samo još jedan stepenik, i stići ćete na tačku bez povratka -

ali se spotičete. Samo što niste pristigli svome domu, vi opet gubite put. Pred vratima ste, spremni da zakucate da se otvore, ali na tom predvorju palate vi stajete i ostajete da živite tu, na ulazu." Pre ili kasnije ćete izgubiti to predvorje, jer ono postoji samo za onoga ko ulazi u palatu. Ono ne može postati boravište. Ako ga načinite svojim domom, pre ili kasnije bićete izbačeni odatle: nećete biti dostojni. Vi ste kao klošar koji je počeo da živi na nečijem ulazu od kuće.

Treba da uđete u palatu; tada će ulaz biti otvoren. Ali ako stanete na ulazu, čak će i on postati nedostupan. A predvorje je tako divno, nikada niste znali za tako nešto, zato postoji nerazumevanje - mislimo da je to već sama palata. Živeli smo uvek u takvoj napetosti i patnji, pritiscima, da čak i u predvorju, tako blizu najvišoj palati, tako blizu najvišoj istini, tako tihoj, mirnoj, tako blagoslovenoj, ne možemo zamisliti da je moguće nešto bolje od toga. Poželećete da ostanete tu.

Patanjđali kaže: "Ostanite pažljivi i budni". Zato to naziva oblakom. Može da vas zaslepi, možete da se izgubite u njemu. Ako nadidete taj oblak: *tatah klešakarma-*

nivrttih - tada sledi sloboda od prepreka karme.

Ako možete da nadidete *dharmamegha samadhi*, ako možete da transcendirate nebesko stanje, raj, samo tada sledi sloboda od patnje i *karme*. Inače pašćete natrag u svet. Jeste li videli malu decu kako igraju igru zvanu *ludo*, lestve i zmije? Pomoću lestvica napreduju, a pomoću zmije se vraćaju. Pobeđuju u igri od sto tačaka, ali na devedeset devet je zmija, ako ne prođete devedeset i deveti korak, bačeni ste natrag, u svet.

Dharma megha samadhi je devedeset i deveti poen, ali tu je zmija. Pre nego što vas zmija dohvati morate da skočite u stoti poen. Samo je tu pravi dom. Vratili ste se kući, ispunili ste krug.

Tada sledi sloboda od prepreka karme.

Tada ono što se još može spoznati kroz um je vrlo malo u poređenju sa beskrajnim znanjem stečenim u prosvetljenju, kada se uklone svi velovi narušavanja i onečišćenja.

Samo par *sutri* ranije Patanjđali

kaže da je um sposoban da spozna beskrajno. Sada kaže da je ono što može biti spoznato kroz um vrlo malo u poređenju sa beskrajnim znanjem stečenim u prosvetljenju.

Kako napredujete sve više, svako stanje je iznad onoga koga ste nadišli. Kada je čovek izgubljen u svojoj čulnosti, um deluje ograničeno. Kada čovek nije izgubljen u čulnostima i nije više vezan za telo, um počinje da deluje na savršeno zdrav način. Događaju mu se neograničeni uvidi; postaje sposoban da spozna bezgranično. Ali i to nije ništa u poređenju kada je um potpuno odbačen i kada bivate bez uma. Nikakav posrednik nije potreban. Sva posredna sredstva nestaju i vi ste neposredno u stvarnosti. Čak ni um nije tu kao posrednik, kao nešto između. Ničeg nema između. Vi i stvarnost ste jedno. Spoznaja kroz um nije ništa u poređenju sa spoznajom u prosvetljenju.

Bivajući ispunjen svojim ciljem, proces preobražaja triju guna se okončava.

Za prosvetljenoga ceo svet staje, jer sada mu nije potreban svet da bi on postojao. Najviše je otkriveno. Svet postoji kao

stanje svesti. Svet postoji zbog vašeg rasta. Škola postoji za učenje. Kada ste naučili lekcije, škola vam više nije potrebna, vi ste položili ispit. Kada neko postigne prosvetljenje, on je položio ispit ovog sveta. Sada škola nema više nikakve svrhe za njega. Sada može da zaboravi na školu, i škola može da zaboravi na njega. Može da ide iznad, porastao je. Takve okolnosti više nisu potrebne.

Svet je mesto, okolnost. On je mesto u koje ste zalutali i vraćate se kući. On je okolnost kada ste izgubljeni i vraćate se na pravi put. On je stanje kada zaboravljate Boga i spoznajete ga opet.

Ali zašto uopšte takva situacija? Zbog suptilnog zakona: ako ne zaboravite Boga, ne možete ga se ponovo setiti. Da nema mogućnosti da ga zaboravite, kako biste ga znali, zašto biste ga znali? Zato je uvek moguće da ga lako zaboravite. Riba u okeanu nikada ne spoznaje okean, jer nikada nije bila izvan njega. Živi u njemu, rođena je u njemu, umire u njemu, ali nikada ne dolazi do spoznaje o okeanu. Samo u jednoj situaciji riba spoznaje okean: kada je izvađena iz njega. Tada iznenada postane svesna da je to okean, njen život. Kada je

riba bačena na obalu, na pesak, tada zna šta je okean.

Potrebno je da budete izbačeni iz okeana Božanskog; nema drugog načina da ga spoznate. Svet je takva velika situacija u kojoj postajete toga svesni. Tu je agonija, bol je tu, ali to je sve značajno. Ništa nije bez značaja u svetu. Patnja je značajna. Patnja je kao ona patnja na obali, na pesku, koja daje svu snagu da se vratite u okean. Tada, kada se riba vrati u okean, ona će znati. Ništa se nije promenilo - okean je ostao isti, riba je ostala ista - ali njen odnos se ogromno promenio. Sada zna: "Ovo je okean". Sada zna kakva je milost biti u okeanu. Patnja je stvorila novo razumevanje. I pre je bila u istom okeanu, ali sada okean više nije isti jer postoji novo razumevanje, nova svest, novo prepoznavanje.

Neophodno je da čovek bude izbačen iz Boga. Biti bačen u svet nije ništa drugo do biti izbačen iz Boga. I kada ste izvan milosti božije, izvan milosti celine iz koje ste izbačeni, zato tražite put natrag. Putem tog napora, tog teškog napora bićete sposobni da ga dostignete, i tada ćete razumeti. Platićete to svojim naporom, inače Bog će ostati beznačajan. A kada je neka

stvar beznačajna, ne možete da uživati u njoj. Inače Bog će ostati suviše očigledan. Kada je neka stvar suviše očigledna, skloni ste da je zaboravite. Inače Bog je toliko blizu da nema razmaka da ga uvidite. To je prava patnja, ne znati ga. Patnja sveta nije patnja; to je zamaskirani blagoslov jer samo kroz tu patnju doći ćete do spoznaje ogromnog blaženstva prepoznavanja, viđenja licem u lice... božanske istine.

Bivajući ispunjen svojim ciljem, proces preobražaja triju guna se okončava.

Ceo svet sačinjen od tri *gune*: *sattva*, *rađas* i *tamas*, se okončava. Uvek kada neko postigne prosvetljenje, za njega svet prestaje. Naravno, drugi nastavljaju da sanjaju. Ako više riba pati na obali, na vrućem pesku, na vrelom suncu, i jedna riba pokušava i pokušava i skoči u okean, opet se vrati kući, za nju, ili za njega, toplota sunca, vrelina peska i sve patnje nestaju. One su samo košmar prošlosti; ali za druge on postoji.

Kada ribe kao što su Buda, Patanjđali skoče u okean, za njih svet nestaje. One su opet u svežoj materici okeana. Vratile su se opet, uživaju, spojene su sa bezgraničnim životom. Nisu više odvojene; nisu više

otuđene. One su postale svesne. Vratile su se sa novim razumevanjem: budne, prosvetljene - ali za ostale svet se nastavlja.

Ove Patanjđalijeve *sutre* nisu ništa drugo do poruke od ribe koje su se vratile domu svome, trudile su se da doskoče i govore nešto ljudima koji su ostali na obali i pate. Možda su vrlo blizu okeanu, na samoj ivici, ali ne znaju kako da uđu u njega. Ne čine dovoljno napora, ili ga možda čine u pogrešnom pravcu, ili su možda jednostavno izgubljeni u patnji i prihvatili su je kao da je život takav, ili su tako razočarani, obeshrabreni, da ne mogu da učine nikakav napor. Joga je napor da se dostigne stvarnost u kojoj smo postali ponovo spojeni. Biti ponovo spojen znači biti jogin. Joga znači: ponovno spajanje, vraćanje u jedinstvo, ponovno stapanje.

Procesi ispoljavanja kao niza promena, koje se događaju iz trenutka u trenutak, bivaju spoznate na konačnom kraju preobražaja guna.

U ovoj maloj *sutri* Patanjđali je rekao sve što je savremena fizika otkrila. Samo pre trideset ili četrdeset godina bilo bi

nemoguće razumeti ovu *sutru* jer je u njoj predstavljena cela kvantna fizika, u sažetoj formi, u toj maloj *sutri*. I to je dobro jer ovo je završna sutra. Zato Patanjđali sažima ceo svet fizike u ovoj završnoj sutri: u metafiziku. To je fundamentalna fizika. Najveći prodor u fizici došao je u ovom veku kao kvantna teorija.

Maks Plank je otkrio neverovatnu stvar. Otkrio je da život nije kontinuitet. Sve je isprekidano, trenutno. Jedan trenutak vremena je odvojen od drugog, a između dva trenutka vremena je prostor. Oni nisu spojeni; oni su nepovezani. Jedan atom je odvojen od drugog atoma, a između dva atoma je veliki prostor. On nisu spojeni. Zato je to nazvao 'quanta': odvojenost, posebni atomi nisu međusobno spojeni, oni lebde u beskrajnom prostoru, ali odvojeno - kako kada presipate grašak iz jedne posude u drugu i on pada odvojeno, zrno po zrno, a kada prelivate ulje iz jednog suda u drugi ono, teče u kontinuitetu.

Egzistencija ne nalik grašku, odeljena. Šta je Patanjđali pod time mislio? Jer on kaže: "Jedan atom, drugi atom: to su dve stvari koje sačinjavaju svet. Između njih je prostor. To je ono što sve sadrži, Bog.

Nazovite ga prostor, nazovite ga *brahman*, nazovite ga *puruša*, kako god hoćete; svet se sastoji od pojedinačnih atoma, a celina se sastoji od beskrajnog prostora između njih."

Sada fizičari kažu da ako bismo sabili svu materiju kosmosa, sve zvezde i planete, bila bi sažeta na malu kuglicu veličine graška. Samo toliko materije postoji. Toliko je veliko rastojanje između atoma. Materija je vrlo retka, tek tu i tamo. Ako bismo sabili svu materiju Zemlje, mogli bismo je smestiti u kutiju šibice. Toliko prostor nadmašuje materiju, neverovatno! "I ako je sabijamo još više" kaže Patanjđali, "tada će i ta mala količina materije da nestane." Sad, fizičari kažu da kada materija nestaje ostaje crna rupa.

Sve dolazi iz ničega, pleše okolo, i ponovo nestaje u ništa. Kao što postoje materijalna tela: zemlja, sunce zvezde, postoje slično njima i prazne rupe, crne rupe. Te crne rupe su sažeta praznina. One nisu puko ništavilo, one su vrlo dinamične - vrtlog ništavila. Ako zvezda dođe do crne rupe, crna rupa će je usisati. Stoga one su vrlo dinamične, ali to je praznina, nema materije u njima, jednostavno odsustvo materije; samo čist prostor, ali čudesno

moćna. Može da usisa svaku zvezdu, i zvezda će nestati u praznini, biće svedena na prazninu. Stoga, konačno, ako se potrudimo, sva materija će nestati. Ona dolazi iz ogromne praznine, i biva bačena opet u ogromnu prazninu: iz ničega u ništa.¹⁸

Procesi ispoljavanja kao niza promena, koje se događaju iz trenutka u trenutak, bivaju spoznate na konačnom kraju preobražaja guna.

To jogin uviđa u poslednjoj fazi, kada tri *gune* nestaju u crnoj rupi, nestaju u praznini. Zato jogini svet nazivaju *maya*, iluzorna predstava.

Da li ste videli magijsku proizvodnju mango drveta koje odjednom raste i raste, i ne samo to, ono se odjednom pojavljuje... iz ničega? To je samo iluzija, magičar stvara iluziju. Možda je poslao duboku

¹⁸ Taj prostor koji sadrži sve čestice je osnova svesti. I prostor i svest imaju iste osobine: kao što prostor sadrži sve objekte, tako i svest može da osvesti sve objekte, da im svedoči. Taj čisti prostor se spolja pokazuje kao crna rupa u kojoj nestaje sva materija, i iz koje sva materija nastaje, dok se u nama taj isti prostor pokazuje kao čista svest o sebi ili Sopstvo. Budući da sve objektivno sadrže, oboje transcendiraju materiju i objekte.

poruku u vaše nesvesno. To je kao duboka hipnoza. On stvara ideju, ali je vizualizuje tako duboko da je utiskuje duboko u vaše nesvesno tako da je vi vidite onako kako on želi da je vidite. Ništa se ne događa. Drvo nije tu, mango nije tu. Ali moguće je, samo iz velike imaginacije, stvoriti mangoovo drvo, i ono će se pojaviti. Ne samo to, on može ubrati mango i dati vam ga i reći ćete: "Vrlo ukusno".

Hindusi svet nazivaju *maya*, magijska predstava. To je Božija imaginacija. Sve je san, sve je projekcija.

Gledate film: na čistom ekranu vidite kako se odigrava velika priča, i vidite kao da je sve u kontinuitetu, ali nije. Ako se film pokrene malo sporije, videćete da je sve isprekidano - kvantno. Jedna slika odlazi, druga dolazi, druga odlazi, druga dolazi, ali između dve slike je procep. U tom razmaku možete videti pravu pozadinu. Kada se slike kreću brzo, one stvaraju iluziju jedinstvenog kretanja. Naravno, film nije film, već statična fotografija kao i svaka druga. Kretanje je iluzija jer se te statične fotografije kreću jedna za drugom tako brzo, razmak između njih je tako mali, da ne možete da vidite razmak. Tako sve

izgleda kao neprekidno.

Pokrećem svoju ruku: da bi se prikazao pokret moje ruke na filmu potrebno je hiljade slika koje prikazuju pokret iz trenutka u trenutak. Jedan jednostavan pokret ruke će biti podeljen na hiljade malih statičnih slika. Kada se sve te slike pokrenu brzo ruka izgleda kao da se kreće. To je iluzija. Iza svega toga, između dvaju slika, je beli ekran, prazan.

Patanđali kaže: "Svet nije ništa drugo do bioskop, projekcija." Ali to razumevanje nastaje jedino onda kada čovek dostigne zadnju tačku uvida. Kada vidi sve gune obustavljene, ništa se ne kreće, odjednom uviđa da je cela priča o stvaranju nastala usled iluzornog kretanja, brzog kretanja. To je ono što se dogodilo savremenoj fizici.

Prvo su rekli kada su došli do atoma: "Sada je to najviše, to više ne može da se deli." Onda su podelili i atom. Tada su došli do elektrona: "Sada to više ne može da se deli." Onda su i to podelili. Sada su došli do praznine; sada ne znaju šta da rade. Delili su i delili i savremena fizika je došla do tačke kada je materija potpuno nestala. Savremena fizika je dostigla preko materije,

a Patanjđali i jogini su preko svesti dostigli istu stvar. Do ove pretposlednje sutre došli su i fizičari. Do ove pretposlednje sutre naučnici mogu da se približe, da razumeju, da prodru. Poslednja sutra je nemoguća za naučnike, jer poslednja sutra može biti ostvarljiva samo putem svesti, ne putem materije, ne kroz objekte, samo direktno kroz subjektivnost.

Purušarthašunyanam gunanam pratiprasavah kaivalyam svarupapraatištha va citiškaktiriti

Kaivalya je stanje prosvetljenja koje sledi povratak guna u izvorno stanje jedinstva usled čega se puruša oslobađa od objekata. U tom stanju puruša je utvrđen u svojoj autentičnoj pravoj prirodi, koja je čista svest. Kraj.

Kaivalya je stanje prosvetljenja koje sledi ponovno stapanje triju guna... kada svet stane, kada tok zbivanja sveta, kramaha, stane, kada postanete sposobni da vidite između dva trenutka vremena i dva atoma materije, kada možete da se krećete u prostoru i kada možete da vidite da sve nastaje iz tog prostora i da se sve vraća u taj pros-

tor; kada postanete tako budni da odjednom sav iluzorni svet nestaje kao san, to je *kaivalya*. Tada ostajete u čistoj svesti - bez identiteta, bez imena, bez oblika. Tada ste čistiji od čistog. Tada ste najtemeljniji, najbitniji, najpostojaniji, i utvrđeni ste u toj čistoti, samo vi.

Patanjđali kaže: "*Kaivalya* je stanje prosvetljenja koje sledi povratak *guna* u izvorno stanje jedinstva, usled čega se *puruša* oslobađa od objekata. U tom stanju *puruša* je utvrđen u svom autentičnom stanju." Vratili ste se kući. Putovanje je bilo dugo, mučno, naporno, ali ste se vratili kući. Riba je skočila u okean čiste svesti. Patanjđali nije rekao ništa više o tome, jer više se ne može reći. Ikada Patanjđali kaže "Kraj" ne samo da misli da se Joga sutre tu završavaju. On kaže: "Svaki mogući izraz se tu okončava. Sve što se može reći o najvišoj stvarnosti tu se okončava. Iza toga je samo iskustvo. Izražavanje se ovde završava." I niko nije sposoban da ode iza toga. Niko. Nema nijednog izuzetka u celoj istoriji ljudske svesti. Ljudi su pokušavali. Samo je njih nekoliko dostiglo to što je Patanjđali dosegao, ali niko nije bio sposoban da ode iza Patanjđalija.

Zato kažem da je on Alfa i Omega. On je započeo od samoga početka; niko nije bio sposoban da pronađe bolji početak od njega. Počeo je od samoga početka i došao do samoga kraja. Kada on kaže 'Kraj' on samo kaže da je izražavanje okončano, definisanje je okončano, opisivanje je okončano. Ako ste zaista došli sa njim dođe, onda je samo iskustvo dalje preostalo. Sada počinje postojanje. Čovek može da bude to, ali ne može o tome da govori. Čovek može to da živi, ali ne može to da opiše. Reči ne pomažu. Svi jezici su nemoćni iza te tačke. Samo je rekao ono što se može reći: tada čovek postiže svoju autentičnu, pravu prirodu - i Patanjđali je stao. To je cilj: spoznati svoju pravu prirodu i živeti je - jer sve dok ne otkrijemo svoju pravu prirodu bićemo u patnji. Sva patnja je pokazatelj da živimo nekako neprirodno. Sva patnja je samo simptom da naša priroda nije ispunjena, da nekako nismo usklađeni sa sopstvenom stvarnošću. Patnja nije vaš neprijatelj; ona je samo simptom. Ona na nešto ukazuje. Ona je kao termometar, jednostavno pokazuje da ste negde otišli pogrešno. Ispravite to, ispravite sebe, dovedite sebe u ravnotežu, vratite se, uskladite

se. Kada sva patnja nestane, čovek je u skladu sa svojom prirodom. Tu prirodu Lao Ce naziva Tao, Patanjđali je naziva *kaivalya*, Mahavira je naziva *mokša*, Buda je naziva *nirvana*. Ali ma kako da je nazovete - ona nema imena, nema oblika - to je u vama, prisutno, upravo ovoga trenutka. Ispali ste iz tog okeana jer ste izašli iz sebe. Suviše ste se kretali u spoljnjem svetu. Krenite unutra. Neka sada to bude vaše hodočašće: kretanje ka sebi.

Dogodilo se: sufi mistik Bajazid je otišao u hodočašće u Meku. Bilo je teško. Bio je siromašan i nekako je za nekoliko godina isprosio troškove potrebne za putovanje. Tada je bio vrlo srećan. Imao je skoro sav potreban novac da ode u Meku, i pošao je. Ali u vreme kada je trebao da stigne u Meku, baš ispred grada sreo je fakira, svog Majstora. Seli su ispod jednog drveta i reče mu: "O, budalo, gde si pošao?" Bajazid ga pogleda; nikada nije video tako prosvetljeno biće. Približio mu se o ovaj mu reče: "Daj mi sve što imaš. Gde si pošao?" On reče: "Pošao sam u Meku na hodočašće." Majstor mu reče: Gotovo. To ti sada nije potrebno. Samo služi mene. Možeš ići oko mene koliko god hoćeš. Možeš da radiš

svoju *parikramu*, svoje obilaženje *kabe* oko mene. Ja sam Meka." I Bajazid je bio tako ispunjen njegovim magnetizmom da mu je dao sav svoj novac, kao bogoslužjenje. Tada je starac rekao: "Sada se vrati kući." I on je tada bio u svojoj kući.

Kada je pristigao u svoj grad ljudi su se okupljali i govorili: "Nešto se izgleda dogodilo sa tobom. Znači to ipak deluje, odlazak u Meku deluje? Izgledaš osvetljen, ispunjen svetlošću." On reče: "Prestanite se tim besmislicama! Jedan starac me sreo i promenio celo moje hodočašće. Rekao je: 'Idi kući' i otada ja idem kući, unutra. Stigao sam. Dostigao sam svoju Meku."

Spoljna Meka nije prava Meka. Prava Meka je u vama. Vi ste hram božiji. Vi ste boravište najvišeg. Stoga nije pitanje gde da nađete istinu, pitanje je: kako ste je izgubili? Pitanje nije gde da idete; već ste tu - prestanite da idete.

Odbacite sve puteve. Sve su to putevi želja, nastavci želja, projekcije želja: ići negde, ići negde, uvek negde drugde, nikada ovde.

Tragalac ostavlja sve puteve, jer svi putevi vode ovde, i On je tu.

*Purušarthašunyanam gunanam pra-
tiprasavah kaivalyam svarupapratištha va
citišaktiriti*

JA SAM U MILOSTI LJUBAVI

*10. maj 1976. pre podne
u dvorani "Buddha"*

Prvo pitanje:

Zašto je svako ljudsko biće puno problema i nesrećno?

Prva stvar: zato što čovek može biti čudesno srećan, ta mogućnost postoji, iz tog razloga je nesrećan. Niko drugi, ni životinja, ni ptica, ni drvo, ni kamen - ne mogu biti srećni kao čovek. Mogućnost, čudesna mogućnost da možete biti srećni, večno srećni, da budete na vrhu planine blaženstva, stvara nesrećnost. I kada pogledate oko sebe vidite da ste u dolini, mračnoj dolini, a da možete biti na vrhu: poređenje, mogućnost i aktuelno stanje.

Ako niste rođeni da budete Buda, tada nećete ni biti nesrećni. Stoga, što osoba više opaža, više je nesrećna. Što je osoba osetljivija, više je nesrećna. Što je više živahna, više oseća tugu, više oseća mogućnosti i protivrečnost, jer se ništa ne događa i sputana je.

Čovek je nesrećan jer može biti neizmerno srećan. I nesrećnost nije loša. To je upravo put koji vas vodi na vrh. Ako niste nesrećni, tada se nećete ni kretati. Ako niste nesrećni u vašoj mračnoj dolini, zašto biste ulagali bilo kakav napor da se popnete uzbrdo? To može biti teško za penjanje - dok sunčevi zraci sa vrha ne izazovu pažnju, dok sama egzistencija na vrhu ne stvori lud impuls za dostizanje, dok vas sama mogućnost ne izazove da ispitete i tražite.

Ljudi koji nisu vrlo pažljivi, osećajni, nisu ni mnogo nesrećni. Da li ste videli nekog idiota nesrećnog? Nemoguće. Idiot ne može da bude nesrećan jer ne može da bude svestan mogućnosti koje nosi u sebi.

Vi ste svesni da ste seme, i da možete biti srećni samo kao drvo. Cilj više nije tako daleko, to vas čini nesrećnim. To je dobar nagoveštaj. Osećaj duboke nesreće je prvi korak. Buda ga sigurno oseća više nego vi. Zato se on odrekao doline i počeo da se penje uzbrdo. Male stvari koje vama iskrsavaju svaki dan, postaju veliki izazov za njega. Video je bolesnog čoveka, video je starca sa štapom, video je mrtvaca, to je bilo dovoljno; iste te noći napustio je svoju palatu. Postao je svestan gde se nalazi: "Isto

će se i meni dogoditi. Pre ili kasnije, biću star i mrtav, stoga zašto bih ostao ovde? Pre nego što nestanu povoljne mogućnosti, pokušaću da dostignem nešto što je besmrtno." Velika želja je nastala u njemu da dosegne vrh. Taj vrh nazivamo Bogom, taj vrh nazivamo *kaivalya*, taj vrh nazivamo *mokša*, *nirvana*; ali taj vrh postoji u vama kao seme. Ono mora da se otvori. Stoga više osetljive duše više i pate. Idioti ne pate. Budale ne pate. Oni su već srećni u svom prosečnom životu: zaraditi malo novca, napraviti malu kuću - i gotovo. Sve njihove mogućnosti su samo to.

Ako ste svesni da to ne može biti cilj, da to ne može biti sudbina, tada velika patnja ulazi u vaše biće kao oštrica mača. Ona će prodreti do same srži vašeg bića. Veliki krik će se javiti u vašem srcu i to će biti početak novog života, novog načina života, nove osnove življenja.

Stoga prva stvar koju sam želeo da vam kažem je: osećati nesreću je blagoslov. Ne osećati je znači biti tupav.

Druga stvar: ljudska bića ostaju u patnji jer oni stalno stvaraju patnju sami sebi.

Prvo, razumite to. Biti nesrećan je

dobro, ali ja nisam rekao da treba da stvarate nesreću stalno, sve više i više. Rekao sam: to je dobro jer vas izaziva da to nadidete. Samo ako odete iznad toga to je dobro, inače nije dobro.

Ljudi stalno stvaraju obrasce patnje. Razlog je u tome što um ne odobrava promene. Um je vrlo dogmatičan. On želi da nastavi starim putem, jer mu je staro poznato. Ako ste rođeni kao hindus, umrećete kao hindus, Ako ste rođeni kao hrišćanin, umrećete kao hrišćanin. Ljudi ne žele da se menjaju. Određene ideologije postaju tako ukorenjene u vama da se plašite da ih promenite. Osećate zabrinutost zbog promene jer sa njima ste bliski i dobro upoznati. Novo - ko zna? - možda neće biti tako dobro kao staro. Staro je poznato, vi ste dobro upoznati sa njim. Možda je bedno, ali vam je bar blisko. Na svakom koraku svakog trenutka svog života vi odlučujete o nečemu, bilo da to znate ili ne znate. Nailazite na neočekivane izbore svakog trenutka - bilo da sledite stari put koji ste do sada sledili, ili da ste izabrali novi. Na svakom koraku se put račva. Ima dve vrste ljudi. Oni koji biraju poznate puteve; naravno, oni se kreću u krugu. Oni biraju poznato, a

poznato vodi u krug. Oni već imaju poznato. Oni biraju istu budućnosti kao što je bila njihova prošlost. Kreću se u krugu. On od svoje prošlosti prave budućnost. Ne događa im se rast. Oni se samo ponavljaju, automatizovani su kao roboti.

Ima i druga vrsta ljudi, koja je svesna, koja uvek pazi da izabere novo. Možda novo stvori i više patnje, možda novo vodi u stranputicu, ali u svakom slučaju to je novo. Ne žele da ponavljaju prošlost. Novo donosi mogućnost učenja, rasta, da potencijalno postane aktuelno.

Stoga zapamtite, uvek kada ste pred izborom, izaberite novu stazu. Ali vi se učeni upravo suprotno. Učeni ste da uvek izaberete poznato. Učeni ste da budete promućurni i lukavi. Naravno, udobnost ide sa poznatim. Jedna od ugodnosti je ta da možete ostati nesvesni sa poznatim. Tada nije potrebno da budete svesni. Ako sledite istu stazu možete ići njome skoro spavajući, kao mesečar. Ako ste u kući kojoj se svaki dan vraćate, nemate potrebu da budete budni; možete doći i nesvesni. Kada treba da skrenete desno, skrenućete; nema potrebe da održavate nikakvu pažnju. Zato ljudi vole da slede stare staze: nema potrebe za

budnošću. Budnost je jedna od najtežih stvari za postizanje. Uvek kada se krećete novim pravcem morate da budete budni na svakom koraku.

Izaberite novo. To će vam dati budnost. Ona vam neće dati udobnost. Rast nije nikada ugodan; rast je bolan. Rast prolazi kroz patnju. Proći ćete kroz vatru, ali samo tako ćete postati čisto zlato. Tako će sve ono što nije zlato biti sagoreno, svedeno na pepeo. Samo će čistota ostati u vama. Naučeni ste da sledite staro jer mislite da ćete u starom počinuti manje grešaka. Ali počinete temeljnu grešku, a to će biti ova: rast se događa samo kada postanete dostupni novome, sa mogućnošću činjenja novih grešaka. Svakako, tada nije potrebno ponavljati stare greške uvek iznova, ali budite sposobni i hrabri da počinete nove greške - jer svaka nova greška vas nečemu uči, one služe učenju. Uvek kada zastranite, možete naći put natrag domu. I to dolaženje i odlaženje, stalno zaboravljanje i prisećanje, stvara integraciju u vašem biću.

Uvek izaberite novo; čak i kada to izgleda gore od starog, kažem vam, uvek izaberite novo. Ako izgleda neugodno - izaberite novo. Ako izgleda neprijatno,

nesigurno - izaberite novo. Ne radi se o tome da samo bude 'novo'; to će vam dati mogućnost da budete više budni. Koristiće vam da naučite šta je cilj. Novo nije cilj. Budnost je cilj. Korist je činila da sledite stari put uvek iznova, jer ste bili delotvorniji na starom putu. Znali ste sve ćoškove i krivine. Putovali ste njime mnogo godina, ili možda mnogo života; postajali ste sve više i više vešti. Ali veština i efikasnost nije cilj. Efikasnost je cilj za mašinu. Mašina treba da bude efikasna, ali čovek? Čovek nije mašina. Čovek treba da bude više budan, i ako efikasnost dolazi od budnosti, onda je to dobro, divno. Ali ako ona dolazi za račun svesti, onda činite veliki greh prema životu, i onda ćete ostati nesrećni. I ta nesreća će postati obrazac. Jednostavno ćete se kretati u začaranom krugu. Jedna nesreća će voditi drugoj, i tako dalje.

Nesrećnost i svesnost su blagoslovi, ali nesrećnost kao stil života je prokletstvo. Ne pravite od toga svoj način života. Video sam mnoge ljude koji su od toga napravili svoj način života. Ne znaju ni za jedan drugi način življenja. Čak i da im govorite o tome, ne žele da slušaju. Pitaće vas zašto su nesrećni, a ne žele ni da čuju o tome da su

oni sami ponajviše stvorili svoju nesreću.

Teorija *karme* jednostavno kaže da ma šta da vam se dogodilo, vi ste to počinili. Negde, na nesvesnom nivou, mora da ste to vi stvorili - jer ***ništa vam se ne događa spolja***.¹⁹ Sve izbija iznutra. Ako ste tužni, mora da ste stvorili svoju tugu negde u dubini svoga bića. Otuda ona dolazi. Mora da ste je vi proizveli negde u vašoj duši. Posmatrajte: ako ste očajni, duboko razmišljajte o svom očajanju, kako ste to stvorili. Uvek pitate: "Ko je odgovoran za patnju?" Niko nije odgovoran osim vas. Um će vam uvek reći da, ako ste muž, patnju je stvorila vaša žena. Ako ste žena, vaš muž je stvorio vašu patnju. Ako ste siromašni, patnju su vam stvorili bogati. Uvek se odgovornost baca na nekog drugog.

To treba temeljno razumeti: da osim vas, niko nije odgovoran. Jednom kada to razumete, stvari počinju da se menjaju. Ako ste stvorili svoju patnju i volite je, onda je stvarajte. Onda nemojte stvarati problem

¹⁹ Za Božansko ne postoji spolja. Ono je sve. Nema dvojstva. To smo mi. Zato mi nismo samo telo i individua koja ide kroz život. Mi smo sam taj život koji se spoznaje idući kroz sebe putem tog tela. To je suština *karme*.

izvan toga. Nikome nije posao da vas ometa. Ako želite da budete tužni, ako to volite, budite savršeno tužni. Ali ako ne želite da budete tužni, onda vam to ne treba, ne stvarajte to. Posmatrajte kako stvarate svoju patnju: šta je obrazac? Kako time rukovodite iznutra? Ljudi stalno stvaraju svoje raspoloženje. Dok bacate odgovornost na druge, nikada se nećete promeniti. Tada ćete ostati u patnji, jer šta možete da uradite? Ako su to stvorili drugi, šta vi možete da uradite? Dok to drugi ne promene, ništa nije do vas. Bacanjem odgovornosti na druge, vi postajete rob. Uzmite odgovornost u svoje ruke.

Pre neki dan mi je jedna sanjasin rekla da joj njen suprug uvek stvara probleme. Kada mi je ispričala svoju priču video sam vrlo jasno da njen muž jeste odgovoran. Imala je osmoro dece sa svojim mužem, a on je imao još i troje dece sa drugim ženama, jedno sa svojom sekretaricom. Stalno je ludovao okolo sa svakom ženom sa kojom je mogao. Naravno, svako bi saučestvovao sa tom jadnom ženom. Ona je mnogo stradala i ta igra se nastavlja. Muž ne zarađuje mnogo. Ona zarađuje i izdržava i decu drugih žena koju je on doveo. Nara-

vno, ona je u velikoj patnji, ali ko je odgovoran? Rekao sam joj: "Ako stvarno patiš, zašto i dalje želiš da budeš sa tim čovekom? Napusti ga. Trebalo je da ga odbaciš još ranije. Nema potrebe da nastavljaš sa njim." I ona je razumela, što je retka stvar - vrlo kasno, ali još uvek ne prekasno. Ipak, njen život je ovde. Ako bi sada htela da ostane sa tim čovekom, tada bi htela da ostane sa svojom patnjom. Onda bi uživala u svojoj patnji. Tada bi uživala u osuđivanju svoga muža; tada bi uživala u privlačenju saučešća svih drugih. I naravno, od svakoga s kim bi stupila u kontakt dobila bi saučešće kao jedna žena.

Nikada ne tražite saučešće. Tražite razumevanje, ali nikada saučešće. Inače, saučešće vam može postati dobra plata da ostanete u patnji. Tada imate nekih investicija u svoju patnju. Ako više niste jadni, ljudi neće saučestvovati sa vama. Da li ste posmatrali? Niko ne saučestvuje sa srećnim čovekom. To je nešto apsurdno. Ljudi reaguju na srećnog čoveka, ali nikada ne saučestvuju sa njim. Zapravo, ljudi osećaju odbojnost prema srećnom čoveku. Biti srećan je opasno. Biti srećan i izražavati svoju sreću znači dovesti sebe u veliku opasnost -

svako će vam biti neprijatelj jer svako će osećati: "Kako sam ja nesrećan, a ti srećan? Nemoguće! To se ne sme dopustiti. To je previše."

U društvu koje je nesrećno sačinjeno je od jadnih ljudi, srećan čovek je stranac. Zato smo otrovali Sokrata, razapeli Isusa, ubili Mansura. Nikada nismo bili blagi sa srećnim ljudima. Oni nekako veoma povređuju naš ego. Ljudi su razapeli Isusa. Kada je najviše živeo, oni su ga ubili. Bio je mlad, samo trideset i tri. Još nije ni video sav život. Tek je počeo svoj život, kao pupoljak koji se tek otvorio, i ljudi su ga ubili jer je bio tako tolerantan. Tako srećan? Svako je bio povređen. Ubili su tog čoveka. A onda su počeli da ga obožavaju. Samo pogledajte... sada ga obožavaju već dve hiljade godina, razapetog. Jer sa razapetim Isusom možete da saučestvujete; sa srećnim Isusom osećate odbojnost.

Isto se i ovde događa. Ja sam vrlo srećan čovek. Ako hoćete da me obožavate, morate prvo da me razapnete. Nema drugog načina. Onda će ljudi koji su protiv mene postati moji sledbenici. Ali prvo žele da me vide na krstu, ne pre toga. Niko nikada nije bogoslužio srećnog čoveka. Prvo srećan

čovjek mora biti uništen. Tada je podesan. Tada možete saučestvovati sa Isusom. Uvek kada ih vidite liju suze za njim: "Nesrećnik, tako je mnogo patio". Hrist koji pleše stvara probleme. J U Švedskoj je neko pokušavao da napravi film "Čovek Isus". Više godina je pokušavao ali imao je hiljadu prepreka: vlada nije htela to da dozvoli - "Čovek Isus" - Ne!" jer Isus kao čovek znači da je taj čovek mogao biti u ljubavnoj vezi sa Marijom Magdalenom, a ovaj čovek to želi da objavi. Isus voli žene. To je prirodno; ništa nije pogrešno u tome. Bio je srećan čovek. Ponekad je takođe voleo i vino. Bio je čovek koji je slavio. Sad, Isus kao čovek je opasan, a ovaj hoće da napravi film o Isusu kao čoveku; ne kao sinu Božijem, nego kao sinu čovečijem. To je bilo problematično. I ako se takva priča objavi moraće da otkrije nešto o ilegalnoj ljubavnoj vezi sa Marijom, jer devica nije mogla da rodi dete. Isus nije bio Josipov sin; toliko je sigurno. Ali mora biti nečiji sin. Vlada će biti protiv, crkva će biti protiv. "Pokušavate da dokažete da je Isus bio kopile! Nemoguće! Film ne može bit dopušten." I da li je Isus voleo prostitutku Magdalenu? Svakako da je voleo. Bio je srećan čovek. Ljubav se

jednostavno događa oko srećnog čoveka. On uživa u životu. Život je božiji blagoslov, čovek treba da uživa u njemu. Svaki religiozan čovek slavi dušu.

Onda su ubili tog čoveka, razapeli ga, i tek onda su počeli da ga bogosluže. Tada je bio podesan i prihvatljiv za obožavanje; izazivao je mnogo saučešća u njima. Isus na krstu je mnogo privlačniji nego Buda koji sedi pod drvetom i smeška se. Isusu na krstu je mnogo privlačniji nego Krišna koji svira na flauti. Isus je postao svetska religija. Krišna? Ko mari za njega? Svaki hindus oseća pomalo krivice zbog šesnaest hiljada žena koje su plesale oko njega. "Nemoguće, to je samo mit." Hindusi kažu da je to lepa poezija, i stalno je tumače. Kažu: "Tih šesnaest hiljada žena nisu prave žene, to je šesnaest hiljada *nadija*, kanala nervnog sistema u čovekovom telu. To je simboličan izraz čovekovog tela. Krišna je duša, a šesnaest hiljada nerava su Gopi koje plešu oko duše." Tada je sve u redu. Ali ako je tu prava žena, tada je to teško, vrlo teško da se prihvati.

Đaine, druga religija u Indiji, bacili su Krišnu u pakao zbog tih šesnaest hiljada žena. U đainskim *puranama* kažu: "Krišna

je u sedmom paklu, poslednjem... i neće odatle skoro izaći. Biće tamo do kraja sveta. Izaći će odatle tek kada započne sledeće stvaranje; čekaće milione godina. Počinio je veliki greh." A taj veliki greh je bilo to što je slavio. Veliki greh je bio njegov ples.

Mahavira, je mnogo prihvatljiviji. I Buda je donekle prihvatljiv. Krišna izgleda kao otpadnik koji zavodi ozbiljne ljude. On je neozbiljan, srećan, nije tmuran, nema izduženu facu - smeje se, pleše. I to je pravi put. Želim da vam kažem da je ples vaš put ka Bogu, smeh je vaš put ka Bogu. Ne idite mu sa ozbiljnim licem. Bogu su već dosadili takvi tipovi.

Saučešće je velika investicija, i ona može da se nastavlja samo ako stalno primete saučešće, samo ako ostajete jadni. Zato ako se jedna patnja okonča, vi stvorite drugu; ako vas jedna bolest napusti, vi stvorite drugu. Posmatrajte to - igrate vrlo opasnu igru sa sobom. Zato su ljudi jadni i nesrećni. Inače, nema nikakve potrebe da budu.

Uložite svu svoju energiju da budete srećni, i ne brinite o drugima. Vaša sreća je vaša sudbina; niko nije pozvan da se meša i ometa je. Ali društvo se stalno upliće; to je začarani krug. Rođeni ste u društvu koje

već postoji, izloženi ste društvu neurotičnih ljudi, ljudi koji su jadni i nesrećni. Vaši roditelji, vaša familija, vaše društvo, vaša zemlja, svi oni su već tu i čekaju na vas. I kada se malo dete rodi, celo društvo skoči na njega, počinje da ga obrazuje, da ga obrađuje. To je kao da se dete rodilo u ludnici, i svi ludaci počnu da ga obrazuju. Naravno - treba mu pomoć, dete je suviše malo i ne zna ništa o svetu. Naučiće ga sve što već znaju. Biće mu nametnuto sve ono što je i njima bilo nametnuto od strane njihovih roditelja i drugih ludaka. Jeste li primetili da kad god dete počne da se kikoće i smeje, nešto u njima postane nemirno? Odmah mu kažu: "Smiri se i uzmi lizalo." Odmah im dođe da kažu "Začepi!" Kada dete počne da se smeje, da li osećaju ljubomoru, ili šta? Ne mogu da dozvole detetu da trči tamo-amo, da skače, samo da se mirno igra.

Čuo sam o dvema amerikankama, dvema usedelicama. Posetile su Italiju da vide jednu staru crkvu. Američki turisti! U crkvi videle su jednu italijanku kako se moli, a njeno četvoro-petoro dece je trčalo unutra praveći buku, jednostavno su bila srećna, potpuno nesvesna da su u crkvi.

Ove dve amerikanke nisu to mogle da podnesu: "To je previše. To je svetogrđe." Došle su do žene koja se molila, do majke, i rekle joj: "Da li su to vaša deca? Ovo je crkva i neka disciplina ovde mora da vlada. Morate da ih kontrolišete." Žena sa pobožnim pogledom, očiju punih suza od sreće, pogleda ih i reče: "Ovo je kuća njihovog oca, zar ne mogu da se igraju ovde?"

Ali takvo je gledište retko, vrlo retko.

Čovečanstvom vladaju ludaci: političari, sveštenici... oni su ljudi jer ambicija je ludilo, i oni stalno jačaju taj obrazac. Kada se dete rodi ono ključa energijom, beskrajnim izvorom blaženstva, sreće, radosti, ushićenja, čiste radosti, ničeg drugog - preplavljeno. Počinjete da ga kontrolišete, počinjete da sečete njegove udove, da ka komadate. Kažete: "Sada je pravo vreme za smeh." Pravo vreme za smeh? To znači pravo vreme da se bude živ. Kao da kažete: pravo vreme da se bude živ. "Ne bi trebalo da živiš 24 časa". To je vreme za plakanje. Ali kada dete oseća potrebu za smehom, šta pretpostavljate da će raditi? Ono mora biti kontrolisano, a kada obuzdavate svoj smeh on postaje gorčina i mrzovolja u vama.

Energija koja je htela da izađe van, biva potisnuta unutra. Ako sputavate energiju vi postajete sputani. Dete želi da dosegne nešto, da trči okolo, da skače, gurka se i pleše; sada je sputano. Njegova energija je spremna da ga preplavi, ali sada je naučeno samo na jedno: da zamrzne svoju energiju. Zato je toliko sputanih ljudi u svetu, tako konvencionalnih, uvek pod kontrolom. Oni ne mogu ni da plaču, suze su im lažne. Ne mogu da se smeju; smeh im izgleda necivilizovan. Život je odbačen; smrt je obožavana. Voleli biste da se deca ponašaju kao starci, da bi starci mogli da nametnu svoju smrt novim generacijama.

Čuo sam o ženi u devedesetim, grofici, koja je imala vrlo veliku kuću na velikom imanju, punom zelenila. Jednog dana je izašla da obiđe svoje veliko imanje. Upravo iza ribnjaka, iz drveća, videla je dvoje mladih kako vode ljubav. Pitala je svoga vozača: "Šta ovo dvoje rade ovde?" - devedeset godina, možda je zaboravila... Vozač je morao da kaže istinu. Vrlo uglavljeno je rekao: "To su dvoje mladih koji vode ljubav." Stara dama je postala mnogo ozlojeđena i rekla je: "Zar takve stvari još uvek postoje u svetu?"

Kada ostarite, zar mislite da je ceo svet ostario? Kada umirete, da li mislite da ceo svet umire? Svet stalno sebe obnavlja i oživljava. Ono što uzima starima, daje mladima.

Egzistencija stalno nastanjuje zemlju novim ljudima. Uvek kada vidi da se neka osoba potpuno zaglavila - da više ne teče, da nema soka u njoj, da se jednostavno ogradila od egzistencije i tako postala nepotreban teret na zemlji - tada biva uklonjena. Ta osoba se vraća u egzistenciju rastvaranjem. Zemlja se vraća zemlji, etar etru, vatra vatri, voda vodi. Zatim se iz te zemlje, iz tog etra, vazduha i vode rađa nova beba - izliva se mlada, sveža i spremna da živi i pleše ponovo. Kao što cveće niče na drvetu, i drvo cveta, tako i zemlja stvara nove bebe.²⁰

Ako zaista želite da budete srećni, morate da ostanete mladi, živi, sposobni da plaćete, da se smežete, dostupni svim dimenzijama, da tečete preko svega, kao bujica. Tako ćete ostati srećni. Ali zapamti-

²⁰ Priroda stvara samo fizička tela kao najpogodnije organske sklopove za boravak duša koje potiču od transcendentnog Duha.

te, nećete dobiti nikakvih simpatija. Ljudi će vas možda gađati kamenom, ali to je cena toga. Ljudi će misliti da ste nereligiozni, mogu vas osuditi, mogu vam nametnuti svakojaka imena, ali ne budite zabrinuti zbog toga. To nije važno. Jedino što je važno je vaša sreća.

Kada se oslobodite mnogih stvari, samo tada ćete postati srećni. Sve što vam je društvo nametnulo treba da se odbaci. Sve što vas sputava - počeli ste da se smejete a otac vas gleda ljutito i kaže "Prestani!" - treba da nastavite dalje od toga. Recite svom ocu: "Sada ću se opet smejati". Negde u vašoj glavi vaš otac i dalje gleda na vas: "Prestani!". Možete li da vidite? Ako duboko meditirate možete videti i čuti svoje roditelje u sebi. Počeli ste da plačete i majka vas je zaustavila, jer bili ste bespomoćni i morali ste da pravite kompromise da biste preživeli. Nije bilo drugog načina. Oslanjali ste se na te ljude i oni su imali ista ta uslovljavanja; inače ne biste dobili mleko, ne biste dobili hranu, ne biste imali nikakvu podršku. A kako malo dete može da živi bez podrške? Ono mora da pravi kompromise. Ono kaže: "U redu, da bih preživeo, slediću sve što kažete." Tako malo po malo

postaje neprirodno. Postaje protivno sebi. Htelo bi da se smeje, ali otac to ne dopušta, zato ostaje tiho. Postepeno postaje lažan, licemer.

Licemer nikada ne može biti srećan, jer sreća je istinski izraz životne energije vašeg pravog bića. Sreća iz delovanje vašeg istinskog bića. Sreća nije tamo negde, gde možete da odete i kupite je. Sreća vas ne čeka negde pa da treba da nađete put da je otkrijete. Ne, sreća je delovanje vašeg istinskog bića, vaše autentičnosti. Uvek kada ste istiniti, vi ste srećni. Uvek kada ste lažni, vi ste nesrećni.

I neću sada reći da ako ste lažni, bićete nesrećni u svom sledećem životu, ne. To su besmislice. Ako ste lažni onda ste sada nesrećni. Posmatrajte - uvek kada ste lažni, osećate nelagodnost, neraspoloženje, jer energija ne teče. Energija nije kao reka; blokirana je, mrtva, zaleđena. A želeli biste da tečete. Život je tok; smrt je zamrzavanje. Nesrećnost dolazi otuda što su mnogi vaši delovi zaleđeni. Oni nikada nisu bili pušteni da deluju, jer ste tokom vremena naučili trikove da ih kontrolišete. Sada ste čak i zaboravili da nešto kontrolišete. Izgubili ste svoje korene u telu. Izgubili ste svoje kore-

ne u svom istinskom biću.

Ljudi žive kao duhovi; zato su u patnji. Kada pogledam u vas, retko kada doprem do živog čoveka. Ljudi postaju kao duhovi, fantomi. Niste u svome telu; negde ste oko glave gde lebdite kao duh, kao balon oko vaše glave. Samo ste s malom niti povezani sa telom. Ta nit vas drži u životu, to je sve, ali to nije uživanje. Treba tek da dođete do svesti, do meditacije, i onda ćete odbaciti sve kontrole. Tek treba da se odučite, da poništite, i tada po prvi put opet da počnete da tečete.

Naravno, za to je potrebna disciplina, ne kao kontrola već kao budnost. Kontrolisana disciplina je suptilna pojava. Kada ste pažljivi, budni, disciplina dolazi lako iz same budnosti - vi je uopšte ne forsirate, ne planirate. Ne, iz trenutka u trenutak vaša budnost određuje kako će da reaguje. A jedna tako svesna osoba uvek reaguje na takav način da ostaje srećna, ne stvara nesreću ni sebi ni drugima.

Otuda je sva religioznost u tome: budi srećan i ne stvaraj nikakve situacije nikome da bude nesrećan. Ako želiš da pomogneš, učini druge srećnima. Ako ne možeš, onda bar samo učini sebe srećnim.

Drugo pitanje:

Imam sanjarenja da letim. Šta se događa?

G. K. Česterton je rekao: "Anđeli lete jer su sebe učinili bezbrižnim i lakim."

Mora da se to događa u tebi; mora da postaješ anđeo. Dopusti to. Što se lakšim osećaš, više srećnim, manje ćeš biti pod uticajem gravitacije. Gravitacija pravi granicu od vas. Težina je greh. Biti težak jednostavno znači biti ispunjen neiživljenim iskustvima, nekompletnim iskustvima; zato ste opterećeni sa tolikim neostvarenim besmislicama. Hteli biste da volite ženu, ali to će biti teško, jer Mahatma Gandhi je protiv toga; biće teško jer Vivekananda je protiv toga; biće teško jer su svi veliki proroci i sveci isticali *bramačarju*, celibat. Želite da volite, ali svi sveci su protiv toga, zato vi nekako kontrolišete sebe. To izgleda kao smeće sa kojim ste ispunjeni. Ako mene pitate, reći ću vam da treba da volite. Čak i sad ništa nije izgubljeno; treba da volite. Ispunite to. Znam da su svi sveci i mudraci u pravu, ali ne kažem da ste vi pogrešni.

Dozvolite da vam objasnim taj paradoks. Sveci i mudraci su u pravu, ali

oni su došli do tog razumevanja posle velike ljubavi, nakon što su živeli, nakon što su iskusili sve što ljubav sadrži. Onda su došli do razumevanja i *bramačarja* je procvetala. Oni nisu protiv ljubavi, oni su kroz ljubav procvetali u *bramačarji*. Sada vi čitate knjige, spise, i kroz njih dobijate ideje. Te ideje vas paralizuju. Te ideje nisu pogrešne same po sebi, ali vi ih dobijate preko knjiga, a mudraci su došli do njih kroz svoje živote. Samo se vratite u istoriju, u stare *purane*, i vidite vaše mudrace: oni su voleli mnogo, živeli su mnogo; živeli su čudesne živote, moćne, intenzivne. I onda su, postepeno, došli do razumevanja.

Samo život donosi razumevanje. Želite da budete besni, ali svi spisi to zabranjuju, zato nikada ne dopuštate bes. Zato se taj bes akumulira - sloj po sloj - i vi ste opterećeni tim nabojem, skoro srušeni pod njim. Zato se osećate tako teško. Zbacite ga, odbacite to. Idite u praznu sobu i budite besni, budite zaista besni; tucite jastuk, bacajte stvari na zid, razgovarajte sa zidom, i recite mu sve ono što ste hteli da kažete ali niste. Budite gnevni, eksplodirajte doći ćete do divnog iskustva. Posle eksplozije, posle oluje, tišina će se spustiti na vas, ispuniće

vas, tišina kakvu nikada do tada niste znali, rasterećenje. Imaćete neočekivani osećaj lakoće.

Vidja je postavila ovo pitanje. Mogu da vidim da ona oseća lakoću. Uđi dublje u to tako da to ne budu samo snovi, nego da stvarno možeš da poletiš.

Ako nisi opterećena prošlošću, imaćeš takvu lakoću, kao pero. Živi ali ne dodiruj zemlju. Živi ali ne ostavljaj nikakve tragove na zemlji. Živi ali ni za šta se ne hvataj, i milost će okruživati ceo tvoj život, tvoje biće, kao aura, kao sijanje. Nećeš samo ti biti u toj svetlosti, svako ko dođe u kontakt sa tobom odjednom će osetiti nešto tako milostivo, tako divno. Cveće će vas obasipati, i imaćete miris koji nije od ovoga sveta. Ali to se događa jedino kada ste rasterećeni.

Mahavira je nazivao to rasterećenje *nirjara* - odbacivanje svega. Ali kako odbaciti? Vi ste naučeni da ne budete besni. I ja vas takođe učim da ne budete besni, ali ne kažem vam da ne budete besni. Kažem vam: budite besni. Nije potrebno da budete besni na nekoga, sa nekim; to je komplikovano. Samo budite besni na prazan prostor. Idite na reku gde nema nikoga i jednostav-

no budite besni, i radite sve što osećate da biste voleli da radite. Posle velike katarze besa padnite na pesak, i osetićete kao da lebdite. Prošlost je na trenutak nestala.

To isto treba da se učini sa svakom drugom emocijom. Osetite je, postepeno, kao što ste uradili sa besom, prođite kroz sve delove ispoljavanja emocije. Prvo počnite sa besom, zatim ćete početi da plačete, ni zbog čega. Ljuttnja se otpušta, oslobađa - drugi nivo vašeg bića biva dotaknut. Iza svake ljuttnje je tuga, jer uvek kada uskratite ispoljavanje besa postajete tužni. Stoga nakon svakog sloja besa dolazi sloj tuge. Kada se bes opusti, osećate tugu. Opustite i tugu, počecete da plačete. Jecajte, plačite, neka suze liju. Ništa nije pogrešno u tome. Suze su jedne od najlepših stvari na svetu: tako opuštajuće, tako olakšavajuće. I kada suze odu odjednom ćete videti drugu emociju: osmeh počinje da se širi negde duboko u vama, jer uvek kada se tuga opusti čovek počinje da oseća sreću, vrlo finu, delikatnu sreću, krhku. Ona će se pojaviti, proključati i zatim preplaviti celo vaše biće. I tada ćete videti da se smežete po prvi put - iz trbuha, grohotom, kao Svami Sardar Gurdajal Sing. Učite od njega. On je naš Grk Zorba u

ovom ašramu. Učite se od njega smehu.

Sve dok vam se stomak ne zatrese vi se ne smežete. Ljudi se smeju iz glave; treba da se smeju iz stomaka. Nakon što se tuga opusti, videćete da se uzdiže smeh, skoro ludački smeh. Opsednuti ste njime i smežete se glasno. I kada smeh ode osećaćete se lagano, bez težine, kao da lebdite. Prvo će se to javiti u vašim snovima, i postepeno u vašem budnom stanju ćete osetiti da više ne morate da hodate, da možete da letite.

Da, Česterton je u pravu: anđeli lete jer su sebe učinili bezbrižnim i laganim.

Učinite sebe laganim.

Ego čini sebe vrlo važnim. Sad, u tome je problem: egocentrični ljudi su veoma zainteresovani za religiju. Zapravo, oni su najnesposobniji da budu religiozni. Samo ljudi koji su neozbiljni mogu postati religiozni, ali oni nisu mnogo zainteresovani za religiju. Taj paradoksalni problem postoji u svetu. Ozbiljni ljudi, bolesni, tužni ljudi, utegnuti, podignute glave, oni postaju veoma zainteresovani za religiju jer im religija daje najveći ego-trip. Oni onda rade nešto nedzemaljsko, a sav ostali svet je samo materijalan, osuđen. Svi će da odu u pakao, samo će oni da idu na nebo. Njihov

ego se oseća veoma ojačanim. Ali to su ljudi koji ne mogu da postanu religiozni. To su ljudi koji uništavaju sve religije na svetu.

Uvek kada se Buda pojavi, takvi ljudi počinju da se okupljaju oko njega. Dok je on živ, neće im dozvoliti da postanu moćni. Ali kada on ode, postepeno, ozbiljni ljudi počinju da upravljaju neozbiljnim ljudima. Tako sve religije postaju organizovane, i sve religije postaju mrtve. Dok je Buda tu, on stalno širi svoj osmeh, i stalno pomaže ljudima.

Mnogo puta sam pričao ovu priču: Buda je jednog dana došao sa cvetom u rukama i seo ćuteći. Minuti su prolazili; prošao je i sat i svi su se zabrinuli, postali nespokojni: "Zašto ne govori?" Nikada to nije činio. Samo je gledao u cvet i potpuno je zaboravio hiljade učenika koji su se okupili da ga slušaju. Tada je jedan učenik, Mahakasjapa, počeo da se smeje, grohotom. Usred tišine njegov smeh se glasno širio. Buda ga je pogledao. Pozvao ga je bliže, dao mu cvet i rekao: Sve što sam mogao da vam kažem kroz reči, rekao sam vam, a sve ono što nisam mogao da vam kažem rečima, prenosim Mahakasjapi." Zbog njegovog smeha. Zbog smeha Buda daje svoje

nasledstvo? Ali Mahakasjapa je nestao. Ovi ozbiljni ljudi koji nisu razumeli smeh postali su manipulatori. Kada je Buda otišao, niko nije čuo ništa o Mahakasjapi. Ali šta se desilo sa Mahakasjapom, kome je Buda dao najtajniju poruku: onu koja se ne može preneti rečima, koja se jedino može preneti i primiti tišinom i smehom, čudesnom tišinom i čudesnim smehom? U budističkim spisima ništa se ne spominje. Samo ta jedna priča, i to je sve. Kada je Buda otišao Mahakasjapa je zaboravljen, i onda su ozbiljna lica počela da organizuju religiju. Ko želi da sluša smeh? I Mahakasjapa se povukao. Koga je briga? Ti ozbiljni ljudi su se žestoko borili da onaj ko voli smeh bude udaljen od njihove lude družine i konkurencije. "Ko može da bude poglavar budističke zajednice, Budinog reda?" - i političari su ušli, borili se i glasali i svašta radili. Mahakasjapa se jednostavno izgubio. Gde je umro? Niko ne zna. Niko ne zna pravog naslednika Bude. Mnogo vekova kasnije, najmanje šest vekova, jedan drugi čovek, Bodidarma, stigao je u Kinu. Ponovo se čulo Mahakasjapino ime jer Bodidarma je rekao: "Ja nisam sledbenik organizovane budističke religije. Primio sam svoju misiju

od direktne linije Majstora. Ona je započeta kada je Buda dao cvet Mahakasjapi, i ja sam šesti naslednik te loze. Ko su bili ostala četvorica između? - to je ostalo tajna. Kada su ludaci postali tako ambiciozni i političari tako jaki, smeh je postao tajan. Postao je privatan, intiman odnos. Mahakasjapa je morao tiho da prenosi svoju poruku nekome, a taj nekom drugom, i tako sve do Bodidarme.

Zašto je Bodidarma došao u Kinu? Zen budisti su se to pitali tokom vekova. "Zašto? Zašto je uopšte došao u Kinu?" Ja znam, ovo je razlog: Kinezi su mnogo veseliji ljudi od Indijaca, više uživaju u životu i u malim stvarima, koji su živopisni. Mora da je to bio razlog zašto je Bodidarma putovao tako daleko, prepešaćio cele Himalaje da vidi i nađe ljude koji će moći da se smeju sa njim, koji nisu ozbiljni, koji nisu veliki učenjaci i filozofi, ovo i ono. Ne, Kina nije stvorila velike filozofe kao Indija. Ona je stvorila par velikih mistika kao što su Lao Ce i Čuang Ce, ali i oni su bili nasmejane Bude. Mora da je zato Bodidarma tražio prema Kini ljude koji su vedri, bezbrižni.

Sav moj napor ovde je da vas uči-

nim bezbrižnim, nasmejanim, ne-ozbiljnim. Ljudi koji dolaze kod mene, posebno Indijci, to kritikuju: "Kakvu vrstu sanjasina stvaráš ovde? Oni uopšte ne liče na sanjasine. Sanjasin treba da bude ozbiljna osoba, skoro mrtva, kao leš. Ovi ljudi se smeju, plešu i grle jedni druge. To je neverovatno! Zar to sanjasini rade?" I ja im kažem: "Ko drugi? Ko drugi to može da radi? Samo sanjasini mogu da se smeju."

Stoga, Vidja, vrlo dobro - smej se, uživaj, budi sve više i više bezbrižna i laka.

Treće pitanje:

Svako predavanje postaje jedna injekcija života. Ponekad izađem prožet vašim prisustvom, ponekad zbunjen; u svakom slučaju bogatiji, nov. Osećam se zaljubljeno i voljen od života. I pored toga, posle najslađeg daršana osećam duboku frustraciju. Možete li mi reći nešto o tome?

Ovo je pitanje od Prapati.

Da, znam da se to događa. To se često događa. To ima duboko značenje. Želim da se to događa na taj način. Kada me slušate na jutarnjem govoru, tada nisam govorio vama lično. Nisam govorio nikome

lično. Nisam govorio nikome posebno. Samo sam govorio. Naravno, niste uključeni u to, samo slušate. Čak i da dodirnem vašu glavu uvek ćete misliti da je to uopšteno, uvek ćete naći objašnjenje: "Osho tako radi i drugima, dobro je." Uvek ćete isključiti sebe.

Ali kada dođete na *daršan* uveče, govorim vam svakome posebno, Prapati. Tada vas dotaknem i to ne možete da izbegnete. I znam da su vam potrebni mnogi šokovi jer nema drugog načina da se probudite. Alarm može jako da zvoni, ako vi želite da spavate, alarm vas uznemirava. Zapravo baš onda kada želite najslađe da spavate, alarm se uključuje.

Uvek kada vidim da najmanji znak spavanja prožima vaš um, lupiću vas snažno. Naravno, na *daršanu* gledate u mene; to je za vas kao sudar, i zato osećate frustraciju. Ako me razumete, osećaćete ispunjenje, ne frustraciju. Ako razumete videćete zašto vas snažno udaram. Ja nisam vaš neprijatelj. Ja vas iz samilosti udaram tako grubo. Ako me razumete osećaćete zahvalnost što se trudim da vas drmusam.

Kada dođete do mene, zapamtite: ako me gurnete, gurnuću i ja vas vrlo gru-

bo. Ponekada iako me ne dodirnete, ja ću vas gurnuti. Vaš ego će biti razbijen; otuda frustracija. Frustracija dolazi od vašeg ega, ne od vas. Ja ne puštam vaš ego. Neću mu dati nijednu vidljivu niti nevidljivu podršku. Ali na jutarnjem govoru, to je vrlo lako. Ma šta da udarim to je za druge, a ma šta da osetite dobro to je za vas. Možete da birate. Ali nije tako i uveče.

Na jutarnjem govoru je lako, možete da verujete šta god hoćete da sam rekao vama. Ali na večernjem *daršanu* to je nemoguće.

Ali zapamtite da vas drmusam da bih vam pomogao, to je iz samilosti i ljubavi. Kada stranac dođe kod mene, ne diram ga, ni na *daršanu*. Zapravo, ne činim nikakav kontakt, jer bilo kakav kontakt sa mnom bio bi kao električni udar. Samo sa sanjasinima sam strog, i još sam teži ako vidim da je vaš potencijal veći. Prapati ima veliki potencijal. Ona može da raste i divno da cveta, ali nije joj vreme, treba joj veliko kresanje. To boli. Zapamtite, uvek kada boli, uvek posmatrajte, i videćete da to boli vaš ego, ne vas. Odbacite ego, odsecite ga, jednog dana ćete se uzdići izvan njega, iznad oblaka. I tada ćete razumeti moje sau-

češće i ljubav. Ne pre toga.

Ljudi me pitaju: "Možete li nam pomoći iako nismo sanjasini?" Spreman sam da vam pomognem, ali to će biti teže za vas. Jednom kada postanete sanjasin, postajete deo mene. Tada mogu da vam radim sve što treba ne brinući o vašoj dozvoli, nije potrebno. Jednom kada postanete sanjasin, dali ste mi sve dozvole, dali ste mi sav autoritet. Kada uzimate sanjas dali ste mi gest, pokazali ste mi svoje srce. Rekli ste: "Sada sam ovde. Učinite sve što treba." Naravno, moram da odsečem mnoge delove koji su pogrešno ugrađeni u vas. To je kao hirurgija. Mnoge stvari moraju biti uklonjene. Mnoge nove stvari moraju vam biti dodate. Vaša energija mora biti reorganizovana; kretala se u pogrešnim pravcima. Tako da to postaje kao kompletna demontaža i ponovno sastavljanje. To postaje skoro haotično. Ali uvek zapamtite, samo iz haosa se rađaju zvezde; nema drugog načina.

Poslednje, četvrto pitanje:

Na Istoku se naglašava da bi čovek trebao da ostane u jednom ljubavnom odnosu, sa jednom osobom. Na zapadu ljudi lutaju iz jednog odnosa u drugi. Na

čijoj ste vi strani?

Ja sam na strani ljubavi.

Dozvolite da vam to objasnim: budite u pravoj ljubavi i ne brinite o partneru. Bilo da je jedan ili više partnera, nije važno. Pitanje je da li ste u pravoj ljubavi. Ako živite sa partnerom koga ne volite onda je vaš život grešan. Ako ste venčani sa osobom koju ne volite, ali ipak živite sa njom, vodite ljubav sa njom, činite greh prema ljubavi... a ljubav je Bog.

Odlučili ste se protiv ljubavi zbog društvene udobnosti, interesa, formalnosti. To je isto toliko pogrešno kao kada biste silovali nekoga koga ne volite. Silujete neku ženu; to je zločin - jer ne volite tu ženu i ona ne voli vas. Ali isto se dešava ako živite sa ženom koju ne volite. Tada je i to silovanje - društveno prihvaćeno, naravno, ali je silovanje - i vi ste protiv Boga ljubavi.

Dakle, kao na Istoku, ljudi mogu da odluče da žive sa jednim partnerom ceo život; ništa to nije pogrešno. Ako ste u pravoj ljubavi, to je najlepša stvar između dvoje osoba, jer intimnost raste. Ali u devedeset i devet procenata nisu u ljubavi; samo

žive zajedno. A u zajedničkom životu mogu da rastu neki zajednički odnosi, ali ne i ljubav. Nemojte to pobrkati sa ljubavlju. Ali ako je to moguće, ako volite osobu i živite sa njom ceo život, velika intimnost će rasti i ljubav će postajati sve dublje i dublje otkrovenje za vas. Ako to nije moguće, ako menjate često partnere, to je kao da stalno presađujete drvo sa jednog mesta na drugo, pa na treće. Tada mu nigde neće izrasti koren. Da bi drvetu izraslo korenje, mora da ostane na jednom mestu. Tada ono ide dublje; tada postaje snažnije. Bliskost je dobra, ostati u jednoj zajednici je divno, ali osnovna neophodnost je ljubav. Ako je drvo posađeno na tlu gde je samo kamenje i gde nešto može da ga ugrozi, onda je bolje da se premesti. Onda ne treba insistirati da se ostane samo na jednom mestu. Ostanite u realnom životu - uklonite drvo jer tu je život protiv njega.

Na Zapadu ljudi menjaju - previše je odnosa. Ljubav je ubijena u oba slučaja. Na Istoku je ubijena jer ljudi se plaše da menjaju; na Zapadu je ubijena jer se ljudi boje da ostanu sa jednim partnerom duže vreme - boje se jer to postaje obaveza. Zato, pre nego što postane obaveza - menjaj. Tako

ostajete lutajući i slobodni, tako rastu neke razuzdanosti. U ime slobode ljubav je zdrobljena, svedena na smrt. Ljubav strada na oba načina: na Istoku ljudi se vezuju za sigurnost, udobnost, formalnost; na Zapadu se vezuju za egoističnu slobodu, bez obaveza - ali ljubav strada u oba slučaja.

Ja sam na strani ljubavi. Ja nisam ni istočnjak ni zapadnjak, i ne obraćam pažnju kojem društvu pripadate. Ja ne pripadam društvu. Ja sam na strani ljubavi. Uvek zapamtite: samo ako je odnos ljubavan, dobro je.

Sve dok i malo ljubavi postoji, postoji i mogućnost dublje predaje. Ostanite u tome koliko god je moguće; budite apsorbirani u taj odnos. Tada će ljubav moći da vas transformiše. Ali ako tu nema ljubavi, bolje je menjati. Ali tada nemojte postati zavisnik od promena. Nemojte je pretvoriti u naviku. Ne dozvolite da postane mehanička navika da menjate svakih dve ili tri godine, kao što neko menja kola svakih par godina, ili svake godine. Nov model je stigao, šta da se radi? Promenićete kola. Upoznate na novu ženu. Tu nema mnogo toga novog. Žena je žena, muškarac je muškarac. Razlike su sekundarne, jer je u pitanju

energija. Ženska energija je ženska energija. U svakoj ženi predstavljene sve ostale žene, i u svakom muškarcu predstavljeni su svi ostali muškarci. Razlike su samo površne: nos je malo duži ili kraći; kosa je plava ili brineta - male razlike, samo na površini. Duboko ispod pitanje je muške i ženske energije. Stoga, ako je ljubav tu, držite se toga. Dajte šansu rastu. Ali ako nije tu, menjajte pre nego što se naviknete na odnos bez ljubavi.

Mlada žena u ispovedaonici upitala je sveštenika o kontracepciji. "Ne smete da je uzimate" odgovori sveštenik. "To je protiv božijih zakona. Uzmite čašu vode."

"Pre ili posle?" upita žena.

"Odmah!" odrapi sveštenik.

Pitate me da li da sledite Istočni ili Zapadni put. Nijedan; sledite božanski put. A šta je božanski put? Ostati u iskrenoj ljubavi. Ako je ljubav tu, sve je dopušteno. Ako ljubavi nema, ništa nije dopušteno. Ako ne volite svoj ženu, ne dirajte je, jer to je sagrešenje. Ako ne volite ženu ne spavajte sa njom; to je onda protiv zakona ljubavi, a to je najviši zakon. Samo kada je volite

sve je dopušteno.

Neko je upitao sv. Avgustina: "Ja sam vrlo neobrazovan čovek i ne mogu da čitam spise i velike teološke knjige. Dajte mi malu poruku. Ja sam glup i pamćenje mi nije dobro, zato dajte mi samo suštinu tak da mogu da je zapamtim i sledim." Avgustin je bio veliki filozof, veliki svetac, imao je velike propovedi, ali niko ga nije pitao samo za suštinu. Kaže se da je zatvorio oči i meditirao satima. Čovek reče: Molim vas, ako ste našli, samo mi recite da mogu da idem, jer čekam vas satima." Avgustin reče: "Ne mogu naći ništa osim ovoga: ljubav, i sve drugo ti je dopušteno. Samo ljubav."

Isus je rekao: "Bog je ljubav". Želim da vam kažem: ljubav je Bog. Zaboravite sve o Bogu; ljubav će biti dovoljna. Ostanite dovoljno hrabri da se krećete sa ljubavlju, ništa drugo ne treba uzimati u obzir. Ako uzmete u obzir samo ljubav, sve drugo će vam postati moguće.

Prvo, ne idite sa ženom, ili čovekom koga ne volite. Ne idite samo iz želje, iz pohlepe. Otkrijte da li se u vama javlja želja da se obavežete toj osobi. Da li ste dovoljno spremni da napravite duboku vezu? Jer takva veza će promeniti ceo vaš život. A kada

napravite vezu, učinite to istinski. Ne skrivajte to od svog voljenog ili voljene - budite iskreni. Odbacite sva lažna lica koja ste naučili da nosite.

Odbacite sve maske, budite istiniti. Otkrijte svoje srce; budite nagi. Između dvoje voljenih ne sme biti nikakvih tajni, inače to nije ljubav. Odbacite sve tajnovitosti. To je politika; skrivanje je politika. Toga ne može biti u ljubavi. Ne biste trebali ništa da skrivate. Sve što iskrсне u vašem srcu treba da bude vidljivo vašem voljenom, i sve što iskrсне u njegovom srcu, treba da bude vidljivo vama. Treba da postanete dva transparentna bića jedno drugome. Malo po malo videćete da jedno kroz drugo rastete u više jedinstvo.

Spajanjem sa ženom spolja, stvarnim spajanjem, u ljubavi, predavanjem sebe njenom biću, rastapanjem u njoj, nestajanjem u njoj, vi ćete, postepeno, početi spajanje sa ženom u sebi;²¹ počete spajanje sa muškarcem u sebi.²² Spoljašnja žena je samo put do unutarne žene; spoljašnji muškarac je takođe samo put do unutarne

²¹ Ako ste muškarac.

²² Ako ste žena.

muškarca. Pravi orgazam se događa u vama kada se vaši unutarnji muškarac i žena susretnu. To je značenje hindu simbola *ardhanarishvara*. Mora da ste videli Šivu: pola muškarac, pola žena. Svaki muškarac je pola muškarac a pola žena; svaka žena je pola žena, a pola muškarac. To mora biti tako jer pola vašeg bića dolazi od oca, a pola od majke. Vi ste oboje. Unutarnji orgazam, unutarnji susret, unutarnje jedinstvo je neophodno. Da biste našli to unutarnje jedinstvo morate naći ženu spolja koja odgovara unutarnjoj ženi, koja vibrira vašim unutarnjim bićem, i vaša unutarnja žena koja spava, budi se. Kroz spoljnu ženu imaćete susret sa unutarnjom ženom; isto je tako i sa muškarcem.

Zato, ako odnos traje dugo, to je bolje, jer unutarnja žena treba vreme da se probudi. Kako se događa na Zapadu - udri-i-beži afere - unutarnja žena nema vremena, unutarnji muškarac nema vremena da se uzdigne i probudi. Ali to vreme je uzbudljivo, jedna žena ode, druga žena, sa drugim vibracijama dođe. I naravno, ako stalno menjate žene/muškarce postaćete neurotični, jer suviše stvari, suviše zvukova ulazi u vaše biće, suviše vibracija različitih vredno-

sti će vas obuzeti tako da nećete moći da nađete svoju unutarnju ženu. Biće teško. Moguće je i da postanete zavisni od promena. Kada počnete da uživate u spoljnim promenama, tada ste izgubili ono unutarnje.

Spoljna žena je samo put do unutarnje žene, i spoljni muškarac je samo put do unutarnjeg muškarca. I najviša joga, mistično jedinstvo događa se unutar vas. A kada se to dogodi, tada ste slobodni od svih žena i svih muškaraca. Tada ste slobodni od i muškog i od ženskog roda. Odlazite izvan; tada niste nijedno.

Kraj svih knjiga.